

Bratislavský
samosprávny
kraj

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Bratislavského samosprávneho kraja na roky 2014 - 2020

Analyticko - strategická časť

Obstarávateľ

Bratislavský samosprávny kraj
Sabinovská 16, P.O. Box 106
820 05 Bratislava 25

Spracovateľ

AUREX spol. s r.o.
Ľubľanská 1
831 02 Bratislava

Kolektív spracovateľov	
Oblasť	Meno
Hlavný riešiteľ	Ing. arch. Július Hanus, PhD.
Zodpovední riešitelia	Ing. Ľubomír Macák
	Ing. Pavol Petrík
Demografia, domový a bytový fond, trh práce	Mgr. Tatiana Lachová
Rekreácia a cestovný ruch, šport	Ing. arch. Eva Hledíková
Finančná analýza	Ing. Ľubomír Macák
Doprava, technická infraštruktúra, grafická podpora	Mgr. Pavol Kristeľ (ISAX, s.r.o.)
Ochrana prírody a tvorba krajiny, ochrana životného prostredia	Ing. Michal Štiffel
Poľnohospodárstvo, rybolov a lesné hospodárstvo, ochrana pôdy	Ing. Mária Mozdíková
Občianska vybavenosť	Ing. Pavol Petrík
Hospodárska štruktúra, kultúra	Ing. Matúš Bizoň
Európske a medzinárodné súvislosti	BSc. Ilona Hirschi (University of Lausanne)
SWOT	všetci riešitelia
Strategická časť	všetci riešitelia

OBSAH

A.	ANALYTICKÁ ČASŤ.....	6
A.1	Úvod	6
A.1.1	Legislatívne vymedzenie.....	6
A.1.2	Poslanie programu	8
A.1.3	Východiskové podklady	10
A.2	Priestorová štruktúra	13
A.2.1	Geografická charakteristika	13
A.2.2	Priestorový rozvoj sídel	16
A.2.3	Súčasný trendy v priestorovej štruktúre	19
A.3	Medzinárodné súvislosti a medzinárodná spolupráca	20
A.3.1	Medzinárodné porovnanie	25
A.4	Ľudské zdroje	29
A.4.1	Demografia	29
A.4.2	Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva	36
A.4.3	Zdravie obyvateľstva	43
A.4.4	Trh práce	49
A.4.5	Kultúra a umenie.....	56
A.4.6	Kriminalita	58
A.4.7	Trendy vývoja ľudských zdrojov	59
A.5	Infraštruktúra a vybavenosť územia	62
A.5.1	Dopravná infraštruktúra	64
A.5.2	Technická infraštruktúra.....	85
A.5.3	Sociálna infraštruktúra	94
A.5.4	Trendy vývoja v infraštruktúre a občianskej vybavenosti.....	118
A.6	Hospodárska štruktúra.....	120
A.6.1	Úvod	120
A.6.2	Makroekonomická analýza	120
A.6.3	Podnikateľské štatistiky v BSK.....	128
A.6.4	Indexy regionálneho podnikateľského prostredia v BSK	135
A.6.5	Primárny sektor.....	137
A.6.6	Sekundárny sektor	147
A.6.7	Terciárny sektor (Cestovný ruch)	155
A.6.8	Kvartérny sektor (VVIZ)	171
A.6.9	Trendy vývoja hospodárskej štruktúry	175

A.7	Prírodné zdroje	177
A.7.1	Voda, pôda a ovzdušie.....	177
A.7.2	Protipovodňová ochrana	187
A.7.3	Ochrana prírody a krajiny.....	188
A.7.4	Alternatívne a obnoviteľné zdroje energie	192
A.7.5	Hlukové záťaže.....	198
A.7.6	Trendy vývoja prírodných zdrojov.....	199
A.8	Finančná analýza	200
A.8.1	Rozpočet VÚC	201
A.8.2	Ďalšie externé finančné zdroje EÚ a medzinárodné programy.....	209
A.8.3	Štrukturálne fondy a ďalšie európske fondy pre programové obdobie 2007 až 2013	210
A.8.4	Trendy vývoja finančnej analýzy	210
A.9	SWOT analýza	212
B.	STRATEGICKÁ ČASŤ PROGRAMU	216
B.1	Úvod	216
B.2	Východiskové predpoklady realizácie stratégie.....	216
B.2.1	Kľúčové disparity a faktory rozvoja	217
B.3	Globálny cieľ Programu.....	219
B.4	Stratégia na dosiahnutie globálneho cieľa	221
B.5	Cieľové špecifické územie	221
B.6	Strategické ciele	222
B.7	Prioritné oblasti	223
B.7.1	PO 1: Veda, výskum a inovácie	224
B.7.2	PO 2: Ľudské zdroje.....	226
B.7.3	PO 3: Zamestnanosť	227
B.7.4	PO 4: Konkurencieschopnosť, rast a podnikateľské prostredie	228
B.7.5	PO 5: Životné prostredie, zmeny klímy a obnoviteľné zdroje energie.....	230
B.7.6	Sústava merateľných ukazovateľov.....	233

A. Analytická časť

A.1 Úvod

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja patrí medzi základné strategické dokumenty. Je to dokument, ktorým sa riadia zástupcovia kraja pri výkone svojej činnosti, realizujú všestranný rozvoj spravovaného územia a naplňajú potreby svojich obyvateľov. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja (ďalej len „PHSR“) je základným strednodobým programovým dokumentom podpory regionálneho rozvoja na regionálnej úrovni. Vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja kraja vyplýva zo zákona č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch), ktorý vo svojom článku 1 § 4 zahŕňa úlohu tvorby a plnenia programu sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja územia samosprávneho kraja.

Potreba vypracovať nový Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja kraja vyvstáva jednak zo zmenených požiadaviek jeho obyvateľov v súvislosti so zmenenými podmienkami v spoločnosti a jednak so zmenených legislatívnych podmienok v SR (schválenie nového zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2009).

A.1.1 Legislatívne vymedzenie

Koncept Programu spracoval na základe zmluvy o diele(ev. č. dodávateľa 2012/027) pracovný tím vedený firmou AUREX spol. s r.o. v období od júla 2012 do januára 2013. Koncept Programu bol následne prerokovaný v dvoch fázach so zástupcami a schválený poslancami Zastupiteľstva Bratislavského samosprávneho kraja. Po zapracovaní pripomienok bola vo februári 2013 vyexpedovaná finálna verzia návrhu Programu.

Z metodického hľadiska práce vychádzali:

- z platnej legislatívy a
- zo skúseností spracovateľského tímu získaných pri programovaní predvstupových a štrukturálnych fondov založených na metodike uvedenej v Manuáli projektového cyklu Európskej komisie.

Spracovanie PHSR sa z metodického hľadiska riadilo najmä:

- zákonom č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja a
- Metodickou príručkou pre vypracovanie PHSR VÚC spracovanou Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR¹.

Na základe zákona č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov sa samosprávny kraj pri výkone samosprávy stará o všestranný rozvoj svojho územia a o potreby svojich obyvateľov. Jedným z hlavných nástrojov, prostredníctvom ktorého kraj zabezpečuje regionálny rozvoj je Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR kraja). Spracovanie PHSR kraja sa riadi zákonom č. 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja. PHSR kraja predstavuje strednodobý strategický dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnej stratégii regionálneho rozvoja. Pri jeho vypracovaní sa uplatňuje princíp partnerstva, čo znamená spoluprácu s príslušnými najdôležitejšími socioekonomickými partnermi v regióne.

Pri vypracovaní PHSR BSK na roky 2014 - 2020 sme vychádzali z týchto základných právnych noriem a dokumentov záväzných v SR a EÚ (zoradené chronologicky):

¹ Nástroje regionálnej politiky na úrovni samosprávnych krajov Slovenskej republiky, MVRR SR, OECD, December 2009

- zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov
- zákon č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon)
- zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení
- zákon č. 384/1997 Z.z. o divadelnej činnosti
- zákon č. 61/2000 Z.z. o osvetovej činnosti
- zákon č. 183/2000 Z.z. o knižniciach o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici Slovenska
- zákon č. 88/2001 Z.z. o sociálnej pomoci
- zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov
- zákon č. 193/2001 Z.z. o podpore na zriadenie priemyselných parkov a o doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov
- zákon č. 223/2001 Z.z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- zákon č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov
- zákon č. 416/2001 Z.z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky
- zákon č. 446/2001 Z.z. o majetku vyšších územných celkov
- zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu
- zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny
- zákon č. 596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- zákon č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy
- zákon č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti
- zákon č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- zákon č. 579/2004 Z.z. o záchrannej zdravotnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- zákon č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja
- zákon č. 28/2009 Z.z. o telesnej kultúre
- zákon č. 184/2009 Z.z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov

- zákon č. 206/2009 Z.z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov
- zákon č. 513/2009 Z.z. o dráhach o zmene a doplnení niektorých zákonov
- zákon č. 514/2009 Z.z. o doprave na dráhach
- zákon č. 568/2009 Z.z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- zákon č. 91/2010 Z.z. o podpore cestovného ruchu
- zákon č. 56/2012 Z.z. o cestnej doprave

A.1.2 Poslanie programu

Bratislavský samosprávny kraj vo svojej pôsobnosti zabezpečuje udržateľný hospodársky, sociálny a územný rozvoj kraja a zároveň podporuje rozvoj podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj regiónu. Na tieto účely Bratislavský samosprávny kraj vypracováva a realizuje Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja kraja má na základe zákona o podpore regionálneho rozvoja 2 časti:

- analyticko-strategickú, ktorá hodnotí súčasný rozvojový potenciál a definuje strategické ciele a priority obsahuje najmä:
 - súhrnnú geografickú, kultúrno-historickú a sociálno-ekonomickú charakteristiku Bratislavského kraja a charakteristiku stavu vybavenosti a obsluhy územia Bratislavského kraja,
 - hodnotenie a analýzu hospodárskej, sociálnej, environmentálnej situácie vrátane stavu verejného zdravia a situácie v oblasti kultúry,
 - analýzu väzieb strategických dokumentov v oblasti regionálneho rozvoja s územím Bratislavského kraja,
 - určenie rozvojového potenciálu a limitov rozvoja územia Bratislavského kraja a definovanie podmienok udržateľného rozvoja,
 - stratégiu rozvoja Bratislavského kraja, pri zohľadnení jeho vnútorných špecifik, ktorá určí hlavné smery, priority a ciele rozvoja Bratislavského kraja,
 - regionálnu inovačnú stratégiu,
 - analýzu finančných potrieb a možností financovania,
- programovú (implementačnú), ktorá definuje najmä:
 - zoznam opatrení a aktivít pre zabezpečenie realizácie PHSR BSK,
 - inštitucionálne zabezpečenie a organizačné zabezpečenie realizácie PHSR BSK,
 - finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít PHSR BSK,
 - systém monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR s ustanovenými merateľnými ukazovateľmi,
 - časový harmonogram realizácie PHSR BSK,

Schéma štruktúry Analytickej časti PHSR BSK 2014-2020

Cieľom analytickej časti je identifikovať rozvojové faktory a disparity Bratislavského kraja v siedmych oblastiach, ktoré navzájom na seba pôsobia a spoločne vytvárajú prostredie pre rozvoj kraja. Štruktúra analýzy kraja preto nekladie dôraz na kompetencie verejnej správy.

Schéma štruktúry Strategickej časti PHSR BSK 2014- 2020

Strategická časť sa skladá z piatich prioritných osí a štyroch strategických cieľov, ktoré sú v súlade s Národnou stratégiou regionálneho rozvoja SR. Dosiahnutie globálneho cieľa je ovplyvnené plnením strategických cieľov na ktoré sú naviazané opatrenia a aktivity definované v Programovej časti PHSR BSK. Realizácia opatrení a aktivít sa následne premieta v piatich prioritných osiach.

Schéma štruktúry Programovej časti PHSR BSK 2014 – 2020

Programová časť je naviazaná na strategické dokumenty EÚ, národnej úrovne a regionálnej úrovne, čo vytvára jeden zo základných predpokladov realizácie, ktorým je financovanie. Program sa skladá z jedenástich opatrení vytvárajúcich rámec pre plnenie strategických cieľov. Tento rámec je užšie špecifikovaný súborom aktivít. Každé opatrenie má definované finančné zdroje a merateľné ukazovatele. Tieto ukazovatele sú súčasťou systému monitorovania a hodnotenia realizovaného na úrovni prioritných osí.

A.1.3 Východiskové podklady

Pri spracovaní Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja kraja sa analyzovali a zohľadňovali už jestvujúce programovacie a plánovacie dokumenty na:

- regionálnej a lokálnej úrovne,
- celoštátnej,
- ako aj cezhraničné a európske strategické dokumenty.

Z dokumentov regionálnej úrovne sú v Programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja kraja zohľadnené nasledujúce dokumenty:

- Územný plán regiónu Bratislavský samosprávny kraj, Koncept (2012),
- Územný plán veľkého územného celku Bratislavského kraja, 2008,
- Koncepciu rozvoja sociálnych služieb v regióne Bratislavského samosprávneho kraja, 2010,
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Bratislavského samosprávneho kraja na roky 2007 – 2013,
- Rozvoj výskumno-vývojovej a inovačnej základne Bratislavského samosprávneho kraja v období 2014-2020, 2012,
- Regionálna stratégia rozvoja odborného vzdelávania a prípravy v Bratislavskom samosprávnom kraji, 2011,
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu BSK na roky 2007 – 2013, 2006,
- Situačná a výhľadová správa o stave a vývoji vzdelávania na stredných školách v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK na roky 2009-2013 s výhľadom do roku 2015,

- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja hlavného mesta SR Bratislavy na roky 2010 – 2020, 2010,
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Malacky na roky 2007 – 2013,
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Pezinok, 2007,
- Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mesta Senec na roky 2010 – 2018, 2010,
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Modra, 2008,
- Konceptia a program rozvoja telesnej kultúry v podmienkach Bratislavského samosprávneho kraja na roky 2009 – 2013, 2009,
- Stratégia rozvoja Bratislavského samosprávneho kraja, 2003.

Z dokumentov národnej úrovne sú zohľadnené nasledujúce dokumenty:

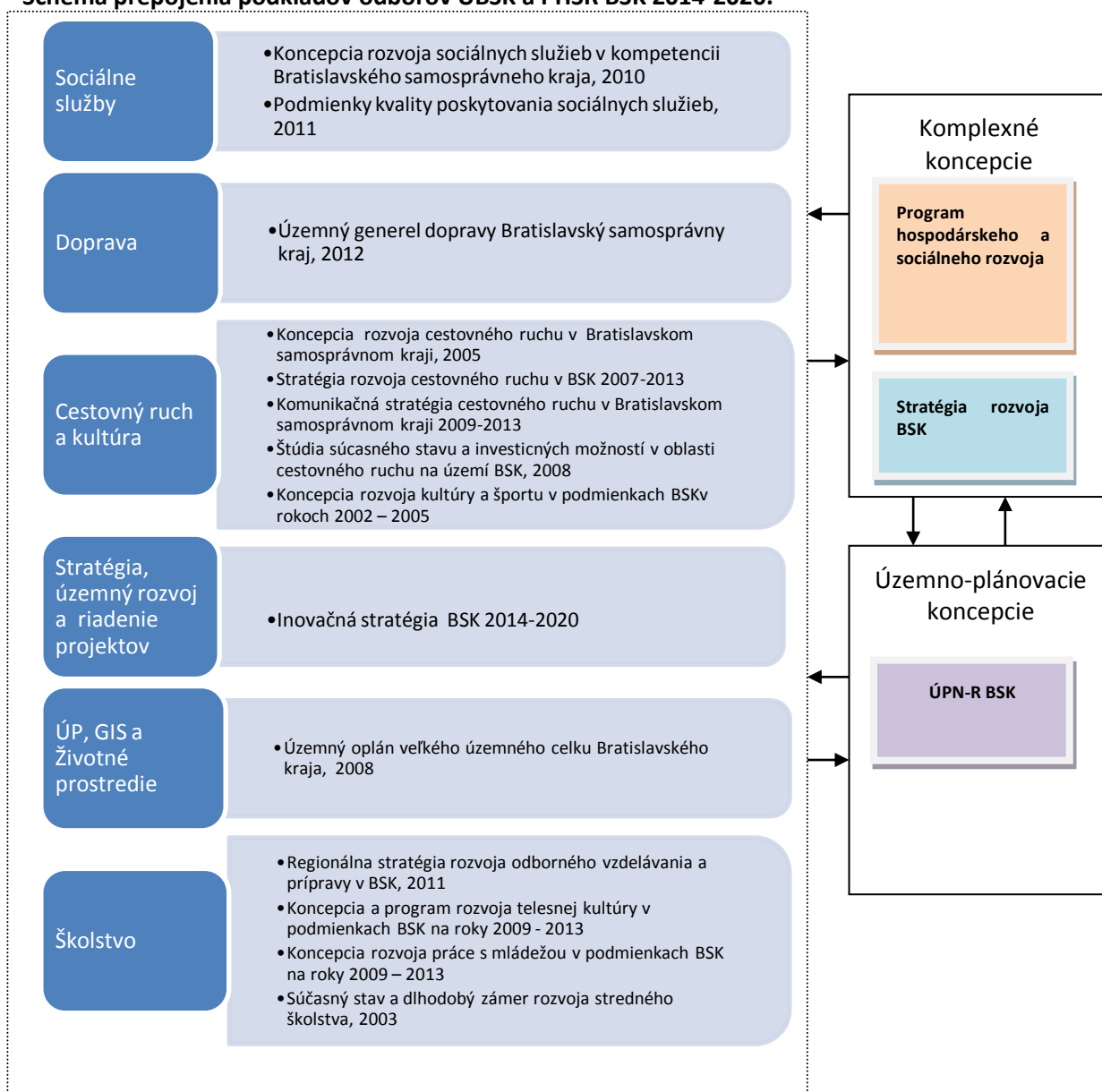
- Konceptia územného rozvoja Slovenska 2001, aktualizácia 2010,
- Národný strategický referenčný rámec na roky 2007 – 2013,
- Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, 2010,
- Operačný program Bratislavský kraj na roky 2007 – 2013 a ďalšie relevantné operačné programy,
- Národný program reforiem, máj 2012,
- Návrh základných princípov na prípravu Partnerskej dohody Slovenskej republiky na programové obdobie 2014 – 2020,
- Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2020, 2010,
- Stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR, november 2011,
- Národný program ochrany starších ľudí, 2010,
- Stratégia rozvoja slovenskej spoločnosti, 2010,
- Konceptia rozvoja miestnej a regionálnej kultúry, 2007,
- Modernizačný program 21, 2008,
- Konkurencieschopné regióny 21, 2010,
- Program odpadového hospodárstva na roky 2011-2015,
- Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja, 2001,
- Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja v SR 2005 – 2010, 2005.

Z nadnárodných a cezhraničných dokumentov sú do programu zapracované:

- Stratégia Európa 2020,
- Spoločný strategický rámec EK, marec 2012,
- Program cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Rakúsko 2007-2013,
- Program cezhraničnej spolupráce Maďarská republika – Slovenská republika 2007-2013,
- CENTROPE – Správa o regionálnom rozvoji, 2012,

- CENTROPE – Nástroj na hodnotenie potrieb infraštruktúry – podpora konkurencieschopného regionálneho rozvoja (INAT),
- CENTROPE – Stratégia ľudského kapitálu,
- CENTROPE – Stratégia v oblasti vedomostného regiónu,
- CENTROPE – Stratégia v oblasti priestorovej integrácie a Akčný plán 2013+,
- CENTROPE – Stratégia v oblasti kultúry a cestovného ruchu 2013+,
- Návrh základných princípov na prípravu Partnerskej dohody Slovenskej republiky na programové obdobie 2014 – 2020,
- Small Business Act for Europe, 2008,
- Tematická stratégia pre ochranu pôdy, EC 2006,
- Stratégia Európskej únie pre dunajský región, 2010,
- Agenda 21, 1992.

Schéma prepojenia podkladov odborov ÚBSK a PHSR BSK 2014-2020.

A.2 Priestorová štruktúra

A.2.1 Geografická charakteristika

Bratislavský samosprávny kraj sa nachádza v stredoeurópskom priestore, kde vytvára najzápadnejšie situovaný kraj v Slovenskej republike. Priestorovo je kreovaný hlavne v rámci rozvoja metropolitného regiónu hlavného mesta SR, Bratislavy, ktorá vytvára metropolu lokalizovanú v nadnárodnej aglomerácii Bratislava – Viedeň – Budapešť – Brno, ktorá je súčasťou stredoeurópskeho regiónu CENTROPE. BSK hraničí s Trnavským samosprávnym krajom na území štátu, ako aj s dvoma územnosprávnymi celkami v Rakúskej republike a jedným v Maďarsku. Menovite so spolkovými republikami Niederösterreich (Dolné Rakúsko) a Burgenland v Rakúsku a so župou Győr – Moson – Sopron (Rábsko – mošonsko – šopronská župa) v Maďarsku.

Priestorovým špecifikom kraja je excentrická poloha hlavného mesta v rámci územia SR. Na základe toho sa cez územie BSK do Bratislavy dostredivo realizuje veľký objem migrácie tovarov i obyvateľstva v smere z ostatného územia Slovenska do Bratislavy, ako do koncentrujúceho územia hospodárskych aktivít. Mesto Bratislava je totiž významným katalyzátorom všetkých ekonomických i celospoločenských procesov s medzinárodným presahom. Z hospodárskeho hľadiska zastáva kľúčovú úlohu v trhových i politických otázkach v celoeurópskom meradle.

Z hľadiska nomenklatury územno–štatistických jednotiek a rovnako i z územnosprávneho členenia SR reprezentuje Bratislavský samosprávny kraj v rámci územia Slovenska špecificky úroveň NUTS 2 (spoločne so Západným, Stredným a Východným Slovenskom), ako aj NUTS 3 reprezentovanej ôsmimi samosprávnymi krajinami SR.

Bratislavský samosprávny kraj sa z územno–štatistického hľadiska člení následne na osem okresov. Na úrovni LAU1 (označovaný aj ako NUTS 4) je päť okresov BSK situovaných v rámci územia mesta Bratislava. Okrem takto definovaných okresov Bratislava I. až Bratislava V., riešené územie BSK priestorovo vymedzujú aj okresy Malacky, Senec a Pezinok. Súčasťou územia BSK je aj osobitne určený vojenský obvod Záhorie.

Osídlenie Bratislavského kraja pozostáva z hlavného mesta SR Bratislavy tvoreného 17 mestskými časťami a zo 72 obcí. Bratislava má špecificky štatút hlavného mesta SR, ďalších šesť obcí v kraji má štatút mesta (Malacky, Stupava, Modra, Pezinok, Svätý Jur, Senec) a zvyšných 66 obcí štatút vidieckej obce.

Tabuľka 1 Základné údaje o okresoch Bratislavského samosprávneho kraja

sídlna štruktúra	výmera v km ²		počet obcí		z toho so štatútom mesta		počet obyvateľov k 31.12. 2011		počet obyv. na km ²
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
okres Bratislava I	9,59	0,47	1	1,12	-	-	38 788	6,39	4 044,63
okres Bratislava II	92,49	4,54	3	3,37	-	-	109 136	17,99	1 179,98
okres Bratislava III	74,67	3,66	3	3,37	-	-	61 470	10,13	823,22
okres Bratislava IV	82,72	4,06	6	6,74	-	-	92 651	15,28	1 120,06
okres Bratislava V	94,20	4,62	4	4,49	-	-	111 147	18,32	1 179,90
Bratislava	353,67	17,35	1	1,12	1	14,3	413 192	68,12	1 168,30
okres Malacky	949,60	46,58	26	29,21	2	28,6	67 785	11,18	71,38
okres Pezinok	375,54	18,42	17	19,10	3	42,9	57 975	9,56	154,38
okres Senec	359,89	17,65	29	32,58	1	14,3	67 585	11,14	187,79
Bratislavský kraj	2 038,70	100	89	100	7	100	605 537	100	297,51

Zdroj: Mestská a obecná štatistika, ŠÚ SR, k 31.12. 2011, Databáza REGDAT, ŠÚ SR, k 31.12. 2011

Obce podľa veľkostných skupín

Najpočetnejšou skupinou sú malé a stredne veľké obce s počtom obyvateľom do 5 000, ktorých podiel v kraji presahuje až 77%. Počet obyvateľov v týchto obciach predstavuje však len 112 953 rezidentov, t.j. 18,6% obyvateľov kraja. Obcí s počtom obyvateľov nad 5 000 je 9, čo predstavuje menej ako tretinový podiel z celkového počtu obcí, avšak počet obyvateľov v týchto obciach je 493 584, čo je až 81,4% obyvateľov kraja. Z uvedeného vyplýva, že väčšina obyvateľstva kraja žije v mestských štruktúrach. Bližšia štruktúra veľkostných kategórií je uvedená nasledovne.

Tabuľka 2 Početnosť veľkostných kategórií obcí podľa počtu obyvateľov v roku 2011

Počet obyvateľov	0 – 200	201 – 500	501 – 1 000	1 001 – 2 000	2 001 – 5 000	5 001 – 10 000	10 001 – 20 001	20 001 – 50 000	> 50 000	SPOLU
Počet obcí	2	6	12	24	20	5	2	1	1	73
Percentuálne zastúpenie	2,74	8,22	16,44	32,88	27,40	6,85	2,74	1,37	1,37	100%

Zdroj: Mestská a obecná štatistika, ŠÚ SR, k 31.12. 2011

Databáza REGDAT, ŠÚ SR, k 31.12. 2011

Obrázok 1 Územné a správne usporiadanie riešeného územia

Zdroj AUREX spol. s r.o.

A.2.2 Priestorový rozvoj sídel

Mesto Bratislava má na celom územnom vymedzení BSK vysoký urbanizačno-tvorný potenciál, pričom obdobne ako iné metropolitné mestá priestorovo expanduje aj do svojho zázemia. Pri meste Bratislava dochádza aj k ďalšiemu fenoménu a to, že sa začal intenzívne prejavovať trend výstavby veľkých investičných súborov aj na území vlastného mesta v podobe reurbanizácie, resp. zahusťovania či regenerácie vlastného územia.

Výstavba nových investičných súborov sa na území mesta lokalizuje v značnej miere v jeho vlastnej štruktúre. Postupne sa mesto zahusťuje, začínajú sa objavovať pozitívne tendencie regenerácie postihnutých urbanizovaných území typu brownfield, avšak mnohé investičné zámery sú alokované aj do okrajových častí administratívno-správneho územia hl. mesta SR Bratislavy. Ich výstavba tak kontinuálne ovplyvňuje okolité obce v zázemí mesta, ako aj vzdialenejšie obce v dobrej dostupnosti prostredníctvom predĺženia mestských radiál do priestoru kraja.

Hlavné rozvojové smery Bratislavského samosprávneho kraja sú determinované radiálnym dopravným systémom hlavného mesta, ktorého predĺženie do regionálnej úrovne je určované geomorfologickými podmienkami územia. Najviac rozvinutý, resp. najintenzívnejšie urbanizovaný je smer Bratislava – Senec a obdobne aj záhorský pás v smere Bratislava – Malacky. Menej intenzívny rozvoj región BSK zaznamenáva v smeroch podkarpatského pásu Bratislava – Pezinok – Modra a v žitnoostrovnom páse Bratislava – Šamorín. V týchto dvoch to vyplýva najmä z komplikovanejších územno-technických podmienok. Menej rozvinutým systémom previazania priestorových väzieb je okružný dopravný systém na celomestskej či regionálnej úrovni.

Oblasť Záhoria je v Bratislavskom kraji reprezentovaná okresom Malacky. Toto územie je typické pieskovými dunami, borovicovými lesmi, mokraďami a tokom rieky Moravy. Nachádzajú sa tu dve mestá Malacký a Stupava a mnoho obcí, ktoré si zachovali pôvodnú, až rurálnu atmosféru.

Sídelná štruktúra Záhoria sa rozvinula v troch hlavných smeroch:

1. severnom pozdĺž cesty I/2 a diaľnice D2 – Stupava, Malacký, Veľké Leváre (smer Česká republika)
2. západom od Malaciek – obce ležiace pozdĺž rieky Morava – Vysoká pri Morave, Záhorská Ves, Gajary, Malé Leváre
3. severovýchodom na úpätí Malých Karpát – Jablonové, Pernek, Kuchyňa, Rohožník, Plavecký Mikuláš

Malokarpatská oblasť pozostáva z okresu Pezinok. Na úpätí Malých Karpát je hlavný sídelný pás v severovýchodnom smere tvorený od Bratislavy najmä mestami Svätý Jur, Pezinok, Modra a ďalšími menšími vinohradníckymi obcami. V smere na podunajskú nížinu je sústava obcí na spojniciach diaľnice D1 resp. cesty I/61 ako sú Slovenský Grob, Chorvátsky Grob, Viničné, Šenkvice, Blatné, Vištuk, Budmerice, Báhoň.

Tretí okres, okres Senec, je zo sídelného pohľadu tvorený dvoma charakteristickými sídelnými pásmi. Tzv. senecký pás je tvorený obcami pozdĺž diaľnice D1 v smere Ivanka pri Dunaji, Bernolákovo, Veľký Biel, Senec až po Čataj. V juhovýchodnom smere medzi cestou I/61 a riekou Dunaj je sídelný pás historicky sa vyvíjajúci pozdĺž ciest tretej triedy v smere Bratislava – Most pri Bratislave – Tomášov/Štvrtok na Ostrove. Druhý pás v smere na Žitný ostrov je pozdĺž cesty I/63 v smere Bratislava – Rovinka – Dunajská Lužná.

Z pohľadu ostatného sídelného vývoja sa suburbanizácia v rozvoji bývania prejavila predovšetkým v obciach najbližších k administratívnym hraniciam mesta Bratislavy, kde je atraktívne bývanie vo vidieckom prostredí. Ide o obce ako Slovenský Grob, Chorvátsky Grob, Sv. Jur, Ivanka pri Dunaji, Rovinka a pod. Intenzívnejšia výstavba rezidií sa očakáva aj naďalej v obciach ležiacich v atraktívnom prírodnom prostredí (ako napr. Limbach) a v obciach, ktoré už predtým boli zaujímavé pre rozvoj bývania ako sú všetky okresné mestá, ale aj napr. Dunajská Lužná a pod.

Lokalizácia kraja z hľadiska územného rozvoja

Dokumentácia definuje krajské mesto BSK, Bratislavu, ako špecifické centrum plniace funkcie hlavného mesta štátu a centra európskeho významu. Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KURS) navyše zdôrazňuje pozíciu Bratislavy v celoeurópskom meradle v zmysle upevňovania priamych väzieb na jednu z hlavných európskych urbanizačných osí v smere:

- Stuttgart – Ulm – Mníchov – Salzburg/Linz – Viedeň/Bratislava – Budapešť – Belehrad, a to najmä prepojeniami v oblasti Bratislavy a pozdĺž vodného toku rieky Dunaj.

KURS vyzdvihuje i potrebu rozvíjania bratislavsko-trnavského ťažiska osídlenia ako súčasti vyššej celoeurópskej aglomerácie Viedeň – Bratislava – Győr s dominantným centrom tvoreným hlavným mestom Bratislava ako jedným z jadier tejto európskej rozvojovej aglomerácie vytvárajúcim jadro metropolitného regiónu nie len na území BSK, ale aj na území SR. Bratislavský región je taktiež súčasťou stredoeurópskeho regiónu – CENTROPE.

Dokumentácia následne špecifikuje podporu urbanizačných rozvojových osí, v ktorých krajské mesto Bratislava zohráva kľúčovú úlohu pri priestorovom rozvoji v podobe východiskového bodu považskej a záhorskej rozvojovej osi prvého stupňa. Obdobne i pozíciou počiatočného bodu pre žitnoostrovno-dunajskú rozvojovú os druhého stupňa.

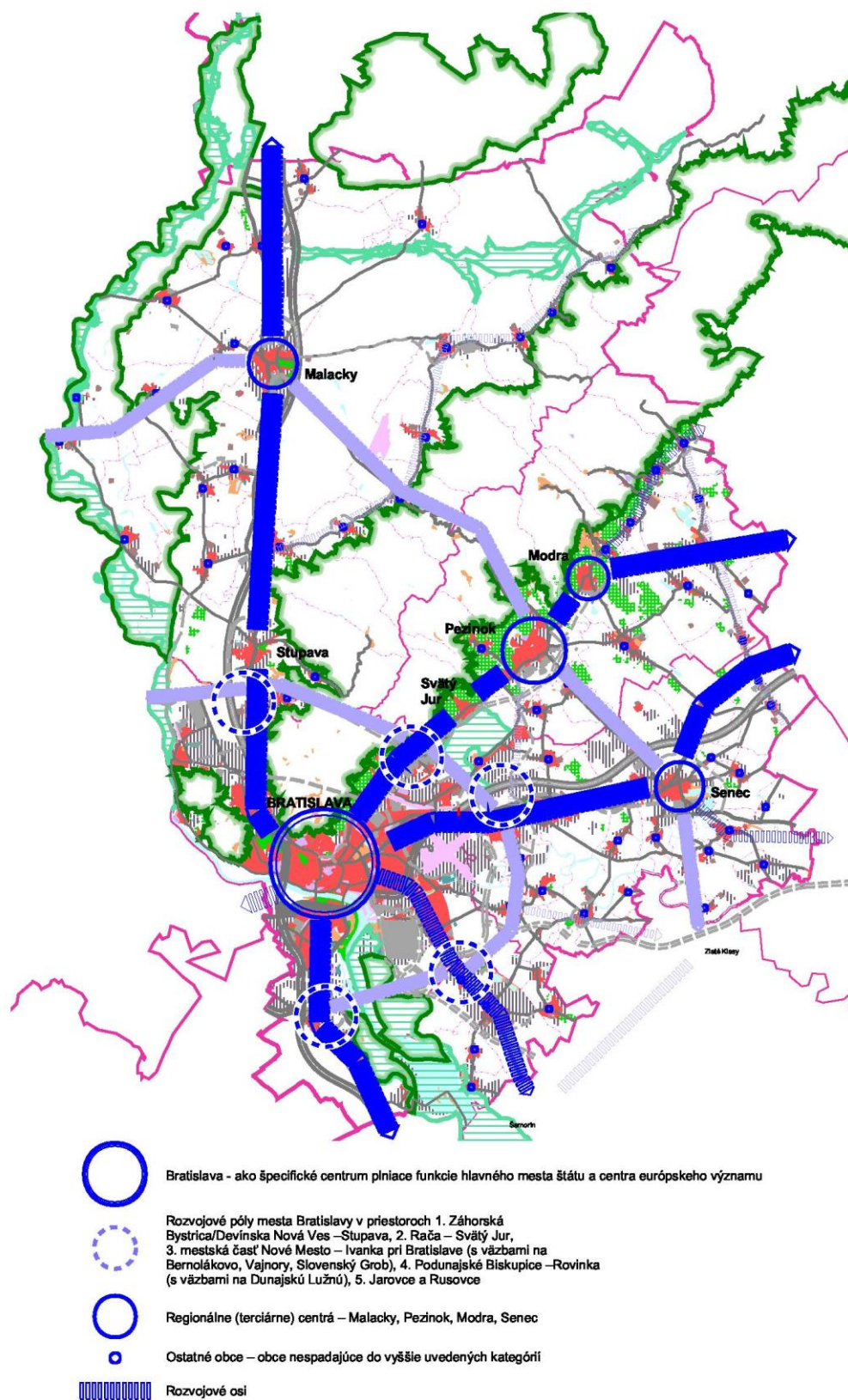
- Považská rozvojová os: Bratislava – Trnava – Trenčín – Žilina
- Záhorská rozvojová os: Bratislava – Malacky – Kúty – hranica s Českou republikou
- Žitnoostrovno-dunajská rozvojová os: Bratislava – Dunajská Streda – Komárno – Štúrovo

Zabezpečenie požiadavky vyváženého polycentrického rozvoja je nutné predovšetkým v kontexte eliminácie neúmerneho rastu vnútorných tokov, vnútornej migrácie obyvateľov za prácou a službami, ktoré by pri neorganizovanom priestorovom náraste v území mohli viesť ku krízovým situáciám predovšetkým v doprave. Takýto cieľavedomý prístup k riadeniu rozvoja v území BSK si vyžaduje rešpektovať a podporovať existujúce prirodzené centrá a usmerňovať novo vznikajúce subcentrá, ktorým je nevyhnutné určiť ich postavenie v sídelnom systéme. Medzi iným si to vyžaduje stanoviť požadovanú priestorovú štruktúru všetkých aktivít tak, aby vznikali hierarchicky usporiadané územia s príslušnou funkčnou komplexitou. Pod pojmom funkčná komplexnosť treba rozumieť potrebu zabezpečiť v území nielen adekvátny počet nových pracovných miest, ale aj komplementárne základné i vyššie zariadenia sociálnej, obslužnej a voľnočasovej vybavenosti tak, aby sa mobilita za týmito zariadeniami dopravnými prostriedkami skracovala a minimalizovala. Je to v záujme znižovania mobility obyvateľov využívajúcich rôzne dopravné prostriedky a skracovania ich denných trás.

Ako sa preukazuje vo vývoji štruktúry osídlenia najmä v období po roku 2000, priestorový rozvoj smeroval predovšetkým do lokalít v smere uvedených rozvojových pólů. Preto v nasledujúcom období, je potrebné venovať zvýšenú pozornosť práve týmto lokalitám s cieľom vytvárania adekvátnych hospodárskych centier s cieľom zabezpečenia potrebnej sociálnej súdržnosti.

Pre podporu rozvoja takejto sídelnej štruktúry je potrebný okrem vzniku organizovaného a organického hierarchického systému sídelných štruktúr na území BSK aj venovať pozornosť nástrojom územného manažmentu aj z polohy regionálnej politiky. Ide o využitie nástrojov regionálnej politiky tak, aby bol podporovaný rozvoj hospodárskych a obslužných aktivít v konkrétnych existujúcich a tvoriacich sa sídelných centrách. Spolu s tým musí byť konzistentne podporovaný adekvátny rozvoj dopravnej a technickej infraštruktúry. Za tým účelom je potrebné vytvoriť adekvátne organizačné zabezpečenie vytváraním formálnych aj neformálnych radiácií a plánovacích štruktúr na regionálnej úrovni. Z pohľadu disperzie hospodárskych aktivít do územia regiónu, čo najbližšie k novým obytným súborom, ako aj podpory rozvoja regionálnych a subregionálnych centier, je žiaduce venovať zvýšenú podporu malému a strednému podnikaniu vo všetkých sektoroch hospodárstva, so sústredením sa na lokálne špecifiká, danosti, podmienky a potenciály.

Obrázok 2 Špecifické typy územia BSK

Zdroj: AUREX spol. s r.o. na základe ÚPN-R BSK, 2012

A.2.3 Súčasný trendy v priestorovej štruktúre

V uplynulých rokoch intenzívnejú v okolí mesta Bratislava suburbanizačné tendencie, ktoré sa v rámci kraja prejavujú migráciou za bývaním a hospodárskymi aktivitami. Takto determinovaným úbytkom obyvateľstva v hlavnom meste postupne vznikajú tzv. satelitné mestečká. Ich veľkosť a hustota sa so zvyšujúcou sa vzdialenosťou od Bratislavy znižuje. Súčasne s nimi sa v Bratislave špecificky prejavujú aj koncentračno-dekoncentračné tendencie v podobe migrácie obyvateľstva z rôznych častí SR práve do bratislavskej aglomerácie. Synergickým spolupôsobením týchto procesov výmeny obyvateľstva sa neustále formuje aj sídelná štruktúra celého Bratislavského kraja. Suburbanizačné a aglomeračné vplyvy mesta Bratislavy sa začínajú prejavovať aj v priľahlom území zahraničia v podobe rezidenčného developmentu na rakúskej a maďarskej strane – Rajka, Kittsee, Wolfstahl.

Napriek tomu, že sa v suburbanizačne sa vyvíjajúcich obciach vytvárajú nové pracovné príležitosti, nepokrývajú požiadavky rezidentného obyvateľstva. Navyše množstvo nového ekonomicky aktívneho obyvateľstva je naďalej orientované na prácu v centrách kraja, predovšetkým v meste Bratislava. V dôsledku toho sa neúmerne zvyšujú nároky na dopravu do Bratislavy. Najmä cestná doprava, ktorá aj so zvyšujúcim sa stupňom automobilizácie, vo veľa prípadoch nie je schopná saturovať ranné a večerné migračné toky medzi mestom a jeho suburbanizovaným zázemím.

Pohyb obyvateľstva (suburbanizácia)

Dominantným a určujúcim prvkom hierarchizovanej štruktúry osídlenia Bratislavského kraja je teda mesto Bratislava. Popri ňom kostru sídelného systému kraja dotvárajú okresné mestá Malacky, Pezinok a Senec ako regionálne rozvojové centrá, ku ktorým sa z hľadiska významu a potenciálu rozvoja radí aj mesto Modra.

Popri týchto základných centrách osídlenia je potrebné systémovo vytvárať aj ďalšie subcentrá, ktoré by mali predovšetkým saturovať základnú či vyššiu občiansku vybavenosť. Tieto hierarchicky nižšie centrá je žiaduce vytvárať pre novovznikajúce obytné územia, pričom je potrebná aj valorizácia v už existujúcich rozvojových územiach. Cieľom týchto centier je znížiť migráciu za prácou, službami a voľno časovými aktivitami v gravitačnom smere do mesta Bratislava a uvedených okresných miest.

Popri regionálnych rozvojových centrách sa vytvárajú na hraniciach mesta Bratislavy s uvedenými smermi rozvoja Považskej, Záhorskej, Žitnoostrovno-dunajskej osi regionálne rozvojové póly, ktoré by mali s mestom Bratislava vytvárať jeden synergický celok. Ide najmä o nasledujúce priestory:

1. Lamač / Záhorská Bystrica – Stupava (s väzbami na Devínsku Novú Ves)
2. Rača – Svätý Jur
3. Mestská časť Nové Mesto – Ivanka pri Dunaji (s väzbami na Bernolákovo, Vajnory, Slovenský Grob)
4. Bratislava – Rovinka (s väzbami na obec Dunajská Lužná)
5. Južný regionálny rozvojový pól mesta Bratislava je južne od Petržalky vo väzbe na Jarovce a Rusovce.
6. *IV. Kvadrant – Kittsee, Berg, Wolfsthal, Hainburg*

A.3 Medzinárodné súvislosti a medzinárodná spolupráca

Schéma európskej územnej spolupráce pomáha regiónom v celej Európe spolupracovať na riešení spoločných problémov. Táto schéma je súčasťou politiky súdržnosti EÚ, ktorá je aj naďalej kľúčovým prvkom finančného rámca EÚ na roky 2014 až 2020, ktorý navrhla Európska komisia

Dunajská stratégia

Od roku 2008 začala EÚ rozvíjať makroregionálne stratégie ako jednu z nových foriem teritoriálnej spolupráce v rámci EÚ. Počas finálnej schvaľovacej fázy Stratégie pre región Baltického mora sa z rakúsko-rumunskej iniciatívy začali prípravy nad Dunajskou stratégiou. Dunajská stratégia bola schválená na zasadnutí Európskej rady 24. júna 2011. Dunajský región sa rozkladá na území 16 európskych štátov (8 členských štátov EÚ a 6 nečlenských – Nemecko, Rakúsko, Slovensko, Česko, Maďarsko, Slovinsko, Bulharsko a Rumunsko resp. Chorvátsko, Srbsko, Bosna a Hercegovina, Čierna hora, Ukrajina a Moldavsko) a žije v ňom okolo 110 miliónov ľudí.

Dunajská stratégia by mala podporovať spoločnú zodpovednosť krajín dunajského regiónu za ekonomický a spoločenský rozvoj regiónu, jeho prírodné a kultúrne dedičstvo. Koordinovaný prístup k spoločným problémom umožní ich efektívnejšie a nákladovo výhodnejšie riešenie a dovoľí naplno využiť nevyužitý potenciál dunajského regiónu.

Pre Bratislavský samosprávny kraj sa otvárajú možnosti spolupráce v rámci Dunajskej stratégie v štyroch pilieroch a jedenástich prioritných oblastiach:

I. Prepojenie podunajskej oblasti

1. Zlepšiť mobilitu a multimodalitu
 - i. vnútrozemské vodné cesty
 - ii. cestné, železničné a letecké spojenia
2. Podporovať udržateľnejšie zdroje energií
3. Podporovať kultúru a cestovný ruch, kontakty medzi ľuďmi

II. Ochrana životného prostredia v podunajskej oblasti

1. Obnoviť a udržať kvalitu vôd
2. Riadiť riziká v oblasti životného prostredia
3. Chrániť biodiverzitu, krajinu a kvalitu ovzdušia a pôd

III. Rozvíjanie prosperity v podunajskej oblasti

1. Rozvíjať znalostnú spoločnosť prostredníctvom výskumu, vzdelávania a informačných technológií
2. Podporovať konkurencieschopnosť podnikov vrátane rozvoja zoskupení
3. Investovať do ľudí a zručností

IV. Posilnenie podunajskej oblasti

1. Zvýšiť inštitucionálnu kapacitu a spoluprácu
2. Spolupracovať s cieľom podporiť bezpečnosť a riešiť organizovanú a závažnú trestnú činnosť

Slovenská republika je spolu koordinátorom dvoch prioritných oblastí:

- prioritnej oblasti 4. Obnova a zachovanie kvality vôd - spolu s Maďarskom a
- prioritnej oblasti 7. Rozvoj vedomostnej spoločnosti prostredníctvom výskumu, vzdelávania a informačných technológií - spolu so Srbskom.

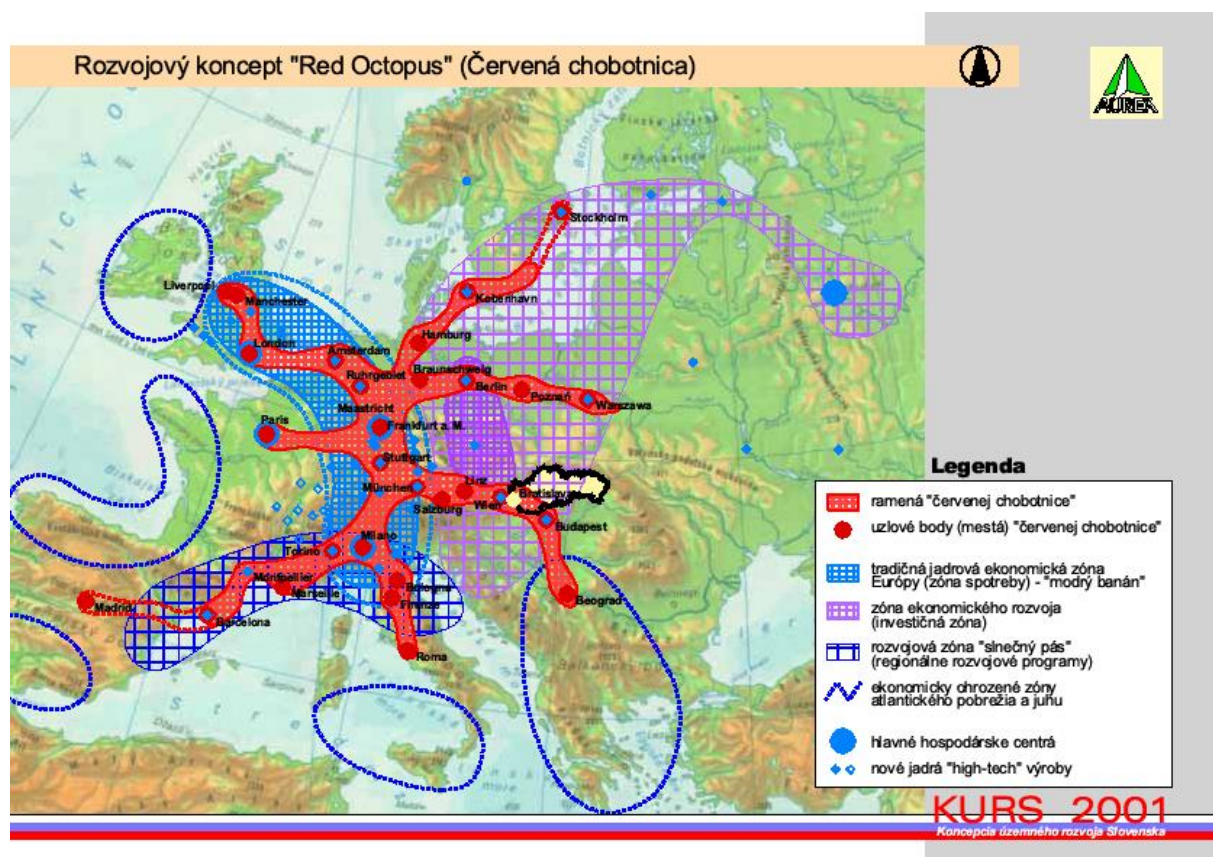
V rámci programov spolufinancovaných zo všetkých fondov EÚ by sa mali uprednostňovať operácie vyplývajúce z makroregionálnych stratégií, v súvislosti s ktorými by sa mali usporadúvať špecifické výzvy, prípadne by sa tieto operácie mali uprednostňovať v rámci procesu výberu. Potrebný rámec pre podporu celej škály politík a fondov potrebných na uskutočnenie makroregionálnych stratégií môžu poskytnúť nadnárodné programy.

Program Juhovýchodná Európa (JVE) a Stredná Európa (CE) sú nadnárodné programy, ktoré patria pod tretí cieľ kohéznej politiky Európskej Únie (EÚ) - Európska územná spolupráca (EÚS). Tento cieľ

je zameraný na posilnenie cezhraničnej spolupráce prostredníctvom spoločných miestnych a regionálnych iniciatív, posilnenie nadnárodnej spolupráce prostredníctvom činností prispievajúcich k integrovanému územnému rozvoju naplňajúcemu priority Spoločenstva a posilnenie medziregionálnej spolupráce a výmeny skúseností na príslušnej územnej úrovni. Program je financovaný z Európskeho fondu pre regionálny rozvoj (EFRR).

- **JVE zahŕňa oprávnené územie programu až 16 štátov** - Albánsko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Macedónsko, Chorvátsko, Čierna Hora, Grécko, Maďarsko, Moldavsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovenská republika, Slovinsko, Srbsko, Taliansko – regióny Lombardia, Bolzano/Bozen, Trento, Veneto, Friuli-Venezia-Giulia, Emilia Romagna, Umbria, Marche, Abruzzo, Molise, Puglia Basilicata, Ukrajina¹ – oblasti Černovická, Ivanofrankivská, Zakarpatská, Odeská
- **CE zahŕňa 9 krajín** – Rakúsko, Česká republika, Nemecko – spolkové krajiny: Bádensko-Württembersko, Bavorsko, Berlín, Brandenbursko, Meklenbursko-Predpomoransko, Sasko, Sasko-Anhaltsko, Durínsko, Maďarsko, Taliansko – regióny: Emilia-Romagna, Friuli-Venezia Giulia, Liguria, Lombardia, Piemonte, Provincia Autonoma Bolzano/Bozen, Provincia Autonoma Trento, Valle d'Aosta/Vallée d'Aoste, Veneto, Poľsko, Slovenská republika, Slovinsko, Ukrajina⁷ – oblasti: Černovická, Ivanofrankivská, Zakarpatská, Odeská

Obrázok 3 Teritoriálna kohézia v Juhovýchodnej a Strednej Európe

Zdroj: KURS 2001

Z prác spojených s prípravou ESDP vzišiel doteraz pomerne najucelenejší dynamický scenár priestorového rozvoja Európy na najbližších 50 rokov, tzv. Red Octopus (Červená chobotnica).

Európske centrálné urbánne jadrové územie (Central Urban Core Area, nazývané aj „Blue Banana“ – Modrý banán) má byť v roku 2026 ešte stále „corpus major“. Má však už byť súčasťou väčšieho integrovaného systému pozostávajúceho z „tela“ a „ramien“ (urbanizačných koridorov) siahajúcich

do severnej, východnej a južnej Európy. Tieto ramená majú byť okrem radiálnych spojení s centrom prepojené aj tangenciálne, a to najmä TEN koridormi.

Ako ekologický systém podporujúci urbánny systém „Červenej chobotnice“ má vzniknúť tzv. Európska makroekologická štruktúra (EMES) v podobe vzájomne spojeného systému „vidieckych“ regiónov zabezpečujúcich prirodzené prostredie rastlinám, živočíchom a (plne alebo čiastočne) aj ľuďom.

Z hľadiska východo–západných smerov rozvoja sa v budúcnosti javia mimoriadne úspešné najmä dve ramená „Červenej chobotnice“, a to:

- Amsterdam/Rotterdam – Porúrie – Braunschweig/Göttingen – Berlín – Poznaň – Varšava a
- Stuttgart – Ulm – Mníchov – Salzburg/Linz – Viedeň – Bratislava – Budapešť – Belehrad.

Takto prezentovaný aktívny rozvojový scenár vytvárajúci nové rozvojové koridory vyrastajúce z jadra, je možné charakterizovať názvom „koncentračná dekoncentrácia“, podporujúca už v súčasnosti prebiehajúci lineárny rozvoj spájaním jestvujúcich regiónov hlavných a ostatných veľkých miest.²

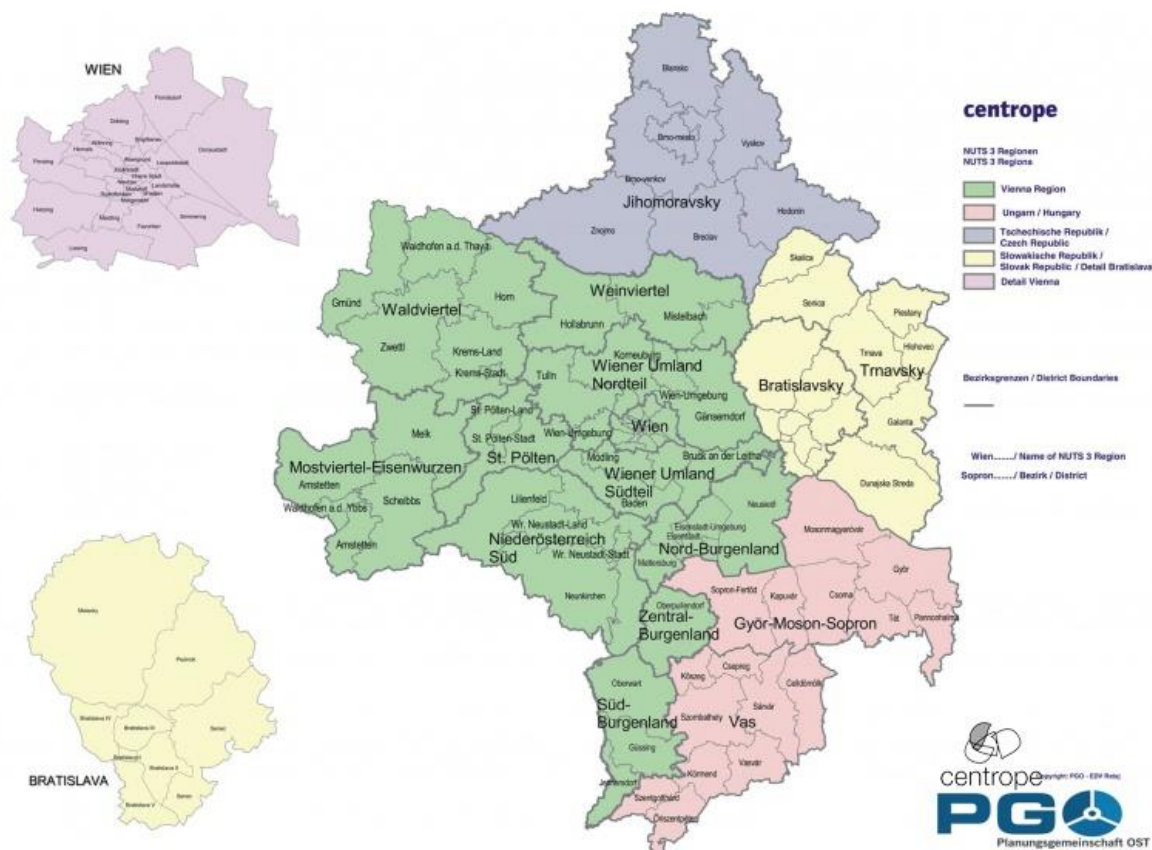
V rámci stredoeurópskeho priestoru sa formuje nový región – CENTROPE. Tento región je unikátnym nadnárodným hospodárskym priestorom rozkladajúcim sa na priesečníku hraníc Rakúska, Českej republiky, Maďarska a Slovenska. Riešené územie Bratislavského kraja susedí s dvomi štátmi – Rakúskom a Maďarskom. Z hľadiska širších vzťahov sú pre územie kraja najdôležitejšie väzby k viedenskej aglomerácii a k mestám Brno a Győr. Zároveň územím kraja prechádzajú dopravné koridory európskeho významu. Napriek tomu, že všetky štyri krajiny majú dlhú spoločnú históriu, ich vývoj po 2. svetovej vojne sa zásadne líšil. I dnes, navzdory skutočnosti, že všetky štáty CENTROPE sú členmi Európskej únie, ešte stále pozorujeme výrazné rozdiely v ich hospodárskej štruktúre a výkonnosti. Vyplývajú najmä z ich predchádzajúceho historického, politického a hospodárskeho vývoja.

Zatiaľ čo Rakúsko je hospodársky vysoko rozvinutou krajinou, v Českej republike, na Slovensku a v Maďarsku, bývalých centrálne plánovaných ekonomikách, ešte stále prebieha proces vyrovnávania sa s hospodárskou úrovňou (napr. z pohľadu HDP na obyvateľa) „starých“ členských štátov EÚ.

CENTROPE sa skladá z ôsmich krajov. Rakúska časť zahŕňa hlavné mesto Viedeň s jej najvyšším HDP na obyvateľa v CENTROPE, Dolné Rakúsko a Burgenland. Juhomoravský kraj, na českej strane, je oblasťou, ktorá dosahuje iba úroveň NUTS 3. Na maďarskej strane sú súčasťou regiónu Győr-Moson-Sopron a Vas. Slovenská časť CENTROPE sa skladá z Bratislavského a Trnavského kraja. Podľa tohto vymedzenia sa región CENTROPE rozkladá na území 4 500 km² s približne 6,6 mil. obyvateľov. Na rozdielnú socioekonomickú situáciu poukazujú aj demografické rozdiely medzi jednotlivými súčasťami regiónu CENTROPE. Výrazný rozdiel medzi mestskými strediskami regiónu ako Viedeň a Bratislava a okrajovými vidieckymi oblasťami (ako Burgenland) je viditeľný najmä z pohľadu hustoty obyvateľstva, naopak, pokiaľ hovoríme o vekovej štruktúre, tu prevládajú nad regionálnymi rozdielmi rozdiely celoštátne. Slovenský región CENTROPE má nadpriemerný podiel obyvateľov vo veku 15-64 rokov (tzn. v produktívnom veku) na úkor podielu ako mládeže (do 15 rokov), tak i starších obyvateľov (nad 64 rokov). Rakúsky región CENTROPE je naopak charakteristický nízkym podielom obyvateľstva v produktívnom veku. České a maďarské regióny CENTROPE sa nachádzajú niekde uprostred.

² Zdroj: Koncepcia územného rozvoja Slovenska – 2001 – aktualizovaná smerná časť, Bratislava, november 2006

Obrázok 4 Región CENTROPE

Zdroj: CENTROPE

V regióne CENTROPE sa nachádzajú dve hlavné mestá a niekoľko ďalších veľkých miest (ako Brno a Győr). Je to unikátny hospodársky priestor, kde je možné pozorovať vplyv cezhraničných politík spolu s procesmi prirodzeného zblížovania.

Najmenej 25 verejných univerzít a umeleckých akadémií, ako aj desať univerzít pre aplikované vedy s celkovým počtom viac ako 250 000 študentov, niekoľko stoviek mimo univerzitných výskumných inštitútov, početné subjekty zamerané na technológiu a výskum a nakoniec dve hlavné mestá ako styčné body vedy a výskumu vo svojich krajinách predstavujú potenciál cezhraničného vzdelanostného regiónu. Priemyselné aglomerácie v okolí najvýznamnejších miest, prístupnosť vďaka medzinárodným letiskám a železničným koridorom spolu so zemepisnou polohou regiónu v rámci spoločného európskeho trhu v sebe skrývajú významný potenciál pre jeho dlhodobý hospodársky rast a prosperitu.

Program Slovensko-rakúskej spolupráce prispieva k vybudovaniu cezhraničného znalostného regiónu, ktorý zahŕňa v tesnej blízkosti dve hlavné mestá, má potenciál na to, aby sa stal jedným z najrýchlejšie ekonomicky rozvíjajúcich sa regiónov v Európskej únii.

Program cezhraničnej spolupráce medzi Rakúskom a Slovenskom na roky 2007 - 2013 pozostáva z dvoch tematických priorít prispievajúcich k uskutočňovaniu celkového strategického cieľa programu:

1. Znalostný región a hospodárska konkurencieschopnosť
2. Dostupnosť a trvalo udržateľný rozvoj

Konkrétnym príkladom úspešnej aktivity Programu je realizácia projektu CYCLOMOST I a II, ktorých výsledkom je vybudovanie nového mostu, ktorý spája mestskú časť Bratislavy – Devínsku Novú Ves so Schlosshofom. Most taktiež obnovuje sieť cyklotrás v okolí rieky Moravy. Nový prechod cez

hranice ponad riekou Moravu zmierňuje veľký nedostatok prepojených cyklochodníkov a je stimulom pre rozvoj cezhraničného cykloturizmu.

Vplyv regiónov sa v posledných rokoch na úrovni EÚ výrazne posilnil. Nutnosť efektívnej analýzy a účasti slovenských regiónov a municipalít na tvorbe európskej regionálnej politiky a participácie na európskych projektoch sa neustále zvyšuje.

Bratislavský samosprávny kraj preto zriadil Kanceláriu BSK v Bruseli na základe uznesenia Zastupiteľstva BSK č. 28/2002 z 18.6.2002. Formálne sa činnosť Kancelárie začala od 1.8.2002 a slávnostné otvorenie Kancelárie sa uskutočnilo v septembri v roku 2002. Dňa 30.6.2011 BSK opäť otvoril Kanceláriu BSK v Bruseli.

Hlavné ciele Kancelárie BSK v Bruseli:

- Posilniť účasť BSK na európskych záležitostiach a projektoch, a tiež využiť všetky príležitosti, ktoré členstvo v Európskej únii regiónu poskytuje tak, aby región dosahoval lepšie výsledky a bol zabezpečený jeho trvalý rozvoj.
- Prostredníctvom rôznych prezentačných akcií predstaviť Bratislavskú župu ako turisticky príťažlivý región, ktorý sa oplatí navštíviť a spoznať, ako úspešný región s jasnou víziou rozvoja, do ktorého sa oplatí investovať, a s ktorým sa oplatí spolupracovať. Ide o jasné identifikovanie kraja v rámci EÚ.
- Mobilizovať subjekty v BSK, podnietiť ich aktívny záujem o európske záležitosti, ktoré stále viac ovplyvňujú chod verejného a súkromného sektora, nevynímajúc občana ako takého.

Priority Kancelárie BSK v Bruseli:

Kancelária BSK v Bruseli v spolupráci s odbornými útvarmi Úradu Bratislavského samosprávneho kraja sústreďuje svoju činnosť na nasledujúce priority:

1. Prezentácia a propagácia BSK v Bruseli
2. Zapojenie BSK a jeho subjektov do sietí partnerstiev a iniciatív
3. Presadzovanie záujmov BSK v Bruseli
4. Pravidelný monitoring, poskytovanie informácií o aktualitách v Bruseli
5. Vytvoriť zázemie BSK v Bruseli

Bratislavský samosprávny kraj sa zameriava aj na spoluprácu s mnohými ďalšími zahraničnými partnermi, prevažne z verejného sektora. V nasledujúcej tabuľke je uvedený prehľad medzinárodných zmlúv BSK k 31.12.2012:

Názov zmluvy	Dátum podpísania zmluvy
Dohoda o spolupráci pri rozvoji Baťovho kanálu s Juhomoravským, Olomouckým, Zlínskym a Moravskosliezskym krajom (Česká republika) a Trnavským, Trenčianskym a Žilinským krajom (Slovenská republika)	13.01.2011
Dohoda o spolupráci s Regiónom Brusel – Hlavné mesto	09.03.2004
Medziregionálna dohoda o vytvorení stredoeurópskeho dopravného koridoru	06.04.2004
Politická deklarácia o vytvorení Stredoeurópskeho dopravného koridoru (CETC)	29.05.2007
Dohoda o spolupráci s Juhomoravským krajom (Česká republika)	16.06.2003
Protokol o spolupráci s Moskovskou oblastnou dumou (Ruská federácia)	15.11.2002

Memorandum s vládou Moskovskej oblasti Ruskej federácie	04.04.2007
Dohoda o spolupráci so Samosprávou župy Győr-Ménfőcsanak-Sopron v Maďarskej republike	07.10.2002
Rámcová zmluva o spolupráci so Slovenskou akadémiou vied	16.07.2009
Protokol o spolupráci s Varaždínskou župou (Chorvátska republika)	15.02.2005
Dodatok k protokolu o kultúrnej a spoločenskej výmene s Varaždínskou župou (Chorvátska republika)	31.08.2003
Dohoda o spolupráci s Autonómnou pokrajinou Vojvodina (Srbská republika)	28.09.2011
Protokol o spolupráci s Regiónom Benátsko (Talianska republika)	29.04.2008
Memorandum o spolupráci s Oblastnou administratívou Sofijskej oblasti (Bulharská republika)	26.05.2008
Dohoda medzi so Spolkovou krajinou Dolné Rakúsko, Rakúska republika o cezhraničnej spolupráci na roky 2009 - 2013	15.04.2009
Dohoda o regionálnej spolupráci s Mazowieckym Vojvodstvom (Poľská republika)	12.11.2004
Dohoda o spolupráci s regiónom – mestom Šanghaj (Čínska ľudová republika)	10.11.2003
Protokol o spolupráci s regiónom – mestom Šanghaj (Čínska ľudová republika)	08.04.2003
Dohoda o spolupráci so Štátnou správou Kyjevskej oblasti Ukrajina	21.02.2008
Dohoda o spolupráci s Dnepropeterskou oblastnou štátnou administráciou Ukrajina	17.06.2011
Memorandum so Štátnou správou Kyjevského regiónu Ukrajiny o obchodno-ekonomickej, vedecko-technickej a kultúrnej spolupráci	19.05.2007
Dohoda o spolupráci v oblasti krízového riadenia a ochrany pred živelnými pohromami medzi Riaditeľstvom Magistrátu mesta Viedeň, oddelením krízového manažmentu a okamžitých opatrení a Bratislavským samosprávnym krajom, oddelením krízového riadenia	24.03.2009
Protokol o spolupráci so Záhrebskou župou (Chorvátska republika)	23.01.2009

A.3.1 Medzinárodné porovnanie

Pre porovnanie regiónu Bratislavský kraj v rámci európskeho priestoru boli využité informácie a medziregionálne porovnania vypracované Európskou komisiou v správe Country Fact Sheet Slovensko, Directorate-General Regional Policy, Analysis Unit C3, Júl 2012.

Pri porovnaní regionálnych indikátorov s priemerom krajín EU 27 môžeme konštatovať, že Bratislavský kraj dosiahol vo väčšine sledovaných ukazovateľov nadpriemerné hodnoty. Najvýraznejšie nadpriemerné hodnoty vykazoval kraj v rámci ukazovateľov Tvorba HDP na obyvateľa

(177,8 k 100)³ a Rastu produktivity v priemysle a službách (4,7 k 0,9). Naopak podpriemerné hodnoty vykazoval Bratislavský kraj v rámci ukazovateľov Rozdiel medzi pohlaviami v miere nezamestnanosti (-1,6 k 0,3) a Predpokladaná dĺžka dožitia pri narodení (77,0 k 79,7).

Pri porovnaní regionálnych indikátorov stratégie Európa 2020 s priemerom krajín EU 27 môžeme konštatovať, že Bratislavský kraj dosiahol vo väčšine sledovaných ukazovateľov nadpriemerné hodnoty. Najvýraznejšie nadpriemerné hodnoty vykazoval kraj v rámci ukazovateľov Miera zamestnanosti, veková skupina 20-64 (75,4 k 68,6) a Podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením (14 k 24). Naopak podpriemerné hodnoty vykazoval kraj v rámci ukazovateľov Percentuálna zmena miery zamestnanosti, veková skupina 20-64 v r.2001-2011 (-0,5 k 1,8) a Výdavky na výskum a vývoj ako percento z HDP (0,9 k 2,0).

Nižšie je uvedený prehľad vybraných ukazovateľov s uvedením príslušnej hodnoty za Bratislavský kraj v porovnaní s inými regiónmi EÚ 27. Ukazovatele sú sledované za oblasti ako ekonomika, vzdelanie, zdravie, zamestnanosť, informatizácia a pod. Bratislavský región v rámci regiónov EÚ 27 dosahuje veľmi vysoké hodnoty v ukazovateli HDP na obyvateľa vyjadrený v parite kúpnej sily, ktorý v roku 2009 predstavoval 5. najvyššiu hodnotu medzi NUTS 2 regiónmi EÚ 27. Medzi ďalšie pozitíva možno spomenúť pomerne vysoký podiel obyvateľstva pripojených na internet, či oblasť výskumu a vývoja, v ktorej Bratislavský kraj, čo sa týka počtu ľudských zdrojov, vykazuje porovnateľné hodnoty s regiónmi ako Viedeň či Mníchov.

Ekonomika		Vzdelanie			
Hrubý domáci produkt (HDP) na obyvateľa, v parite kúpnej sily (PPS), podľa regiónov NUTS 2, 2009		Miera účasti štvorročných detí na predškolskom a základnom vzdelávaní 2010		Celkový počet študentov v terciárnom vzdelávaní, ako percento populácie vo veku 20 až 24 rokov, podľa regiónov NUTS 2, 2010	
(% z priemeru EÚ-27, EÚ-27=100)		(% zo štvorročných detí)		(%)	
Vnútrotný Londýn	332	Canarias (ES)	89,1	Bukurešť - Ilfov	202,9
Luxemburg	266	Guyane (FR)	89,0	Praha	197,2
Región Brusel - hlavné mesto	223	Tirol	89,0	Bratislavský kraj	185,8
Hamburg	188	Região Autónoma dos Açores (PT)	88,4	Viedeň	149,7
Bratislavský kraj	178	Bratislavský kraj	88,2	Región Brusel – Hlavné mesto	130,3
Île de France	177	Åland	88,1		
Praha	175	Salzburg	87,9		
Stockholm	172	Hamburg	87,8		
Groningen	170	Ciudad Autónoma de Melilla (ES)	87,7		

³ Prvý údaj je za BSK, druhý údaj vyjadruje priemer EU 27. Platí aj pre ďalšie údaje.

Zdravie					
Zomrelí na ochorenia obehovej sústavy, podľa regiónov NUTS 2, 2006-2008		Zomrelí na zhubné nádory, podľa regiónov NUTS 2, 2006-2008		Zomrelí na ochorenia dýchacej sústavy, podľa regiónov NUTS 2, 2006-2008	
(štandardizovaná miera úmrtnosti na 100 000 obyvateľov)		(štandardizovaná miera úmrtnosti na 100 000 obyvateľov)		(štandardizovaná miera úmrtnosti na 100 000 obyvateľov)	
Strední Čechy	386,4	Denmark	200,8	Nord-Vest	44,8
Közép-Magyarország	388,4	Slovenia	200,9	Severoiztochen	45,6
Dolnoslaskie	393,2	Stredné Slovensko	201,4	Arnsberg	45,6
Slaskie	394,1	Mazowieckie	202,3	Kentriki Makedonia	45,6
Bratislavský kraj	396,9	Bratislavský kraj	202,5	Bratislavský kraj	45,6
Lódzkie	402,5	Northumberland and Tyne and Wear	203,5	Oberfranken	45,7
Moravskoslezsko	409,5	Tees Valley and Durham	204,7	Stereia Ellada	45,7
Croatia	413,0	Scotland	206,9	Észak-Alföld	46,0
Severozápad	420,9	Lódzkie	207,0	Jihozápad	46,1

Zdroj: Eurostat regional yearbook 2012

Zamestnanosť					
Miera zamestnanosti, osoby vo veku 20-64 rokov, v regiónoch NUTS 2		Miera zamestnanosti žien, osoby vo veku 20-64 rokov, podľa regiónov NUTS 2, 2010		Miera zamestnanosti starších osôb, osoby vo veku 55-64 rokov, podľa regiónov NUTS 2, 2010	
(%)		(%)		(%)	
Východný Yorkshire a severný Lincolnshire	73,9	Hannover	68,7	Thüringen	58,1
Prov. Vlaams-Brabant	73,7	Rheinhesen-Pfalz	68,7	Essex	58,1
Chemnitz	73,6	Drenthe	68,7	Schwaben	58
Sachsen-Anhalt	73,6	Região Autónoma da Madeira (PT)	68,7	Gießen	57,9
Bratislavský kraj	73,6	Bratislavský kraj	68,7	Bratislavský kraj	57,9
Prov. West-Vlaanderen	73,5	Lincolnshire	68,7	Devon	57,9
Hannover	73,5	Cyprus	68,5	Rheinhesen-Pfalz	57,6
Vonkajší Londýn	73,5	Leicestershire, Rutland and North.	68,5	Kent	57,6
Prov. Oost-Vlaanderen	73,3	Detmold	68,3	Darmstadt	57,2
Podiel dlhodobej nezamestnanosti, osoby vo veku 15-74 rokov, podľa regiónov NUTS 2, 2010		Miera nezamestnanosti mladých ľudí, osoby vo veku 15-24 rokov, podľa regiónov NUTS 2, 2010			
(% z celkovej nezamestnanosti)		(%)			
Severovýchod	40,39	Prov. Vlaams-Brabant	15,1		
Poitou-Charentes	40,39	Leipzig	15,1		
Strední Morava	40,58	Provincia Autonoma Trento	15,1		
Yugozapaden	40,6	Yugozapaden	15,2		
Bratislavský kraj	40,66	Bratislavský kraj	15,2		
Swietokrzyskie	40,67	Lancashire	15,2		
Prov. West-Vlaanderen	40,8	Sjælland	15,3		
Attiki	40,85	Trabzon	15,3		
Jihovýchod	40,88	Vzhodna Slovenija	15,4		

Zdroj: Eurostat regional yearbook 2012

Informatizácia					
Širokopásmové pripojenie v domácnostiach, podľa regiónov NUTS 2, 2010		Online nákupy, podľa regiónov NUTS 2, 2010		Pravidelné užívanie internetu, podľa regiónov NUTS 2, 2010	
(% domácností so širokopásmovým pripojením)		(% osôb, ktoré objednali tovar alebo služby cez internet na súkromné účely)		(% osôb, ktoré majú prístup na internet v priemere aspoň raz týždenne)	
Cantabria	57	Steiermark	42	Kent	76
Canarias (ES)	57	Prov. Antwerpen	41	Baden-Württemberg	75
Provincia Autonoma Trento	57	Burgenland (AT)	41	Bayern	75
Kärnten	57	Salzburg	41	Rheinland-Pfalz	75
Bratislavský kraj	57	Bratislavský kraj	41	Bratislavský kraj	75
Lincolnshire	57	Oberösterreich	39	Východné Slovensko	75
Juhozápadné škótsko	57	Southern and Eastern	38	Northumberland and Tyne and Wear	75
Region Centralny	56	Malta	38	Devon	75
Region Poludniowy	56	Prov. Oost-Vlaanderen	37	Région de Bruxelles-Capitale	74

Zdroj: Eurostat regional yearbook 2012

Doprava					
Hustota diaľničnej siete, podľa regiónov NUTS 2, 2009		Intenzita motorizácie, podľa regiónov NUTS 2, 2008		Intenzita vybavenia verejnými dopravnými prostriedkami (motorové vozidlá, autobusy a trolejbusy), podľa regiónov NUTS 2, 31. decembra 2009	
(km na 1 000 km ²)		(Počet osobných automobilov na 1 000 obyvateľov)		(počet vozidiel verejnej dopravy na 1 000 obyvateľov)	
Prov. Brabant Wallon	57,0	Prov. Hainaut	437	Notio Aigaio	3,2
Arnsberg	56,0	Lubuskie	437	Dorset and Somerset	3,2
Lancashire	56,0	Oslo og Akershus	436	Corse	3,2
Cheshire	55,0	Východný Yorkshire a severný Lincolnshire	435	Sør-Østlandet	3,2
Bratislavský kraj	54,0	Bratislavský kraj	434	Bratislavský kraj	3,2
Münster	52,0	Východné Škótsko	434	Praha	3,2
Nord - Pas-de-Calais	51,0	Southern and Eastern	433	Attiki	3,2
Île de France	50,0	Groningen	431	Swietokrzyskie	3,1
Mittelfranken	49,0	Severovýchod	425	Molise	3,1

Zdroj: Eurostat regional yearbook 2012

Výskum a vývoj					
Podiel výskumných pracovníkov na celkovom počte zamestnaných osôb, všetky rezorty, podľa regiónov NUTS 2, 2009		Ľudské zdroje vo vede a jadrových technológiách (HRSTC), podľa regiónov NUTS 2, 2010		Patentové prihlášky v EPO, podľa regiónov NUTS 3, 2008	
(%)		(% z aktívneho obyvateľstva)		(na milión obyvateľov)	
Vnútrotný Londýn	3,50	Prov. Vlaams-Brabant	27,5	Kainuu	17,9
Trøndelag	3,35	País Vasco	26,8	Hartlepool and Stockton-on-Tees	17,9
Viedeň	3,24	Noord-Holland	26,8	Kent CC	17,8
Oslo og Akershus	3,20	Berlin	26,6	Döbeln	17,7
Bratislavský kraj	3,16	Bratislavský kraj	25,9	Bratislavský kraj	17,7
Lisboa	3,12	Bucuresti - Ilfov	25,8	Zlínský kraj	17,7
Pohjois-Suomi	2,80	Comunidad de Madrid	25,6	Burgos	17,6
Région de Bruxelles-Capitale	2,75	Sydsverige	25,4	Caithness & Sutherland and Ross & Cromarty	17,5
Praha	2,75	Vestlandet	25,3	Girona	17,5

Zdroj: Eurostat regional yearbook 2012

A.4 Ľudské zdroje

A.4.1 Demografia

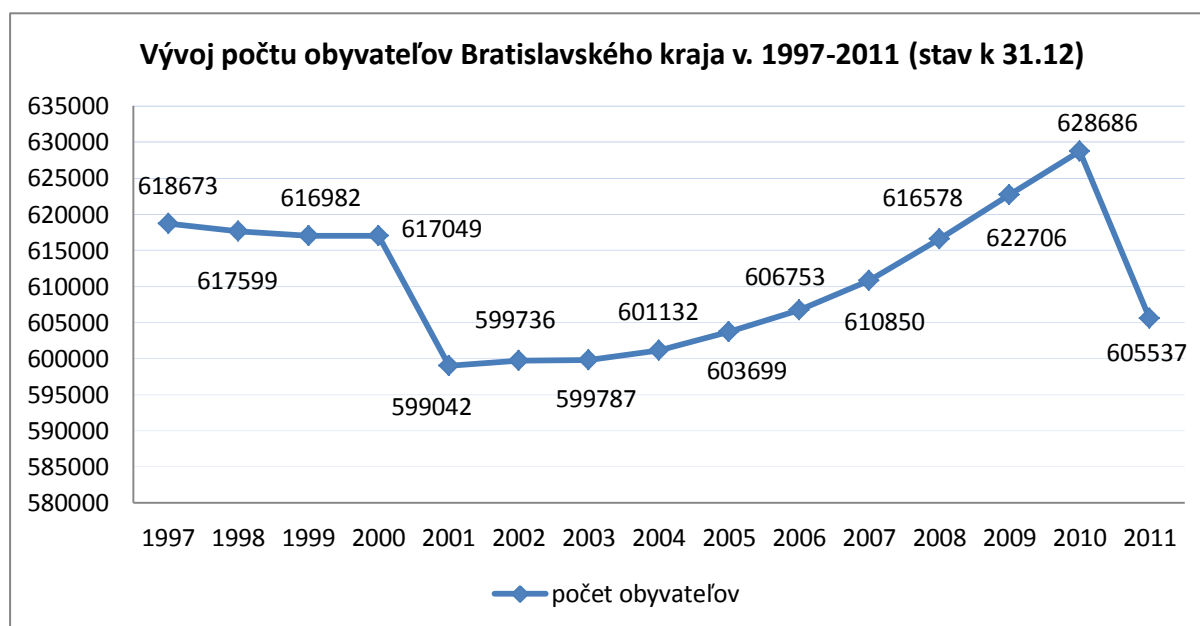
Retrospektívny vývoj obyvateľstva

Počet obyvateľov Bratislavského kraja sa v roku 2011 (stav k 31.12.) podieľal 11,2 %-ami na celkovom počte obyvateľov Slovenskej republiky (5 404 322 obyvateľov) a hustota obyvateľstva kraja (295,5 obyv./km²) v roku 2011 výrazne prevyšuje celoslovenský priemer (110,2 obyv./ km²).

Zastúpenie jednotlivých okresov na počte obyvateľov Bratislavského kraja je veľmi rôznorodé a ich postavenie v hierarchii podľa počtu obyvateľov v rámci dotknutého kraja v rokoch 1991, 2001 aj 2011 sa podstatne nemení. Početne je najväčší okres Bratislava V, ktorého obyvatelia tvorili v roku 2011 pri SODB 18,4 % obyvateľstva kraja, ďalej nasleduje okres Bratislava II (18,0 %) a Bratislava IV (15,3 %). Najmenším okresom podľa počtu obyvateľov je okres Bratislava I, ktorého obyvateľstvo sa na celkovom počte obyvateľov kraja podieľa 6,4 %. Celkovo obyvateľstvo mesta Bratislava tvorilo pri SODB 2011 až 68,1 % obyvateľstva kraja.

V nasledujúcom grafe je schematicky znázornený retrospektívny vývoj počtu obyvateľov Bratislavského kraja v rokoch 1997-2011.

Graf 1 Vývoj počtu obyvateľov Bratislavského kraja v r.1997-2011 (stav k 31.12.)

Zdroj: AUREX spol. s r.o., na základe údajov ŠÚ SR

Prirodzený pohyb obyvateľstva sa v rokoch 2001-2005 pohyboval v záporných polohách, od roku 2006 už sledujeme prirodzený prírastok obyvateľstva. Najvyšší prirodzený úbytok v sledovanom období 2001-2011 bol v roku 2002, kedy bol úbytok 965 osôb. Pre porovnanie, v SR dosahoval prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2001-2003 záporné hodnoty a od roku 2004 po rok 2011 zaznamenáva kladné hodnoty.

Migračné saldo na úrovni Bratislavského kraja sa pohybuje v kladnej polohe po celé obdobie. Najvyšší prírastok obyvateľstva sťahovaním bol v roku 2008, a to 4 680 osôb. V Slovenskej republike dosahuje saldo sťahovania kladné hodnoty po celé obdobie.

Prirodzený a migračný pohyb obyvateľstva sa zlučujú v celkovom prírastku alebo úbytku obyvateľstva. Za celé obdobie 2001-2011 zaznamenávame v Bratislavskom kraji celkový prírastok obyvateľstva, pričom najvyšší prírastok v počte obyvateľov bol práve v poslednom sledovanom roku 2011, a to 6 606 osôb. Na úrovni Slovenskej republiky celkový pohyb obyvateľstva dosahuje kladné hodnoty (celkový prírastok) počas celého obdobia 2001-2011.

V dôsledku koncentrácie obyvateľstva do Bratislavy vzrástol podiel obyvateľstva Bratislavy, hl. m. SR na celkovom počte obyvateľov Bratislavského kraja v rokoch 1970-1991 zo 66,5 % na 72,9 % a následne pozorujeme od roku 1991 až po súčasnosť pokles podielu obyvateľstva mesta Bratislava na obyvateľstve kraja na 68,1 % v roku 2011 (stav k 31.12.). Podiel obyvateľstva ostatných miest regiónu na obyvateľstve kraja trvale rastie z hodnoty 11,5 % v roku 1970 na 13,0 % v roku 2011 (stav k 31.12.). Plynulá koncentrácia obyvateľstva do mestských sídiel zvyšovala stupeň urbanizácie priestoru Bratislavského kraja v rokoch 1970-1991, čo sa prejavilo v raste podielu mestského obyvateľstva zo 78,0 % na 85,0 %. Od roku 1991 podiel obyvateľstva mestských sídiel trvale klesá až na hodnotu 81,1 % k decembru 2011. Na druhej strane, v rokoch 1970-1991 výrazne pokleslo zastúpenie vidieckych sídiel z 22,0 % na 15,0 % a od roku 1991 možno badať rast podielu vidieckeho obyvateľstva na 18,9 % k 31.12. 2011.

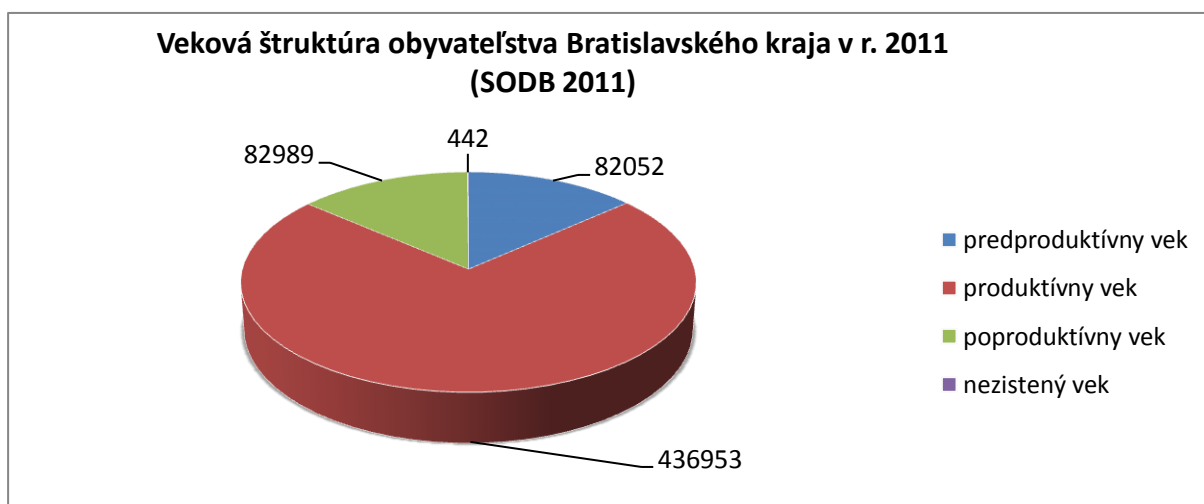
Veková štruktúra obyvateľstva

Vekovú štruktúru obyvateľstva charakterizuje rozdelenie obyvateľstva do hlavných vekových skupín, ktoré sú:

- predproduktívny vek (0-14 rokov),
- produktívny vek (15-59 rokov muži, 15-54 rokov ženy),
- poproduktívny vek (60+ rokov muži, 55+ rokov ženy).

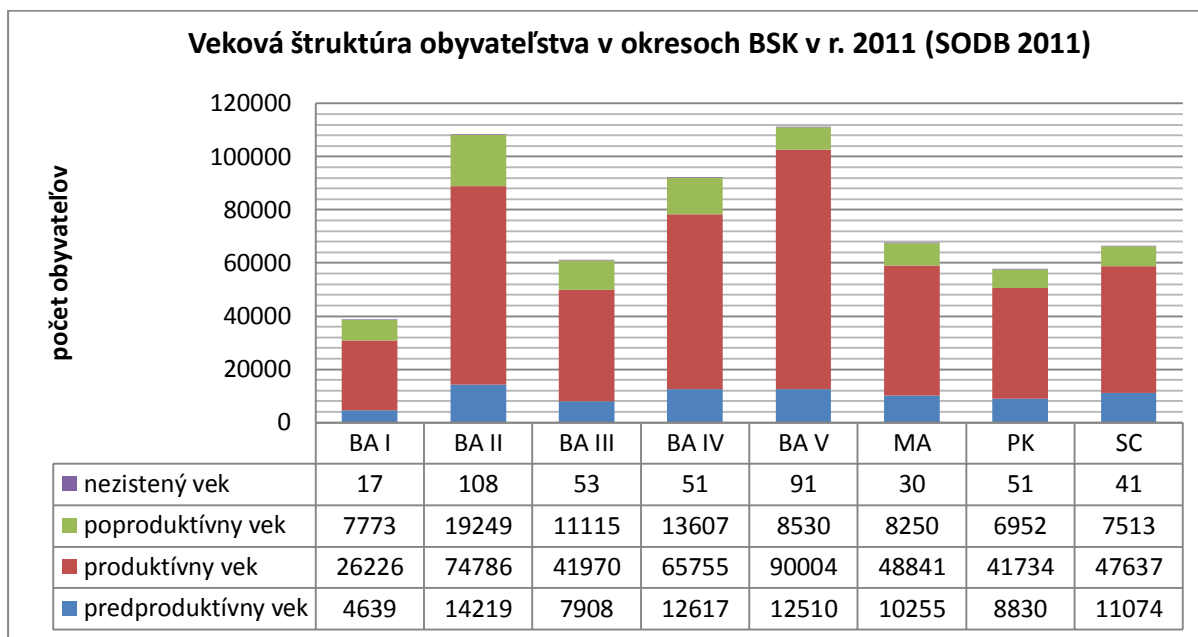
Podrobnejší prehľad vekovej štruktúry obyvateľstva na území Bratislavského kraja je uvedený v tabuľkovej prílohe analytickej časti č.27.

Graf 2 Veková štruktúra obyvateľstva Bratislavského kraja v r. 2011 (SODB 2011)

Zdroj: AUREX spol. s r.o., na základe údajov ŠÚ SR

Graf 3 Veková štruktúra obyvateľstva v okresoch BSK v r. 2011 (SODB 2011)

Zdroj: AUREX spol. s r.o., na základe údajov ŠÚ SR, metodika EÚ

Skladba vekovej štruktúry obyvateľstva Bratislavského kraja k 21.5.2011 (metodika EÚ) mala rovnako ako v roku 2001 menej priaznivú skladbu v porovnaní s celoslovenským priemerom v dôsledku nižšieho zastúpenia obyvateľov v predproduktívnom veku a vyššieho podielu najstaršej zložky obyvateľstva. V porovnaní s rokom 2001 sa v Bratislavskom kraji znížil podiel predproduktívnej zložky obyvateľstva do roku 2011 zo 14,9 % na 13,6 % a podiel produktívneho obyvateľstva zo 69,9 % na 72,5 %. Podiel najstaršej zložky obyvateľstva sa zvýšil z 12,0 % na 13,8 %.

V prognózach vývoja počtu obyvateľov do roku 2025 sa už zohľadňuje predĺžený produktívny vek a neskorší odchod do dôchodku.

Celková tendencia vo vývoji vekovej štruktúry obyvateľstva BSK povedie k zhoršovaniu jej skladby v dôsledku výrazného zvyšovania podielu obyvateľstva v poproduktívnom veku. Podiel tejto najstaršej zložky obyvateľstva bude rásť celé obdobie z hodnoty 13,8 % v roku 2011 (SODB 2011.) na 21,8 % v roku 2025.

Charakteristiku vekovej štruktúry obyvateľstva veľmi výstižne vyjadruje priemerný vek obyvateľstva a index vitality, ktorý je vyjadrený ako pomer najmladšej a najstaršej vekovej skupiny obyvateľstva.

Vývoj hodnôt indexu vitality ako aj priemerného veku obyvateľstva v Bratislavskom kraji do roku 2025 sa predpokladá takto:

Tabuľka 3 Priemerný vek a index vitality podľa okresov Bratislavského kraja v r. 2011 a podľa prognózy k r. 2015-2025

sídlná štruktúra	priemerný vek				index vitality			
	r. 2011 (31.12.)	prognóza r. 2015	prognóza r. 2020	prognóza r. 2025	r. 2011 (31.12.)	prognóza r. 2015	prognóza r. 2020	prognóza r. 2025
okres Bratislava I	44,62	45,21	46,34	47,80	61,4	60,6	51,2	41,3
okres Bratislava II	42,06	43,11	44,41	45,79	75,3	74,7	65,8	55,7
okres Bratislava III	42,72	43,88	45,08	46,51	73,8	69,2	60,4	49,3
okres Bratislava IV	40,51	42,04	43,65	45,26	92,6	80,0	71,3	61,1
okres Bratislava V	39,94	40,80	42,79	45,23	146,7	131,1	82,7	54,7
okres Malacky	39,02	40,12	41,47	42,85	125,2	108,1	89,9	77,6
okres Pezinok	39,09	40,44	41,86	43,34	125,9	105,7	88,1	73,2
okres Senec	37,84	40,11	41,61	43,12	150,2	111,5	90,2	74,6
Bratislavský kraj	40,57	41,79	43,26	44,88	100,2	90,8	74,7	60,1

Zdroj: stav k 31.12. 2011 – ŠÚ SR; Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2025, VDC, INFOSTAT

Index vitality môže okrem iného vypovedať aj o populačných možnostiach vo výhlade. V závislosti od indexu vitality sa populácia delí na tieto typy:

- bodová hodnota:
 - 300 a viac
 - 201-300
 - 151-200
 - 121-150
 - 101-120
 - pod 100
- typ populácie:
 - veľmi progresívny,
 - progresívny,
 - stabilizovaný rastúci,
 - stabilizovaný,
 - stagnujúci,
 - regresívny.

Index vitality veľmi názorne poukazuje na to, že populácia v Bratislavskom kraji sa v celom prognózovanom období 2015-2025 bude zaraďovať k regresívnemu typu. Znižovaním podielu a počtu osôb v predproduktívnom veku a rastom početnosti obyvateľov v poproduktívnom veku sa vplyvom starnutia obyvateľstva postupne ročne zvyšuje aj priemerný vek žijúcich obyvateľov. Index starnutia BSK je v porovnaní s celoslovenským priemerom o 16,8 bodov horší a dosiahol hodnotu 99,8. To znamená, že na 100 obyvateľov vo vekovej skupine 0 - 14 rokov pripadalo v sledovanom roku takmer 100 osôb v poproduktívnom veku. Zmeny vo vekovom zložení obyvateľstva prezentuje aj ekonomické zaťaženie. Meria sa ukazovateľom - index ekonomického zaťaženia, ktorý vyjadruje akou mierou je v populácii zaťažená produktívna zložka obyvateľstva neproduktívnou zložkou. Vývoj je ovplyvnený klesajúcim zastúpením detí a zvyšujúcim sa zastúpením produktívnej zložky obyvateľstva.

Veková štruktúra obyvateľov podľa ekonomických vekových skupín, 2011

Ekonomická veková skupina	BSK	SR
Priemerný vek (roky)	40,57	39,05
muži	38,78	37,41
ženy	42,18	40,61
Index starnutia (počet osôb 65+ / 100 detí, 0-14)	99,8	83
Index ekonomického zaťaženia (počet osôb 65+ na 100 osôb 15-64)	38,6	39,3

zdroj: ŠÚ SR

Bratislavský samosprávny kraj zaznamenal druhý najvyšší počet sobášov z pomedzi ôsmich regiónov SR. V prepočte na 1000 obyvateľov dosiahol BSK hodnotu 5,6‰, kde pravdepodobne vysokú hrubú mieru sobášnosti spôsobuje vyššia koncentrácia prisťahovaných osôb v sobášnom veku. Z hľadiska

časového vývoja ide o stabilný trend, ktorý už dlhodobo prekračuje celoslovenský priemer. Nepriaznivý vývoj charakterizovaný zvyšovaním rozvodovosti sa dlhodobo prejavuje vo všetkých krajoch SR. Najvyššiu hrubú mieru rozvodovosti v hodnote 2,5‰ zaznamenal BSK. Index rozvodovosti v BSK, pripadlo na 100 sobášov 45 rozvodov v roku 2011.

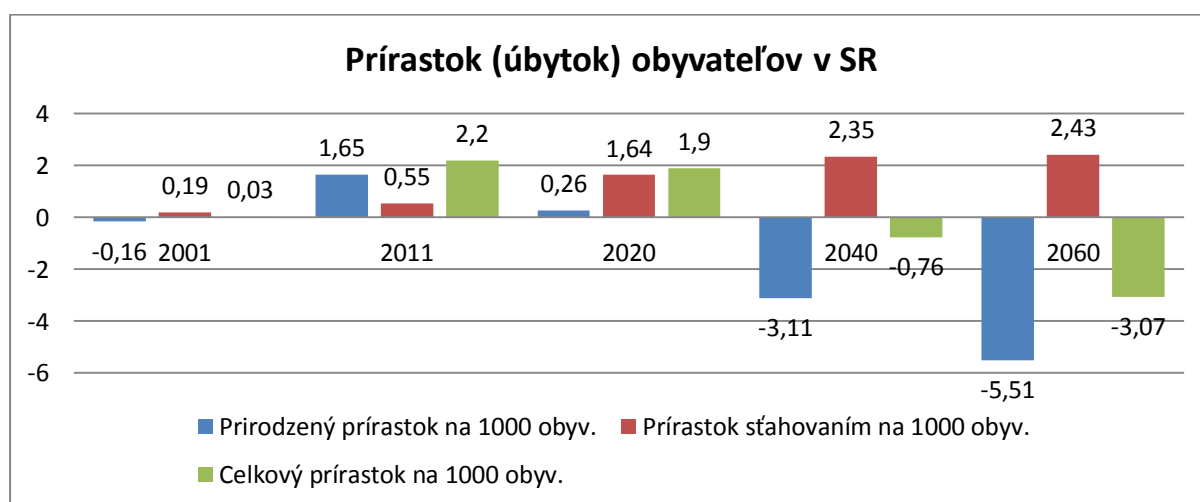
Prírastok (úbytok) obyvateľov v BSK a SR, 2001, 2011 s prognózou vývoja obyvateľstva SR do roku 2060

Územie	BSK		SR				
Prírastok (úbytok) / Rok	2001	2011	2001	2011	2020	2040	2060
Prirodzený prírastok na 1000 obyv.	-1,57	3,43	-0,16	1,65	0,26	-3,11	-5,51
Prírastok sťahovaním na 1000 obyv.	2	7,52	0,19	0,55	1,64	2,35	2,43
Celkový prírastok na 1000 obyv.	0,44	10,95	0,03	2,2	1,9	-0,76	-3,07

zdroj: ŠÚ SR

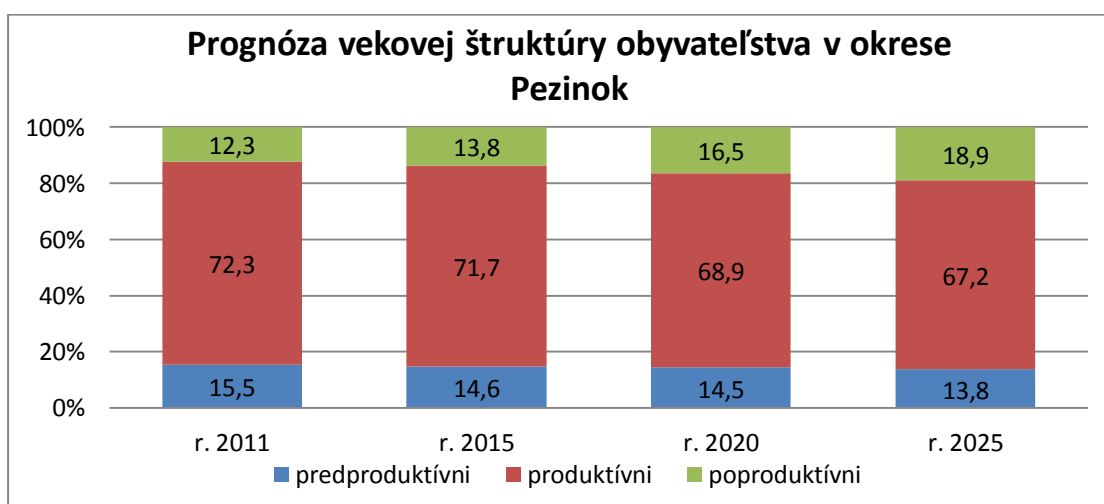
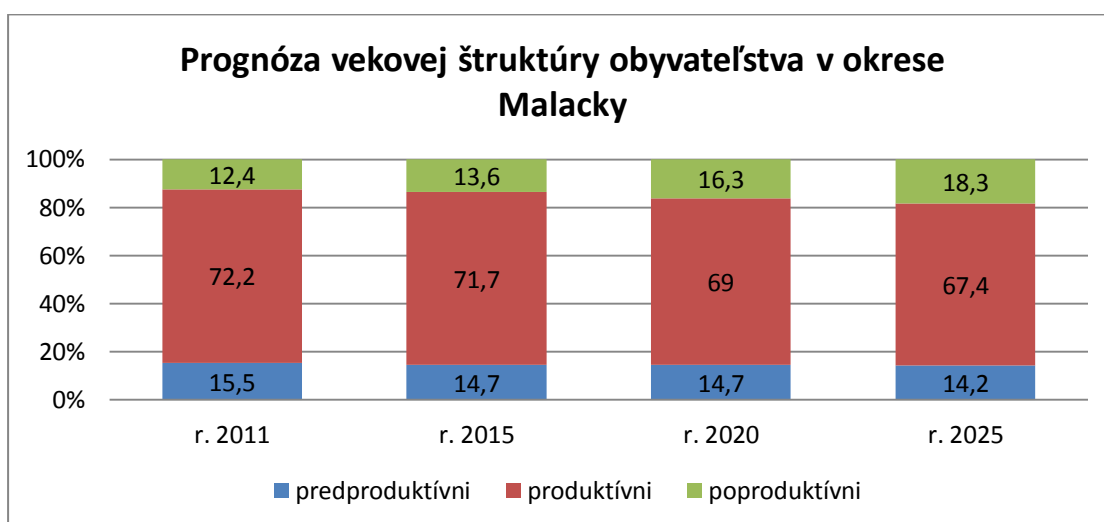
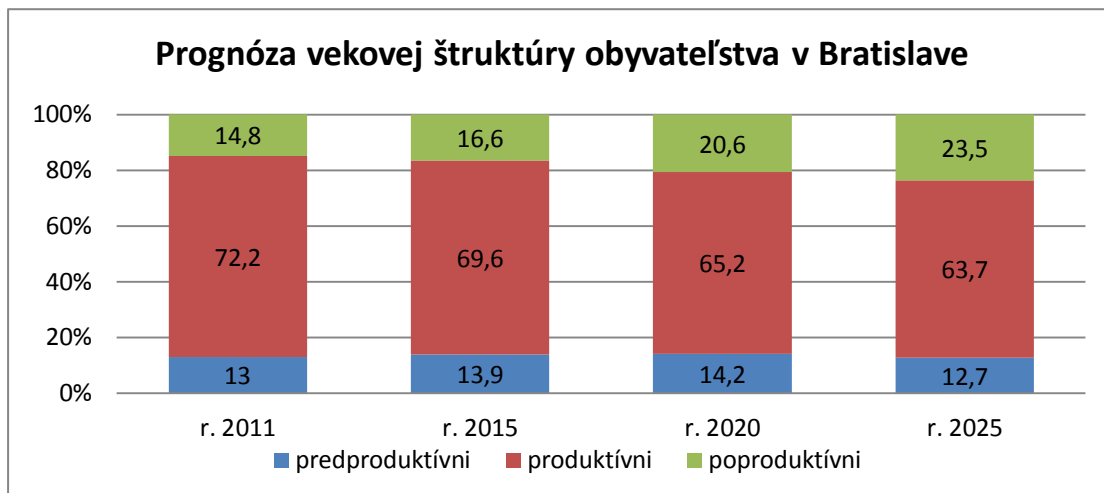
Najvyššia hrubá miera pôrodnosti v porovnaní s ostatnými regiónmi SR (počet živonarodených detí prepočítaný na 1 000 obyvateľov stredného stavu) je v Bratislavskom kraji (12,9 ‰), kde sa narodilo 7 787 živých detí. V BSK sme zaznamenali najvyšší nárast tohto ukazovateľa od začiatku sledovaného obdobia (o 5,2 bodu), kde sa v BSK narodilo o 3 173, (69 %) živých detí viac než v roku 2001. Tento výrazný nárast počtu živonarodených detí bude mať výrazný vplyv najmä na kapacitu sociálnej infraštruktúry. Už v súčasnosti zaznamenávame výrazný nárast detí v predškolských zariadeniach, ktorý sa postupne vytvára tlak na kapacitu základných škôl.

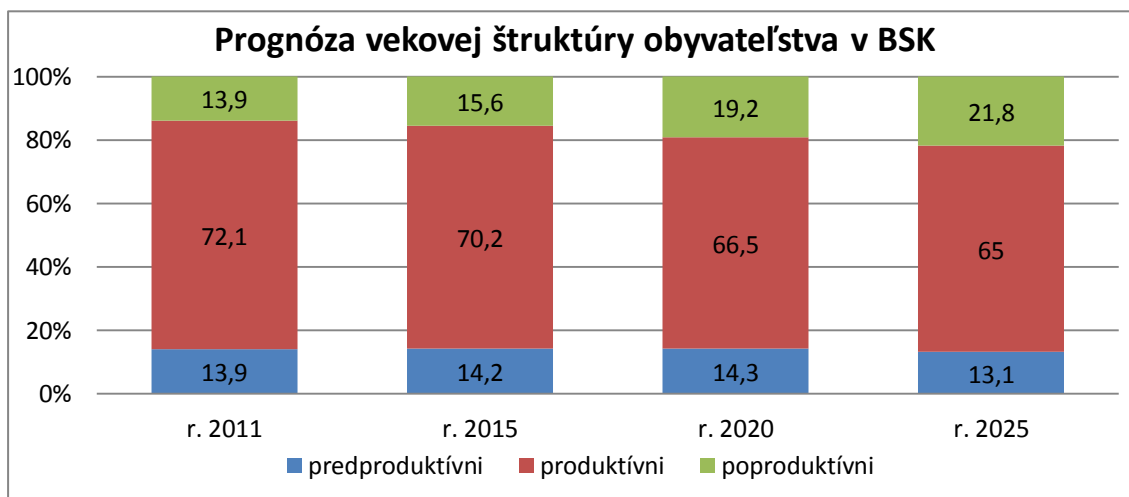
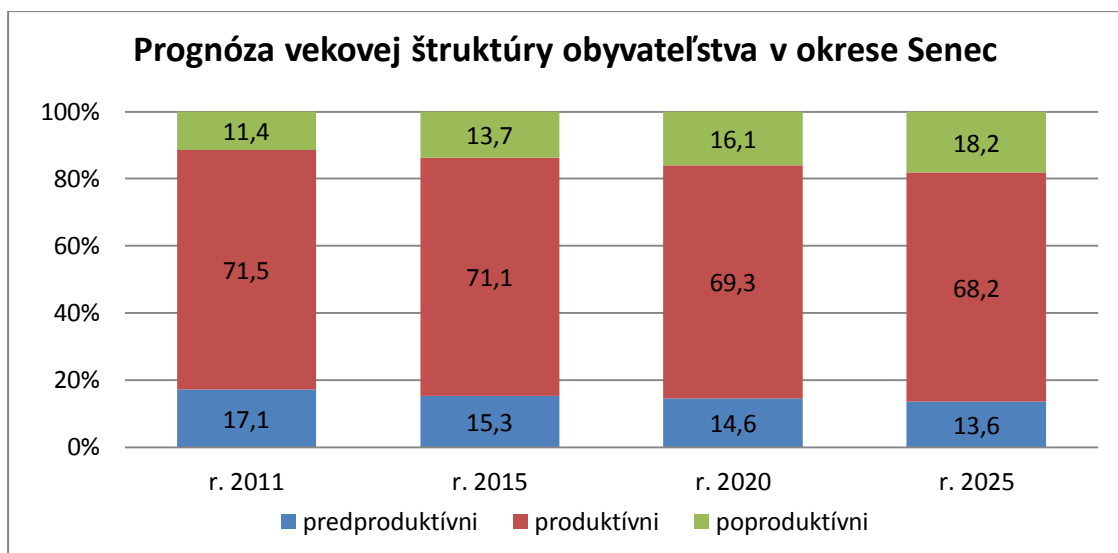
Migrácia obyvateľstva zahŕňa v sebe niekoľko zložiek: slobodný pohyb a usadenie sa v rámci voľného pohybu osôb v Európskom hospodárskom priestore, migráciu za prácou, štúdiom, za účelom zjednotenia a zlúčenia rodiny atď. V prírastkoch a úbytkoch sťahovaním sú započítaní obyvatelia prisťahovaní, resp. vysťahovaní z iných krajov a tiež zo zahraničia. Bratislavský kraj dosiahol v prepočte na 1 000 obyvateľov stredného stavu hodnotu 7,5 ‰ (viď tabuľka). V porovnaní s celoslovenským priemerom je prírastok sťahovaním v BSK vyšší o 6,97 bodov. Na grafe môžeme vidieť narastajúci trend a tým aj narastajúci podiel tohto ukazovateľa na celkovom prírastku (úbytku) obyvateľov SR. Do roku 2060 sa má prírastok sťahovaním zvýšiť v celoslovenskom priemere na 2,43 bodov, preto môžeme predpokladať rastúci trend aj v BSK. Prírastok sťahovaním bude tak v BSK zohrávať kľúčovú úlohu pri formovaní demografického vývoja počtu a štruktúry obyvateľov.

Z regionálneho porovnania je zrejmé, že jednoznačne najintenzívnejší rast celkového prírastku, a to počas celého sledovaného obdobia, bol zaznamenaný v roku 2011 v Bratislavskom kraji (11 ‰), kde rozdiel v porovnaní s celoslovenským priemerom predstavoval 8,8 bodu.

Tabuľka Veková štruktúra obyvateľstva podľa okresov Bratislavského kraja v r. 2011 (stav k 31.12.) a podľa prognózy k r. 2015- 2025 (%)

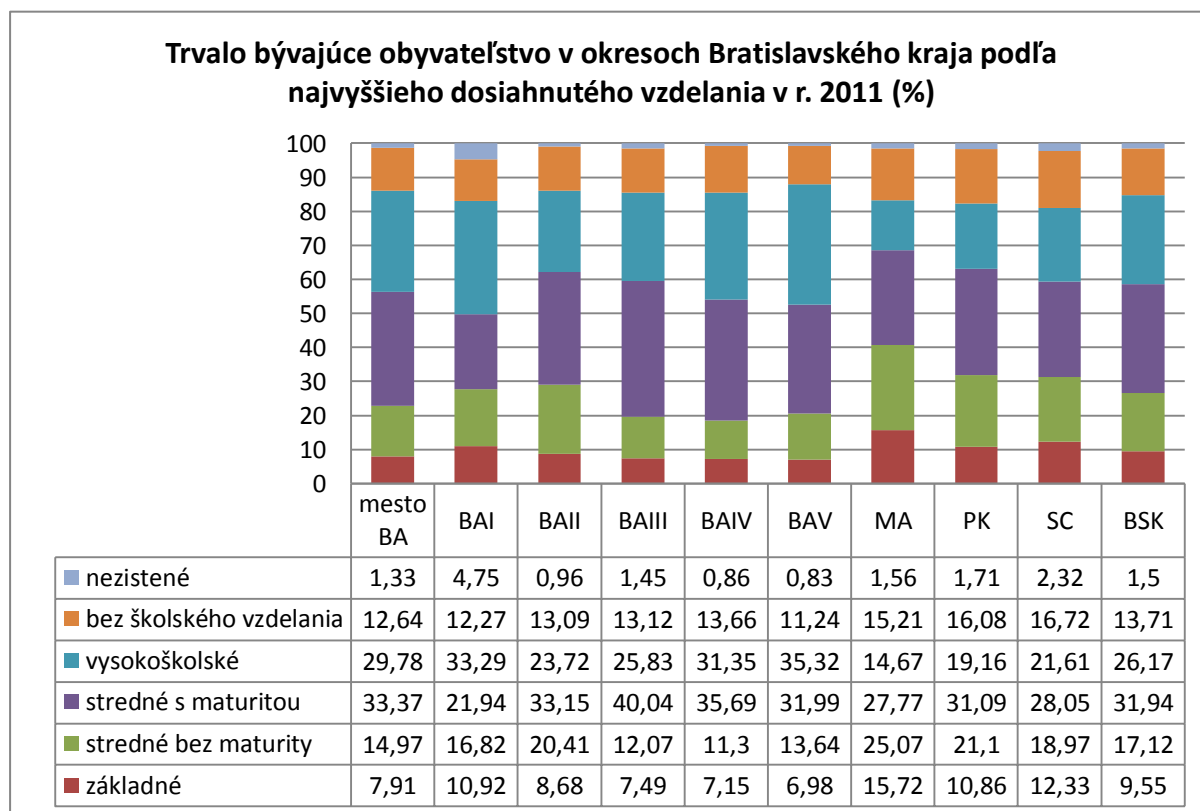
Zdroj: r. 2011 - ŠÚ SR, r. 2015-2025 - Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2025, VDC, INFOSTAT, 2008

Pri medziokresnom porovnaní vidíme najnepriaznivejšiu prognózu vekovej štruktúry obyvateľstva v prípade mesta Bratislava (okres BA I. až V.). Negatívny trend zaznamenávame pri všetkých zložkách obyvateľstva, kedy sa jedná o pokles produktívnej (zo 72,2 na hodnotu 63,7 v roku 2025) a predproduktívnej zložky (z 13 na 12,7 bodov v roku 2025) pod priemer regionálnej úrovne a zároveň nárast poproduktívnej zložky obyvateľstva s pomedzi ostatných okresov BSK o 8,7 bodov do roku 2025. Hlavné mesto SR, Bratislava bude tento nedostatok saturovať aj naďalej najmä mobilitou obyvateľov, pričom ale bude potrebné klásť dôraz na vytvorenie podmienok, ktoré jej z tohto negatívneho prejavu vznikajú a to najmä v oblastiach nájomného bývania, dopravy a rozvoja sídelnej štruktúry

Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva

Štruktúra trvalo bývajúceho obyvateľstva Bratislavského kraja z hľadiska vzdelanostnej úrovne, tak ako ju zachytilo SODB v roku 2011, je nasledovná: základné vzdelanie má ukončené 9,6 % obyvateľov, stredné odborné a stredné vzdelanie bez maturity 17,1 %, stredné odborné a stredné s maturitou 31,9 % a vysokoškolské vzdelanie dosiahlo 26,2 % obyvateľov. Podiel obyvateľstva bez školského vzdelania vrátane detí do 16 rokov tvorí 13,7 % trvalo bývajúceho obyvateľstva BSK.

Graf 4 Trvalo bývajúce obyvateľstvo v okresoch Bratislavského kraja podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania v r. 2011 (%)

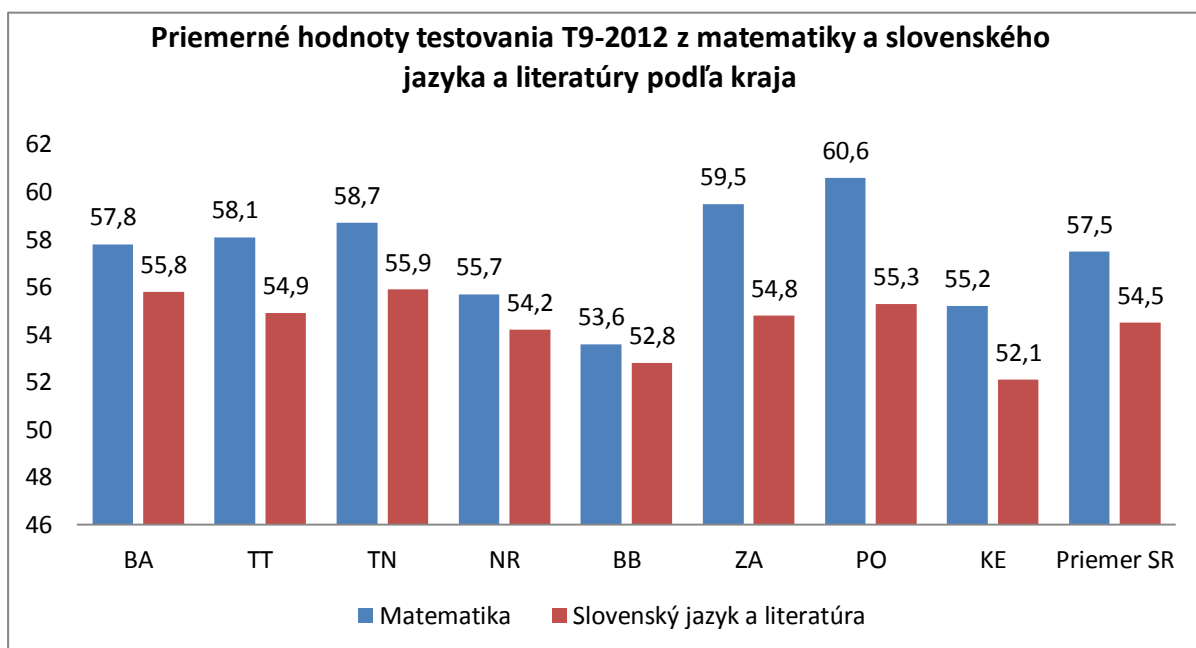

Zdroj: SODB 2011, ŠÚ SR

Úroveň vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva

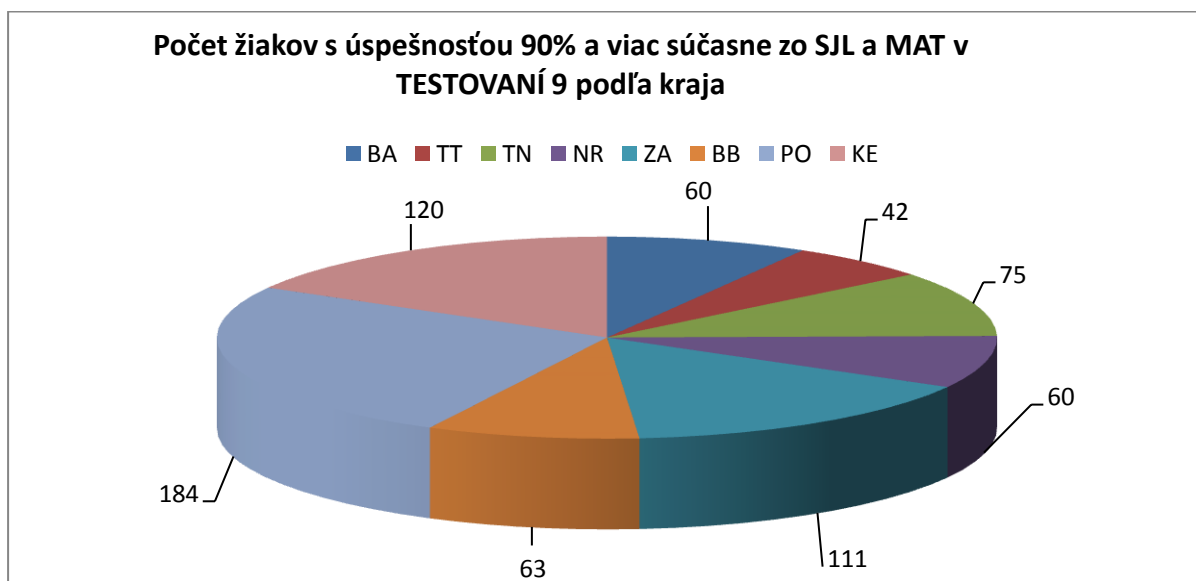
Hodnotenie kvality základných škôl prebieha na celom Slovensku prostredníctvom tzv. Testovania 9, čo predstavuje testovania zručností a vedomostí žiakov všetkých základných škôl jednotnou metodikou.

Tabuľka 5 Priemerné hodnoty testovania T9-2012 z matematiky a slovenského jazyka a literatúry podľa kraja

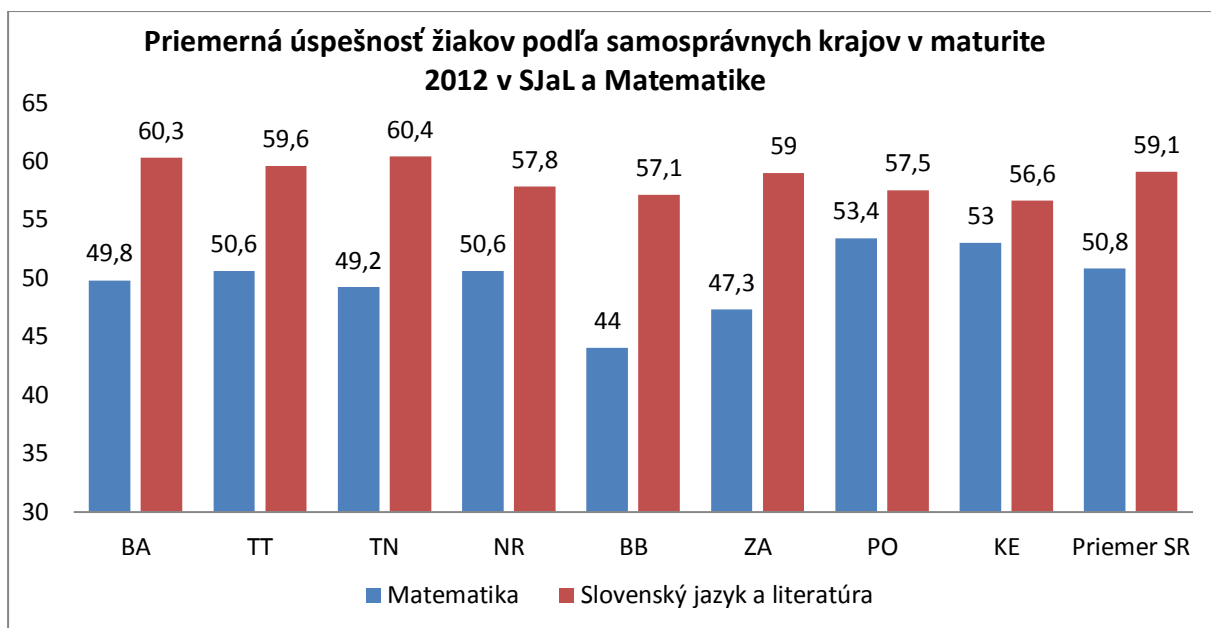

Zdroj: Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, Testovanie 9

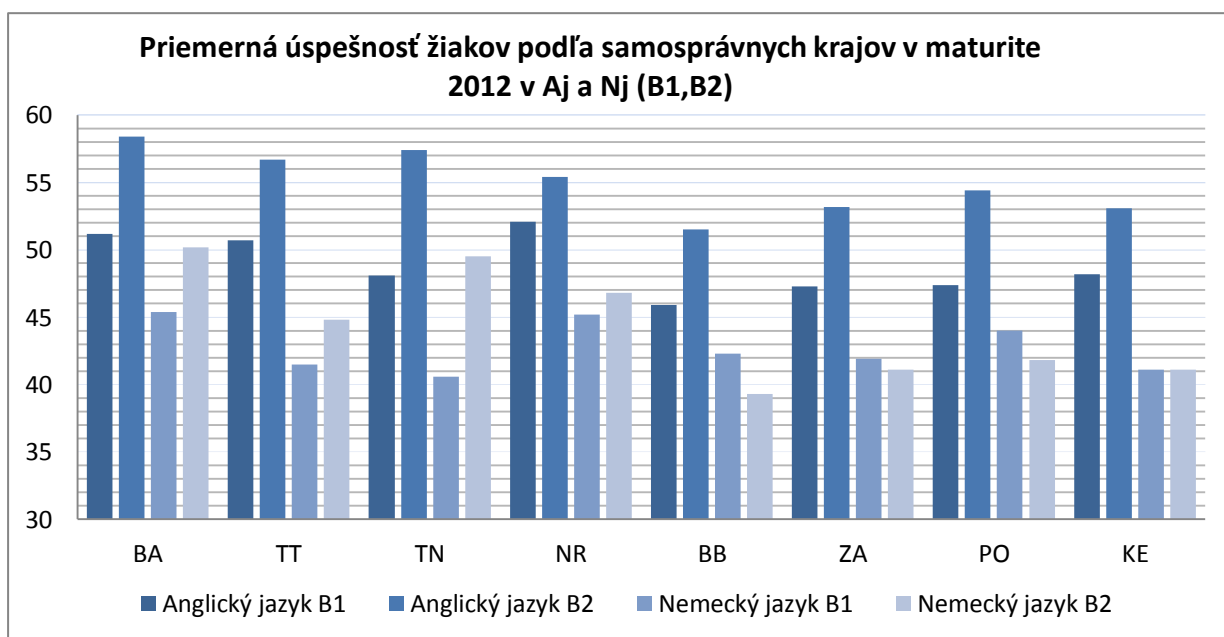
Graf X Počet žiakov s úspešnosťou 90% a viac súčasne zo SJL a MAT v TESTOVANÍ 9 podľa kraja

Zdroj: Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, Testovanie 9

Zdroj: Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania

Zdroj: Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania

Tabuľka 6 Distribúcia absolventov SŠ podľa študijných odborov v BSK

Študijný odbor	absolventi - počet				absolventi - podiel			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
79 - Gymnázium	3 455	3 490	3 188	3 111	38,80%	39,10%	38,90%	38,20%
63 - Ekonomika a organizácia, obchod a služby	1 351	1 414	1 219	1 305	15,20%	15,80%	14,90%	16,00%
64 - Ekonomika a organizácia, obchod a služby	1 068	999	950	848	12,00%	11,20%	11,60%	10,40%
26 - Elektrotechnika	579	553	449	473	6,50%	6,20%	5,50%	5,80%
82 - Umenie a umeleckoremeselná tvorba I	442	468	508	444	5,00%	5,20%	6,20%	5,50%
53 - Zdravotnícke odbory vzdelávania na SZŠ	307	321	290	304	3,40%	3,60%	3,50%	3,70%
76 - Učiteľstvo	175	206	233	284	2,00%	2,30%	2,80%	3,50%
37 - Doprava, pošty a telekomunikácie	253	261	249	237	2,80%	2,90%	3,00%	2,90%
24 - Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba	303	261	248	229	3,40%	2,90%	3,00%	2,80%
36 - Stavebníctvo, geodézia a kartografia	180	199	169	188	2,00%	2,20%	2,10%	2,30%
39 - Špeciálne technické odbory	159	136	129	118	1,80%	1,50%	1,60%	1,50%
34 - Polygrafia a médiá	112	116	121	109	1,30%	1,30%	1,50%	1,30%
42 - Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo	73	103	102	107	0,80%	1,20%	1,20%	1,30%
29 - Potravinárstvo	91	51	59	57	1,00%	0,60%	0,70%	0,70%
42 - Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo	57	54	57	59	0,60%	0,60%	0,70%	0,70%
72 - Publicistika, knihov. a vedecké informácie	85	85	76	55	1,00%	1,00%	0,90%	0,70%
23 - Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba	47	56	38	38	0,50%	0,60%	0,50%	0,50%
31 - Textil a odevníctvo	18	15	6	43	0,20%	0,20%	0,10%	0,50%
99 - Špeciálne odbory	5	5	5	38	0,10%	0,10%	0,10%	0,50%
28 - Technická a aplikovaná chémia	16	17	35	14	0,20%	0,20%	0,40%	0,20%
33 - Spracúvanie dreva a výroba hudobných nástrojov	43	26	31	18	0,50%	0,30%	0,40%	0,20%
43 - Veterinárske vedy	24	29	22	19	0,30%	0,30%	0,30%	0,20%
68 - Právne vedy	22	34	11	17	0,20%	0,40%	0,10%	0,20%
85 - Umenie a umeleckoremeselná tvorba II	35	26	9	12	0,40%	0,30%	0,10%	0,10%
62 - Ekonomické vedy	12	0	0	0	0,10%	0,00%	0,00%	0,00%
75 - Pedagogické vedy	0	0	0	0	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Spolu	8 912	8 925	8 204	8 135	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zdroj: INEKO

Úroveň kvality VŠ už niekoľko rokov monitoruje a vyhodnocuje občianske združenie Akademická rankingová a ratingová agentúra (ARRA). Poslaním ARRA je prispievať k zvyšovaniu kvality vzdelávania a vedy na Slovensku prostredníctvom aktívneho získavania, analýzy a zverejňovania všeobecne dostupných a overiteľných údajov. Hlavným cieľom ARRA je stimulovať pozitívne zmeny v slovenskom vysokom školstve.

V nasledujúcich tabuľkách uvádzame prehľad troch najúspešnejších fakúlt v rámci Bratislavského kraja s uvedeným celoslovenským poradím podľa jednotlivých skupín odborov za rok 2012. Hodnotenie bolo zamerané na vzdelávanie a výskum na fakultách slovenských vysokých škôl. Spolu bolo hodnotených 109 fakúlt, resp. monofakultných škôl, z toho 103 fakúlt verejných a 6 fakúlt súkromných vysokých škôl v 11 skupinách odborov.

Skupina odborov	Fakulta	Bodové hodnotenie	Poradie v rámci SR
technické vedy	Fakulta chem. a potr. technológie STU	70,9	1
	Fakulta elektr. a informatiky STU	47,9	3
	Materiálovotechnolog. fakulta STU	42,7	6
prírodné vedy	Fakulta mat., fyziky a informatiky UK	82,7	1
	Prírodovedecká fakulta UK	65,7	3
lekárske vedy	Farmaceutická fakulta UK	67,7	2
	Lekárska fakulta UK	60,5	4
	VŠ zdrav. a sociálnej práce sv. Alžbety	38,3	7
ekonomické vedy	Národohospodárska fakulta EU	58,4	3
	Obchodná fakulta EU	42,7	5
	Fakulta hospodárskej informatiky EU	40	7
ostatné spoločenské vedy	Fakulta sociálnych a ekon. vied UK	65,6	1
	Fakulta medzinárodných vzťahov EU	45,7	4
filozofické vedy	Filozofická fakulta UK	62,7	2
právne vedy	Právnická fakulta UK	60,9	3
	Fakulta práva (Paneurópska VŠ)	42,5	4
pedagogické vedy	Fakulta tel. výchovy a športu UK	59,2	2
	Pedagogická fakulta UK	56,6	4
teologické vedy	Evanjelická bohoslovecká fakulta UK	55	2
	Rímskokat. cyril. bohosl. fakulta UK	39,9	7
umenie	Divadelná fakulta VŠMU	52,9	1
	Vysoká škola výtvarných umení	52,4	2
	Hudobná a tanečná fakulta VŠMU	45,1	5

Zdroj: Hodnotenie fakúlt vysokých škôl 2012, ARRA, 2012

V kraji je najväčšie zastúpenie vysokých škôl v rámci Slovenska, čo vytvára potenciál pre tvorbu nových poznatkov, rozvoj vedy a inovácií. V hlavnom meste malo v akademickom roku 2010/2011 rektorát aj fakultu 11 vysokých škôl, a to: Univerzita Komenského, Slovenská technická univerzita, Ekonomická univerzita, Vysoká škola múzických umení, Vysoká škola výtvarných umení, Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Bratislavská medzinárodná škola liberálnych štúdií, Paneurópska vysoká škola, Slovenská zdravotnícka univerzita a Akadémia policajného zboru. Najviac študentov v rámci kraja študuje na Univerzite Komenského (24959 – 2012), Slovenskej technickej univerzite (15 475 – 2012) a súkromnej Vysokej škole zdravotníckej a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave (13 313 – 2012). Celkovo študenti v Bratislave predstavujú približne 1/3 študentov Slovenska.

Tabuľka 7 Distribúcia vysokoškolských študentov podľa odboru štúdia a pohlavia v roku 2010

Študijný odbor	Európska únia		V4		USA	
	% žien	Podiel odboru na celkovom počte študentov	% žien	Podiel odboru na celkovom počte študentov	% žien	Podiel odboru na celkovom počte študentov
Pedagogické vedy a učiteľstvo	76,7%	8,0%	77,6%	12,5%	77,0%	8,4%
Sociálne a humanitné vedy	60,2%	46,2%	64,6%	47,3%	55,7%	42,8%
Prírodné vedy, matematika a informatika	37,6%	10,1%	37,0%	8,4%	42,9%	8,6%
Technické vedy, strojárstvo a výroba	25,0%	14,4%	27,5%	13,5%	17,3%	7,2%
Poľnohospodárstvo a Veterina	49,4%	1,8%	52,4%	2,2%	48,4%	0,7%
Zdravotníctvo	74,0%	13,6%	74,8%	9,0%	80,6%	14,8%
Služby	49,4%	4,0%	51,0%	6,9%	54,8%	6,2%
Neznáme	59,6%	1,9%	53,8%	0,1%	54,3%	11,4%
Spolu	55,4%	100,0%	58,6%	100,0%	57,1%	100,0%

Zdroj: INEKO, UIPŠ

Tabuľka 8 Distribúcia vysokoškolských študentov podľa odboru štúdia a pohlavia v roku 2010 (pokrač.)

Študijný odbor	Slovensko		BSK	
	% žien	Podiel odboru na celkovom počte študentov	% žien	Podiel odboru na celkovom počte študentov
Pedagogické vedy a učiteľstvo	75,1%	12,5%	79,1%	18,1%
Sociálne a humanitné vedy	66,1%	37,7%	62,0%	43,7%
Prírodné vedy, matematika a informatika	39,2%	8,4%	57,7%	5,7%
Technické vedy, strojárstvo a výroba	29,1%	15,0%	25,5%	17,2%
Poľnohospodárstvo a Veterina	48,1%	2,1%	77,1%	0,2%
Zdravotníctvo	77,6%	18,2%	76,6%	12,2%
Služby	43,5%	6,2%	48,2%	2,8%
Neznáme	n/a	n/a	n/a	n/a
Spolu	59,7%	100,0%	60,0%	100,0%

Zdroj: INEKO, UIPŠ

Celoživotné vzdelávanie

Celoživotné vzdelávanie je vo svojej podstate systémový prístup ku vzdelávaniu od útleho detstva až po aktívny život v seniorskom veku, ktorý v sebe zahŕňa oblasť aktívneho pôsobenia a začlenenia jednotlivca v spoločnosti a jeho vnútorného naplnenia v oblasti osobných záujmov. V centre pozornosti celoživotného vzdelávania je učiaci sa jednotliviec, ktorý má prístup tak k školskému vzdelávaniu, ako aj k ďalšiemu vzdelávaniu so zachovaním princípov kvality a rovnosti príležitostí v každom veku a bez ohľadu na jeho vzdelanie.

Legislatívne je celoživotné vzdelávanie vymedzené zákonom č. 568/2009 Z.z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý ustanovil niekoľko dôležitých inštitútov pre ďalší rozvoj systému celoživotného vzdelávania. Ide napríklad o akreditáciu na základe kvalifikačných štandardov, uznávanie výsledkov ďalšieho vzdelávania, monitorovanie a prognózovanie vzdelávacích potrieb a pod.

Celoživotné vzdelávanie definuje zákon o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov ako všetky aktivity, ktoré sa uskutočňujú v priebehu života s cieľom zlepšiť vedomosti, zručnosti a schopnosti. Celoživotné vzdelávanie je tvorené v podmienkach Slovenskej republiky školským vzdelávaním, ktorého úspešný absolvent vzdelávania získava stupeň vzdelania a ďalšie vzdelávanie v ktorom nemožno získať stupeň vzdelania.

Školské vzdelávanie (základné školy, stredné školy a vysoké školy) patrí do subsystému *formálneho vzdelávania*, ktorého funkcie, ciele, obsah, prostriedky a spôsoby hodnotenia sú definované a legislatívne vymedzené. Reflektuje politické, ekonomické, sociálne a kultúrne potreby spoločnosti a vzdelávaciu tradíciu. Prebieha v stanovenom čase a formách.

Ďalšie vzdelávanie zahŕňa ďalšie odborné vzdelávanie, rekvalifikačné vzdelávanie, záujmové vzdelávanie a to nielen na školách a vzdelávacích inštitúciách, ale aj v podnikoch, na pracoviskách, a u iných subjektoch ktorých predmetom je vzdelávanie a činnosť priamo súvisiaca so vzdelávaním. Táto skupina ďalšieho vzdelávania patrí do subsystému *neformálneho vzdelávania*.

Vzdelávanie dospelých sa v Slovenskej republike najviac realizuje v neformálnom subsystéme vzdelávania podľa zákona o ďalšom vzdelávaní. Neformálne vzdelávanie vyniká svojou schopnosťou okamžite reagovať na nové vzdelávacie potreby, na inovácie a zavádzanie nových technológií tvorbou programov vzdelávania „šitých na mieru“.

Pracoviská, účastníci vzdelávania a absolventi ďalšieho vzdelávania v Bratislavskom kraji

Územie	Vzdelávacie inštitúcie		Účastníci vzdelania			Absolventi		
	počet	% z celk. počtu	počet	% z celk. počtu	% žien	počet	% z celk. počtu	% žien
Bratislavský kraj	218	31,41	91428	30,51	55,54	61418	30,18	54,39
ďalšie odborné (profesijné) vzdelávanie			39011	42,67	68,06	24866	40,49	66,26
ďalšie vzdelávanie na získanie čiastočnej kvalifikácie			26218	28,68	34,46	19205	31,27	40,07
záujmové a kultúrne vzdelávanie			8377	9,16	65,31	611	10,08	66,34
občianske vzdelávanie			2179	2,38	65,81	281	0,46	56,94
iné			15521	16,98	52,93	10758	17,51	45,5
neuvedené			122	0,13	59,02	117	0,19	59,83

Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva

Účastníci vzdelávania a absolventi podľa veku (evidenčný počet) v SR

Veková štruktúra	Účastníci vzdelávania						
	počet	% z celk. počtu	počet	%	% z celk. počtu	počet	%
od 15 do 19 rokov	14492	8,36	8193	56,53	6,63	4071	54,02
od 20 do 24 rokov	14835	8,56	8525	57,47	8,13	5056	54,67
od 25 do 29 rokov	24358	14,05	13943	57,24	13,88	8436	53,46
od 30 do 39 rokov	44476	25,66	26206	58,92	25,42	15656	54,18
od 40 do 49 rokov	41737	24,08	24744	59,29	25,57	15675	53,93
od 50 do 59 rokov	25553	14,75	13492	52,8	16,57	8961	47,57
od 60 do 64 rokov	5189	3	2866	55,23	2,77	1357	43,09
65 a viac rokov	2679	1,54	1643	61,42	1,03	437	37,13

Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva

Ďalšie vzdelávanie v jazykových školách, základných umeleckých školách a stredných školách v školskom roku 2011/2012 v SR a Bratislavskom kraji

Školy	Dospelí poslucháči SR	Dospelí poslucháči BSK
Štátne jazykové školy	11460	4361
Súkromné jazykové školy	2381	342
Štátne základné umelecké školy	4349	850
Súkromné základné umelecké školy	699	30
Cirkevné základné umelecké školy	220	24
Štátne stredné školy	132	0
Súkromné stredné školy	15	15

Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva

Slovenská republika je v súčasnosti podľa metodiky Eurostatu výrazne pod priemerom EÚ (8,9 % v roku 2011) v účasti dospelých vo veku 25-64 rokov na ďalšom vzdelávaní. Vzhľadom na predlžujúcu sa vekovú hranicu odchodu do starobného dôchodku a starnutie populácie, je ďalšie vzdelávanie dospelých ako súčasť celoživotného vzdelávania kľúčovým faktorom rozvoja slovenskej spoločnosti. Štatistika Eurostatu za rok 2011 udáva pre SR údaj 3,9 % účasti dospelých (25-64 ročných) na akomkoľvek vzdelávaní v posledných 4 týždňoch pred zisťovaním (v porovnaní s rokom 2006 došlo k poklesu o 0,2 p.b.).

A.4.2 Zdravie obyvateľstva

Zdravie je kľúčovým faktorom rozvoja spoločnosti. Zdravie a rovnosť v zdraví (nielen v poskytovaní a dostupnosti zdravotnej starostlivosti) sa považujú za základné práva každého občana, pre plnohodnotný život. Zachovanie a zlepšovanie zdravia je najlepšou investíciou pre silnú ekonomiku a spokojnú spoločnosť.⁴

Najväčšou verejnozdravotnou výzvou, ktorej čelí Európa sú chronické, neprenosné ochorenia. Podľa štatistik 86 % zo všetkých úmrtí a 77 % záťaže ochoreniami v Európe spôsobuje skupina ochorení, medzi ktoré patria najmä kardiovaskulárne ochorenia, nádory, duševné choroby, diabetes mellitus a chronické choroby pľúc. Onkologické ochorenia sú druhou vedúcou príčinou úmrtí na Slovensku, pričom majú neustále stúpajúcu tendenciu. Prenosné ochorenia predstavujú aj napriek pokroku v diagnostike a najmä liečbe stále trvalú hrozbu pre verejné zdravie. Najmarkantnejší výskyt infekčných ochorení sa zaznamenáva v marginalizovaných a ohrozených skupinách obyvateľstva, najmä u detí. Infekčné ochorenia sú jedným z limitujúcich faktorov dojčenskej úmrtnosti, ktorá je u rómskeho etnika 2,5 násobne vyššia a dĺžka života je nižšia o 10 rokov ako u majoritného obyvateľstva.

Model determinantov zdravia pripisuje vplyvu prostredia na výsledný zdravotný stav populácie asi 20 %, niektoré zdroje uvádzajú až 30 %. V súčasnosti na Slovensku fajčí približne jedna tretina obyvateľov nad 18 rokov veku. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi sa situácia mierne stabilizovala. Európsky región predstavuje jeden z najväčších užívateľov alkoholických nápojov na úrovni spotreby 11 litrov čistého alkoholu ročne na dospelú osobu. Aj keď došlo k poklesu spotreby z pohľadu sedemdesiatich rokov, ktorá predstavovala až 15 litrov čistého alkoholu na dospelú osobu ročne, problém z pohľadu podpory verejného zdravia trvá dodnes. Odhady expertov z Európskej únie a Svetovej zdravotníckej organizácie naznačujú, že v Európe je 23 miliónov ľudí, ktorí majú problémy so závislosťou od alkoholu, čo predstavuje 5 % mužov a 1 % žien. Užívanie alkoholu do veľkej miery ovplyvňuje aj socioekonomická úroveň v smere zvýšeného užívania alkoholu u osôb, ktoré majú vyšší príjem. Aj keď na druhej strane, riziko vzniku závislosti je pravdepodobnejšie u ľudí s nízkym

⁴ Zdroj: Koncepcia štátnej politiky zdravia SR, http://www.uvzsr.sk/docs/kspz/koncepcia_SP_zdravia_SR.pdf

socioekonomickým statusom. Za priemerný vek začiatku konzumácie alkoholu sa podľa medzinárodných prieskumov považuje 12,5 roka. Pokračuje trend zvyšovania konzumácie alkoholu u detí a mládeže a trend zvyšovania počtu epizód opitosti rovnako medzi chlapcami i dievčatami. Z hľadiska zvyšovania rizika možno považovať za varujúci údaj, že mladí ľudia kombinujú súčasne užívanie viacerých druhov alkoholických nápojov než v minulosti. V súvislosti s porovnaním ukazovateľa výskytu užívania alkoholických nápojov v rámci celej EÚ je Slovensko na úrovni priemeru EÚ. Slovensko sa zaraďuje do priemeru krajín EÚ na 25 miesto. Konzum alkoholu je na vysokej úrovni v celej EÚ a je potrebné ho znížiť aj prostredníctvom opatrení so zameraním na komunity.

Štatistika hospitalizovaných je dôležitý zdroj informácií zachytávajúci všetky ťažšie ochorenia, ktoré prevažne nie je možné liečiť ambulantne. Je to aj jeden z najdôležitejších „nepriamych“ indikátorov, ktorý nahrádza incidenciu nesledovaných ochorení v SR.

Na základe dát bolo v roku 2010 hospitalizovaných 1 154 755 prípadov, čo predstavuje oproti predchádzajúcemu roku nárast o 7 757 prípadov a pri porovnaní s rokom 2000 až 91 144, čo je takmer 8 %. Mužská populácia tvorila 43,34 % a ženská 56,66 % hospitalizácií. Priemerný ošetrovací čas postupne klesá a dosiahol hodnotu 7,28 dňa, u mužov 7,68 a u žien 6,98, čo v porovnaní s rokom 2000 je za mužov a ženy spolu o 1,62 dňa nižší a predstavuje len 82 %-ný podiel. Počet ošetrovacích dní bol 8 409 968, u mužov 3 841 560, u žien 4 568 408. Pri sledovaní počtu hospitalizácií a ošetrovacích dní podľa odborných útvarov dosahujú najvyšší počet vnútorné lekárstvo, gynekológia a pôrodnictvo, chirurgia a pediatria. Podiel mužov a žien v týchto odborných útvaroch je takmer rovnaký, samozrejme okrem gynekológie a pôrodnictva.

Tabuľka 9 Počet úmrtí na všetky príčiny smrti a z nich podiel na prioritné skupiny chorôb v roku 2010 podľa pohlavia a vekových skupín v SR

pohlavie	počet úmrtí	z nich podiel v %					
		Choroby obehovej sústavy	Nádory	Choroby tráviacej sústavy	Choroby dýchacej sústavy	Poranenia a otravy	ostatné
muži	27645	46,5	25,6	6,5	6,7	8,3	6,5
ženy	25800	60,8	19,8	4,1	5,7	2,6	7

Zdroj: Zdravotnícka ročenka SR 2010, NCZI

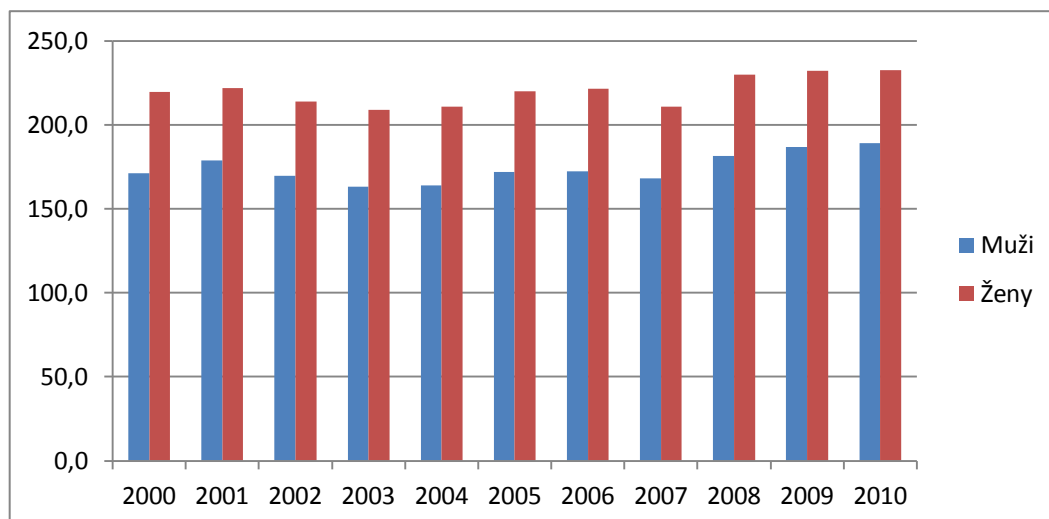
Počet úmrtí sa medzi rokmi 2001 a 2010 výrazne nemenil, pričom úroveň v roku 2001 neprekročila 28 694 úmrtí a v roku 2010 neprekročila 28 541 úmrtí. Výraznou príčinou úmrtí však ostáva choroba obehovej sústavy, ktorú nasleduje v percentuálnom zastúpení nádorové ochorenie v podiele 25,6% u mužov a 19,8% u žien. Choroby tráviacej sústavy, dýchacej sústavy a ostatné príčiny úmrtí sa pohybujú každá pod úrovňou 10% v roku 2010. Z dôvodu takmer 50% príčiny úmrtí spôsobenej chorobami obehovej sústavy (CHOS) analyzujeme vývojový trend počtu úmrtí na CHOS za roky 2001 až 2010. Za rok 2001 evidujeme 28 694 úmrtí spôsobenej CHOS a za rok 2010 28 541 úmrtí. Negatívny trend na choroby obehovej sústavy pretrváva minimálne poslednú dekádu.

Tabuľka 10 Chorí na diabetes mellitus v roku 2010 na Slovensku a v Bratislavskom kraji

Územie	Počet			Na 100 000 obyvateľov		
	spolu	muži	ženy	spolu	muži	ženy
Slovenská republika	340625	154952	185673	6271,8	5869,6	6652,3
Bratislavský kraj	53595	24507	29088	8563,8	8241,4	8855,7

zdroj: Zdravotnícka ročenka SR 2010, NCZI

Graf 4 Vývoj počtu hospitalizovaných podľa pohlavia v rokoch 2000 – 2010 v SR

Zdroj: Zdravotnícka ročenka SR 2010, NCZI

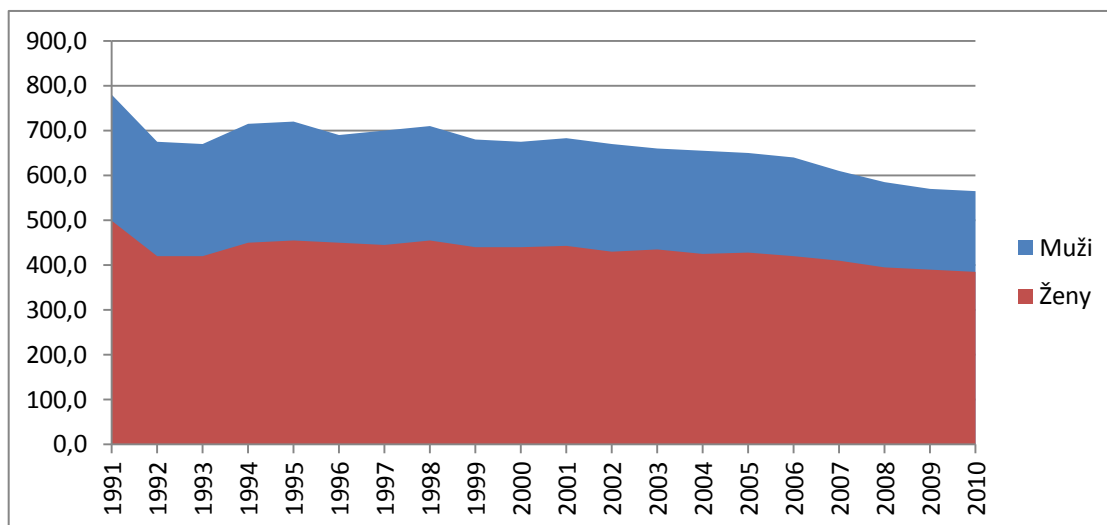
Tabuľka 11: Počet hospitalizácií podľa územia trvalého bydliska pacienta

Územie	Počet hospitalizácií	Na 1 000 obyvateľov	Priemerný vek obyvateľov
Slovenská republika	1 154 755	212,6	38,7
Bratislava I	10 728	263	44,1
Bratislava II	23 961	211,4	41,6
Bratislava III	14 317	225,3	42,3
Bratislava IV	18 467	190,6	40
Bratislava V	21 958	186,9	39,3
Malacky	13 976	200,9	38,5
Pezinok	11 156	188,5	38,6
Senec	12 533	192,7	37,6

Zdroj: Zdravotnícka ročenka SR 2010, NCZI

Vývoj incidence nádorových ochorení každoročne mierne stúpa. Avšak popredné miesta v nemocničnej letalite má Srdcové zlyhanie a Mozgový infarkt, ktoré boli 6,71 % a 5,52 % zo všetkých zomretých v zdravotníckych zariadeniach v roku 2010.

Graf 5 Štandardizovaná úmrtnosť na choroby obehovej sústavy podľa pohlavia v SR

Zdroj: Zdravotnícka ročenka SR 2010, NCZI

Úhrady zdravotných poisťovní za zdravotnú starostlivosť v tis. Eur

	Rok	Úhrady	z toho		
		spolu	ambulantná zdravotná starostlivosť primárna	ambulantná zdravotná starostlivosť špecializ.	spoločné vyšetrovacie a liečebné zložky
Bratislavský kraj	2006	500111	10975	41654	28733
	2007	566000	13610	55144	36712
	2008	699237	15735	64706	46322
	2009	733452	15943	61021	51487
	2010	721491	15639	60563	60111

zdroj: ŠÚ SR, Regionálna ročenka 2011

pokračovanie tabuľky Úhrady zdravotných poisťovní za zdravotnú starostlivosť v tis. Eur

	Rok	úhrady z toho		
		lieky na recepty	zdravotnícke pomôcky	ústavná starostlivosť
Bratislavský kraj	2006	153626	18806	211654
	2007	161232	23128	246196
	2008	207469	29175	298254
	2009	191992	31479	314636
	2010	223802	31303	301411

zdroj: ŠÚ SR, Regionálna ročenka 2011

Ťažké zdravotné postihnutia obyvateľov

Za fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím (ŤZP) sa považuje osoba, ktorej miera funkčnej poruchy je najmenej 50 %. Funkčná porucha je nedostatok telesných schopností, zmyslových schopností alebo duševných schopností fyzickej osoby, ktorý z hľadiska predpokladaného vývoja zdravotného postihnutia bude trvať dlhšie ako 12 mesiacov. Sociálny dôsledok ťažkého zdravotného postihnutia je znevýhodnenie, ktoré má fyzická osoba z dôvodu jej ŤZP v porovnaní s fyzickou osobou bez zdravotného postihnutia rovnakého veku, pohlavia a za rovnakých podmienok a ktoré nie je schopná z dôvodu ŤZP prekonať sama.

V roku 2012 bolo v Bratislavskom kraji 11 535 poberateľov peňažného príspevku na kompenzáciu pre ťažko zdravotne postihnutých občanov. Sociálne dôsledky ŤZP sa kompenzujú v oblasti mobility a orientácie, komunikácie, sebaobsluhy a zvýšenia výdavkov (na diétne stravovanie, výdavky súvisiace s hygienou, zabezpečením prevádzky osobného motorového vozila atď.). Najväčší počet poberateľov tohto príspevku z pomedzi všetkých okresov BSK bolo v okrese Bratislava II (1916) a v okrese Malacky (1783). Naopak najnižší počet poberateľov príspevku bolo v okrese Bratislava I (651). Bratislavský samosprávny kraj tvorí najnižší podiel poberateľov príspevku na kompenzáciu pre ťažko zdravotne postihnutých v porovnaní s ostatnými kraji Slovenska. Najvyššie zastúpenie je v Prešovskom kraji s 29 727 poberateľmi, pričom na Slovensku k roku 2012 evidujeme 168 354 poberateľov kompenzácie.

zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, 2012

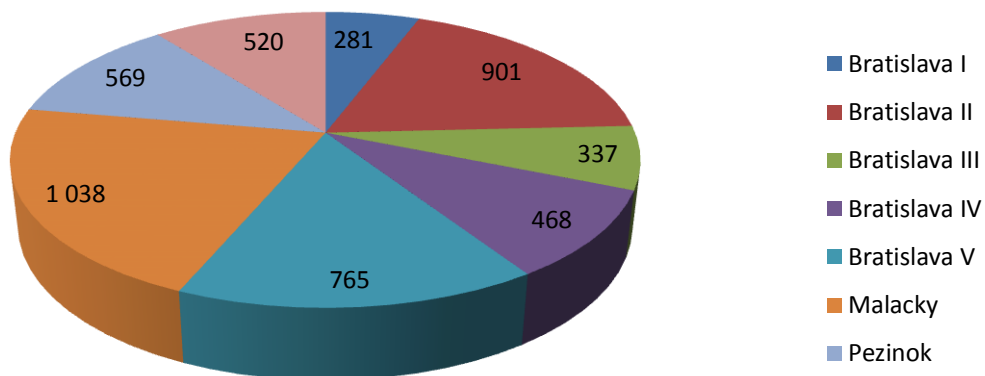
Sociálna ochrana obyvateľov

Ochrana obyvateľov pred upadnutím do chudoby a pred sociálnym vylúčením tvorí jeden z pilierov systému sociálnej ochrany vo všetkých európskych krajinách, vrátane Slovenska. Pomoc je určená tým, ktorí si nemôžu zdroje na živobytie zabezpečiť vlastnými silami alebo si ich nedokážu zabezpečiť v dostatočnej miere. Takého chápanie sociálnej ochrany má zamedziť extrémnym podobám materiálnej deprivácie, ako aj sociálnemu vylúčeniu a marginalizácii, tak aby sa zachovala, resp. umožnila integrácia najviac ohrozených osôb.⁵

V roku 2012 bolo v Bratislavskom kraji 4 879 poberateľov dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke. Najväčší počet poberateľov tejto dávky bol v okrese Malacky (1038) a Bratislava II (901). Naopak najmenej poberateľov dávky bolo v okrese Bratislava II (337).

⁵ Monitoring uplatňovania osobitného príjemcu pomoci v hmotnej núdzi obcami a neštátnymi subjektmi, identifikácia problémov v praxi, príprava návrhov riešení, Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2012

Dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke podľa okresov BSK, 2012

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, 2012

Z dlhodobého hľadiska sa počty obyvateľov poberajúcich sociálne dávky (dávky v hmotnej núdzi a príspevky k dávke, príspevky na kompenzáciu pre ťažko zdravotne postihnutých občanov) v Bratislavskom kraji výrazne nemenia.

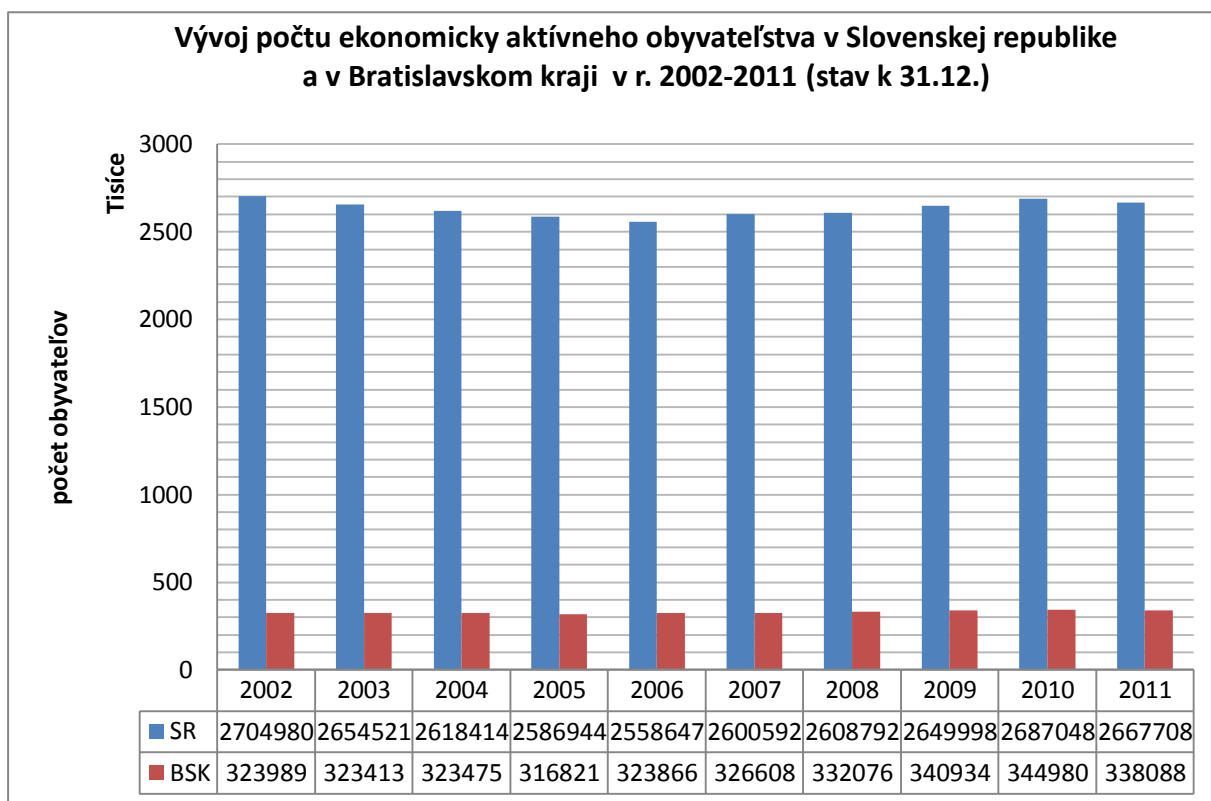
	Dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke				Peňažné príspevky na kompenzáciu pre ťažko zdravotne postihnutých občanov			
	2004	2008	2010	2012	2004	2008	2010	2012
Bratislavský kraj	4 506	5 292	5 281	4 879	13 299	13 409	11 486	11 535
Bratislava I	387	348	333	281	1 007	763	664	651
Bratislava II	755	1 094	1 018	901	1 807	2 101	1 831	1 916
Bratislava III	403	382	348	337	1 110	1 150	992	1 026
Bratislava IV	394	540	500	468	1 264	1 209	1 024	1 110
Bratislava V	705	685	776	765	1 448	1 362	1 231	1 316
Malacky	973	1 110	1 130	1 038	2 517	2 366	1 975	1 783
Pezinok	489	552	591	569	2 204	2 579	2 197	2 123
Senec	400	581	585	520	1 942	1 879	1 572	1 611
Slovenská republika	172 720	153 516	190 391	183 179	156 075	194 729	159 859	168 354

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, 2012, vlastné spracovanie

A.4.3 Trh práce

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo

Graf 6 Vývoj počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva v Slovenskej republike a v Bratislavskom kraji v r. 2002-2011 (stav k 31.12.)

Zdroj: AUREX spol. s r.o., na základe údajov ÚPSVaR

Zamestnanosť

Z percentuálneho zastúpenia bol v roku 2011 v Bratislavskom kraji najvyšší podiel zamestnaných v terciárnom sektore (82 %), na druhom mieste boli zamestnaní v sekundárnom sektore (17 %). Najmenej zamestnaných bolo v primárnom sektore (pod 1 %). Porovnaním zamestnanosti v Bratislavskom kraji so slovenským priemerom je v dotknutom kraji nižší podiel zamestnaných v primárnom a sekundárnom sektore (celoslovenský priemer za primárny sektor je 3 % a za sekundárny sektor 33 %) a vyšší podiel zamestnaných v terciárnom sektore (priemer za SR je 64 %).

Tabuľka 12 Vývoj počtu zamestnancov podľa odvetví ekonomických činností v Bratislavskom kraji

Ekonomické aktivity podľa divízií NACE Rev.2	2009		2010		2011	
	spolu	z toho ženy	spolu	z toho ženy	spolu	z toho ženy
Pôdohospodárstvo	2366	795	2059	645	1806	567
Ťažba a dobývanie	732	168	614	135	735	125
Priemyselná výroba	30048	8713	29802	8570	31715	8727
Dodávka elektriny, plynu, pary	3660	1461	3301	1211	2849	1077
Dodávka vody	2075	442	1832	490	1668	462
Stavebníctvo	10194	1708	10155	2209	10474	1970

Veľkoobchod a maloobchod	40022	19612	37950	19311	44968	21545
Doprava a skladovanie	22758	7010	23620	7021	20324	5693
Ubytovacie a stravovacie služby	3946	2383	5001	3209	6268	3941
Informácie a komunikácia	19539	6775	18984	6247	18681	6046
Finančné a poisťovacie činnosti	20088	12922	16366	10270	15745	10230
Činnosti v oblasti nehnuteľností	3332	1525	2262	998	5138	2205
Odborné, vedecké a technické činnosti	18935	10171	20801	10440	28864	14783
Administratívne a podporné služby	11663	4811	12494	4759	13408	5798
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	33405	15224	37214	18595	28965	17442
Vzdelávanie	16336	12145	24350	17247	21375	14943
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	17653	13643	16435	12480	15624	12101
Umenie, zábava a rekreácia	6928	4166	7587	4587	4947	2812
Ostatné činnosti	4751	2677	4242	2325	3616	1926
Spolu odvetvia ekonomickej činnosti	268432	126353	275070	130747	277168	132392

Zdroj: Výberové zisťovanie pracovných síl, Štatistický úrad SR

Tabuľka 13 Zamestnanosť a mzdy v hospodárstve SR a BSK v r. 2000-2011 - štvrťročné

	1Q-4Q	
	Priemerný počet zamestnaných osôb	Priemerná nominálna mesačná mzda (EUR)
Bratislavský kraj		
2000	298 520	494
2001	302 931	540
2002	358 406	585
2003	364 499	627
2004	363 432	698
2005	370 632	770
2006	399 985	825
2007	433 340	877
2008	447 071	944
2009	441 859	970
2010	437 432	991
2011	440 719	1 001

Zdroj: RegDat, ŠÚ SR

Pozn.: Údaje o zamestnanosti a mzdách za celé hospodárstvo SR sú zisťované zo štvrťročného štatistického výkazníctva. Priemerný evidenčný počet zamestnaných osôb zahŕňa zamestnancov podnikov s 20 a viac zamestnancami, malých podnikov do 19 zamestnancov, živnostníkov, od roku 2006 aj ozbrojené zložky a od roku 2007 vrátane profesionálnych vojakov. Nezahŕňa osoby na materskej dovolenke. Údaje o priemernej mesačnej mzde sú bez podnikateľských príjmov, od roku 2006 vrátane platov ozbrojených zložiek a od roku 2007 vrátane platov profesionálnych vojakov. Údaje sú upravené o štatistický odhad neevidovaných miezd. Indexy sú počítané z porovnateľných údajov. Rozdiely údajov v súčtoch na poslednom mieste sú spôsobené zaokrúhľovaním pri prepočtoch z Sk do eura. Hodnoty v eurách sú prepočítané konverzným kurzom 1 euro = 30,126 Sk

Prognóza pracovnej sily v krajoch SR do roku 2025

Pracovná sila je významným faktorom pri dosahovaní prosperity krajiny. Dôležitá je nielen početnosť pracovnej sily, ale aj jej rozmiestnenie a štruktúra, predovšetkým pohlavná, veková a vzdelanostná. Za posledných 20 rokov boli v Európe zaznamenané významné zmeny v počte a štruktúre pracovnej sily. Charakterizovalo ich podstatné zvyšovanie ekonomickej aktivity žien, znižovanie ekonomickej aktivity mladých ľudí a obyvateľov pred dosiahnutím dôchodkového veku.

V júni 2006 vypracovalo Výskumné demografické centrum v Bratislave pri INFOSTAT-e Prognózu pracovnej sily v krajoch SR do roku 2025.

Výsledky prognózy

Podľa prognózy základnými trendmi vo vývoji pracovnej sily na Slovensku v najbližších dvoch desaťročiach bude zníženie počtu ako aj starnutie pracovnej sily. Takýto výsledok prináša statický aj dynamický variant prognózy.

Pracovná sila dosiahne najvyššie hodnoty v období rokov 2010 až 2015 (v západnej časti Slovenska skôr, vo východnej neskôr) a následne sa začne jej početnosť znižovať. Tento pokles bude trvať až do roku 2025. Proces starnutia pracovnej sily bude nepretržitý a prebiehať bude počas celého prognózovaného obdobia. Intenzívnejší bude v regiónoch západného Slovenska, menej intenzívny vo východnej časti. Očakávané zmeny v ekonomickej aktivite obyvateľstva budú v zásade znamenať jej zvýšenie, a to predovšetkým vo vyššom veku. Znamená to, že v dynamickom variante v porovnaní so statickým je pracovná sila početnejšia a staršia.

Výsledky prognózy podľa obidvoch variantov za vybrané roky pre SR a BSK sú uvedené v tabuľkovom prehľade.

Tabuľka 14 Vybrané výsledky podľa statického a dynamického variantu prognózy

región	pracovná sila	rok			zmena % (2025 vs. 2004)	
		2004	2025		statický variant	dynamický variant
			statický variant	dynamický variant		
Slovenská republika	počet (tis.)	2 662,00	2 539,00	2 582,60	-4,6	-3
	podiel žien (%)	45,5	44,9	45,6	-1,3	0,2
	priemerný vek	38,7	41,1	41,5	6,2	7,2
Bratislavský kraj	počet (tis.)	331,4	300,7	306,4	-9,3	-7,5
	podiel žien (%)	48,3	46	46,5	-4,8	-3,7
	priemerný vek	40,6	43,6	44	7,4	8,4

Zdroj: Prognóza pracovnej sily v krajoch SR do roku 2025, VDC, INFOSTAT, 2006

Čo sa týka vývoja pracovnej sily v Bratislavskom kraji, podľa statického variantu prognózy zaznamenaná Bratislavský kraj v rámci ôsmich krajov Slovenska do roku 2025 tretí najväčší úbytok pracovnej sily (nad 9 %) a priemerný vek pracovnej sily bude 43,6 rokov, pričom celoslovenský priemer je 41,1 rokov. Tiež zastúpenie žien v pracovnej sile (46,0 %) je vyššie než celorepublikový priemer (44,9 %). Podľa dynamického variantu sa počet pracovných miest v kraji do roku 2025 v porovnaní so stavom pracovnej sily v roku 2004 zníži o cca 7,5 %. Priemerný vek pracovnej sily sa zvýši na 44,0 rokov (úroveň SR 41,5 rokov) a zastúpenie žien v pracovnej sile (46,5 %) je nad úrovňou celoslovenského priemeru (45,6 %).

Tabuľka 15 Zamestnanosť a mzdy v hospodárstve SR a BSK v r. 1997-2011

	Priemerná nominálna mesačná mzda (EUR)												
	1997	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Slovenská republika	306	379	410	448	477	525	573	623	669	723	744	769	786
Bratislavský kraj	413	494	540	585	627	698	770	825	877	944	970	991	1 001

Zdroj: RegDat, ŠÚ SR

Pozn.: Údaje o zamestnanosti a mzdách za celé hospodárstvo SR sú zisťované zo štvrťročného štatistického výkazníctva. Údaje o priemernej mesačnej mzde sú bez podnikateľských príjmov, od roku 2006 vrátane platov ozbrojených zložiek a od roku 2007 vrátane platov profesionálnych vojakov. Údaje sú upravené o štatistický odhad neevidovaných miezd. Indexy Rozdiely údajov v súčtoch na poslednom mieste sú spôsobené zaokrúhľovaním pri prepočtoch z Sk do eura. Hodnoty v eurách sú prepočítané konverzným kurzom 1 euro = 30,126 Sk

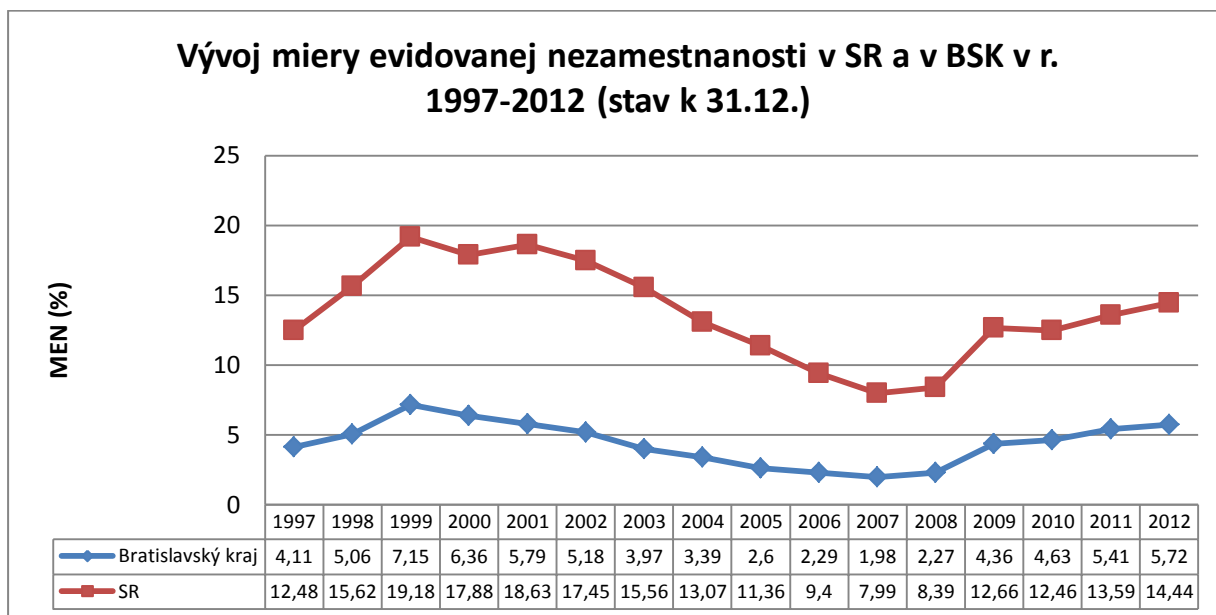
Nezamestnanosť

Celkový stav na trhu práce signalizuje aj počet evidovaných nezamestnaných.

Vývoj počtu evidovaných nezamestnaných, disponibilného počtu nezamestnaných a miery evidovanej nezamestnanosti v okresoch Bratislavského kraja v období od r. 1997 do 2012 je uvedený v tabuľkovej prílohe analytickej časti č.24.

Od roku 1997 do roku 1999 bol Bratislavskom kraji zaznamenaný rast počtu evidovaných nezamestnaných, disponibilných nezamestnaných ako aj miery evidovanej nezamestnanosti, ktoré v roku 1999 dosiahli svoje maximum. Miera evidovanej nezamestnanosti vzrástla od decembra 1997 zo 4,11 % na 7,15 % ku koncu roka 1999. Následne po rok 2007 klesá počet nezamestnaných aj miera evidovanej nezamestnanosti na úroveň 1,98 %. Od roku 2008 v dôsledku dopadu svetovej hospodárskej, ekonomickej a finančnej krízy na ekonomiku a podnikateľský sektor v SR vzrastá počet nezamestnaných ako aj miera evidovanej nezamestnanosti. Na Slovensku dosiahla MEN ku koncu decembra 2012 hodnotu až 14,44 %. V Bratislavskom kraji k 31.12.2012 miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla 5,72 %. V podmienkach SR a v porovnaní s ďalšími územnosprávnymi celkami (krajmi) má Bratislavský kraj najpriaznivejšiu situáciu na trhu práce, keďže miera evidovanej nezamestnanosti je tu najnižšia. V porovnaní s priemerom EÚ 27 (ktorý v roku 2011 predstavoval 9,7%) je táto hodnota nižšia.

Graf 7 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v SR a v BSK v r. 1997-2012 (stav k 31.12.)

Zdroj: AUREX spol. s r.o., na základe údajov ÚPSVaR

K 31.12. 2011 tvorili najvyšší podiel nezamestnaných v Bratislavskom kraji 25-29 ročné osoby (15,17 %). Jedná sa prevažne o mladých ľudí po skončení školy s malými pracovnými skúsenosťami.

Podľa doby evidencie k 31.12. 2011 bolo v BSK 75,00 % evidovaných nezamestnaných do 12 mesiacov (vrátane), 14,89 % tvorili nezamestnaní od jedného do dvoch rokov, 8,39 % nezamestnaní od dvoch do štyroch rokov a 1,71 % predstavovali nezamestnaní nad 4 roky.

Tabuľka 16 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie v Bratislavskom kraji a v SR k 31.12. 2011 (%)

sídelná štruktúra	počet osôb podľa doby evidencie v mesiacoch											spolu
	do 3	3 - 6 vrátane	6 - 9 vrátane	9 - 12 vrátane	12 - 18 vrátane	18 - 24 vrátane	24 - 30 vrátane	30 - 36 vrátane	36 - 42 vrátane	42 - 48 vrátane	nad 48	
Bratislava, hl.m.	26,60	25,64	14,05	9,39	9,05	5,78	3,82	2,56	0,94	0,57	1,60	100,00
Bratislava I	20,14	25,00	13,03	10,07	10,31	7,82	4,74	4,03	1,42	0,47	2,96	100,00
Bratislava II	26,95	24,21	14,46	8,21	8,82	6,96	4,34	2,76	0,99	0,76	1,54	100,00
Bratislava III	23,76	26,34	15,19	10,21	9,20	6,05	3,84	2,21	0,63	0,63	1,95	100,00
Bratislava IV	28,62	27,64	13,13	9,53	8,67	4,30	3,04	2,31	0,85	0,28	1,62	100,00
Bratislava V	27,52	25,50	14,02	9,83	9,15	5,16	3,65	2,39	0,97	0,58	1,22	100,00
okres Malacky	22,13	23,59	12,93	8,49	9,70	7,71	4,58	5,04	2,10	0,89	2,84	100,00
okres Pezinok	30,84	25,99	12,01	9,00	8,39	4,72	3,71	2,14	1,18	0,44	1,57	100,00
okres Senec	29,68	25,88	12,89	10,37	8,82	4,92	2,73	2,51	0,91	0,37	0,91	100,00
Bratislavský kraj	26,75	25,41	13,53	9,31	9,04	5,85	3,81	2,87	1,13	0,58	1,71	100,00
SR	19,55	16,34	9,39	7,55	10,05	6,49	5,79	5,49	3,63	2,09	13,62	100,00

Zdroj: Mesačná štatistika o počte a štruktúre uchádzačov o zamestnanie, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, Bratislava, 2012

Podľa vzdelania najvyšší podiel tvorili nezamestnaní so stredoškolským vzdelaním s maturitou (42,41 %).

Tabuľka 17 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa dosiahnutého stupňa vzdelania v Bratislavskom kraji a v SR k 31.12. 2011 (%)

sídlna štruktúra	uchádzači o zamestnanie s dosiahnutým stupňom vzdelania					UoZ spolu
	základným	stredným bez maturity	stredným s maturitou	vysokoškolským	bez vzdelania	
Bratislava, hl.m. SR	10,07	20,06	44,03	25,80	0,04	100,00
Bratislava I	10,90	12,68	39,69	36,73	0,00	100,00
Bratislava II	11,12	20,75	44,18	23,89	0,06	100,00
Bratislava III	9,20	18,59	43,86	28,23	0,13	100,00
Bratislava IV	7,46	16,90	47,55	28,05	0,04	100,00
Bratislava V	10,93	23,46	42,76	22,85	0,00	100,00
okres Malacky	27,10	31,37	31,44	7,39	2,70	100,00
okres Pezinok	10,57	32,20	44,39	12,54	0,31	100,00
okres Senec	12,57	27,33	45,72	14,39	0,00	100,00
Bratislavský kraj	12,84	23,83	42,41	20,47	0,45	100,00
SR	24,81	32,77	31,31	6,45	4,64	100,00

Zdroj: Mesačná štatistika o počte a štruktúre uchádzačov o zamestnanie, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, Bratislava, 2012

Tabuľka 18 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa veku v Bratislavskom kraji a v SR k 31.12. 2011 (%)

sídlna štruktúra	UoZ podľa veku										UoZ spolu
	do 19 r.	20 - 24 r.	25 - 29 r.	30 - 34 r.	35 - 39 r.	40 - 44 r.	45 - 49 r.	50 - 54 r.	55 - 59 r.	nad 60 r.	
Bratislava, hl.m.	0,38	11,42	15,58	13,72	12,24	8,80	9,39	10,56	14,41	3,51	100,00
Bratislava I	0,47	8,18	12,44	13,86	12,09	9,00	9,24	10,66	20,02	4,03	100,00
Bratislava II	0,52	12,46	13,97	12,02	12,81	11,18	12,22	9,60	12,40	2,82	100,00
Bratislava III	0,19	11,78	14,24	12,22	12,79	8,51	10,33	11,15	14,56	4,22	100,00
Bratislava IV	0,53	15,52	15,04	10,99	13,90	10,86	10,42	10,78	9,20	2,76	100,00
Bratislava V	0,22	8,62	18,40	17,33	10,59	5,65	6,06	10,98	18,01	4,16	100,00
okres Malacky	2,74	14,64	14,39	11,47	12,04	9,88	9,77	11,01	11,47	2,59	100,00
okres Pezinok	1,09	17,47	15,73	12,28	11,01	8,69	9,74	9,31	11,75	2,93	100,00
okres Senec	0,32	16,31	12,94	14,65	12,51	10,48	9,63	9,89	10,96	2,30	100,00
Bratislavský kraj	0,80	13,07	15,17	13,31	12,09	9,11	9,51	10,41	13,34	3,19	100,00
SR	2,01	15,20	13,79	11,49	11,72	10,18	10,83	11,39	11,12	2,28	100,00

Zdroj: Mesačná štatistika o počte a štruktúre uchádzačov o zamestnanie, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, Bratislava, 2012

Medzi najväčších zamestnávateľov⁶ v Bratislave patria:

- Doprastav, a.s. (stavebná činnosť)
- Henkel Slovensko, a.s. (výroba drogistického tovaru)
- Holcim (Slovensko), a.s. (výroba a dodávka stavebných materiálov)
- IBM International Services Centre, spol. s r.o. (informačné technológie, predaj osobných počítačov, notebookov a príslušenstva)
- Kraft Foods Slovakia, a.s. (výroba čokolády a cukrovínok)
- PALMA-TUMYS a. s. Bratislava (výroba rastlinných olejov a tukov, saponátov)

⁶ Zdroj: Ročenka TREND TOP 2011

- Rajo, a.s. (výroba mliečnych výrobkov)
- Slovak Telekom (telekomunikácie)
- Slovenská pošta, a. s. (poštové služby)
- Slovenské elektrárne a.s. (výroba a dodávka elektrickej energie)
- Slovenský plynárenský priemysel, a.s. (dodávka zemného plynu)
- Slovnaft, a.s. (spracovanie ropy a výroba ropných produktov)
- Volkswagen Slovakia (výroba osobných automobilov)
- Západoslovenská energetika a.s. (distribúcia elektrickej energie)
- Železnice Slovenskej republiky (železničná doprava a poskytovanie s ňou súvisiacich služieb)

Tabuľka 19 Priemerný počet voľných pracovných miest v Bratislavskom kraji v r. 2008-2011 podľa klasifikácie ekonomických činností SK NACE Rev. 2

Bratislavský kraj	2008	2011
Spolu	12701	7006
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	60	4
Priemysel spolu	2786	494
Ťažba a dobývanie	83	42
Priemyselná výroba	2352	147
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	277	216
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	74	89
Stavebníctvo	565	109
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	1091	392
Doprava a skladovanie	836	501
Ubytovacie a stravovacie služby	223	71
Informácie a komunikácia	125	245
Finančné a poisťovacie činnosti	528	545
Činnosti v oblasti nehnuteľností	72	31
Odborné, vedecké a technické činnosti	330	170
Administratívne a podporné služby	157	75
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	4884	3583
Vzdelávanie	240	159
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	565	555
Umenie, zábava a rekreácia	163	45
Ostatné činnosti	76	27

Zdroj: RegDat, ŠÚ SR

Pozn.: Údaje sú vrátane zamestnancov u malých podnikateľov. Odchýlky v súčtoch vznikajú zaokrúhľovaním údajov

V okresoch Malacky, Pezinok a Senec sa k najvýznamnejším zamestnávateľom radia podniky ako: Holcim Slovensko, a.s. v Rohožníku – výroba a predaj cementu, transportovaného betónu a kameniva, Swedwood Slovakia (Malacky), Knott, spol. s r.o. (Pezinok), Metro Cash&Carry Slovakia, spol. s r.o., DHL Logistic spol. s r.o. (Senec), priemyselné parky DNV Logistics Park BA, Eurovalley Malacky, Industrial Park Lozorno, Logistic Park Senec.

Spomenuté výrobné podniky, ako aj nadnárodné IT a komunikačné spoločnosti vytvárajú najväčší počet pracovných miest a spolu s finančným sektorom predstavujú odvetvia, ktorých zamestnanci dosahujú najvyššie/nadpriemerné mesačné príjmy.

A.4.4 Kultúra a umenie

Primárnou charakteristikou regiónu je paralelné a interaktívne pôsobenie rozmanitých foriem, druhov a úrovní kultúry a to v zmysle vertikálnom (historickom) i horizontálnom (kvalitatívno-quantitatívnom).

V bratislavskom regióne koexistujú a interagujú kultúrne prejavy determinované národne, etnicky, konfesionalne, sídelnou štruktúrou, sociálnym statusom, ekonomicky, tradíciami, ale aj globálnym kultúrnym dialógom a dnes aj komunikačnými a mediálnymi fenoménmi. Pre región sú rovnako významné a príznačné kultúrne tradície (folklór, umelecké remeslá), typicky metropolitné a profesionalizované umelecké a kultúrne aktivity celonárodného významu (Slovenské národné divadlo, Slovenská filharmónia, Slovenské národné múzeum, Slovenská národná galéria...), ale aj nezávislé a experimentálne kultúrne počiny a zoskupenia a tiež záujmové, voľnočasové a komunálne aktivity.

Z uvedenej bohatosti vyplýva aj komplex funkcií, ktoré kultúra a umenie plnia. Cez funkciu reprezentatívnu, komunikačnú, komunálno-komunitnú, poznávaciu, vzdelávaciu, osvetovú, sociálnu, etickú, oddychovú, zábavnú..., až po ekonomickú, v zmysle produktu a trhovej komodity.

Osobitným atribútom kultúry je nenahraditeľná výpovedná hodnota v zmysle kultúrneho dedičstva. Región charakterizuje nielen vysoká koncentrácia solitérov a súborov hmotného kultúrneho dedičstva (vrátane ďalšieho potenciálu – napríklad nepreskúmané archeologické náleziská), ale aj vysoká miera koncentrácie inštitúcií, zameraných na oblasť kultúrneho dedičstva. Na tomto mieste je potrebné zdôrazniť význam nehmotného kultúrneho dedičstva. Osobitnú pozornosť si zaslúži kreatívna práca s textom a knihou a súvisiaci posun základných funkcií moderných knižníc smerom k neformálnemu doplnkovému a celoživotnému vzdelávaniu.

Kultúra koncentruje aj výrazný ekonomický potenciál. Predovšetkým v oblasti cestovného ruchu, služieb, kreatívneho a zábavného priemyslu, ale aj striebornej ekonomiky. A to nie len v zmysle obchodovateľného produktu, ale aj vo vzťahu k tvorbe pracovných príležitostí.

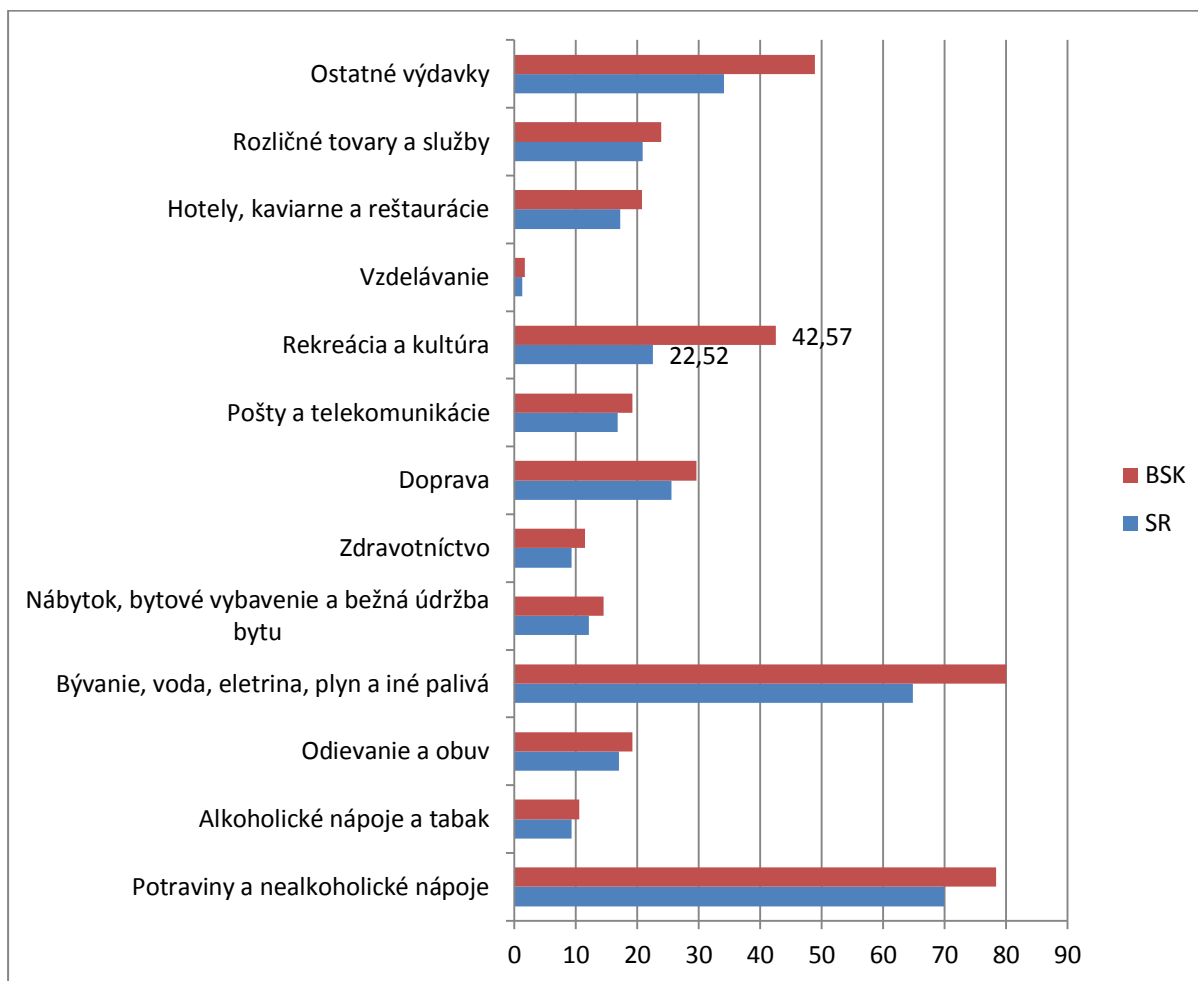
Významné sú pre región charakteristické sídelné determinanty a súvisiace väzby. Zatiaľ čo pre väčšiu časť Záhoria sú charakteristické viac lokálno-vidiecke tradície, malokarpatský región vykazuje kompaktnější mestsko a prímestsko-vinohradnícky kolorit, Podunajsko (Senecko) je typické národno-národnostnými prejavmi a samotná Bratislava má typický mestsko-metropolitný charakter. Tieto odlišnosti je nevyhnutné rešpektovať a nemožno ich subsumovať pod unifikujúce označenie „regionálna kultúra“.

Inštitucionálna báza je značne diferencovaná či už z hľadiska poslania a kompetencií (od národných inštitúcií, cez regionálne až po miestne), alebo podľa formálno-právneho statusu (štátne, samosprávne, organizácie ktoré vznikli zo zákona - tzv. „generis sui“, komunitné, treťosektorové, neformálno-nezávislé).

Adekvátne k rozmanitosti inštitucionálnej bázy sa prelínajú aj roviny naplňovania strategických a koncepcných zámerov v oblasti kultúry – od štátnej cez regionálnu kultúrnu politiku až po miestne a nezávislé aktivity.

Strana dopytu na trhu rekreácie a kultúry je v porovnaní so Slovenskom v Bratislavskom samosprávnom kraji takmer dvojnásobná, čo môžeme vidieť na grafe, ktorý porovnáva výdavky domácnosti v rámci stanoveného spotrebného koša. Rozdiel v spotrebe domácností vychádza najmä z rozdielných príjmových úrovni obyvateľov. Silný dopyt po kultúre a rekreácii v BSK vytvára priestor pre širší kvantitatívny a kvalitatívny rozvoj týchto služieb.

Porovnanie výdavkov domácností s dôrazom na kultúru a rekreáciu v BSK s priemerom SR

zdroj: ŠÚ SR, regionálna databáza RegDat, 2011

Osobitnou oblasťou je pôvodná umelecká tvorba v celom spektre oblastí a žánrov. Efektívnym ekonomickým podporným nástrojom je vytváranie fondov a dotačných grantových schém. A súčasne integrovanie tvorivej obce do rozhodovacích procesov.

Aktuálnou ambíciou kultúry je implementácia moderných technológií (digitalizácia, informatizácia, elektronické médiá...), prehlbovanie kvality a zvyšovanie profesionality ľudských zdrojov. Súčasne je nevyhnutný posun v oblasti marketingu. Či už ide o získavanie externých zdrojov, alebo o efektívnu prezentáciu a „zobchodovanie“ výstupov a potenciálu.

Určujúcu úlohu pre rozvoj kultúry a umenia v bratislavskom regióne plní Bratislavský samosprávny kraj. Prioritou je vytváranie podmienok pre ďalší rozvoj kultúry a umenia ako takých, čo subsumuje aj vytváranie podmienok pre rozvoj inštitúcií vo vlastnej zriaďovateľskej pôsobnosti s cieľom saturovať celé územie regiónu. Základnými nástrojmi sú legislatívne iniciatívy, organizačné opatrenia, ale aj komunikácia so subjektmi z oblasti kultúry a umenia, stavovskými združeniami, orgánmi štátnej správy a samosprávy. Špecifická je situácia na teritóriu Bratislavy, kde sú kultúrne a umelecké aktivity determinované kompetenčnými a zriaďovateľskými väzbami.

Pôsobenie kreatívneho priemyslu funguje na báze individuálnych tvorivých a umeleckých činností jednotlivcov s ich transformáciou do ekonomickej hodnoty. Jedná sa o aktivity, ktoré sú založené na nadaní, kreativitě a zručnostiach s vyššou pridanou hodnotou. Pre svoje fungovanie využívajú talent, kde základný materiál pochádza od jednotlivcov a ktoré majú zároveň reálnu ekonomickú hodnotou aj vo vonkajšom trhovom prostredí. Sú to aktivity, ktoré majú potenciál pracovných miest a hrubej pridanej hodnoty prostredníctvom využívania patentov alebo duševného vlastníctva.

Definícia kreatívneho priemyslu používaná Európskou komisiou je uvedená v štúdii *Ekonomika kultúry* z roku 2006, pričom podľa tejto definície sa celá oblasť delí na **kultúrny sektor a kreatívny sektor**. Do kultúrneho sektora patrí oblasť tradičného umenia s prejavmi sebarealizácie ako výtvarné a divadelné umenie, kultúrne dedičstvo a do oblasti kultúrneho priemyslu patrí film, audiovizia, televízne a rozhlasové vysielanie, počítačové hry, hudba, vydavateľská a produkčná činnosť. Na druhej strane do kreatívneho sektora patrí kreatívny priemysel, ktorý sa prejavuje vo formách ako dizajn, architektúra a reklama a rovnako aj príbuzné oblasti s pôsobnosťou v oblasti vývoja softvéru, hardvéru prehrávačov, telefónov a pod.

V podmienkach Bratislavského samosprávneho kraja môžeme pojmom kreatívny priemysel zahrnúť ekonomickú produkciu vyplývajúcu predovšetkým z činností ako grafický dizajn, tvorba softwareov, antivírov a hier, audiovizuálnu komunikáciu, reklamu, architektúru, priemyselný dizajn, módu, televíziu, rozhlas alebo tiež filmovú, spisovateľskú a hudobnú produkciu. V hospodárskej štruktúre sa vyznačujú najmä výraznými sektorálnymi presahmi a tiež významným zastúpením malých podnikov, živnostníkov a samostatne zárobkovo činných osôb.

Európsky parlament prijal v roku 2008 uznesenie o kultúrnom priemysle v Európe, v ktorom uvádza, že kultúrny priemysel rozhodujúcim spôsobom prispieva k podpore kultúrnej rozmanitosti, k zabezpečeniu výberu zo strany spotrebiteľa, k väčšej rôznorodosti podnikateľského prostredia, k demokratizácii prístupu ku kultúre, k posilneniu európskej identity a integrácie, ako aj k podpore dialógu medzi kultúrami. Kultúrny priemysel prispieva aj k miestnemu a regionálnemu rozvoju a súdržnosti, pretože priťahuje investície do cestovného ruchu a vytvára nové kategórie tovarov a služieb miestneho charakteru a tým, že vytvára nové pracovné miesta a možnosti hospodárskeho či sociálneho rozvoja.

S postupnou transformáciou spoločnosti z industriálnej na Slovensku, cez postindustriálnu, až na vedomostne založenú v Bratislavskom kraji, sa aj ekonomické trendy začínajú v druhom desaťročí 21. storočia vyvíjať na odlišných princípoch ako doposiaľ. Inovácie sú pre ekonomiku čoraz významnejším fenoménom, pričom dôležitými komoditami sa stávajú aj aktivity založené na duševnom vlastníctve.

Vedomostná ekonomika a kreatívny priemysel čerpajú predovšetkým z kvalitného vzdelania na všetkých úrovniach vzdelávacieho procesu a z kvalitného prostredia pre rozvoj vedy. Okrem prehodnotenia nástrojov na podporu vedy a objemu prostriedkov investovaných do vzdelania je potrebné aj identifikovať a následne odstrániť bariéry, ktoré bránia prechodu ideí vznikajúcich v univerzitnom prostredí do ich využitia v reálnom podnikaní.

I keď všetky kultúrne zariadenia na území Bratislavského kraja vykazujú pomerne vysokú návštevnosť, ba dokonca aj rastúci trend dopytu obyvateľstva po týchto aktivitách, je v záujme kraja rozvíjať a inovovať aj túto sféru spoločenského života ako platformy pre rozvoj kreatívneho ducha spoločnosti s ekonomickým presahom. Inovatívne riešenia a implementácia informačných technológií do kultúry a umenia, zvyšovanie kvality profesionálneho rastu ľudských zdrojov a tiež rozmanité formy prezentácie výstupov pre verejnosť sú odrazovými mostíkmi pre nastolenie správnej trajektórie rozvoja.

Digitalizácia a zapájanie získaných poznatkov a informácií do systémov smerujúcich k znalostnej spoločnosti vytvára rovnako jednu zo základných priorít kultúry a umenia. Ich cieľom sú možnosti operatívneho využitia informácií a poznatkov vo vyučovacieho, vzdelávacieho, plánovacieho a rozhodovacieho procesu.

A.4.5 Kriminalita

Trestný čin je protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v trestnom zákone, ak tento zákon neustanovuje inak. Na Slovensku bolo v roku 2011 zistených 92 873 takýchto činov. Z toho približne 20% v Bratislavskom kraji. I keď sa jedná o najvyšší podiel v SR, ich počet v BSK z časového hľadiska

klesá. Nasledujúca tabuľka poukazuje na časový vývoj zistených trestných činov v krajine, ako aj na komparáciu hodnôt v krajoch SR.

Tabuľka 20 Vývoj počtu spáchaných trestných činov v samosprávnych krajoch SR

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bratislavský kraj	26 047	26 521	25 643	25 149	21 711	20 321
Trnavský kraj	11 431	11 445	11 455	10 570	9 503	9 543
Trenčiansky kraj	8 537	9 075	8 639	9 311	8 198	8 339
Nitriansky kraj	12 334	11 845	11 411	11 242	10 687	10 299
Žilinský kraj	15 309	14 126	12 442	12 602	11 580	11 163
Banskobystrický kraj	15 883	15 123	14 775	15 054	13 612	13 141
Prešovský kraj	13 629	12 181	11 709	12 192	11 080	10 988
Košický kraj	20 809	18 161	15 906	15 628	14 935	15 794
Slovenská republika	126 048	120 422	113 890	113 242	102 784	99 875

Zdroj: Regionálna Databáza ŠÚ, RegDat

Počet zistených trestných činov vyjadrený ako súčet hospodárskych, všeobecných, majetkových, násilných a zostávajúcich trestných činov.

Tabuľka 21 Počet trestných činov v okresoch Bratislavského kraja za rok 2011

Okres	Počet zistených trestných činov	Počet objasnených trestných činov	Percentuálna úspešnosť objasnenia
Bratislava I	3 540	740	20,90
Bratislava II	4 585	1 457	31,78
Bratislava III	2 745	676	24,63
Bratislava IV	1 928	539	27,96
Bratislava V	3 517	1 038	29,51
okres Malacky	1 243	448	36,04
okres Pezinok	1 094	367	33,55
okres Senec	1 461	405	27,72
BSK SPOLU	20 113	5 670	34,75

Zdroj: Krajské riaditeľstvo policajného zboru v Bratislave

A.4.6 Trendy vývoja ľudských zdrojov

Plynulá koncentrácia obyvateľstva do mestských sídiel zvyšovala stupeň urbanizácie priestoru Bratislavského kraja v rokoch 1970-1991, čo sa prejavilo v raste podielu mestského obyvateľstva zo 78,0 % na 85,0 %. Od roku 1991 podiel obyvateľstva mestských sídiel trvale klesá až na hodnotu 81,1 % k decembru 2011. Na druhej strane, v rokoch 1970-1991 výrazne pokleslo zastúpenie vidieckych sídiel z 22,0 % na 15,0 % a od roku 1991 možno badať rast podielu vidieckeho obyvateľstva na 18,9 % k 31.12. 2011.

Tabuľka 22: Počet obyvateľov v okresoch Bratislavského kraja v r. 2010 a podľa prognózy k r. 2015- 2025

sídlná	počet obyvateľov v roku
--------	-------------------------

štruktúra	31.12. 2010 skutočný stav	r. 2015	r. 2020	r. 2025
Bratislava, hl. m. SR	432 801	430 513	429 930	426 139
Bratislava I	41 086	37 378	35 695	34 438
Bratislava II	113 764	114 648	115 197	114 435
Bratislava III	63 866	63 640	63 675	63 125
Bratislava IV	97 092	96 632	97 115	96 819
Bratislava V	116 993	118 215	118 248	117 322
okres Malacky	69 936	70 889	72 375	73 094
okres Pezinok	59 547	60 130	61 344	61 842
okres Senec	66 402	70 965	76 516	80 058
Bratislavský kraj	628 686	632 498	640 166	641 134

Zdroj: r. 2010 - ŠÚ SR

r. 2015-2025 - Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2025, INFOSTAT, VDC, 2008

Od roku 2006 sledujeme na úrovni Bratislavského kraja prirodzený prírastok obyvateľstva. Migračné saldo sa pohybuje v kladnej polohe po celé obdobie 2001-2011.

Od roku 2011 sa očakáva pomalý pokles obyvateľstva v produktívnom veku v celoslovenskom meradle o takmer 200 tisíc do roku 2020, čo predstavuje pokles o viac ako 5 % oproti roku 2008. Najvyšší absolútny pokles medzi rokmi 2008 - 2020 o viac ako 30-tisíc ľudí v produktívnom veku sa predpokladá v Bratislavskom kraji.

Podľa prognóz vývoja obyvateľstva, ktorú vypracoval Ekonomický ústav SAV dôjde v Bratislavskom kraji k miernemu nárastu celkového počtu obyvateľov. Na druhej strane, podľa tejto prognózy, sa očakáva postupný pokles obyvateľstva v produktívnom veku (15 – 65 rokov) a pomerne prudký nárast obyvateľstva v poproduktívnom veku (+65). Starnutie obyvateľstva bude spôsobovať silný ekonomický tlak na verejné financie a očakávame ďalšie posilňovanie tohto trendu. Z dôvodu starnutia obyvateľstva sa predpokladá aj zvýšený dopyt v oblasti zdravotnej a sociálnej starostlivosti.

Taktiež sa očakáva rastúci dopyt po službách pre generáciu 60+ teda skupiny obyvateľstva, u ktorej sa predpokladá zvyšujúca sa kúpna sila. Ide najmä o tovary a služby spadajúce pod tzv. striebornú ekonomiku.

Čo sa týka vývoja pracovnej sily v Bratislavskom kraji, podľa statického variantu prognózy, zaznamená Bratislavský kraj v porovnaní všetkých krajov Slovenska do roku 2025 tretí najväčší úbytok pracovnej sily (nad 9 %) a podľa dynamického variantu sa počet pracovných miest v kraji do roku 2025 v porovnaní so stavom pracovnej sily v roku 2004 zníži o cca 7,5 %.

Väčšie nároky na kapacitu i kvalitu sa predpokladajú aj v oblasti zdravotníckych služieb. Štatistické dáta za SR vykazujú rastúci trend počtu hospitalizovaných. V rokoch 2000 až 2010 predstavoval tento nárast takmer 8 %.

Aj napriek najnižšej miery nezamestnanosti v porovnaní s jednotlivými krajov SR pozorujeme ostatnom období na území Bratislavského kraja (od r.2007) mierny nárast nezamestnanosti. Čo sa týka priestorovej štruktúry nezamestnanosti je možné pozorovať, že mimobratislavské okresy vykazujú mierne vyššiu mieru nezamestnanosti. Zároveň sa začína na území kraja objavovať vyšší nárast špecifických skupín nezamestnaných (mladí ľudia, resp. dlhodobo nezamestnaní).

Čo sa týka vzdelanostnej štruktúry môžeme konštatovať, že na území Bratislavského kraja je evidovaný nadpriemerný počet ľudí s vysokoškolským vzdelaním a stredoškolským vzdelaním v maturitou, v porovnaní so SR.

Slovenská republika je v súčasnosti podľa metodiky Eurostatu výrazne pod priemerom EÚ v účasti dospelých vo veku 25-64 rokov na ďalšom vzdelávaní. Vzhľadom na predlžujúcu sa vekovú hranicu

odchodu do starobného dôchodku a starnutie populácie, je ďalšie vzdelávanie dospelých ako súčasť celoživotného vzdelávania kľúčovým faktorom rozvoja slovenskej spoločnosti.

A.5 Infraštruktúra a vybavenosť územia

Transeurópska dopravná sieť – TEN-T

Sieť cestných komunikácií na území Bratislavského kraja sa vyznačuje radiálno-okružnou štruktúrou, ktorej jadrom je územie hlavného mesta SR Bratislavy a jej najbližšie zázemie. Nosný komunikačný systém cestnej siete tvoria diaľnice D1, D2 a prieťahy ciest I. a II. triedy, ktoré sa lúčovito rozbiehajú z hlavného mesta. Významnosť dopravnej polohy Bratislavy ešte viac umocňuje fakt, že v priestore mesta dochádza k stretu troch multimodálnych koridorov:

- Koridor IV: Berlín/Norimberg - Praha - Budapešť - Constanta/Thessaloniki – Istanbul, vedený v priestore diaľnice D2 od št. hranice s ČR – Kúty – Bratislava (Rusovce) – št. hranica s Maďarskom. Súbežnú trasu k uvedenému koridoru predstavuje cesta I/2.
- Koridor Va: Bratislava - Žilina - Košice – Užhorod, v trase št. hranica s Rakúskom – diaľnica D4 – križovatka s D2 Jarovce – diaľnica D2 - križovatka s D1 – diaľnica D1 – Trnava – s pokračovaním v smere Žilina – št. hranica s Ukrajinou, súbežnou trasou v priestore koridoru je cesta I/61.
- Koridor VII: rieka Dunaj.

Územím Bratislavského kraja prechádzajú aj európske cestné koridory typu TEM (Trans-European North-South Motorway) a medzinárodnej cestnej siete „E“:

- E 58 (D1, D2, D4) Trnava - Bratislava - hranica s Rakúskom – (Viedeň),
- E 65 (D2) (Břeclav) - hranica s ČR - Bratislava - Rusovce - hranica s Maďarskom – (Rajka),
- E 75 (D1, D2) hranica s Poľskom - Žilina - Trenčín - Bratislava - Rusovce - hranica s Maďarskom – (Rajka),
- E 571 (II/572, I/61, I/62) Bratislava - Senec - Nitra - Zvolen - Lučenec –Košice,
- E 575 (I/63) Bratislava - Dunajská Streda - Medveďov - hranica s Maďarskom.

Obrázok 6 Trans-European Transport Network

A.5.1 Dopravná infraštruktúra

Cestná doprava

Celková dĺžka cestných komunikácií na území kraja dosahuje 808,83 km s hustotou 0,394 km/km². Z cestných komunikácií najvyššej hierarchickej úrovne riešeným územím prechádzajú diaľnice D1, D2 a D4:

- Diaľnica D1 je vedená v trase Bratislava (Petržalka – križovatka s D2) - Senec - hranica BSK – Trnava – Trenčín – Žilina – Košice, pričom úsek diaľnice Bratislava – Trnava bol v roku 2009 rekonštruovaný na obmedzenú 6-pruhovú diaľnicu.
- Trasa diaľnice D2 je vedená od hranice s Českou republikou smer Kúty – hranica BSK – Malacky – Bratislava – Rusovce - hranica s Maďarskom.
- Diaľnica D4 predstavuje na území kraja krátky úsek od štátnej hranice s Rakúskom po MÚK s D2 Jarovce.

Nadregionálnu cestnú sieť, ktorá má význam v medzinárodnej a celoštátnej doprave, predstavujú cesty:

- I/2 Kúty – hranica BSK – Malacky – Bratislava – hranica s Maďarskom,
- I/61 hranica s Rakúskom – križovatka s D2 – Senec – hranica BSK – Trnava,
- I/62 Senec – hranica BSK – Sládkovičovo a I/63 Bratislava – Dunajská Lužná – hranica BSK – Dunajská Streda.

Doplňkovú cestnú sieť, vyznačujúcu sa regionálnym významom v prepojení medzi krajinami a okresmi, vytvárajú cesty:

- II/501 križovatka s I/2 – Lozorno – Pernek – hranica BSK – Jablonica,
- II/502 Bratislava – Pezinok – hranica BSK – Trstín,
- II/503 Šamorín – hranica BSK – Senec – Pezinok – Malacky – Záhorská Ves – hranica s Rakúskom,
- II/504 Pezinok – Budmerice – hranica BSK – Trnava,
- II/505 Bratislava – Devínska Nová Ves – Stupava,
- II/510 Most pri Bratislave – Tomášov – hranica BSK,
- II/572 Bratislava – Most pri Bratislave – hranica BSK a
- II/590 Malacky – Studienka – hranica BSK.

Základné údaje o sieti cestných komunikácií v Bratislavskom kraji

Okres	Diaľnice	Diaľničné privádzače	Rýchlostné cesty	Privádzač rýchlostnej cesty	Cesty I. triedy	Cesty II. triedy	Cesty III. triedy	Spolu
	km	km	km	km	km	km	km	
Bratislava I	-	.	.	.	0,405	3,786	-	4,191
Bratislava II	9,916	0,533	.	.	19,336	8,760	3,350	41,895
Bratislava III	1,482	-	.	.	-	10,486	7,612	19,580
Bratislava IV	15,209	-	.	.	11,953	8,187	4,058	39,407

Bratislava V	25,752	1,759	.	.	21,335	-	5,449	54,295
Malacky	34,317	0,173	.	.	35,302	90,955	116,485	279,230
Pezinok	-	-	.	.	-	59,136	75,970	135,110
Senec	22,424	-	.	.	43,366	29,217	140,114	235,120
Spolu BSK	111,100	2,465	.	.	131,700	210,530	353,040	808,830

Pokračovanie tabuľky, Základné údaje o sieti cestných komunikácií v Bratislavskom kraji

	E ťahov	trás TEM	multimodálnych a doplnkových koridorov TEN-T	Rozloha	Počet obyvateľov	Hustota cestnej siete	
Okres	km	km	km	km ²	počet	km/km ²	km/1000 obyv.
Bratislava I	-	-	-	10	41086	0,419	0,102
Bratislava II	16,145	9,916	9,916	93	113764	0,450	0,368
Bratislava III	1,482	1,482	1,482	75	63866	0,261	0,307
Bratislava IV	13,439	13,439	13,439	97	97092	0,406	0,406
Bratislava V	27,684	23,663	22,986	94	116993	0,578	0,464
Malacky	34,575	34,575	34,575	950	69936	0,294	3,993
Pezinok	-	-	-	376	59547	0,359	2,269
Senec	31,207	22,424	22,424	360	66402	0,653	3,541
Spolu BSK	214,530	105,500	104,820	2055	628686	0,394	1,287

Zdroj: Prehľad údajov o sieti cestných komunikácií SR k 1.1.2012, SSC

Intenzita dopravy

V poslednom desaťročí pozorujeme enormný nárast stupňa motorizácie a automobilizácie, čoho dôsledkom je zvyšujúci sa stupeň intenzity dopravy. Ak navyše zoberieme do úvahy ekonomickú silu regiónu Bratislavy a jej dopravnú gravitačnú polohu, podstatná časť objemov dopravy je nasmerovaná práve na hlavné diaľničné multimodálne koridory v priestore hlavného mesta a nadregionálne cestné ťahy.

Medzi najviac zaťažené úseky individuálnou osobnou dopravou patria prietahy ciest II. triedy na vstupoch do hlavného mesta zo všetkých smerov. Najväčší nápor na cestnú sieť je najmä v období ranných a popoludňajších dopravných špičiek, kedy dochádza k preťažovaniu vybraných úsekov a to hlavne z dôvodu obmedzenej priepustnosti ciest v ich uzlových bodoch. Zaťaženie ciest II. triedy na území Bratislavy je 5 až 10 násobne väčšie v porovnaní s priemerným zaťažením extravilánových úsekov týchto ciest. Najviac zaťažené úseky ciest II. triedy sú na vstupoch do Bratislavy v smere od Tomášova na ceste II/510, kde je v porovnaní rokov 2010 a 2005 1,7 násobne vyššia intenzita dopravy a následne na ceste II/572 s nárastom intenzity dopravy o 158 %.

Najzaťaženejšie komunikácie v BSK (podľa Celoštátneho sčítania dopravy 2010, SSC) na vstupoch do Bratislavy (hodnoty sú v ročných priemerných denných intenzitách profilových vozidiel/24 h obojsmerne) uvádza nasledujúca tabuľka:

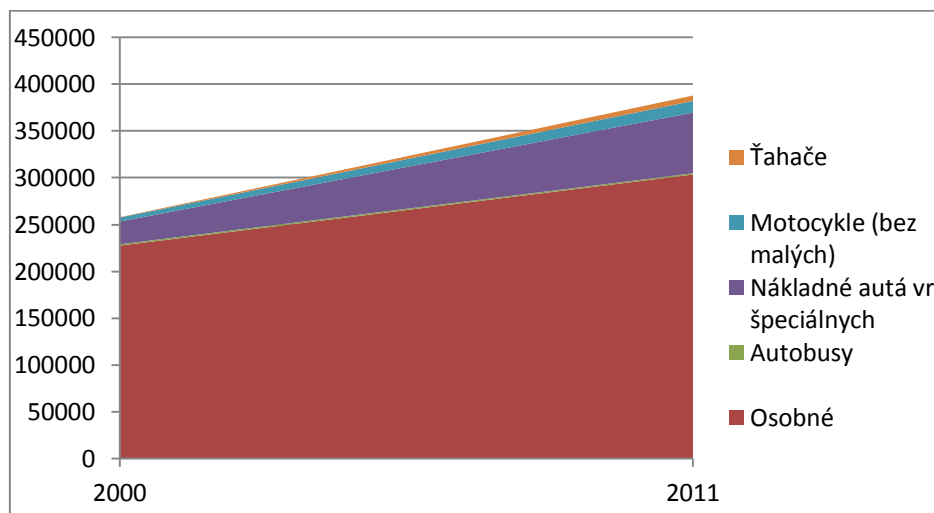
Tabuľka 23 Intenzita dopravy na vybraných komunikáciách na vstupoch do Bratislavy

Číslo úseku	Číslo cesty	Úsek cesty	Intenzita dopravy (skut. vozidiel/24 h)			Index nárastu intenzity	
			2000	2005	2010	2010/2005	2005/2000
87020	D1	BA - Trnava (Triblavina)		51 307	71 088	1,39	-
87022	D1	BA - Prístavný most		96 867	100 267	1,04	-
87011	D2	BA - Lamač		36 140	51 285	1,42	-
80121	I/2	BA - Lamač		60 676	56 152	0,93	-
81460	I/63	BA - Rovinka	16 848	19 773	21 294	1,08	1,17
81 009	II/502	BA - Svätý Jur	12 818	15 200	21 045	1,38	1,19
82 650	II/572	BA - Vrakuňa	8 675	10 137	15 997	1,58	1,17
82 846	II/510	BA - Most pri Bratislave	6 591	5 654	9 571	1,69	0,86

Zdroj: Celoštátne sčítanie dopravy 2000, 2005, 2012, SSC

Ostatné cestné komunikácie nižších funkčných úrovní predstavujú cesty III. triedy a miestne komunikácie, ktoré majú len miestny význam a tvoria prepojenia medzi cestami vyšších kategórií a spájajú jednotlivé mestá a obce. Na intenzitu dopravy v kraji má nepriamo vplyv okrem zvyšujúcej sa tranzitnej dopravy aj kontinuálny nárast počtu osobných vozidiel v kraji. Tento narastajúci trend vidíme na grafe nižšie.

Počet motorových vozidiel podľa územie, dopravné prostriedky a rok

Zdroj: ŠÚ SR, regionálna databáza RegDat, 2011

Neoddeliteľnou súčasťou cestnej siete sú mostné objekty, dôležité z hľadiska zjazdnosti a dostupnosti. Prevažná časť mostov na území kraja je vo vyhovujúcom stave.

Miestne komunikácie, objekty na miestnych komunikáciách podľa typ ukazovateľa, územie a rok

Bratislavský kraj	rok 2009
Dĺžka miestnych komunikácií I. až IV. triedy spolu (km)	1440,5
Chodníky vrátane schodov (km)	1194,9
Námestia (počet)	99
Parkoviská (počet)	2598
Mosty (počet)	221
Mosty dočasné - provizórne (počet)	1
Lávky pre peších (počet)	83

Priecestia so ŽSR (počet)	66
Svetelne riadené križovatky (počet)	159

Zdroj: RegDat, ŠÚ SR

Vybrané ukazovatele cestnej dopravy podľa územia, rok a typ ukazovateľa

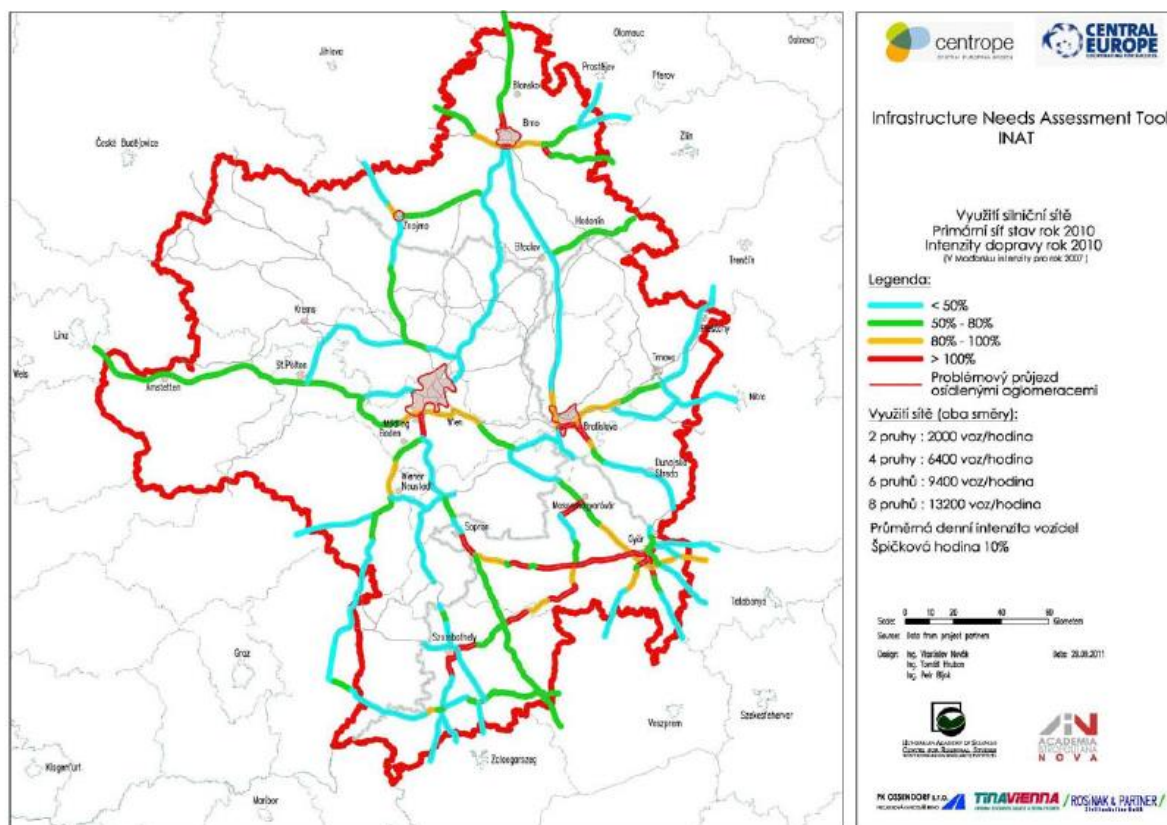
Územie	Prepravené osoby (tis. osôb)	Výkony v osobokilometroch (mil. oskm)	Výkony v tonokilometroch (mil. tkm)	Preprava tovaru (tis. ton)
Bratislavský kraj	15564	411	3514	8105
Trnavský kraj	27450	524	2196	6754
Trenčiansky kraj	48242	645	2278	11252
Nitriansky kraj	50175	748	1810	3074
Žilinský kraj	49745	602	1721	4220
Banskobystrický kraj	42692	603	974	3076
Prešovský kraj	36370	550	2314	3330
Košický kraj	29341	528	1691	4718

Zdroj: RegDat, ŠÚ SR

Zaťaženie hraničných cestných priechodov

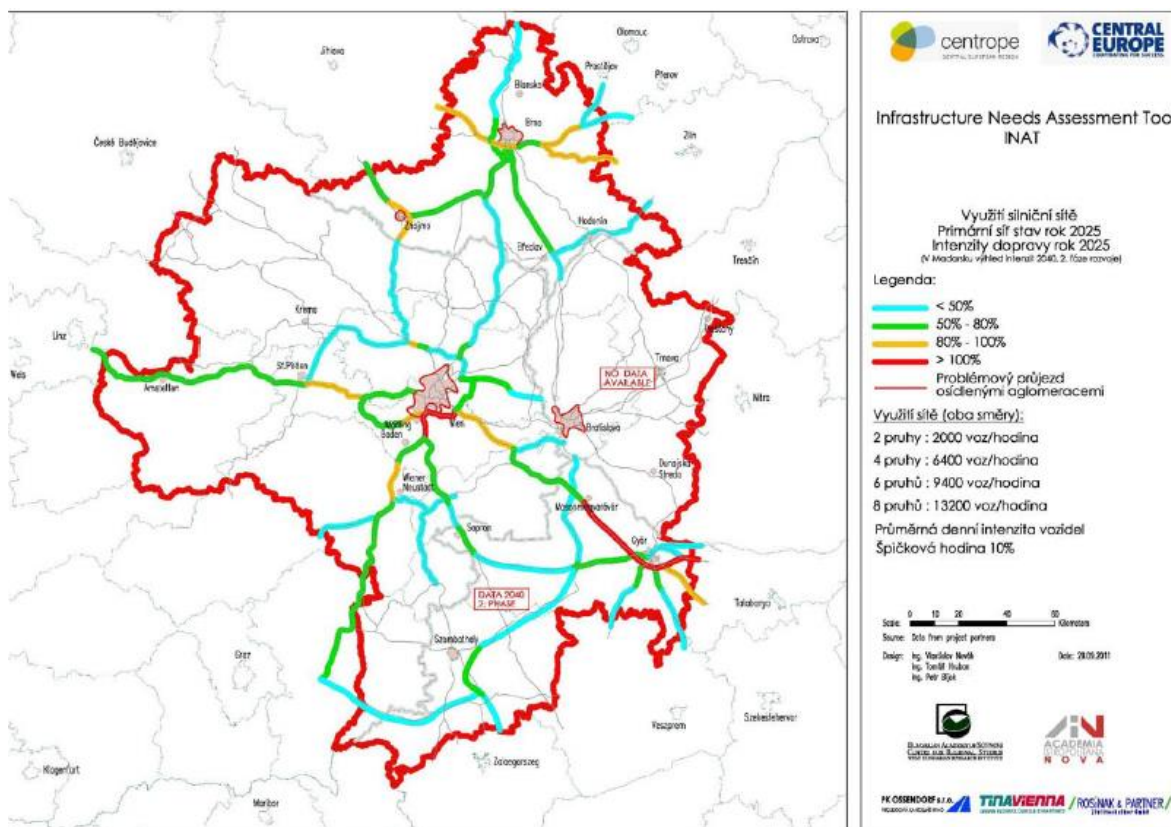
V roku 2007 prešlo cestnými hraničnými priechodmi Slovenskej republiky 37 126 545 motorových vozidiel, z toho bolo 28 712 542 osobných automobilov, 560 770 autobusov a 7 853 233 nákladných vozidiel. Ak porovnáme objem dopravy s rokom 2006, predstavuje to v celkovej cestnej doprave nárast o 9,18 %, pričom najväčší nárast sme zaznamenali v nákladnej doprave, a to na úrovni 22,35 %. Celkovo prešlo v roku 2007 cez uvedené hraničné priechody 5 972 501 motorových vozidiel, čo predstavuje v rámci SR 16 % z celkovej dopravy, ktorá prešla cestnými hraničnými priechodmi a u nákladnej dopravy 12 %. Najviac zaťaženými hraničnými priechodmi na území kraja sú Bratislava – Petržalka – Kittsee /diaľničný/ a Bratislava – Petržalka – Berg s celkovým počtom 4 026 060 motorových vozidiel.

Obrázok 7 Využitie cestnej siete v regióne Centrope, stav rok 2010

Zdroj: INAT Report, Centrope, 2011

Obrázok 8 Využitie cestnej siete, intenzita dopravy v regióne Centrope, stav rok 2025

Zdroj: INAT Report, Centrope, 2011

Prepravné vzťahy v území

Stále viac občanov dochádza za prácou a svojimi záujmami do mestskej aglomerácie Bratislava zo stále vzdialenejších oblastí. Oblasť nie je už ohraničená iba hranicami BSK, zasahuje cez územie TTSK, aj do NSK a TSK. Odhadovaný pomer cestujúcich prímestskou hromadnou dopravou (PHD) z oblastí mimo územia BSK k celkovému počtu dochádzajúcich cestujúcich do Bratislavy je 29-35%, čo zvyrazňuje potrebu rozšírenia územia IDS na celý západoslovenský región.

Tabuľka 24 Rozdelenie ciest PAD v BSK a časti TTSK, marec 2011

Malacky	cestujúci celý deň 04-23 hod.				cestujúci v rannej špičke 05-09 hod.			
Nástup v okrese MA	9811	1			4667	1		
Cesty do okresu MA	6383	0,65	do Malaciek	2639	2359	0,5	do Malaciek	1608
Cesty do iných okresov	3229	0,33	do Bratislavy	3181	2484	0,49	do Bratislavy	2248
Cesty mimo kraja (TSK)	199	0,02			24	0,01		
Pezinok								
Nástup v okrese PK	11003	1			4803	1		
Cesty do okresu PK	7219	0,66	Do Pezinka	3082	2487	0,52	Do Pezinka	13,04
Cesty do iných okresov	3439	0,31	Do Bratislavy	3030	2179	0,45	Do Bratislavy	20,74
Cesty mimo kraja (TSK)	346	0,02			137	0,03		
Senec								
Nástup v okrese SC	10519	1			5652	1		
Cesty do okresu SC	3833	0,26	Do Senca	1414	1415	0,25	Do Senca	828
Cesty do iných okresov	5927	0,56	Do Bratislavy	5549	4033	0,71	Do Bratislavy	3807
Cesty mimo kraja (TSK)	759	0,08						

Zdroj: Územný generel dopravy BSK, 2012

Tabuľka 25 Rozdelenie zdrojov ciest PAD v BSK podľa okresov

Cesty do Bratislavy	cestujúci celý deň 04-23 hod.		cestujúci v rannej špičke 05-09 hod.	
	počet	%	počet	%
z okresu Malacky	3181	24	2248	24
z okresu Pezinok	3030	22	2074	22
z okresu Senec	5549	41	3807	41
z okresu GA a DS	1763	13	1229	13
spolu	13523	100	9368	100

Zdroj: Územný generel dopravy BSK, 2012

Pripravované akcie výstavby a rekonštrukcie diaľničnej a cestnej siete

Podľa pripravovaných akcií výstavby a rekonštrukcií diaľničnej a cestnej siete je harmonogram výstavby diaľnice D4 naplánovaný do troch etáp s dobou realizácie v rokoch 2014 až 2020. Podľa aktuálne platných územnoplánovacích nástrojov by predpokladaná trasa diaľnice v dĺžke cca 49 km mala smerovať od MÚK Jarovce s D2 cez nové premostenie rieky Dunaj, následne pozdĺž južnej a východnej hranice mesta, východne od letiska M. R. Štefánika až po diaľnicu D1, v pokračovaní východným okrajom mesta po križovatku s cestou II/502. Od tohto úseku bude diaľnica pokračovať tunelovým prepojením „Karpaty“ cez masív Malých Karpát v predpokladanej dĺžke 8,062 km resp. 10,5 km, s výjazdom Bratislava – Záhorská Bystrica až po MÚK Stupava s D2 a cestným mostom nad

riekou Morava cez hraničný priechod Devínska Nová Ves - Marchegg do Rakúska. Na navrhovanú diaľnicu D4 prebehol proces EIA po jednotlivých vybraných úsekoch, pričom je potrebné doriešiť identifikované problémy s chránenými územiami Natura 2000 a tunelom Karpaty, ktorý sa neodporúča realizovať v navrhovanom koridore. Od roku 2012 na zaradenie diaľnice D4 do Nového projektu výstavby diaľnic a rýchlostných ciest – Doplnok č. 3 prebieha SEA, ktorá zatiaľ nie je ukončená."

Najdôležitejšou časťou diaľničného obchvatu Bratislavy bude výstavba 23 km dlhého úseku od MÚK Jarovce po Ivanka pri Dunaji, sever. Uvedený úsek by mal odkloniť tranzitnú dopravu z dnešného prietahu Bratislavy na jej východný a južný okraj a súčasne tak odbremeniť najviac exponované úseky D1 od vstupu do Bratislavy v smere od Trnavy až po Petržalku. Realizovanie a financovanie projektu sa pripravuje formou verejno-súkromného partnerstva a začiatok výstavby možno predpokladať najskôr na rok 2014.

I keď sa dá predpokladať, že takéto dopravné prepojenie bude generovať zmenu funkčného využitia v jeho kontaktných polohách, tak dobudovaním nultého okruhu sa dosiahne vzájomné prepojenie jestvujúcich diaľničných koridorov a odklonenie tranzitnej dopravy na cestnú sieť mimo hlavných ťahov mesta.

V rôznych štádiách rozpracovanosti je rýchlostná cesta R7 v úseku Bratislava, Prievoz - MÚK Ketelec – Dunajská Lužná – Holice, ktorej vybudovanie výrazne odľahčí dopravne najviac zaťažované úseky ciest I/63 a II/572. Na trasovanie a zásah do urbanizácie je veľmi náročný najmä prvý úsek rýchlostnej cesty po MÚK Ketelec s D4. Trasovanie tohto úseku bolo ustálené do polohy západne od Slovnaftu, čím sa zároveň dosiahne dopravná dostupnosť nákladného prístavu Bratislava – Pálenisko a plánovaného terminálu kombinovanej dopravy. Pri dodržaní harmonogramu ďalšej prípravy sa začatie výstavby predpokladá na rok 2014 a uvedenie do predčasného užívania v roku 2016.

Nadväzujúcim úsekom rýchlostnej cesty R7 je zhruba 7-kilometrový úsek Bratislava, Ketelec – Dunajská Lužná, ktorý odľahčí najviac preťažené úseky cesty I/63 v prietahoch obcí Rovinka a Dunajská Lužná. Trasa rýchlostnej cesty sa niekoľkokrát menila, pričom jej súčasná poloha sa v roku 2010 ustálila do polohy južne od obcí Rovinka a Dunajská Lužná (variant A), s čím počíta aj Územný plán regiónu BSK.

Na území Bratislavského kraja je v príprave aj viacero úsekov ciest I., II. a III. triedy, ktorých výstavba je podľa dopravného významu v kompetencii SSC alebo BSK.

Cesty I. triedy (pripravuje Slovenská správa ciest):

- cesta I/61 rozšírenie na 4-pruhovú komunikáciu v úseku Bratislava – Senec. Je spracovaná EIA a spracováva sa DUR (predpokladaná realizácia 2012 – 2016),
- cesta I/2 – požiadavka na preloženie cesty mimo centrum MČ BA – Rusovce.

Cesty II. triedy (pripravuje Bratislavský samosprávny kraj):

- II/501 – požiadavka na preloženie cesty mimo centrum obcí Jabloňové, Pernek, Rohožník a Plavecký Mikuláš,
- II/502 – cesta v novej polohe mimo sídel v úseku Bratislava – Pezinok – Modra, spracovaná DUR,
- II/503 – Župný okruh v trase Šamorín – Senec – Pezinok – Malacky s napojením na plánovaný most cez Moravu Záhorská Ves – Angern,
- II/510 – požiadavka na preloženie cesty mimo centrum obce Tomášov,
- II/572 – obchvat obce Most pri Bratislave a zmena polohy vo vzťahu k letisku M. R. Štefánika,

Cesty III. triedy (pripravuje Bratislavský samosprávny kraj):

Požiadavky na obchvaty obcí podľa ich schválených územných plánov:

- Modra – pripojenie na novú trasu cesty II/502,
- Ivanka pri Dunaji – výrazná zmena trasovania ciest III. triedy s cieľom podstatného obmedzenia tranzitnej dopravy prechádzajúcim centrom obce,
- nové pripojenie na cestu I/61 z katastra obce Zálesie, okolo Ivanka pri Dunaji (zmena trasy III/000614)

Pripravované diaľnice a rýchlostné cesty na území Bratislavského kraja

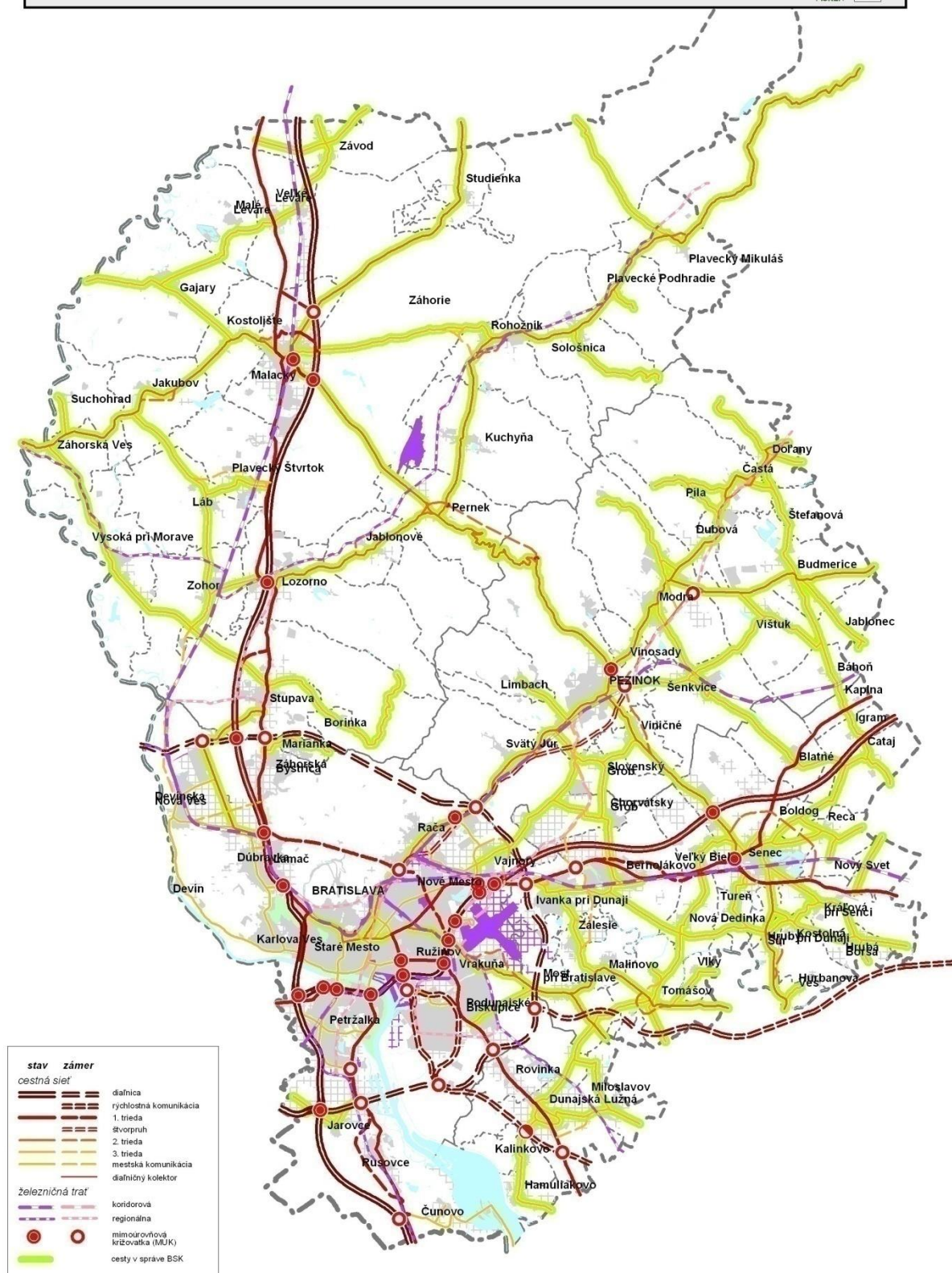
ťah	názov stavby	dĺžka (m)	plánovaný začiatok výstavby	plánované ukončenie výstavby
D1	Bratislava - Trnava, rozšírenie*	37 325	08/2014	07/2017
D4	BA - Jarovce - Ivanka pri Dunaji, sever	22 800	05/2014	10/2018
D4	Ivanka pri Dunaji, sever - BA, Záhorská Bystrica	16 772	05/2015	09/2020
D4	BA, Devínska Nová Ves - štátna hranica SR/Rakúsko	3 473	neuvedené	neuvedené
R7	BA, Prievoz - BA, Ketelec	7 000	01/2014	07/2016
R7	Bratislava - Dunajská Lužná	7 040	09/2013	05/2016
R7	Dunajská Lužná - Holice*	17 500	05/2014	05/2017

*kraj: Bratislavský, Trnavský

Zdroj: NDS, a.s

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Bratislavského samosprávneho kraja na roky 2014-2020

SCHEMA VEREJNÉHO DOPRAVNÉHO VYBAVENIA

Zdroj: ÚPN R BSK, Koncept, 2012

Železničná doprava

Charakter siete železničnej dopravy na území Bratislavského kraja sa vyznačuje, podobne ako v prípade cestnej siete, radiálnou štruktúrou s pomerne hustou sieťou železničných tratí. Na území mesta Bratislavy dochádza ku križovaniu niekoľkých železničných tratí zaradených do siete európskych magistralných tratí podľa dohôd AGC (Európska dohoda o medzinárodných železničných magistralách) a AGTC (Európska dohoda o najdôležitejších trasách medzinárodnej kombinovanej dopravy a súvisiacich objektoch):

- C – E 52: štátna hranica Rakúsko/SR – Devínska Nová Ves – Bratislava – Nové Zámky - Štúrovo – štátna hranica SR/MR,
- C – E 61: Praha – štátna hranica ČR/SR – Kúty – Bratislava – N. Zámky – Komárno – štátna hranica SR/MR – Komárom,
- C – E 63: Žilina – Leopoldov – Galanta/Bratislava – štátna hranica SR/Rakúsko –Parndorf.

Železničnú sieť najvyššej hierarchickej úrovne na území Bratislavského kraja tvoria multimodálne dopravné koridory č. IV a V (vetva Va.)

- Multimodálny koridor, vetva č. IV, zároveň súčasť koridorových sietí TEN-T, (Berlín/Norimberg – Praha) - Kúty - Bratislava - Nové Zámky - Štúrovo - (Budapešť – Rumunsko/Turecko/Grécko) na území kraja lokalizovaný v trase konvenčných tratí železničnej a kombinovanej dopravy č. 110 a 130,
- Multimodálny koridor, vetva č. Va., zároveň súčasť koridorových sietí TEN-T, Viedeň – štátna hranica SR / Rakúsko – Bratislava – Trenčín – Žilina – Košice – štátna hranica SR/Ukrajina – Užhorod na území kraja v trase modernizovanej konvenčnej železničnej trate č. 120.

Celková dĺžka železničných tratí predstavuje na území kraja cca 196 km, z čoho 79 km pripadá na bratislavský dopravný uzol. Železničné trate môžeme podľa významu rozdeliť na trate nadregionálneho významu a na ne nadväzujúcu sieť doplnkových tratí. Medzi nadregionálne trate radíme:

- trať č. 110: Bratislava - Kúty – Břeclav (ČD),
- trať č. 120: Bratislava – Trnava – Žilina – (Košice),
- trať č. 130: Bratislava – Štúrovo – Szob (MÁV).

Nadregionálnu magistralnú železničnú kostru dopĺňajú základné a doplnkové trate ŽSR aj vo väzbe na Rakúsko (ÖBB) a Maďarsko (MÁV):

- trať č. 100: Bratislava – Marchegg – (Gänserndorf) – Wien (ÖBB),
- trať č. 101: Bratislava (Petržalka) – Kittsee - Wien (ÖBB),
- trať č. 131: Bratislava – Dunajská Streda – Komárno,
- trať č. 132: Bratislava (Petržalka) – Rusovce – Rajka (MÁV) (osobná doprava pozastavená),
- trať č. 113: Zohor – Záhorská Ves,
- trať č. 112: Zohor – Plavecký Mikuláš (osobná doprava zastavená),
- Devínske jazero – Stupava (prevádzka na trati zastavená).

Vychádzajúc zo záverov GŽD Bratislavského železničného uzla pre rok 2010 je z hľadiska súčasného ako aj predpokladaného využívania železníc kapacita železničnej siete a jej zariadení dostačujúca. Pri rozvoji územia v centrách osídlenia tak železničná sieť stále poskytuje dostatočné rezervy. Nevyhnutným predpokladom pri ďalšom rozvoji železníc bude ich modernizácia.

Tabuľka 26 Železničné trate na území Bratislavského kraja

Číslo trate	Úsek trate	Zaradenie AGC/AGTC	Počet koľají	Rozchod (mm)	Trakcia	Najväčšia traťová rýchlosť (km/h)
110	Bratislava - Kúty - Břeclav (ČD)	E61/C-E61	2	1435	Elektr.	140
120	Bratislava - Trnava - Žilina - (Košice),	E63/C-E63	2	1435	Elektr.	160
130	Bratislava - Štúrovo - Szob (MÁV)	E52/C-E52, E61/C-E61	2	1435	Elektr.	140
100	Bratislava - Marchegg - (Gänserndorf) - Wien (ÖBB)		2/1	1435	Elektr./Motor	80
101	Bratislava (Petržalka) - Kittsee - Wien (ÖBB)	E63/C-E63	1	1435	Elektr.	80
131	Bratislava - Dunajská Streda - Komárno		1	1435	Elektr.	80
132	Bratislava (Petržalka) - Rusovce - Rajka (MÁV) (osobná doprava zastavená)		1	1435	Elektr.	80
113	Zohor - Záhorská Ves		1	1435	Motor.	60
112	Zohor - Plavecký Mikuláš (osobná doprava zastavená)		1	1435	Motor.	60

Zdroj: ŽSR

Najvýznamnejším projektom rozvoja železničnej infraštruktúry na území Bratislavského kraja je projekt medzinárodného významu „Štúdia prepojenia železničného koridoru TEN-T s letiskom a železničnou sieťou v Bratislave“, ktorého príprava na území hlavného mesta prebieha už od roku 2007.

Projekt je rozdelený na časti:

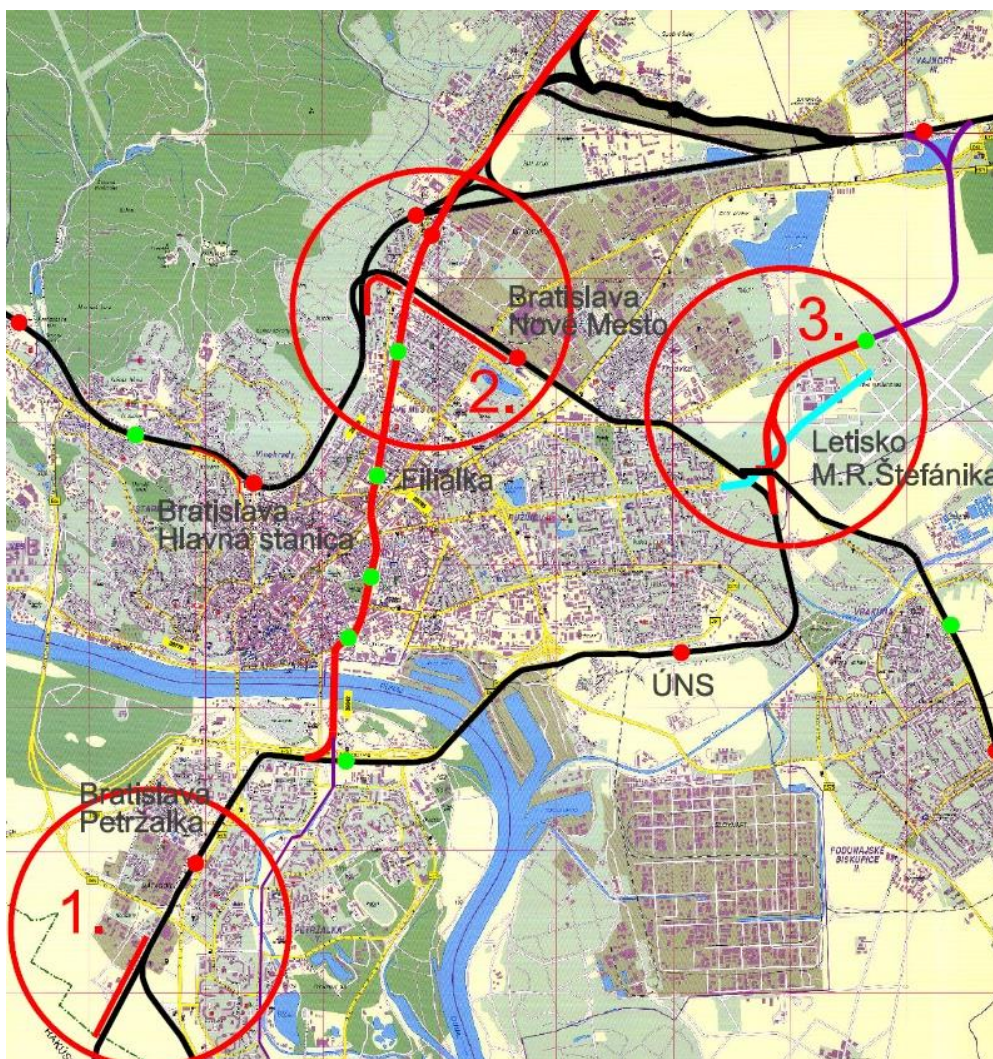
A - Bratislava predmestie - Bratislava filiálka - Bratislava Petržalka (prepojenie koridorov)

B - Bratislava - Železničné zapojenie Letiska M. R. Štefánika

C - Devínska Nová Ves - Marchegg, elektrifikácia trate - stavba bola zastavená a nebude sa realizovať.

Projekt má v súlade s cieľmi európskej únie na základe medzinárodných dohôd AGC a AGTC zabezpečiť modernizáciu a kompatibilitu technických parametrov železničnej infraštruktúry, umožniť rozvoj železničnej dopravy, integrovať Bratislavu do železničnej siete vybudovaním osi „Paríž – Štrasburg – Štuttgart – Viedeň – Bratislava/Budapešť“ a vytvoriť spojnicu dvoch letísk, a to viedenského Schwechatu a bratislavského letiska M. R. Štefánika. Prepojenie koridorov sa zabezpečí vybudovaním priameho prepojenia železničnej stanice Bratislava predmestie so stanicou Bratislava Petržalka. Navrhovaná trať bude vedená cez centrum mesta a tým má súčasne splniť aj druhý nemenej významný cieľ a to prispieť k integrácii systémov hromadných dopráv na území hlavného mesta SR Bratislavy.

Obrázok 9 Prepojenie železničného koridoru TEN-T s Letiskom M. R. Štefánika a železničnou sieťou v Bratislave

Zdroj: Štúdia prepojenia železničného koridoru TEN-T s letiskom a železničnou sieťou v Bratislave, ŽSR, Bratislava - železničné zapojenie letiska M. R. Štefánika, 3. etapa, Napojenie letiska M.R. Štefánika na železničné trate, výstavba železničnej stanice Bratislava letisko, Dopravoprojekt a.s.

Letecká doprava

Bratislavský región zaznamenáva v posledných rokoch dynamický rozvoj leteckej dopravy. Najvýznamnejším letiskom na území kraja je medzinárodné letisko M. R. Štefánika v Bratislave, ktoré sa rozprestiera 9 km severovýchodne od centra mesta na ploche 511 ha. Okrem Bratislavského letiska sa na území kraja nachádzajú aj vojenské letisko celoštátneho významu v Malackách – Kuchyni a dve športové letiská v Kráľovej pri Senci a pri obci Dubová.

Letisko M. R. Štefánika

Letisko Bratislava vybavilo v roku 2011 na prílete a odlete spolu 1 585 064 cestujúcich, z toho 1 122 907 využilo ponuku pravidelných liniek z/do Bratislavy, 457 735 cestujúcich si vybralo letecký pobyt vrátane ubytovania z ponuky cestovných kancelárií a 4 422 cestujúcich využilo iný druh leteckej dopravy (súkromný let, záchranný let, štátny let a i.). Počas roka 2011 letisko ponúkalo pravidelné letecké spojenie do 32 destinácií od 7 dopravcov a 36 charterových destinácií od 12 dopravcov.

Pozitívny trend pozorujeme aj v objeme vybaveného leteckého nákladu, ktorý v roku 2011 dosiahol úroveň 20 530 ton, čo predstavuje medziročný nárast o 16%. Medzinárodná nákladná pravidelná doprava vykázala medziročný rast vo výške až 38%.

Investície, ktoré na Bratislavskom letisku prebehli v posledných rokoch, boli nasmerované k cestujúcim a širokej verejnosti, leteckým prepravcom a k trhu. Z letiska sa tak vyprofilovala flexibilná alternatíva Viedenského letiska Schwechat, ktoré v mnohých ohľadoch výrazne zaťažuje letecké spoločnosti. Ďalší rozvoj letiska bude úzko súvisieť s rozvojom dopravnej infraštruktúry v regióne hlavného mesta, predovšetkým s kvalitným napojením na nadregionálnu dopravnú sieť. Potrebné bude vybudovanie plánovaného prepojenia TEN-T koridorov a letiska, ako aj napojenie letiska na nosný systém MHD.

Tabuľka 27 Počet vybavených cestujúcich na Letisku M. R. Štefánika v rokoch 2004 - 2011

Druh dopravy	Rok							2011
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
<i>Medzinárodná doprava</i>	855 211	1 258 127	1 820 977	1 830 078	2 015 310	1 595 559	1 620 598	1 547 217
z toho: pravidelná	525 237	908 464	1 492 056	1 436 924	1 561 110	1 199 568	1 193 921	1 091 625
nepriavidelná	329 974	349 663	328 921	393 154	454 200	395 991	426 677	455 592
<i>Vnútroštátna doprava</i>	35 031	62 781	111 470	174 463	193 442	108 104	41 690	33 425
z toho: pravidelná	34 901	62 781	111 470	174 287	192 642	105 937	39 379	31 282
nepriavidelná	130	0	0	176	800	2 167	2 311	2143
<i>Ostatná doprava</i>	3 372	5 585	5 195	19 601	9 793	6 355	3 416	4422
Spolu	893 614	1 326 493	1 937 642	2 024 142	2 218 545	1 710 018	1 665 704	1 585 064

Zdroj: www.airportbratislava.sk

Vodná doprava

Medzinárodná vodná cesta Dunaj, súčasť európskych dopravných koridorov ako koridor č. VII. a podľa dohody AGN magistrálna vodná cesta E 80, je pre Slovenskú republiku bránou na interkontinentálne a európske trhy. Koncepcia rozvoja dopravy SR využíva Bratislavský prístav ako základ v medzinárodnej deľbe kombinovaných a tranzitných dopráv, hlavne ťažkých substrátov. Technická kapacita prístavu je na úrovni 5 mil. ton.

Rozvoj nákladných prístavov aj samotná plavba sú limitované ekologickými požiadavkami, vytvárajú však vysoko kapacitný prepravný potenciál s kvalitnými pripojeniami na železničnú a cestnú dopravu, kde zvozné atraktívne oblasti môžu mať rádius až 100 kilometrov. Nadregionálny medzinárodný prístav Bratislava - Pálenisko má plánovanú kapacitu 5,9 mil. tonoooperácií za rok. Prístav medzinárodnej a vnútroštátnej osobnej vodnej dopravy sa navrhuje umiestniť do areálu dnešného terminálu Danubius a zóny Pribinova (budova skladu č. 7) vo väzbe na colnicu.

V spolupráci stredoeurópskych krajín Slovenská republika, Česká republika, Poľsko a Rakúsko sa pripravuje spracovanie štúdie realizovateľnosti a opodstatnenosti výstavby prepojenia vodných tokov Dunaj – Odra – Labe (D-O-L). Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 661/2010/EÚ zo 7. júla 2010 o základných usmerneniach Únie pre rozvoj transeurópskej dopravnej siete, zaradilo vodnú cestu D-O-L do siete vnútrozemských vodných ciest TEN-T.

Pozitívny trend pozorujeme v osobnej riečnej doprave, kde popri výletnej osobnej preprave sezónneho charakteru narastá význam pravidelných lodných spojení s rakúskou Viedňou. Z osobného prístavu na Dunaji, slúžiaceho pre lokálnu vodnú dopravu ako aj pre medzinárodnú vodnú dopravu, sa v rámci projektu Twin City Liner denne vyplaví 5 obojsmerných spojení do rakúskej metropoly. Projekt okrem zvýšenia prepravných kapacít zároveň predĺžil plavebnú sezónu pravidelného lodného spojenia na obdobie od apríla do októbra.

Súčasťou zariadení pre osobnú vodnú dopravu sú prístavacie pontóny na oboch brehoch Dunaja v lokalitách Hamuliakovo, Čunovo, BA – Staré mesto, BA – Petržalka a BA – Devín.

Pre rozvoj vodného turizmu sú navrhnuté, v Koncepte ÚPN R-BSK, 2012, základne pre vodácky šport na riekach Dunaj a Morava v celej dĺžke toku na území BSK. Návrh predpokladá vytvorenie podmienok pre vznik kotvísk, tzv. "maríny", pre podporu a servis a kotvenie rekreačných vodných plavidiel. Návrhy umiestnenia športových marín sú na rieke Dunaj v lokalitách Čunovo, Slovnaft, na Morave v Devínskej Novej Vsi, Vysokej pri Morave, Záhorskej Vsi, Suchohrade, Gajaroch a na Malom Dunaji v Zálesí a Tomášove.

Intermodálna doprava (kombinovaná)

Intermodálna preprava je preprava viacerými druhmi dopravy pomocou jednej a tej istej nákladovej jednotky kombinovanej dopravy bez manipulácií s jej obsahom počas prepravy. Z pohľadu používateľa intermodálnej prepravy predstavuje tento dopravno-mechanizačný komplex, zabezpečujúci prepravu tovaru jednou a tou istou prepravnou jednotkou od odosielateľa k príjemcovi neprerušovaný proces, využívajúci počas celej prepravy kombináciu železničnej, cestnej, vodnej, prípadne leteckej dopravy. Podiel integrovanej dopravy v posledných rokoch výrazne rastie, pretože ponúka úsporu nákladov pri primeranom čase dodania a vysokej kvalite s minimalizovaním negatívnych účinkov cestnej dopravy na životné prostredie.

Železničné trate určené na prevádzkovanie intermodálnej prepravy sú podľa medzinárodnej dohody AGTC označené ako C-E. Vodnou cestou AGN na území Bratislavského kraja určenou pre intermodálnu prepravu je rieka Dunaj. V Bratislave sa nachádzajú dva terminály kombinovanej dopravy (TKD), a to Bratislava – Pálenisko a Bratislava – Ústredná nákladná stanica (UNS). Trimodálny TKD Bratislava – Pálenisko môže vzhľadom k svojej polohe ako jediný na Slovensku vykonávať aj prekládky typu železničná (cestná) doprava – vodná doprava.

Modernizácia regionálnych železničných tratí na rýchlosti 160-200 km v rovinatom území západného Slovenska a elektrifikácia poskytne európsky štandard pre osobnú aj nákladnú dopravu. V priestore Bratislavského kraja sa na tento systém pripojí trať Viedeň - letisko Schwechat/Bratislava, čím sa Bratislava a magistrály Slovenska nepriamo previažu na transeurópsky systém expresných vlakov v koridore IV. a V.

Nemotorizovaná doprava

K nemotorizovaným druhom dopravy radíme pešiu a cyklistickú dopravu.

Pešia doprava a pešie trasy sú definované v územných plánoch obcí. V jednotlivých mestských častiach, zónach, kde je sústredená občianska vybavenosť a nákupné centrá, sa v zonálnych dokumentáciách uplatňuje požiadavka na bezkolíznosť peších trás a zriadenie primeraných rozptylových plôch pre peších (námestia).

Cyklistická doprava je v posledných rokoch veľmi preferovaný spôsob dopravy a je jej venovaná veľká pozornosť aj na celoštátnej úrovni. Na Slovensku sú v súčasnosti prijaté 2 významné strategické dokumenty, ktoré sa dotýkajú a riešia aj cyklistickú dopravu. Ide o Dopravnú politiku SR do roku 2015 a Stratégiu zvýšenia bezpečnosti cestnej premávky v Slovenskej republike pre roky 2011 až 2020 (Národný plán SR pre BECEP 2011 – 2020).

V prospech rozvoja cyklodopravy hovoria aj viaceré dokumenty prijaté Európskou komisiou ako Biela kniha- Plán jednotného európskeho dopravného priestoru, Zelená kniha- Za novú kultúru mestskej mobility a jej Akčný plán mestskej mobility a ďalšie. Tieto dokumenty si kladú mnoho veľmi ambiciózných cieľov, pre ktorých splnenie bude potrebné aj oveľa rozsiahlejšie využívanie bicyklov, pešej chôdze a verejnej osobnej dopravy. Hlavné cieľ vyradenia konvenčne poháňaných automobilov z premávky v mestách do roku 2050 si bude vyžadovať oveľa väčšiu podporu cyklodopravy aj v slovenských mestách. K rozvoju nemotorovej, predovšetkým cyklistickej dopravy sa zaviazala aj vláda SR vo svojom programovom vyhlásení na roky 2012-2016. V rámci koncepcie Európskej cyklistickej federácie so sídlom v Bruseli (Slovensko zastupuje ako riadny člen Slovenský cykloklub a ako asociovaný člen nadácia Ekopolis) sa plánuje v Európe vyznačiť v súčasnosti 14 transeurópskych

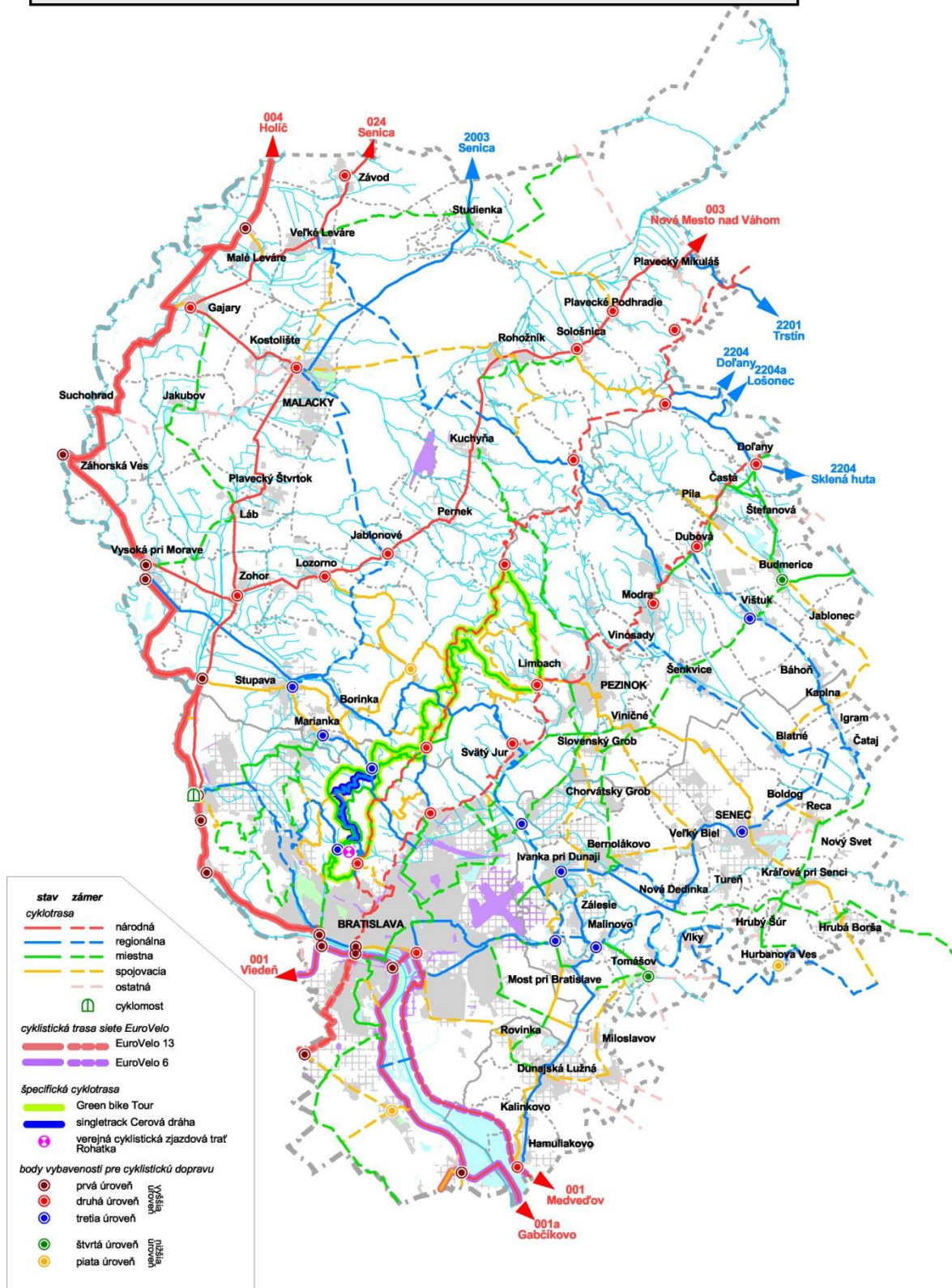
cyklotrás ako súčasť projektu Eurovelo. Z nich sú tri plánované (Eurovelo 6,11 a 13) aj územím Slovenska.

Podstatný význam cyklistickej dopravy spočíva aj v oblasti rozvoja turizmu – cykloturistiky, ktorá v súčasnosti v mnohých krajinách EÚ patrí k nosným produktom cestovného ruchu. Väčšina krajín – EÚ deklaruje všestrannú podporu tomuto druhu dopravy a sú schválené národné rozvojové stratégie cyklistickej dopravy a cykloturistiky. Intenzívnejšia implementácia cyklistickej dopravy do dopravných systémov vedie k redukcii negatívnych dôsledkov automobilovej dopravy a k celkovému zlepšeniu životného prostredia. Cyklistická doprava sa tak stáva dôležitým prvkom udržateľnej mobility.

Na území kraja sú jednotlivé cyklotrasy vedené jednak ako samostatné cyklotrasy vyhradené pre cyklistov, oddelené od ostatnej dopravy a tiež ako súčasť ostatných verejne prístupných komunikácií. Samostatné cyklotrasy sa rozvíjajú najmä pozdĺž vodných tokov (Morava, Dunaj, Malý Dunaj) a v priestore pohorí (Malé Karpaty). Predovšetkým pri plánovaní nových cyklotrás je potrebné k problematike pristupovať v dvoch polohách, a to z hľadiska cyklistiky rekreačnej a z hľadiska dochádzkovosti do zamestnania, prípadne školy.

Nadradeným dopravným systémom k sieti národných cyklotrás je medzinárodná cyklistická sieť EuroVelo, ktorá pozostáva zo siete 12-tich hlavných a súvislých cyklomagistrál európskeho významu. Trasa EuroVelo 6, spájajúca Atlantický oceán s Čiernym morom, je v BSK vedená Dunajskou cyklotrasou. Územím BSK prechádza aj trasa EuroVelo 13, ktorá je vedená Moravskou cyklotrasou, v Bratislave sa napája na trasu EuroVelo 6 a v Čunove pokračuje v smere Rajka.

ÚZEMNÝ PLÁN REGIÓNU - BRATISLAVSKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ M 1 : 200 000
SCHÉMA CYKLOTRÁS

Zdroj: ÚPN R BSK, Koncept, 2012

Tabuľka 28 Rozdelenie cyklotrás na území BSK

Farebný kód	Existujúce trasy		Navrhované trasy		celkom	
	Počet	Dĺžka [km]	Počet	Dĺžka [km]	Počet	Dĺžka [km]
Červená 00X	5	216,2	3	48,7	8	264,9
Modrá 200X	13	173,1	10	124,7	23	297,8
Zelená 500X	9	147,7	14	180,8	23	328,5
Žltá 800X	13	146,5	15	164,3	28	310,8
spolu	40	683,5	42	518,5	82	1202

Zdroj: ÚPN R BSK, Koncept, 2012

Dopravná dostupnosť sídel

Dostupnosť obyvateľov obcí do centier ťažísk osídlenia bola počítaná voči hlavnému mestu SR Bratislava, krajským mestám jednotlivo a spolu a vybraným centrámi nadregionálneho významu. Dostupnosť voči hlavnému mestu Bratislava a krajským mestám je vyjadrená v absolútnych počtoch obyvateľov v zadaných izochrónach dostupnosti a v relatívnych hodnotách vyjadrujúcich nárast počtu obyvateľov v danej časovej dostupnosti oproti súčasnému stavu.

Z hľadiska dostupnosti obcí Bratislavského kraja k diaľniciam a rýchlostným cestám možno skonštatovať veľmi dobré napojenie obcí na uvedené dopravné systémy. Až 73 obcí (83 % z obcí v kraji vrátane mestských častí mesta Bratislavy) leží v izochróne do 15 minút, pričom žiadna z obcí kraja neleží v izochróne nad 30 minút dostupnosti k diaľnici.

Celková dĺžka cestných komunikácií na území kraja dosahuje 808,83 km s hustotou 0,394 km/km². Cesty, ktoré sú súčasťou multimodálnych a doplnkových koridorov TEN-T, predstavujú dĺžku 111,1 km a cesty, ktoré sú súčasťou „E“ ťahov, dosahujú dĺžku 214-53 km. Na cestných komunikáciách je celkovo postavených 221 mostných objektov, z ktorých prevažná časť je vo vyhovujúcom stave. Z cestnej siete, ktorá patrí do majetku BSK je 21,6 % ciest II. triedy a 35,2 % ciest III. triedy v kraji v nevyhovujúcom a havarijnom stave a vyžaduje si neodkladnú obnovu a rekonštrukciu. Medzi najviac zaťažené úseky ciest patria diaľnica D1, cesty I/63, II/510, II/572 a II/502 na vstupoch do Bratislavy.

Nové návrhy na budovanie cestných komunikácií vyplývajú s rozvojovými zámermi v jednotlivých sídlach pri umiestňovaní nových obytných zón vytváranými najmä sústredenými hniezdami rodinných domov. Tieto obslužné komunikácie budú však zatriedené do miestnych komunikácií a sú pripájané na cestnú sieť II., ale najmä na cesty III. triedy.

Koncept integrovaného dopravného systému a integrovanej verejnej dopravy

Systematický rozvoj integrovaných dopravných systémov je praktickým nástrojom udržateľného rozvoja dopravy v regióne. Systematicky rozvíjaný systém verejnej dopravy obvykle je konkurencie schopný voči individuálnej automobilovej doprave. Základným hľadiskom je úroveň poskytovaných služieb, kde najžiadanejším parametrom je cestovná rýchlosť. Pre integrovaný dopravný systém v Bratislavskom kraji je základom koľajová infraštruktúra, na ktorú budú nadväzovať ostatné druhy dopravy (mestská doprava, regionálna doprava) a to vrátane individuálnej automobilovej dopravy.

Podporované bude budovanie systémov kombinujúcich električkovú a železničnú dopravu s cieľom priviesť železničnú dopravu bližšie k zdrojom a cieľom ciest. Tým sa vytvorí predpoklad aj pre zapojenie verejnej prímestskej autobusovej dopravy do integrovaných dopravných systémov, kde autobusové linky doplnia nosnú sieť koľajovej dopravy a budú plniť funkciu plošnej obsluhy územia s väzbou na nosnú koľajovú sieť.

Popri zavádzaní integrovaných dopravných systémov bude zámerom zatraktívniť verejnú osobnú dopravu aj prostredníctvom modernizácie a výstavby dopravnej infraštruktúry a obnovy mobilných prostriedkov pre systémy ekologickej prímestskej a regionálnej železničnej osobnej dopravy a mestskej verejnej dopravy (električkovú a trolejbusovú dopravu) s cieľom zlepšiť ich kvalitatívne parametre a posilniť tak konkurencieschopnosť verejnej osobnej dopravy voči individuálnej automobilovej doprave.

Integrovaný dopravný systém Bratislava sa skladá zo 7 projektov:

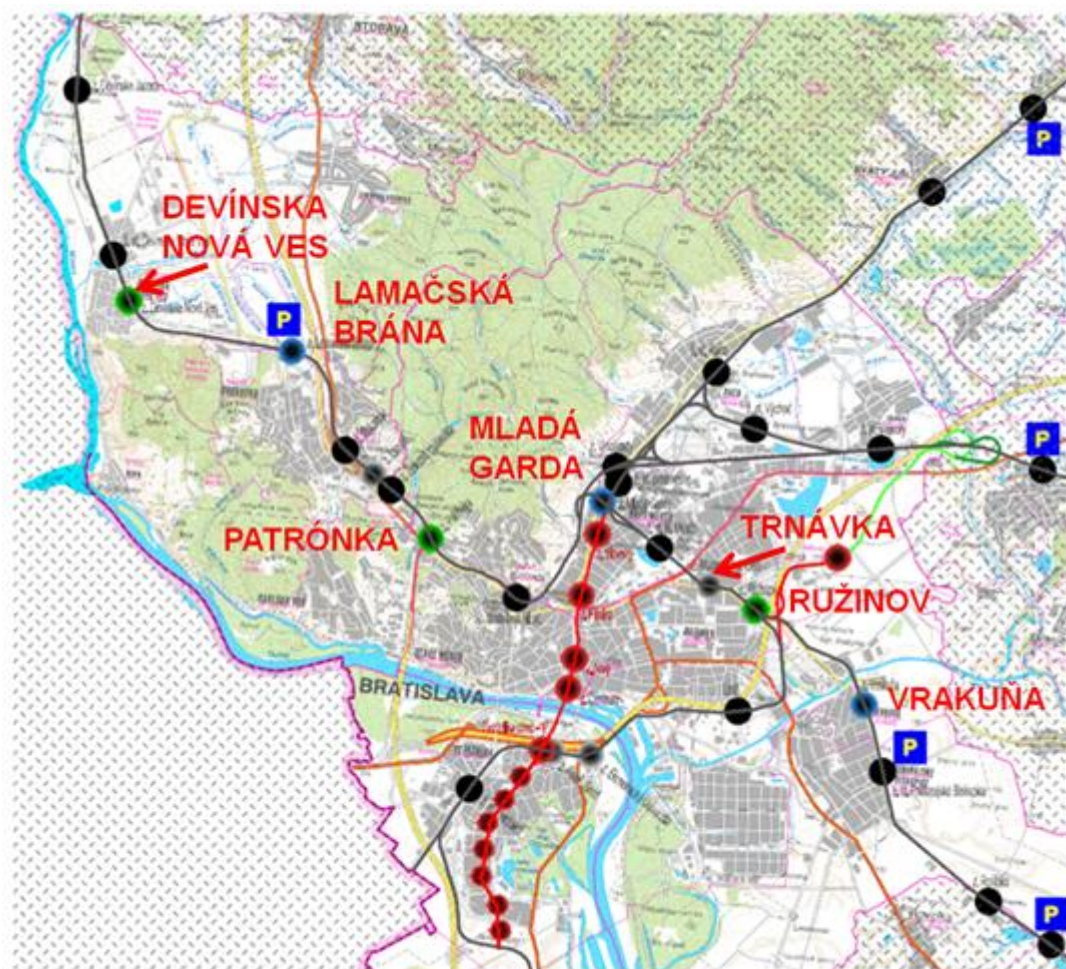
1. železničné prepojenie staníc Bratislava Predmestie – Bratislava Petržalka
2. železničné zapojenie Letiska M.R. Štefánika
3. zdvojkolaženie úseku Kittsee – Bratislava Petržalka
4. zdvojkolaženie spojovacej trate Bratislava hl. stanica – Bratislava Nové Mesto
5. elektrifikácia trate Marchegg – Devínska Nová Ves
6. koľajové prepojenie MČ Petržalka s centrom mesta
7. vybudovanie terminálov IDS na území Bratislavy

Prvé štyri projekty sú časťami projektu „Bratislava, železničné prepojenie koridorov EÚ s priamym napojením letiska na železničnú sieť“, ktorý je súčasťou prioritného projektu č. 17 Trans – Európskej dopravnej siete (TEN-T): Paríž – Štrasburg – Štuttgart – Viedeň – Bratislava/Budapešť. Projekt má v súlade s cieľmi európskej únie na základe medzinárodných dohôd AGC a AGTC zabezpečiť modernizáciu a kompatibilitu technických parametrov železničnej infraštruktúry, umožniť rozvoj železničnej dopravy, integrovať Bratislavu do železničnej siete vybudovaním osi „Paríž – Štrasburg – Štuttgart – Viedeň – Bratislava/Budapešť“ a vytvoriť spojnicu dvoch letísk, a to viedenského Schwechatu a bratislavského letiska M. R. Štefánika. Prepojenie koridorov sa zabezpečí vybudovaním priameho prepojenia železničnej stanice Bratislava predmestie so stanicou Bratislava Petržalka. Navrhovaná trať bude vedená cez centrum mesta a tým má súčasne splniť aj druhý nemenej významný cieľ a to prispieť k integrácii systémov hromadných dopráv na území hlavného mesta SR Bratislavy.

V roku 2010 bola spracovaná technicko-ekonomická štúdia Implementácia integrovaného dopravného systému na území Bratislavy s dosahom na priľahlé regióny. Jedným z výsledkov štúdie je určenie umiestnenia záchytných parkovísk pri termináloch integrovanej dopravy (TID) umiestnených na železničných tratiach, ako aj umiestnenie a technické riešenie nových TID na území BSK.

Terminály integrovanej dopravy:

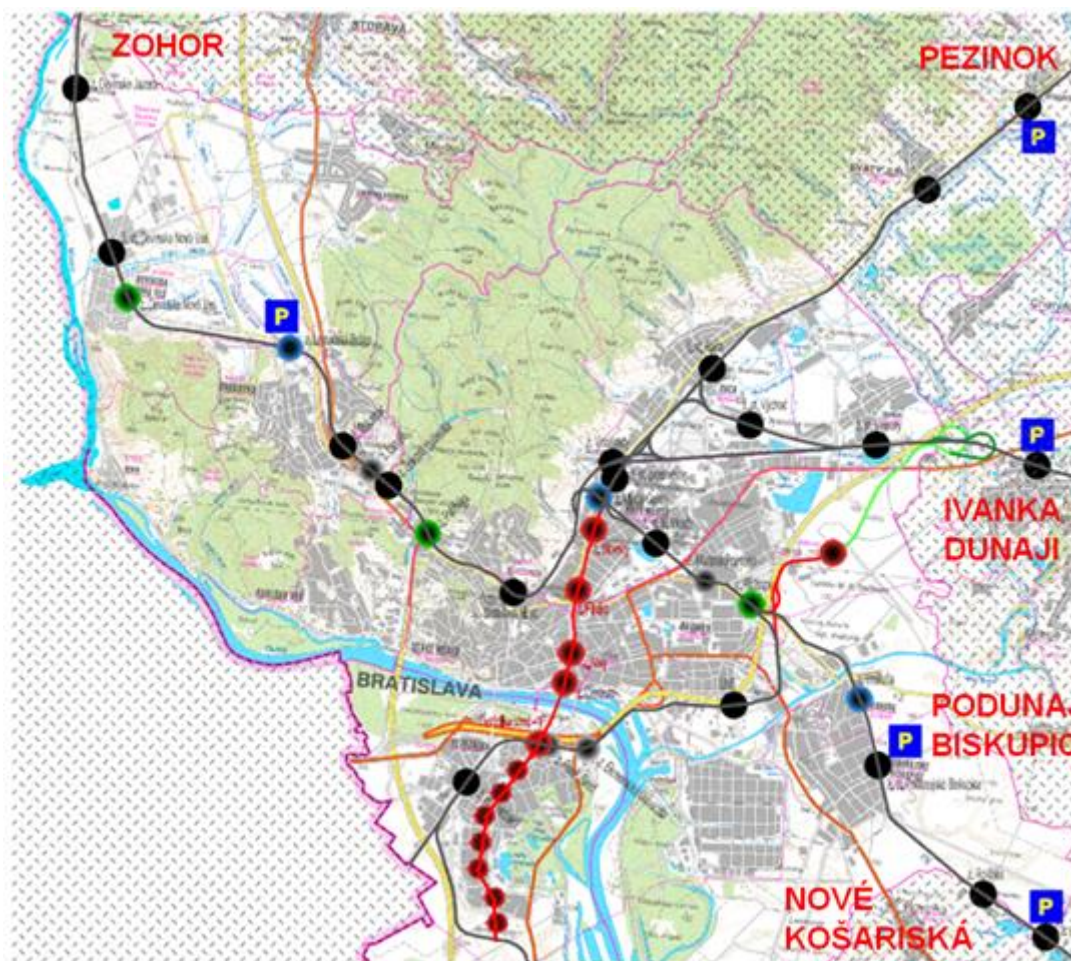
- Devínskej Novej Vsi
- na Patrónke
- Ružinov
- Vrakuni
- Mladej Garade
- Lamačskej bráne

Rozmiestnenie nových zastávok/terminálov integrovanej dopravy v rámci Bratislavského železničného uzla (zdroj: Reming)

predstavujú nové železničné zastávky, pri ktorej je zabezpečená zastávka pre miestnu linku autobusu s cieľom zväzať cestujúcich. Okrem TID sú plánované parkoviská pre integráciu automobilovej dopravy. Štúdia navrhuje nasledovné **parkoviská IAD**.

- Podunajské Biskupice
- Pezinok
- Pezinok zastávka
- Zohor
- Veľký Biel
- Nové Košariská
- Ivanka pri Dunaji

Umiestnenie nových záchytných parkovísk pre potreby IDS v BA (zdroj: Reming)

Bratislavská integrovaná doprava (BID)

Projekt BID, v súčasnosti zrealizovaný na území hlavného mesta SR Bratislavy od roku 2001, predstavuje prvú etapu v rámci integračného procesu postupne smerujúceho k zavedeniu plnohodnotného IDS v celom bratislavskom regióne.

Cieľom zavedenia IDS je zjednotiť a sprehľadniť tarifný a dopravný systém pre cestujúcich a zefektívniť využívanie verejných zdrojov vynakladaných v súvislosti so zabezpečovaním dopravnej obsluhy.

Tarifná integrácia sleduje zámer vytvorenia jednotného a zrozumiteľného tarifného systému (jednotné prepravné podmienky a ceny cestovného). Vychádza sa z rozčlenenia územia IDS na homogénne oblasti (tarifné zóny), v ktorých bude platiť jednotná tarifa, stanovení jednotných pravidiel na pohyb cestujúcich na základe tarifných dokladov (cestovné lístky na jednu cestu a predplatné cestovné lístky), ktoré cestujúci využívajú (platnosť ohraničená počtom zón a časom).

V rámci dopravnej integrácie ide o vytvorenie takého dopravného riešenia, ktoré vytvorí - jednotnú dopravnú ponuku tak, aby cestujúci mohli jednoducho kombinovať jednotlivé druhy dopravy (železnica, autobus, IAD, atď.). Jednotlivými krokmi sú harmonizácia jednotlivých druhov dopravy s preferenciou koľajovej dopravy (autobusová doprava doplnková), optimalizácia linkového vedenia (obmedzenie súbežnosti), harmonizácia cestovných poriadkov, budovanie siete prestupných miest P+R, spoločné užívanie zastávok viacerými druhmi dopravy, atď.

V rámci regiónu BSK sa uvažuje s nasledujúcou sieťou existujúcich prestupných miest.

Tabuľka 29 Prestup železnica – regionálna autobusová doprava

	stanice/zastávky	
	Železničná	priľahlá autobusová
Okres Pezinok	Pezinok	Pezinok, žel. st.
	Pezinok zastávka	Pezinok, Grinava, žel. zast.
	Šenkvice	Šenkvice, žel. st.
	Báhoň	Báhoň, žel. zast.
Okres Malacky	Záhorská Ves	Záhorská Ves, žel. st.
	Plavecký Štvrtok	Plavecký Štvrtok, žel. st.
	Malacky	Malacky, žel. st.
	Veľké Leváre	Veľké Leváre, žel. st.
Okres Senec	Senec	Senec, žel. st.
	Miloslavov	Miloslavov, žel. zast.

Tabuľka 30 Prestup železnica – MHD Bratislava

stanice/zastávky		alternatívne zastávky MHD	
železničná	priľahlá zastávka MHD		
Bratislava hlavná stanica	Hlavná stanica	Nám. Franza Liszta.	SAV
Bratislava predmestie	ŽST Vinohrady	Nobelova	
Bratislava - Lamač	ŽST Lamač		
Bratislava - Nové Mesto	ŽST Nové Mesto		
Bratislava - Petržalka	ŽST Petržalka		
Bratislava - Rača	Ihrisková	Trávna	Záhumenice
Bratislava - Vajnory	ŽST Vajnory		
Bratislava - Vinohrady	ŽST Vinohrady		
Devínska Nová Ves	Kremencová		
Podunajské Biskupice	ŽST Podunajské Biskupice		

Tabuľka 31 Prestup regionálna autobusová doprava – MHD Bratislava

stanice/zastávky		alternatívne zastávky MHD	
regionálna autobusová	priľahlá zastávka MHD		
Bratislava, AS	Autobusová stanica	Mlynské Nivy	Párikova
Bratislava, Bajkalská	Bajkalská	Nová doba	
Bratislava, Nová doba	Nová doba		

Bratislava, Gagarinova	Gagarinova (smer len z mesta)	Bodrocká (len smer do mesta)	
Bratislava, Odborárska	Odborárska		
Bratislava, Patrónka	Patrónka		
Bratislava, ŽST Vinohrady	ŽST Vinohrady		
Bratislava, Prievozská	Prievozská		
Bratislava, Pažitková	Pažitková		
Bratislava, Rača, Trávna	Trávna	Záhumenice	Detvianska
Bratislava, Račianske mýto	Račianske mýto	Legionárska	
Bratislava, Cintorín Vrakuňa	Cintorín Vrakuňa		
Bratislava, Vrakuňa, Priekopnícka	Priekopnícka		
Bratislava, Záh. Bystrica, Krče	Krče		
Bratislava, Zlaté piesky	Zlaté piesky		

Vzhľadom na prirodzené väzby a preferované smery dopravy v rámci západného Slovenska je možné uvažovať s predĺžením BID do Trnavského samosprávneho kraja, prípadne i do ďalších území – Rakúsko, Maďarsko.

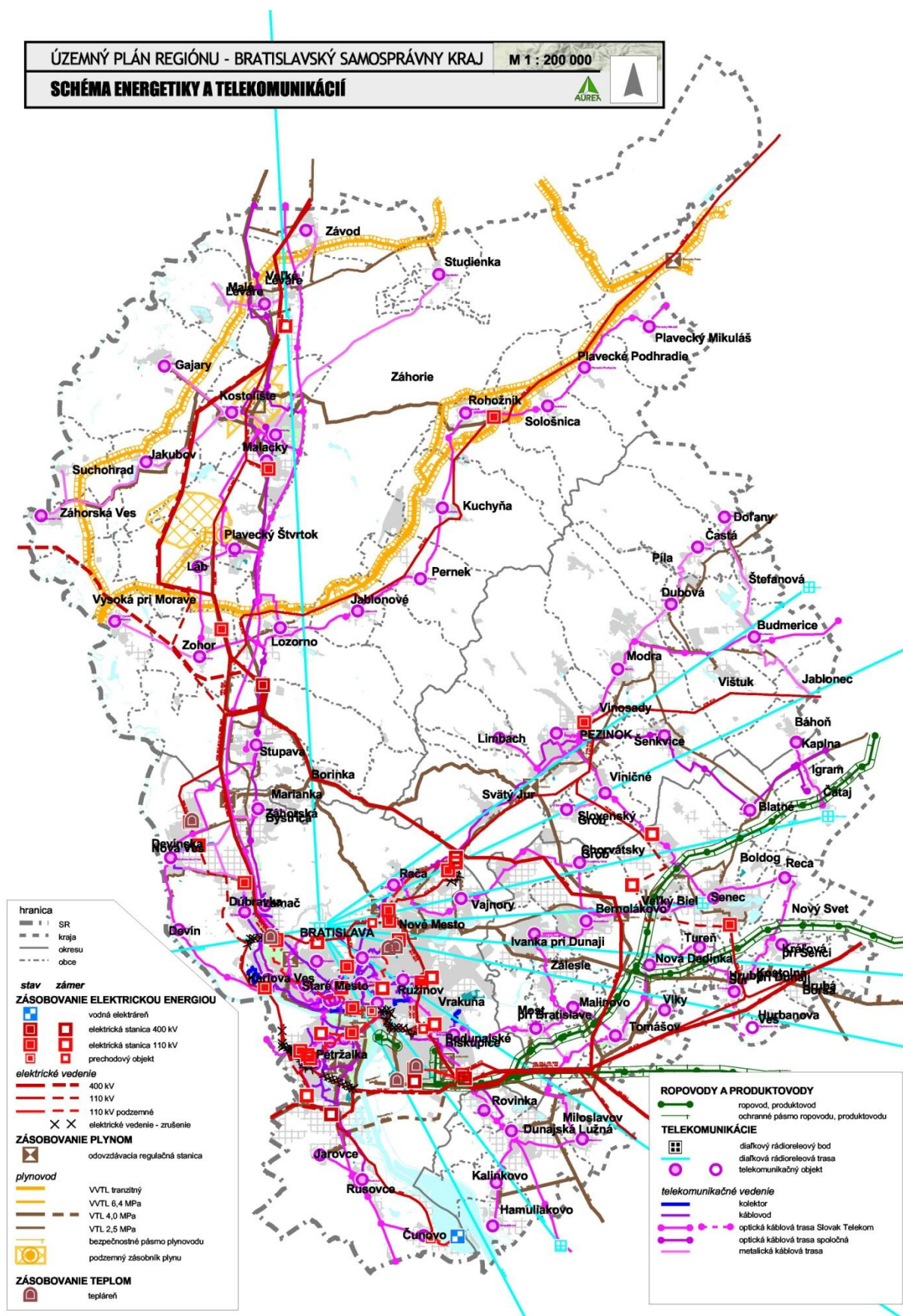
A.5.2 Technická infraštruktúra

Zásobovanie elektrickou energiou

Zásobovanie územia Bratislavského samosprávneho kraja a mesta Bratislavy elektrickou energiou je v prevažnej miere odkázané na jej import prostredníctvom nadzemných vedení nadradenej prenosovej sústavy ZVN 400 kV.

Nadradenú sústavu tvoria elektrické stanice 400 kV s transformáciou 400/110 kV (ďalej iba TR 400/110 kV), na predmetnom území sú to Podunajské Biskupice, Stupava, ktoré sú nadzemnými vedeniami ZVN 400 kV prepojené na elektrické stanice a TR 400/110 kV Gabčíkovo, Križovany a Senica, ktoré sú už v susednom Trnavskom samosprávnom kraji.

Do systému 110 kV je priamo pripojených niekoľko veľkých priemyselných odberateľov napr. Slovnaft, PGA (bývalý Matador), VW Bratislava, Holcim Rohožník a napájacia stanica TSR Vinohrady a TSR Zohor. Ostatným odberateľom je elektrická energia transformovaná v ďalších elektrických staniach TR 110/22 kV. Prostredníctvom distribučného systému VN 22 kV a transformačných staníc VN/NN (22/0,4/ kV) sú zásobované domácnosti a menšie odbery, napr. podnikateľského charakteru.

Zdroj: ÚPN R BSK, Koncept 2012

Zásobovanie plynom

Na území mesta je plynofikovaných takmer 92% domácností.

Na území Bratislavského kraja, severne od obce Láb, sa nachádzajú podzemné zásobníky zemného plynu (PZZP) spoločnosti Nafta, a.s., ktoré slúžia na vykryvanie sezónnych rozdielov v spotrebe plynu a na zabezpečenie spoľahlivosti zásobovania plynom v prípade výpadkov dodávok plynu. Súčasná kapacita PZZP Láb je 2,13 mld. m³ a zásobníka Láb 4. st. spoločnosti POZAGAS, a.s. 620 mil. m³ plynu. Na rok 2013 je naplánovaná záverečná, 3. etapa rozšírenia PZZP Láb o objekt Gajary-báden, ktorým bude navýšená skladovacia kapacita zásobníkov o cca 500 mil. m³, čo je v súlade s koncepciou Energetickej politiky SR.

Zásobovanie teplom

Najväčším výrobcom tepla v meste je Bratislavská teplárenská, a.s. (BAT), ktorá sústavou centralizovaného zásobovania teplom (CZT) zásobuje objekty situované v piatich mestských častiach. Systém centralizovaného zásobovania teplom pozostáva z dvoch hydraulicky nezávislých samostatných sústav. Jedná sa o tieto sústavy:

- Bratislava - východ s médiom horúcou vodou,
- Bratislava - západ s médiom horúcou vodou.

Ako centrálny zdroj v sústave Bratislava – východ pracujú Tepláreň Bratislava II., Výhrevňa - Juh a novší tepelný zdroj paroplynový cyklus Bratislava (PPC), kde sa zemný plyn využíva na výrobu elektrickej energie a následne tepla. Tieto zdroje sú navzájom prepojené. Celkový inštalovaný tepelný výkon je 450 MW a na PPC je inštalovaných aj 218 MW v elektrickom výkone.

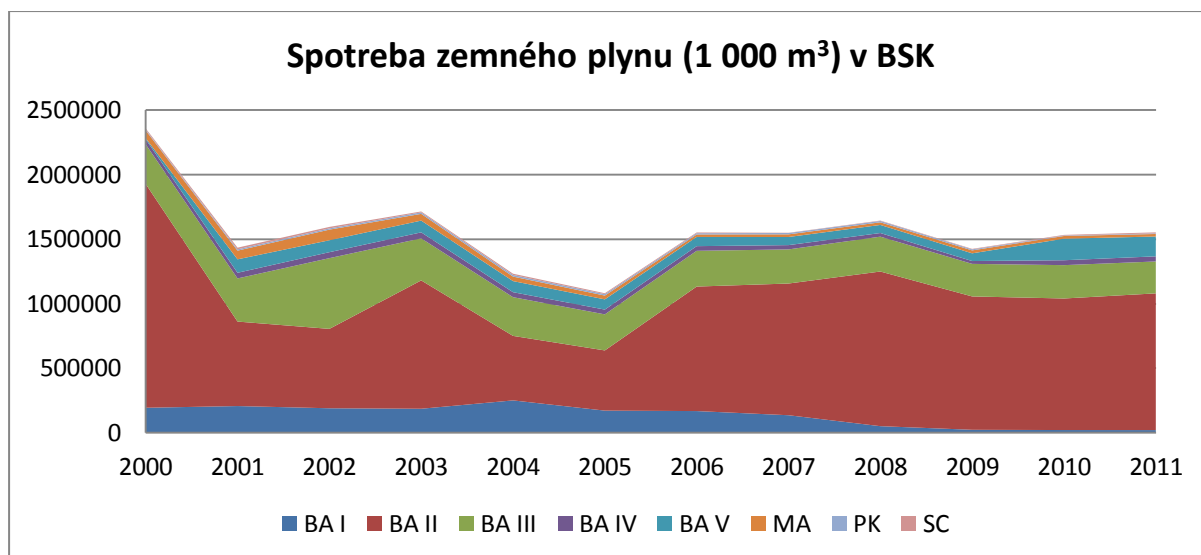
Sústava Bratislava - západ je situovaná v severozápadnej časti mesta a zásobuje časť objektov situovaných v mestských častiach Dúbravka a Karlova Ves. Zdrojom tepla pre túto sústavu je Tepláreň Bratislava - západ s inštalovaným tepelným výkonom 250 MW a turbínou na výrobu 25 MW elektrickej energie. Postupujúca racionalizácia spotreby tepla v dôsledku zavádzania meracej a regulačnej techniky ako aj zlepšovania tepelno-izolačných vlastností sa prejavuje vo voľnej kapacite existujúcich zdrojov. Ako palivo prevláda zemný plyn. Ďalšími zdrojmi tepla sú blokové kotolne na zemný plyn vo veľkých obytných celkoch (Petržalka, Podunajské Biskupice, Devínska Nová Ves, severná časť Dúbravky a Lamač). Popri uvedených zdrojoch vlastnými zdrojmi tepla disponujú viaceré priemyselné areály, pričom k najväčším patria Slovnaft, a.s. a Volkswagen Slovakia, a.s.. Významným producentom a distribútorom tepla a teplej vody je aj spoločnosť Dalkia.

V ostatných častiach kraja je teplofikácia objektov riešená obdobne ako v hlavnom meste. Je to zmes CZT prepojených horúcovodmi, resp. teplovodmi podľa teploty vykurovacej vody v zásobovacích systémoch a samostatných tepelných zdrojov, reprezentovaných kotolňami s palivovou základňou prevažne na báze zemného plynu okrem kotolne v Malackách na Brnianskej ulici, ktorá dva zo štyroch kotlov vybuďovala na drevnú štiepku.

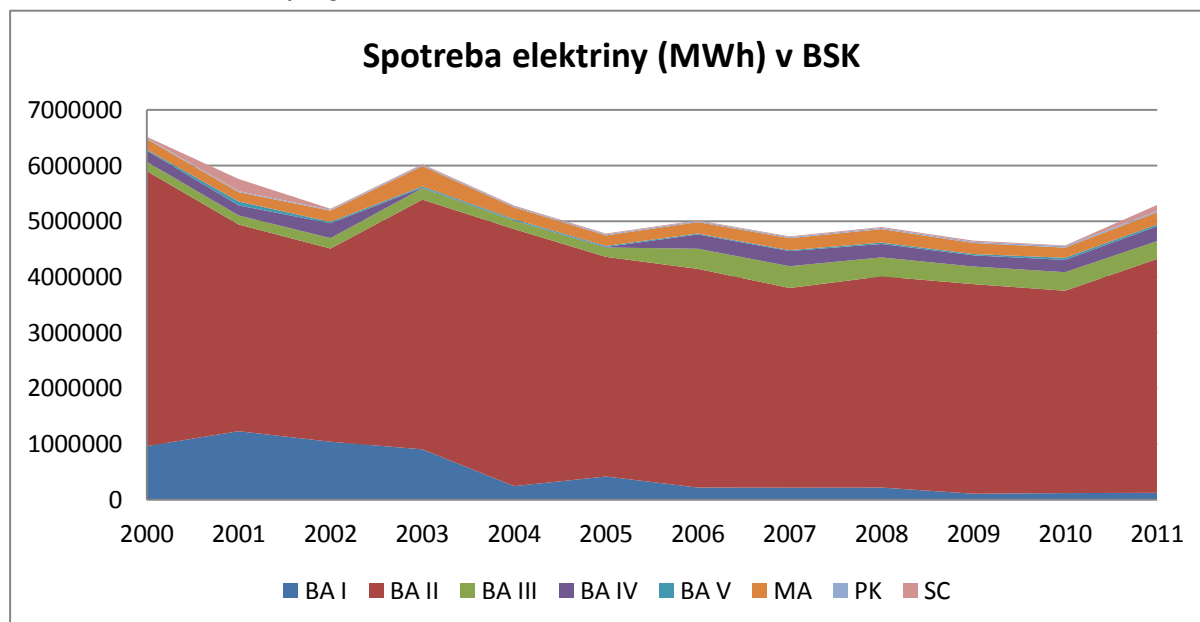
Spotreba palív, elektriny, tepla v Bratislavskom kraji v roku 2000 a 2011

Spotreba Bratislavského kraja	2000	2011
Spotreba elektriny (MWh)	6520433	5295200
Spotreba motorovej nafty (t)	142479	176474
Spotreba vykurovacích olejov (t)	74681	379168
Spotreba tepla (GJ)	33011803	214310295
Spotreba čierneho uhlia, hnedého uhlia, koksu (t)	3367679	2717194
Spotreba zemného plynu (1000 m ³)	2359237	1553294

Zdroj: RegDat, ŠÚ SR

Zdroj: RegDat, ŠÚ SR

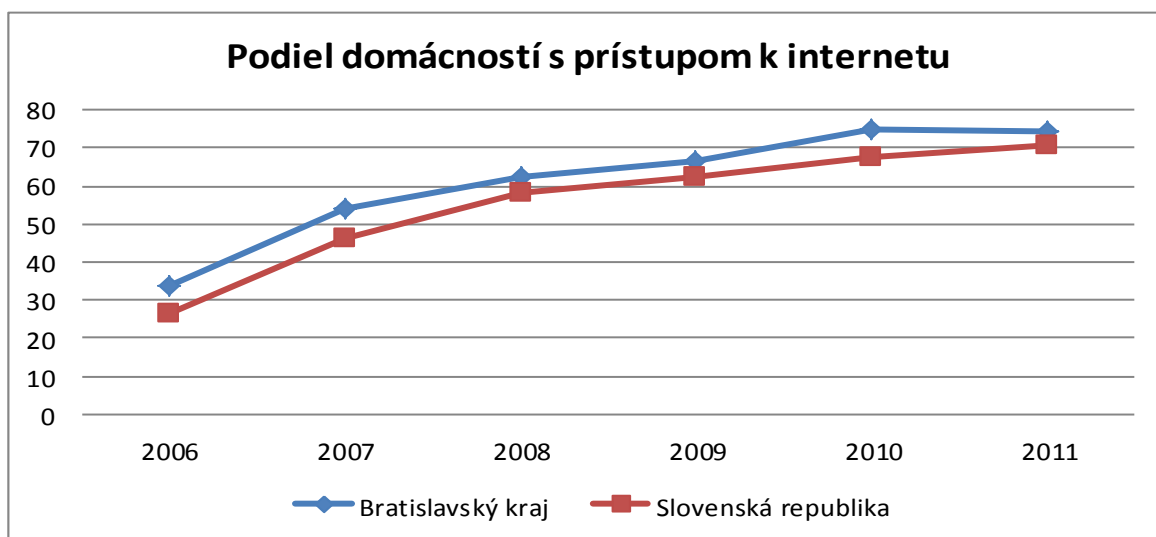

Zdroj: RegDat, ŠÚ SR

Telekomunikácie

Rozvoj telekomunikačnej infraštruktúry zaznamenal v poslednom období výrazný kvalitatívny aj kvantitatívny nárast, predstihujúci rozvoj ostatných odvetví. Štruktúra telekomunikačných služieb dostupných na území Bratislavského kraja je pomerne komplikovaná a zahŕňa verejné telekomunikačné systémy, neverejné telekomunikačné systémy a rádiokomunikačné systémy.

Z hľadiska vybavenia domácností na území Bratislavského kraja informačno-komunikačnými technológiami možno skonštatovať, že podiel domácností s prístupom k internetu má v posledných rokoch stúpajúcu tendenciu. V roku 2011 dosiahol tento podiel v Bratislavskom kraji hodnotu 74,2%, pričom celoslovenský priemer bol 70,8% a priemer EÚ 73 %.

Zdroj: AUREX spol. s r.o., na základe údajov ŠÚ SR

Vplyv liberalizácie telekomunikačného trhu a tlak konkurencie sa prejavil v poklese bytových telefónnych staníc. V Bratislave ich v roku 1995 bolo cca 148 tisíc, v roku 2002 približne 130 tisíc a v roku 2006 len 113 tisíc. Zároveň v období 2002-2006 poklesol počet verejných telefónnych automatov v meste z približne 2400 na polovicu.

Zásobovanie pitnou a úžitkovou vodou

Zásobovanie obyvateľov pitnou vodou z verejných vodovodov zabezpečuje v zmysle zákona o obecnom zriadení obec. Po transformácii štátnych podnikov vodární a kanalizácií obce túto činnosť zabezpečujú v rozhodujúcej miere prostredníctvom Bratislavskej vodárenskej spoločnosti. BVS, a.s. zásobuje v bratislavskej oblasti územie samotnej Bratislavy, okresy Malacky, Pezinok a Senec.

Súčasný bratislavský vodovodný systém tvorí ucelená sústava vodárenských zariadení, t.j. vodárenských zdrojov, čerpacích staníc, vodojemov a vodovodných potrubí. Samostatné vodovodné systémy majú mestské časti Jarovce, Rusovce a Čunovo. Voda dodávaná do siete je prostredníctvom studní odoberaná zo štrkopieskových vrstiev v prierečnej zóne rieky Dunaj.

V súčasnosti sa v meste nachádza 6 vodných zdrojov: Sihoť, Pečniansky les, Rusovce - Ostrovné lúčky – Mokrad' (R – OL – M), Sedláčkov ostrov, Rusovce (obec), Čunovo.

Z uvedených vodných zdrojov bolo v roku 2007 vyrobené pre zásobovanie mesta 50 mil. m³ vody, čo predstavuje v priemere 1 586 l/s. Kapacita existujúcich vodných zdrojov na území hlavného mesta SR Bratislavy je približne 3 500 l/s. Priemerná denná potreba vody v roku 2001 dosiahla hodnotu približne 1700 l/s, takže aj pri rozvoji mesta poskytujú uvedené vodné zdroje dostatočnú rezervu.

Z hľadiska akumulácie vody pozostáva bratislavský vodovodný systém z 30-tich zásobných vodojemov v šiestich tlakových pásmach. Z nich je 28 podzemných a 2 vežové. Ich celkový akumulačný objem je 236 000 m³. Kapacita úpravnej vody je na úrovni 1880 l/s. Dĺžka siete verejných vodovodov na území mesta Bratislavy dosiahla v roku 2006 1105 km (nárast o 81 km oproti roku 1995, viď tab. B.5.10). Podiel domácností napojených na verejný vodovod v Bratislave dosahuje 99,9% (v roku 1995 to bolo 98,8%).

Hlavnými časťami vodárenského systému na území mimo Bratislavy sú: Diaľkovod Šamorín, SV Hamuliakovo – Kalinkovo, Podhorský SV, Senecký SV, Záhorský SV.

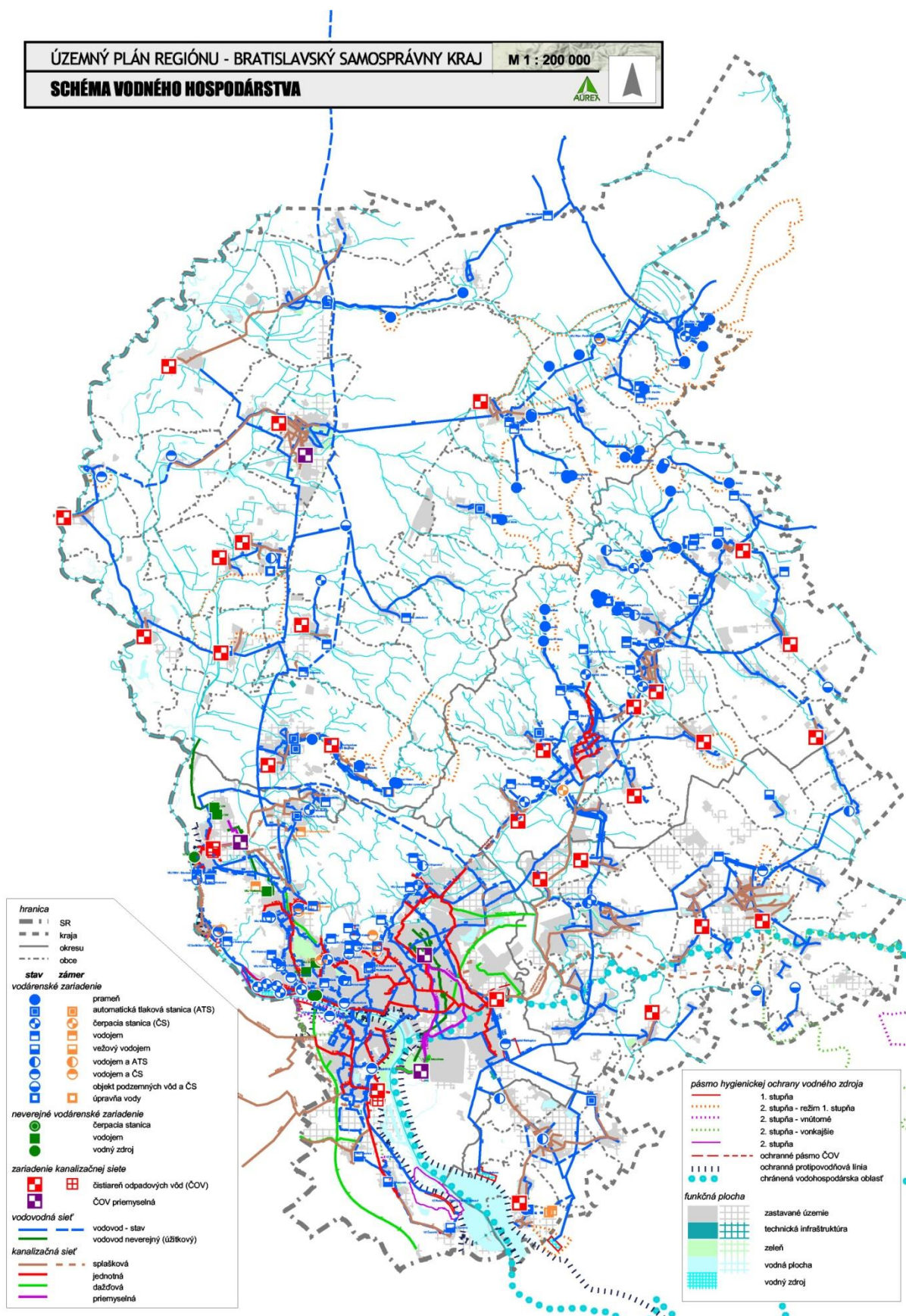
Zdroje vody sa nachádzajú najmä na úpätiach Malých Karpát – ide predovšetkým o pramene s vyhovujúcou kvalitou vody a navyše s výhodným výškovým umiestnením umožňujúcim gravitačnú distribúciu do spotrebísk. Uvedené zdroje sa vyskytujú v lokalitách nad mestami/obcami Pezinok,

Modra, Častá, Doľany, Borinka, Rohožník, Sološnica a Plavecké Podhradie. Okrem týchto zdrojov sa využívajú aj vodárenské zdroje v lokalite Plavecký Mikuláš, Boldog a Hamuliakovo. Kvalitatívne ide o vyhovujúce zdroje, kvantitatívne sú nedostatočné a preto sú dotované zo zdrojov podunajskej oblasti (z bratislavských zdrojov) prívodom vody do predmetných oblastí. Tento systém bilančného pokrytia potreby vody z hľadiska využívania zdrojov zostáva aktuálny aj vo výhľade. Keďže zvyšovanie kapacity miestnych zdrojov už nie je možné, v prípade zvýšenia nárokov na potrebu vody jednotlivých území bude potrebná zvýšená dotácia zo zdrojov podunajskej oblasti, čo z hľadiska ich kapacity je možné.

S rozvíjajúcou sa priemyselnou a poľnohospodárskou výrobou, zvyšovala sa tiež potreba vody pre výrobné účely, ktorú si jednotlivé podniky riešili z vlastných zdrojov. V prípade priemyselných podnikov sa jedná o značne rôznorodú sieť neverejných vodovodov a vodárenských zariadení bez vzájomných väzieb, situovanú väčšinou v areáloch podnikov.

Iná je situácia v štruktúre neverejných vodovodov pre účely zavlažovania. Na veľkej časti výmery poľnohospodárskej pôdy na území Bratislavy bol vybudovaný rozsiahly systém závlah. Z územnotechnického hľadiska sú tieto neverejné siete určitým limitom v prípade územného rozvoja v konkrétnych lokalitách. Rozsiahly systém závlah sa nachádza najmä na južnom okraji Bratislavy (MČ Jarovce, Rusovce a Čunovo), ktoré sú zásobované výlučne z toku Dunaja.

Potreba úžitkovej vody na výrobné a technologické účely je prevažne krytá zo zdrojov podzemných vôd. Na území mesta je z týchto zdrojov zásobovaných viac ako 60 podnikov. Zdrojom závlahovej vody je hlavne povrchová voda (Dunaj, Morava, jazerá), v menšej miere podzemné vody.

Zdroj: ÚPN R BSK, Koncept 2012

Odvádzanie a čistenie odpadových vôd

Stokové siete verejnej kanalizácie pokrývajú, až na niektoré menšie okrajové lokality, prakticky celé zastavané územie Bratislavy. Z geografických daností mesta vyplynulo členenie verejnej kanalizácie Bratislavy na tri samostatné systémy s vlastnými ČOV: kanalizačný systém na ľavom brehu Dunaja s ÚČOV vo Vrakuni, kanalizačný systém na pravom brehu Dunaja s ČOV Petržalka, kanalizačný systém v povodí rieky Moravy s ČOV v Devínskej Novej Vsi. S rozvojom zástavby do vzdialenejších a výškovo nepriaznivejších polôh narastá potreba prečerpávania vôd, čo podmienilo výstavbu veľkého množstva čerpacích staníc na sieti.

Na bratislavské kanalizačné systémy sú pripojené kanalizácie viacerých obcí regiónu. Na ľavobrežný systém je čiastočne, resp. bude v celosti pripojená kanalizácia Malokarpatského regiónu. Z toho konkrétne mestá Svätý Jur výtlakom splaškov do zberača E, mestá Modra, Pezinok a obce Dubové, Viničné, Slovenský Grob, Chorvátsky Grob, časť Čierna Voda, obce Bernolákovo, Ivanka pri Dunaji skupinovou kanalizáciou s viacerými ČS a výtláčnymi potrubiami na ÚČOV vo Vrakuni. Pripravená je výstavba pripojenia skupinovej kanalizácie Seneckého regiónu na ÚČOV. Zabezpečí pripojenie mesta Senca a ďalších 12 obcí. Na pravobrežný (petržalský) systém sú pripojené kanalizácie rakúskych obcí Berg, Wolfsthal, Kittsee, Edelstal, Pama. Na kanalizačný systém v povodí Moravy je pripojená MČ Devínska Nová Ves, Devín, Záhorská Bystrica, obec Marianka a časť MČ Lamač a Dúbravka.

V r. 2010 bol podiel odkanalizovaných obyvateľov 98,5 %, dĺžka kanalizačnej siete 844,5 km a počet čerpacích staníc 49. Verejná kanalizácie ešte nie je vybudovaná v okrajových lokalitách P. Biskupíc, Vajnora, Ružinova, Rusoviec, Vinohradov, Z. Bystrice, Budmeríc. V súvislosti s narastajúcim vekom stokových sietí, intenzifikáciou a prestavbou územia mesta narastá potreba ich rekonštrukcií a obnovy.

Na odkanalizovaní územia Bratislavy sa podieľajú aj početné systémy neverejných kanalizácií. Sú to hlavne kanalizácie výrobných podnikov, dopravných zariadení a komunikácií, zdravotníckych areálov, vybavenostných areálov atď. Najrozsiahlejšie kanalizačné systémy majú podniky Slovnaft, a.s., Istrochem, a.s. a Volkswagen, a.s.

Situácia v odkanalizovaní okolitých miest a obcí v zázemí Bratislavy je priaznivá. Vlastnými systémami kanalizácie disponujú všetky okresné mestá – Malacky, Pezinok a Senec. Kanalizácia v meste Malacky je jednotná, pričom odkanalizovaná je iba juhozápadná časť mesta, čo si vyžaduje dobudovanie chýbajúcej kanalizácie. Mesto má vlastnú ČOV, ktorá bola zrekonštruovaná na 33 000 EO. Vlastnými kanalizáciami (ČOV) disponujú aj obce Rohožník, Plavecký Štvrtok, Gajary, Veľké Leváre, Závod, Láb, Vysoká pri Morave, Zohor, Záhorská Ves, Lozorno a mesto Stupava.

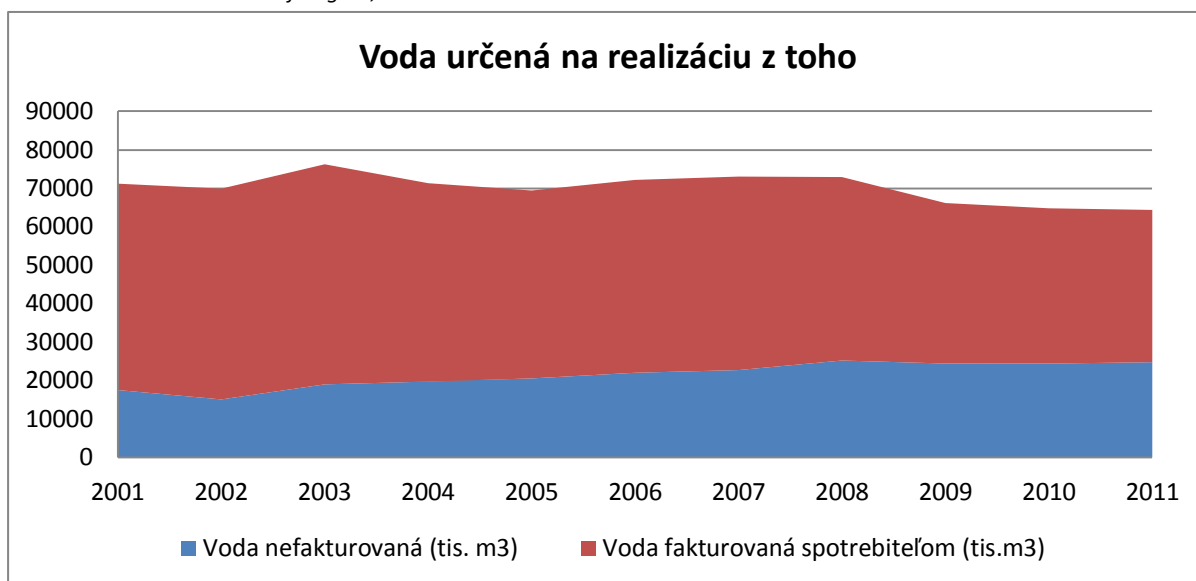
Splaškové vody z mesta Pezinok sa prečerpávajú systémom kanalizácie malokarpatského regiónu na ÚČOV Bratislava Vrakúňa. Kanalizačná sieť je vybudovaná aj v mestách Modra a Svätý Jur. V rámci projektu Malokarpatský región, odkanalizovanie je čistenie odpadových vôd z mesta Modra koncepčne uvažované odvedením na ÚČOV Bratislava Vrakúňa, kanalizácia Sv. Jura sa bude pripájať výtláčnym potrubím splaškov na zberač E kanalizácie Bratislavy. Ďalšie kanalizácie sa nachádzajú v obciach Častá, Chorvátsky Grob, Vínosady, Viničné, Budmerice, Šenkvice a Limbach.

Kanalizačná sieť mesta Senec je vybudovaná ako delená. V posledných rokoch sa v meste s výstavbou nových lokalít na bývanie výrazne zväčšil rozsah kanalizácie. Splaškové vody sú odvádzané do miestnej ČOV, ktorá kapacitne nepostačuje a to aj z dôvodu jej havarijného stavu. Výhľadovým riešením je odvádzanie a čistenie odpadových vôd na ÚČOV Bratislava Vrakúňa v rámci projektu Senecký región, odkanalizovanie. Obce Hamuliakovo, Kalinkovo, Dunajská Lužná, Rovinka a Miloslavov sú odkanalizované skupinovou kanalizáciou s vyústením do ČOV Hamuliakovo, obec Ivanka pri Dunaji je napojená na ÚČOV Bratislava – Vrakúňa. Odkanalizované sú aj Bernolákovo Vlky, Tomášov, Blatné, Báhoň a Veľký Biel, verejné kanalizácie v správe obecných úradov sú v Moste pri Bratislave a Malinove.

Rozvod a čistenie vody podľa územie, typ ukazovateľa a rok

Ukazovateľ	2001	2011
Čistiarne odpadových vôd	21	36

Zdroj: RegDat, ŠÚ SR

Zdroj: Databáza RegDat, ŠÚ SR

Verejné vodovody a kanalizácie podľa typ ukazovateľa, rok a územie

Ukazovateľ	2000	2011
Množstvo čistených odpadových vôd	82431	61084
Množstvo vypúšťaných odpadových vôd	82516	61103
Dĺžka vodovodnej siete bez prípojok	2376	2291
Dĺžka kanalizačnej siete bez prípojok	1038	1418
Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v %	95,3	96,9
Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť v %	82,3	87,1

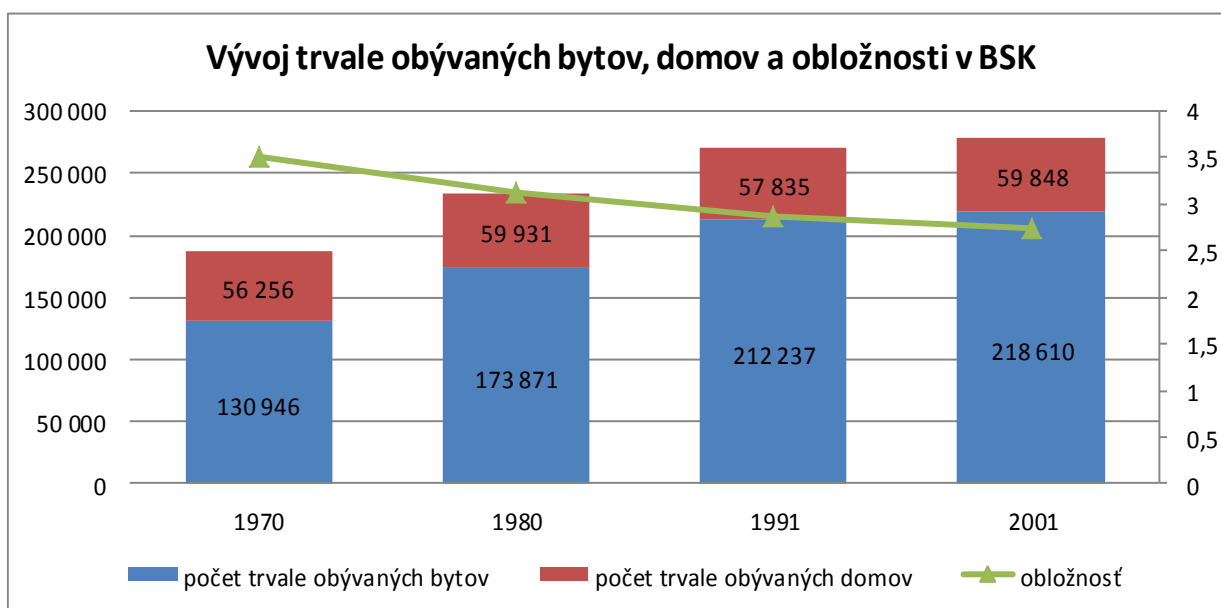
Zdroj: RegDat, ŠÚ SR

Podrobnejšie informácie k problematike odpadových vôd rieši územnoplánovacia dokumentácia a územnoplánovacie podklady kraja.

A.5.3 Sociálna infraštruktúra

Retrospektívny vývoj domového a bytového fondu

V Bratislavskom kraji za celé obdobie rokov 1970-2001 súvisle rástol počet trvale obývaných bytov na počet 218 610 bytov (tzn. nárast o 87 664 bytov do roku 2001 oproti roku 1970). Najvyšší počet trvale obývaných domov v sledovanom období bol v roku 1980, kedy ich v Bratislavskom kraji bolo 59 931. Od tohto roku sledujeme ich pokles k roku 1991 na 57 835 a následne nárast do roku 2001 na 59 848 trvale obývaných domov. Čo sa týka obložnosti, tá vykazuje v celom sledovanom období stály pokles z 3,51 obyv./byt v roku 1970 až na 2,74 obyv./byt v roku 2001, čo je v inom prepočte 365 bytov/tis. obyv. Najnižšiu obývanosť bytov v roku 2001 vykazovali okresy Bratislava I (2,35 obyv./byt) a Bratislava III (2,38 obyv./byt), najvyššiu hodnotu obložnosti zaznamenal okres Senec (3,29 obyv./byt) a Malacký (3,24 obyv./byt).

Zdroj: AUREX spol. s r.o., na základe údajov z Historického lexikónu obcí Slovenskej republiky 1970 - 2001, ŠÚ SR

Pozn.: obložnosť - počet obyvateľov pripadajúcich na 1 byt

Tabuľka 32 Veľkostná skladba trvale obývaných bytov podľa okresov Bratislavského kraja v r. 2001 (%)

sídelná štruktúra	trvale obývané byty podľa veľkosti (%)					TOB
	1 obytná miestnosť	2 izby	3 izby	4 izby	5+ izieb	spolu
Bratislava, hl. m. SR	13,3	21,2	45,8	15,3	4,4	100
Bratislava I	14,3	30,1	35,3	13,7	6,7	100
Bratislava II	13,8	26,6	44,6	11,9	3	100
Bratislava III	15,2	29,3	38,9	11,5	5,1	100
Bratislava IV	15,1	13,5	47,1	18,2	6	100
Bratislava V	9,4	12,7	55,1	19,8	3	100
okres Malacký	4,7	16,7	41,8	19,6	17,1	100
okres Pezinok	4,2	15,8	46,2	18,1	15,6	100
okres Senec	2,2	12,1	42,4	21,9	21,3	100
Bratislavský kraj	11	19,7	45,2	16,4	7,7	100

Zdroj: SODB 2001, ŠÚ SR

Pozn.: TOB - trvale obývané byty

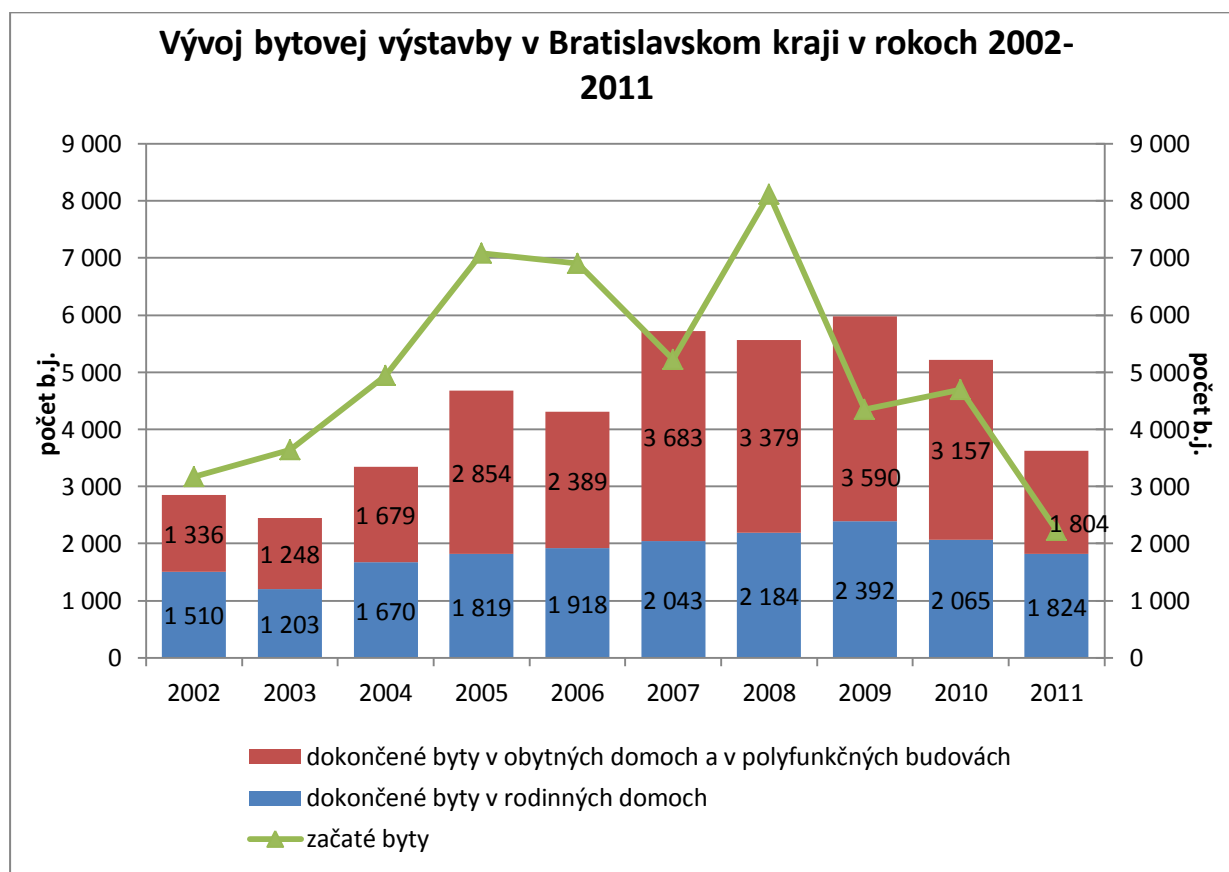
Veľkostná skladba bytov v Bratislavskom kraji v roku 2001 bola veľmi dobrá. Prevažovali byty s 3 a viac obytnými miestnosťami, ktoré sa nachádzali v 151 498 trvale obývaných bytoch, t.j. v 69,3 % TOB. Malé byty s jednou obytňou miestnosťou boli zastúpené 11,0 %-ami, byty s 2 obytnými miestnosťami tvorili 19,7 % byt. fondu.

Nová bytová výstavba po roku 2001

V rokoch 2002-2011 sa v Bratislavskom kraji dokončilo 43 747 nových bytov, z toho bolo 26 807 dokončených v Bratislave (61,3 %). V rámci medziokresného porovnania možno konštatovať, že najväčší počet dokončených bytov v roku 2011 bol v okrese Bratislava II v počte 1 038 bytov a najväčší počet rozostavaných bytov k 31.12. 2011 ostal v okrese Bratislava III (2 360 bytov) a Senec (2 308 bytov).

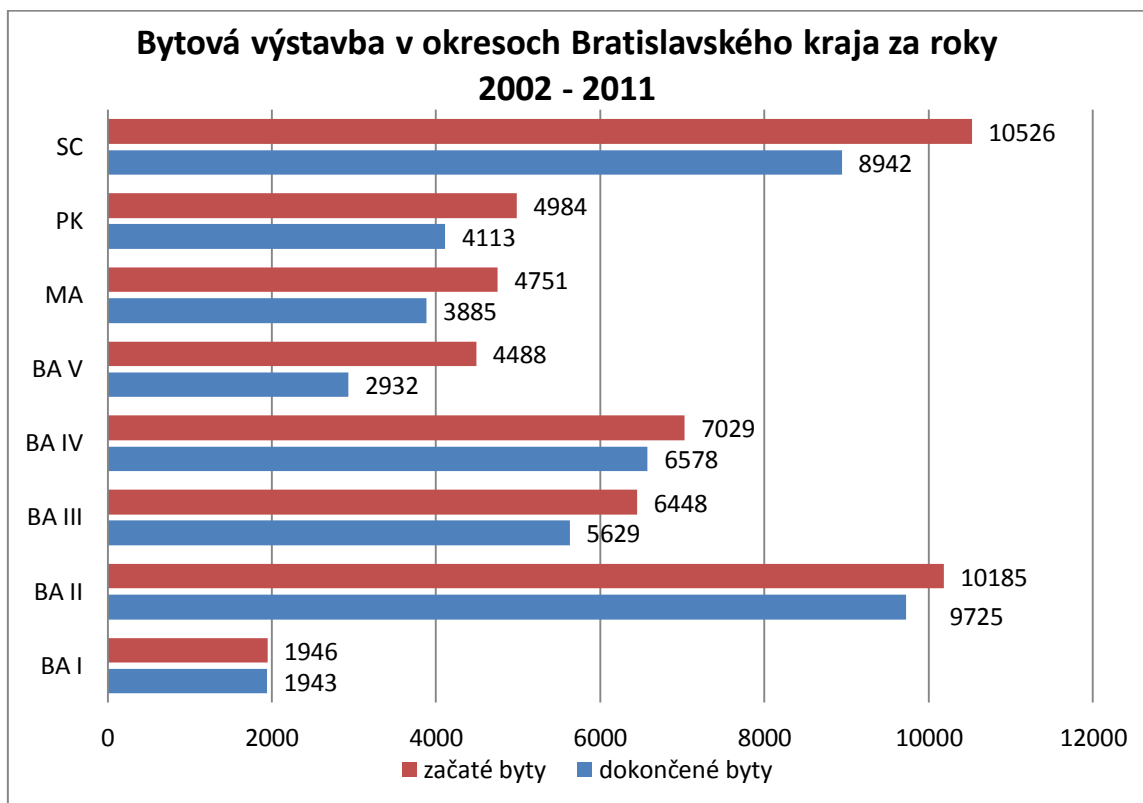
Nová bytová výstavba podľa okresov Bratislavského kraja v r. 2002-2011 vid' tabuľka príloha analytickej časti č.6.

Graf 8 Vývoj bytovej výstavby v Bratislavskom kraji v rokoch 2002-2011

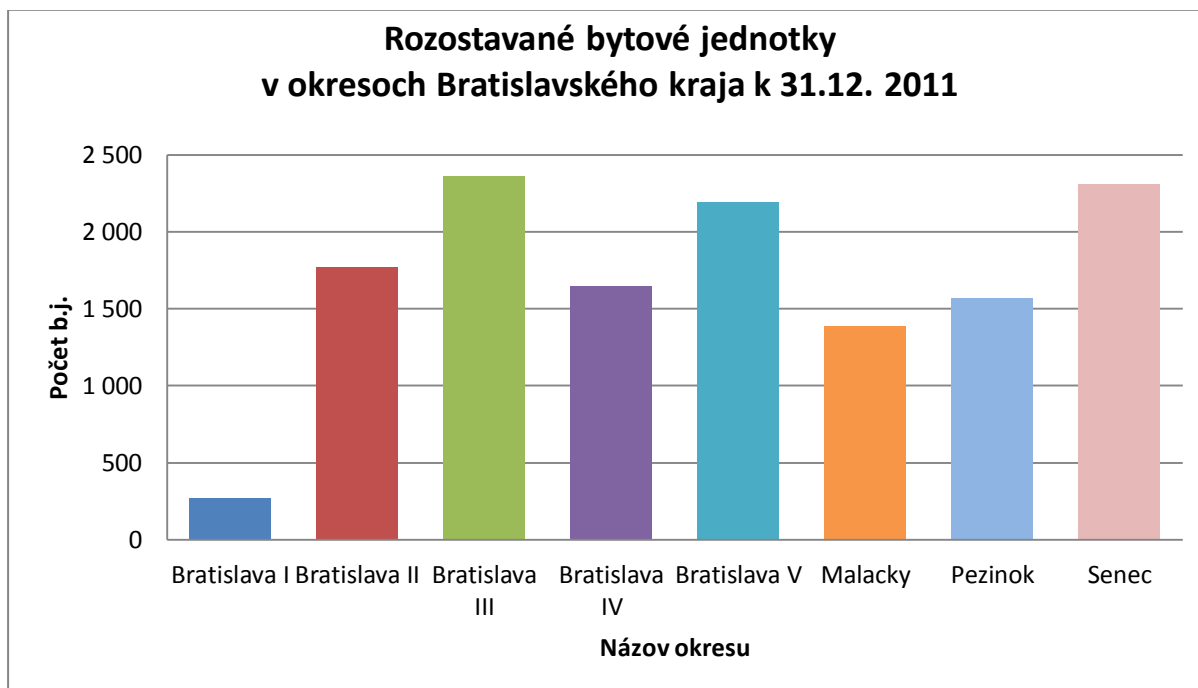
Zdroj: AUREX spol. s r.o., na základe údajov ŠÚ SR

Graf 9 Bytová výstavba v okresoch Bratislavského kraja za roky 2002-2011

Zdroj: AUREX spol. s r.o., na základe údajov ŠÚ SR

Graf 10 Rozostavané bytové jednotky v okresoch Bratislavského kraja k 31.12. 2011

Zdroj: AUREX spol. s r.o., na základe údajov ŠÚ SR

Bytová výstavba v Bratislavskom kraji v roku 2011, a to aj na okresnej úrovni (s výnimkou okresu Bratislava I a Bratislava V), na základe hodnôt ukazovateľa - počet dokončených bytov na 10 000 obyvateľov - výrazne prevyšuje priemer Slovenska (27,0 dokončených bytov/10 tis. obyv.). Krajský priemer zaznamenáva hodnotu 59,8 dokončených bytov na 10 000 obyvateľov. Pozitívne možno

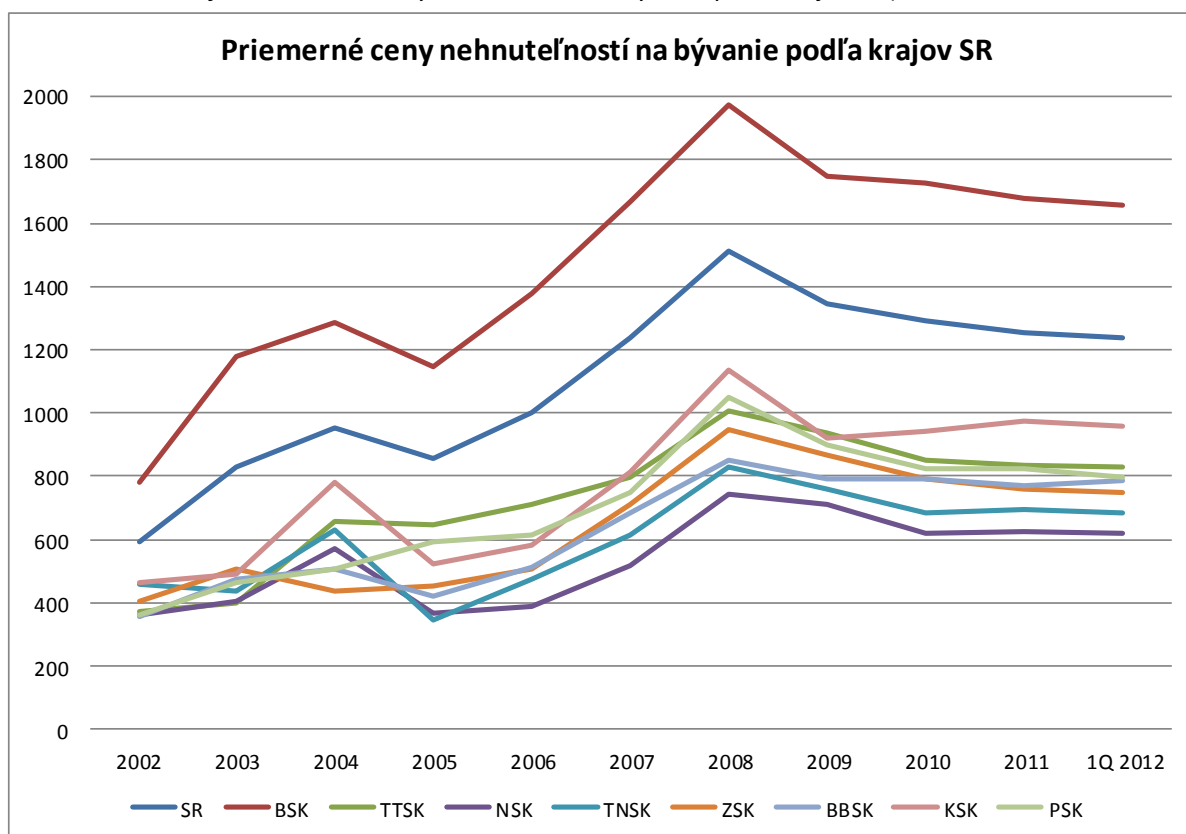
bytovú výstavbu hodnotiť najmä v okrese Senec (125,6 dokončených bytov/10 tis. obyv.). Najnižšiu hodnotu dosahuje ukazovateľ v okrese Bratislava V (7,8 dokončených bytov/10 tis. obyv.).

Vývoj cien nehnuteľností

Významným faktorom ovplyvňujúcim bytovú výstavbu je cena nehnuteľností. Pri porovnaní vývoja cien nehnuteľností vyjadrených priemernou cenou za m² vidíme rovnaký trend v rámci krajov SR. Od roku 2002 po rok 2004 ceny v priemere rástli. Po krátkodobom poklese v roku 2005, kde sa pravdepodobne odzrkadlil vplyv vstupu SR do EÚ, ceny opäť rástli až do roku 2008, kedy dosiahli svoje maximá. Od tohto roku vo väčšine krajov dochádza k miernemu poklesu priemerných cien nehnuteľností. Tento trend je reakciou na hospodársku krízu a celkový pokles výkonu ekonomiky SR, ako aj „zreálnovaním“ cien, ktoré v predkrízovom období rástli rýchlejšie ako kúpyschopnosť obyvateľstva.

Pri porovnaní cien medzi kraji SR navzájom, ako aj priemernou cenou v SR vidíme, že ceny v Bratislavskom kraji sú nad priemernou cenou v SR a vysoko (viac ako dvojnásobne) nad cenovými úrovňami vo zvyšných krajoch SR.

Graf 11: Priemerné ceny nehnuteľností na bývanie podľa krajov SR (v EUR za m²)

Zdroj: AUREX spol. s r.o., na základe údajov NBS

Dokončené byty podľa okresov Bratislavského kraja v r. 2002-2011 vid' tabuľková príloha analytickej časti č.7.

Občianska vybavenosť

Občianska vybavenosť (OV) predstavuje široký komplex zariadení a účelovo upravených plôch, ktorých cieľom je uspokojovanie najrozmanitejších potrieb obyvateľov všetkých vekových kategórií.

Pod pojmom občianska vybavenosť si môžeme predstaviť budovy primárne slúžiace v prospech spoločnosti, ako sú domy s opatrovateľskou službou, vzdelávacích zariadení, športovej haly, administratívne a administratívne objekty, nákupné a obchodných centrá a pod.

Podľa druhu činnosti sú zariadenia občianskej vybavenosti, ktoré sú analyzované v PHSR BSK zatriedené nasledovne:

- školstvo,
- zdravotníctvo,
- sociálne služby,
- kultúrne zariadenia,

Školy a školské zariadenia

Oblasť školstva sa skladá z rozsiahlej siete škôl a školských zariadení. Údaje o jednotlivých typoch škôl a školských zariadeniach sú spracované na základe informácií z Ústavu informácií a prognóz školstva (ÚIPŠ) ako aj údajov z odboru školstva Úradu BSK. V zriaďovateľskej pôsobnosti kraja sa nenachádzajú zariadenia materských škôl.

Materské školy

Vývoj počtu tried a zapísaných žiakov v materských školách v jednotlivých krajoch SR v rokoch 2001-2011 je uvedený v nasledujúcich tabuľkách a schematicky znázornený v grafoch nižšie:

Tabuľka 33 Vývoj počtu tried v materských školách v jednotlivých krajoch SR v r. 2001-2011

územie	počet tried v MŠ v roku										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bratislavský kraj	771	773	779	757	733	733	749	799	838	856	886
Trnavský kraj	810	807	809	766	737	729	725	749	760	762	781
Trenčiansky kraj	783	792	798	769	706	702	711	723	742	744	765
Nitriansky kraj	967	974	965	918	863	845	835	854	865	875	886
Žilinský kraj	909	928	935	911	877	861	866	904	921	937	964
Banskobystrický kraj	943	941	918	830	806	809	803	801	818	833	836
Prešovský kraj	1208	1204	1196	1131	1090	1085	1092	1115	1143	1146	1164
Košický kraj	1100	1105	1088	1035	983	972	958	963	975	973	995

Zdroj: databáza RegDat, ŠÚ SR, 2012

Tabuľka 34 Vývoj počtu zapísaných detí v materských školách v jednotlivých krajoch SR v r. 2001-2011

územie	počet zapísaných detí v MŠ v roku										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bratislavský kraj	16331	16280	16333	16390	15978	16023	16581	17056	17628	18187	18893
Trnavský kraj	15436	15702	15752	15289	14591	14346	14369	14516	14864	14719	15467
Trenčiansky kraj	16242	16324	16551	16126	15179	14952	14763	14361	14659	14716	15341
Nitriansky kraj	18753	18606	18492	18527	17236	16715	16717	16527	16509	16718	17211
Žilinský kraj	19368	19667	19891	19731	18796	18863	18705	18756	18716	18964	19581
Banskobystrický kraj	17648	17584	17071	16902	16143	15903	15855	15460	15479	15553	15968
Prešovský kraj	24697	24683	24630	24438	23263	22915	22609	22240	21859	21772	22531
Košický kraj	22112	22279	21998	21829	20628	20297	19775	19270	18782	18610	19138

Zdroj: databáza RegDat, ŠÚ SR, 2012

Základné školy

Vývoj počtu tried a žiakov v základných školách (ZŠ) v jednotlivých krajoch SR v rokoch 2001-2011 je uvedený v nasledujúcich tabuľkách a schematicky znázornený v grafoch nižšie:

Tabuľka 35 Vývoj počtu tried v základných školách v jednotlivých krajoch SR v r. 2001-2011

územie	počet tried v ZŠ v roku										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bratislavský kraj	2576	2471	2382	2183	2076	1991	1917	1922	1966	1987	2027
Trnavský kraj	2842	2778	2707	2598	2490	2369	2317	2313	2327	2320	2329
Trenčiansky kraj	3087	3008	2907	2773	2622	2486	2403	2388	2349	2343	2351
Nitriansky kraj	3761	3691	3584	3400	3287	3188	3075	3066	3051	3062	3073
Žilinský kraj	3850	3786	3709	3577	3489	3388	3280	3307	3338	3309	3303
Banskobystrický kraj	3359	3267	3189	3050	2974	2881	2827	2779	2813	2801	2827
Prešovský kraj	4924	4850	4705	4538	4364	4259	4127	4080	4127	4107	4116
Košický kraj	4140	4065	3934	3805	3710	3603	3500	3496	3570	3613	3633

Zdroj: databáza RegDat, ŠÚ SR, 2012

Tabuľka 36 Vývoj počtu žiakov v základných školách v jednotlivých krajoch SR v r. 2001-2011

územie	počet žiakov v ZŠ v roku										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bratislavský kraj	57991	54816	51792	48463	45534	42928	40486	38501	38564	38880	39622
Trnavský kraj	61173	58761	56523	54227	51870	49350	47284	44899	43444	42387	41903
Trenčiansky kraj	71201	67598	64401	61197	58081	54851	51648	48470	45921	44427	43580
Nitriansky kraj	76881	74194	71060	67947	65280	62167	58572	55611	53954	52856	51855
Žilinský kraj	88118	85268	82559	79791	76720	73742	69994	66770	64767	62977	61760
Banskobystrický kraj	73160	70014	67369	64716	62010	59151	56257	53388	52080	51105	50434
Prešovský kraj	107325	103791	100411	96891	93331	89409	85185	81215	79423	77427	76313
Košický kraj	90796	87918	84896	82103	79362	76532	73140	70319	70218	69616	69010

Zdroj: databáza RegDat, ŠÚ SR, 2012

Na základe podkladov ŠÚ SR o vývoji počtu tried v základných školách, v rámci sledovaného obdobia 2001-2011 sledujeme na úrovni všetkých krajov pokles ich počtu k r. 2011 vzhľadom na r. 2001. Na úrovni Bratislavského kraja počet tried v ZŠ trvale rastie od r. 2007 po r. 2011.

Počet žiakov v základných školách k r. 2011 vzhľadom na r. 2001 klesol vo všetkých krajoch. V Bratislavskom kraji, ako v jedinom kraji v rámci krajov SR, má ukazovateľ počtu žiakov v základných školách každoročne od r. 2008 rastúcu tendenciu a prírastok počtu žiakov v ZŠ za obdobie 2008-2011 predstavuje 1 121 žiakov.

Tabuľka 37 Rozmiestnenie ZŠ v rámci Bratislavského kraja k 15.9.2011 Okres/kraj

	Počet	Počet žiakov	Počet tried
	zariadení	(1.-9. ročník)	(1.-9. ročník)
Bratislava I	13	3288	165
Bratislava II	22	6763	339
Bratislava III	14	4127	204
Bratislava IV	19	5744	279
Bratislava V	16	4645	246
Malacky	25	5338	283
Pezinok	19	4477	226

Senec	27	4498	240
Bratislavský kraj celkom	155	38880	1982

Zdroj: ÚIPŠ, údaje december 2011

Základné školy na území BSK sú pomerne rovnomerne rozmiestnené. Na území Bratislavského kraja sa v šk.r. 2011/2012 nachádza celkovo 155 základných škôl. V nich k 15.9.2011 študovalo 38 880 žiakov. Z analýzy počtu žiakov pripadajúcich na jednu triedu vyplýva, že priemerná obslužnosť triedy v základných školách je 19,6 žiakov.

Tabuľka 38 Počet žiakov v prvom ročníku na základných školách v BSK

Územie	2004			2007			2011			2012		
	Štát.	Súkr.	Cirk.	Štát.	Súkr.	Cirk.	Štát.	Súkr.	Cirk.	Štát.	Súkr.	Cirk.
Bratislava I	312	8	102	332	0	96	368	22	77	336	18	79
Bratislava II	730	10	62	811	34	52	842	60	75	879	63	80
Bratislava III	459	0	47	422	20	53	478	34	81	505	66	67
Bratislava IV	735	18	30	716	50	27	726	88	61	692	81	64
Bratislava V	564	43	76	545	9	87	574	6	75	615	22	130
Malacky	633	0	33	566	0	49	645	0	39	639	0	60
Pezinok	530	0	16	500	0	4	609	0	4	602	0	10
Senec	501	0	0	503	0	0	798	0	0	759	0	0
BSK	4464	79	366	4395	56	368	5040	210	412	5027	250	490

zdroj: UIPS SR

Gymnázia

Gymnázia - počet škôl podľa zriaďovateľa školy, roku a typu, 2011

Vybrané ukazovatele	štátne	súkromné	cirkevné	Spolu
počet škôl	21	14	9	44
počet učiteľov	837	237	228	1302
z toho na TPP	683	156	169	1008
z toho na kratší pracovný čas	154	81	59	294
počet tried	386	96	98	580
počet žiakov	10377	1371	2380	14128
počet absolventov	2034	266	456	2756
z toho 8 ročné štúdium				
počet škôl	16	7	6	29
počet tried	171	51	43	265
počet žiakov	4695	753	1060	6508
počet absolventov	662	116	131	909

Zdroj: ÚIPŠ, december 2011, BSK

Na území Bratislavského kraja pôsobí 44 gymnázií rôzneho zamerania. Najväčšia koncentrácia gymnázií je v jednotlivých okresoch Bratislava I-V (z toho najväčší počet gymnázií je lokalizovaných v okrese Bratislava II). V mimobratislavských okresoch sa nachádza iba 7 gymnázií.

Stredné odborné školy

Na území Bratislavského kraja sa nachádza 64 stredných odborných škôl. Z toho 37 stredných odborných škôl je v zriaďovateľskej pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja, s celkovou

kapacitou zariadení 18 007 študentov. V rámci dennej formy štúdia navštevuje stredné odborné školy 14 688 študentov (čo je o približne 2 300 menej ako v roku 2009).

Tabuľka 39 Rozmiestnenie stredných odborných škôl v rámci BSK k 15.9.2011

Okres/kraj	Počet zariadení	Počet zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK	Počet študentov celkom (denná forma)
Bratislava I	3	2	826
Bratislava II	18	10	4 496
Bratislava III	11	8	3 061
Bratislava IV	6	4	1 281
Bratislava V	16	6	3 071
Malacky	2	0	22
Pezinok	5	4	901
Senec	3	3	1 030
Bratislavský kraj celkom	64	37	14 688

Zdroj: ÚIPŠ, december 2011

Najväčšia koncentrácia stredných odborných škôl je okresoch Bratislava I-V. Nachádza sa tu 54 zariadení. V mimobratislavských okresoch pôsobí teda len 10 stredných odborných škôl.

Stredné odborné školy - počet škôl podľa typu, roku a zriaďovateľa školy, 2011

Ukazovateľ	štátne	súkromné	cirkevné	Spolu
Počet škôl - spolu	40	23	1	64
počet učiteľov	1223	380	14	1617
<i>z toho na TPP</i>	930	123	7	1060
<i>z toho na kratší pracovný čas</i>	293	257	7	557
počet tried	538	117	10	665
Počet žiakov	12437	2059	192	14688
<i>z toho ženy</i>	5899	885	1	6785
Počet absolventov	3465	401	40	3906
<i>z toho ženy</i>	1672	165	1	1838

Zdroj: Databáza RegDat, ŠÚ SR, 2011

Konzervatóriá

V rámci územia Bratislavského kraja pôsobia 4 školy typu konzervatórium (1 tanečné, 1 všeobecné konzervatórium, 1 súkromné a 1 cirkevné). Z toho dve sú v zriaďovateľskej pôsobnosti kraja. Celková kapacita zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK je 810 študentov. Všetky konzervatóriá, v rámci Bratislavského kraja, sa nachádzajú na území hl. mesta SR Bratislavy. Celkový počet študentov navštevujúcich školské zariadenia typu konzervatórium je 964, pričom všetci študujú dennou formou.

Konzervatóriá počet škôl podľa typu ukazovateľa, územia, roku a zriaďovateľ školy

Ukazovateľ	štátne	súkromné	cirkevné	Spolu
počet škôl	2	1	1	4
počet učiteľov	230	22	70	322
<i>z toho plný úväzok</i>	101	9	35	145
<i>z toho kratší pracovný čas</i>	129	13	35	177
počet tried	29	6	10	45
počet žiakov	731	28	205	964
počet absolventov	187	2	52	241

Zdroj: Databáza RegDat, ŠÚ SR, 2011

Konzervatória sú lokalizované iba v troch okresoch (Bratislava I, Bratislava IV a Bratislava V) v rámci Bratislavského kraja. Súčasný počet škôl zodpovedá aktuálnemu záujmu študentov o tento typ štúdia.

Koncentrácia takéhoto špecializovaného typu stredných škôl je podmienená jednak dopytom po takomto type zariadení (ktorý je najvýraznejší práve v hl. m. SR - Bratislave), koncentráciou vysokého počtu obyvateľov a špecifickosťou zamerania tohto typu škôl.

Špeciálne stredné školy

Na území Bratislavského samosprávneho kraja sa nachádzalo (ku koncu roku 2011) 16 špeciálnych stredných škôl. V pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja je jedno zariadenie typu špeciálnej strednej školy (gymnázium pre nadané deti). Ostatné školské zariadenia, patriace do kategórie špeciálne stredné školy, sú zamerané na vzdelávanie detí so sluchovým, mentálnym alebo telesným postihnutím alebo s poruchami správania.

14 špecializovaných stredných škôl má v zriaďovateľskej pôsobnosti Obvodný školský úrad v Bratislave, 1 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR a 1 Bratislavský samosprávny kraj. Celkový počet študentov navštevujúcich špeciálne stredné školy je 1 201, pričom všetci študujú dennou formou.

Tabuľka 40 Rozmiestnenie špeciálnych stredných škôl v rámci BSK k 15.9.2011

Okres/kraj	Počet zariadení	Počet zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK	Počet študentov celkom (denná forma)
Bratislava I	0	0	0
Bratislava II	2	0	104
Bratislava III	1	1	344
Bratislava IV	5	0	508
Bratislava V	2	0	174
Malacky	4	0	101
Pezinok	1	0	7
Senec	1	0	12
Bratislavský kraj	16	1	1 250

Zdroj: ÚIPŠ, december 2011

Školské internáty stredných škôl

Na území Bratislavského kraja sa nachádza celkovo 22 školských internátov stredných škôl. Sedemnást zariadení je lokalizovaných v bratislavských okresoch Bratislava I – V, dve zariadenia v okrese Pezinok a tri v okrese Senec.

Počet žiakov stredných škôl bude klesať až do školského roku 2015/16, odkedy možno očakávať nárast počtu v dôsledku "baby-boomu" po roku 2000. Celkový pokles počtu študentov v BSK za roky 2009 - 2011 je mierne väčší ako priemer za celé Slovensko. V rámci druhov škôl v BSK zaznamenali najväčší pokles počtu žiakov súkromné gymnáziá, a to až o 18,8 %, čo je o 10 percentuálnych bodov viac ako je pokles počtu študentov súkromných gymnázií na celoslovenskej úrovni. Z hľadiska formy štúdia, externá forma zaznamenala 30%-ný pokles počtu žiakov.

Tabuľka 41: Prognóza počtu žiakov

Šk. rok	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
žiaci SOŠ	17 928	17 013	15 963	14 688	12 826	11 979	11 387	11 292
žiaci gymnázií	16 986	15 634	14 690	14 128	13 325	13 133	13 074	12 927
spolu	34 914	32 647	30 653	28 816	26 151	25 112	24 461	24 219

Zdroj: Štúdia ľudských zdrojov v oblasti vzdelávania na území BSK, INEKO, 2012

Tabuľka 42: Prognóza počtu žiakov (pokrač.)

Šk. rok	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
žiaci SOŠ	11 533	11 808	12 589	13 530	14 716	15 882	17 140	18 634	20 147
žiaci gymnázií	12 757	13 137	13 242	13 237	13 386	13 584	13 734	13 846	13 883
spolu	24 290	24 945	25 831	26 767	28 102	29 466	30 874	32 480	34 030

Zdroj: Štúdia ľudských zdrojov v oblasti vzdelávania na území BSK, INEKO, 2012

Vysoké školstvo

V Bratislavskom kraji je najväčšie zastúpenie vysokých škôl z pomedzi všetkých samosprávnych krajov. V roku 2011 pôsobilo v SR celkovo 35 vysokých škôl, ktoré zastrešovali 128 fakúlt. V Bratislavskom kraji malo pritom rektorát, resp. v kraji sídlilo 12 vysokých škôl, ktoré prevádzkovali celkovo 42 fakúlt. Riešené územie je tak v tomto ponímaní almu mater tretiny vysokého školstva na Slovensku.

Na celkovom počte absolventov I. a II. stupňa vysokoškolského štúdia v SR sa Bratislavský kraj podieľal počtom 26 203 absolventov, čo predstavuje 36,9%. Univerzity v Bratislavskom kraji, obzvlášť v hlavnom meste SR, tak vytvárajú významnú základňu kvalifikovanej pracovnej sily a komplementárnych vedeckých aktivít pre globálny rozvoj vedy, výskumu a tvorby inovácií na národnej úrovni.

Tabuľka 43 Počet študentov a absolventov I. a II. stupňa štúdia v Bratislavskom kraji za rok 2011

	Forma štúdia	Počet študentov	z toho počet zahraničných študentov	Počet absolventov za kalendárny rok 2011
SR	denné štúdium	138 742	3 995	43 336
	externé štúdium	65 416	4 432	26 642
	SPOLU	204 158	8 427	69 978
BSK	denné štúdium	48 311	2 292	14 046
	externé štúdium	25 286	2 714	11 490
	SPOLU	73 597	5 006	25 536

Zdroj: Štatistický úrad SR, Databáza RegDat

Najviac študentov bolo pritom zapísaných na Univerzite Komenského, Slovenskej technickej univerzite a Ekonomickej univerzite sídliaich a pôsobiach v meste Bratislava. Údaje o počte študentov a pedagógov vyjadruje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 44 Univerzity a vysoké školy v Bratislavskom kraji podľa počtu študentov

	Počet študentov 2012			Počet pedagógov	Počet študentov na pedagóga	Počet prof.	Počet doc.
	denní	externí	spolu	2012	2012	2012	2012
Verejné univerzity a vysoké školy							
Univerzita Komenského v Bratislave	21 152	3 807	24 959	1 812	13,8	271	429
Slovenská technická univerzita v Bratislave	15 475	103	15 578	1 032	15,1	156	310
Ekonomická univerzita v Bratislave	8 437	1 789	10 226	594	17,2	58	101
Vysoká škola múzických umení v Bratislave	969	0	969	121	8,0	33	41
Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave	589	0	589	102	5,8	16	17
Súkromné vysoké školy							
Vysoká škola zdravotnícka a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave	1 842	11 471	13 313	358	37,2	46	21
Paneurópska vysoká škola v Bratislave	2 315	2 046	4 361	110	39,6	30	35
Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave	784	3 765	4 549	78	58,3	14	23
Bratislavská medzinárodná škola liberálnych štúdií	47	0	47	5	9,4	1	1
Štátne univerzity a vysoké školy							
Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave	952	1 090	2 042	247	8,3	34	49
Akadémia policajného zboru	662	672	1 334	85	15,7	8	15
Spolu v BSK	53 224	24 743	77 967	4 544	17,2	667	1 042
Spolu SR	135 736	58 035	193 771	10 825	17,9	1 597	2 449

Zdroj: Ústav informácií a prognóz školstva, vlastné spracovanie

Pozn.: počet pedagógov vyjadruje počet učiteľov na ustanovený pracovný čas (plný úväzok)

Na vysokých školách pôsobia popri akademickej obci aj tzv. centrá excelentnosti, ktoré plnia úlohu špičkových pracovísk európskej a svetovej úrovne v smere podpory vedy a výskumu. Tieto centrá zriaďujú vysoké školy, mimovládne organizácie výskumu a vývoja, Slovenská akadémia vied alebo organizácie výskumu zriadené orgánmi štátnej správy. Ich globálnym cieľom je pritom dosahovanie konkurencieschopných výsledkov v oblasti podpory inovácií na medzinárodnej úrovni.

Zdravotnícke zariadenia

Zdravotná starostlivosť sa poskytuje na území Bratislavského kraja v zdravotníckych zariadeniach. Zdravotnícke zariadenia ambulantného typu poskytujú služby pacientom počas ordinačných hodín schválených príslušným samosprávnym krajom, zdravotnícke zariadenia ústavného typu a záchranná zdravotná služba poskytujú služby pacientom nepretržite. Je vybudovaná sieť primárnej zdravotnej starostlivosti, ktoré je tvorená ambulanciami všeobecných lekárov pre dospelých a všeobecných lekárov pre deti a dorast. Na túto sieť nadväzuje ambulantná sieť špecialistov. Pacienti vyžadujúci neodkladnú zdravotnú starostlivosť sú hospitalizovaní v nemocniciach pevnej siete, ktoré majú definované štandardy pre skladbu lôžok oddelení, personálneho a materiálneho technického vybavenia a geografickej dostupnosti na úrovni okresov.

Údaje za oblasť zdravotníctva sú prebrané zo spracovaní Ministerstva zdravotníctva SR, z publikácií (Zdravotnícka ročenka Slovenskej republiky 2010) a z podkladov Národného centra zdravotníckych informácií v Bratislave (NCZI) – predtým Ústav zdravotníckych informácií a štatistiky.

Podľa podkladov NCZI celkový počet pracovných miest samostatných odborných zdravotníckych pracovníkov (od roku 2009 sa v odborných útvaroch vykazuje evidenčný počet zdravotníckych pracovníkov v pracovnom aj mimopracovnom pomere prepočítaný na plné úväzky v povolaniach zdravotníckych pracovníkov) v Bratislavskom kraji k 31.12.2010 predstavoval 4 705,90 pracovných miest.

Počet zdravotníckych zariadení v Bratislavskom kraji mierne stúpa. V systéme zdravotnej starostlivosti pôsobilo na území BSK k 31.12.2010 celkom 1 774 zdravotníckych zariadení.

Medzi najčastejšie využívané zložky zdravotníctva patrí ambulantná zdravotná starostlivosť. V kraji sa nachádza 356 ambulancií všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti, 882 ambulancií špecializovanej ambulantnej zdravotnej starostlivosti, 14 zariadení na poskytovanie jednodňovej zdravotnej starostlivosti, 12 stacionárov, 23 polikliník, 17 agentúr domácej ošetrovateľskej starostlivosti, 50 zariadení spoločných vyšetrovacích a liečebných zložiek a 3 ambulancie lekárskej služby prvej pomoci.

Zabezpečenie zdravotnej starostlivosti, ktorou sa zabezpečuje nepretržitá dostupnosť všeobecnej ambulantnej starostlivosti pre dospelých, všeobecnej ambulantnej starostlivosti pre deti a dorast a špecializovanej zubno-lekárskej ambulantnej starostlivosti je lekárska služba prvej pomoci (LSPP). Verejná minimálna sieť poskytovateľov lekárskej služby prvej pomoci, ktorí poskytujú všeobecnú ambulantnú zdravotnú starostlivosť

- a) pre dospelých, je ustanovená najmenej jedným poskytovateľom zdravotnej starostlivosti na 100 000 obyvateľov.
- b) pre deti a dorast, je ustanovená najmenej jedným poskytovateľom zdravotnej starostlivosti na 50 000 detí.
- c) Pre špecializovanú zubno-lekársku ambulantnú zdravotnú starostlivosť, je ustanovená najmenej jedným poskytovateľom na 400 000 obyvateľov.

V prípade nevykonávania LSPP hrozí kolaps systému poskytovania nepretržitej ambulantnej starostlivosti a enormné zaťaženie ústavných pohotovostných služieb diagnózami, ktoré bežne zvládajú riešiť lekári slúžiaci LSPP. V súčasnej situácii je na území BSK poskytovaných pre takmer 630 000 obyvateľov 4 poskytovateľmi LSPP pre dospelých a 3 poskytovateľmi LSPP pre deti a dorast.

Na zabezpečenie neodkladnej zdravotnej starostlivosti je určená pevná sieť zdravotníckych zariadení. Ústavná pohotovostná služba je poskytovanie ambulantnej zdravotnej starostlivosti 24 hodín denne, zabezpečuje ju poskytovateľ ústavnej zdravotnej starostlivosti. V rámci kraja je územie Bratislavy, Senca a Pezinku zabezpečená ústavná pohotovostná služba cez pracoviská Univerzitnej Nemocnice Bratislava.

Pre okres Malacky je ústavná pohotovostná služba zabezpečená cez Nemocnicu Malacky v rozsahu urgentný príjmu, anesteziológia a intenzívna medicína, chirurgie, vnútorného lekárstva a gynekológie. Ústavná pohotovostná služba rieši pacientov, ktorých diagnosticky a terapeuticky nie sú schopní lekári LSPP doriešiť, pacientov ktorí sú v ohrození života a privezie ich záchranná zdravotná služba (RLP, RZP) pacientov, ktorí sú vážnejšie chorí a privezu ich príbuzní. Vyžaduje si personálne a materiálne technické vybavenie na takej úrovni, aby lekári mohli rozhodnúť či sa pacient môže liečiť v domácom prostredí, alebo musí byť hospitalizovaný.

Tabuľka 45 Prehľad všeobecnej zdravotnej starostlivosti v sídelnej štruktúre Bratislavského kraja v r. 2010

územie	všeobecné lekárstvo			všeobecná starostlivosť o deti a dorast		
	počet ambulancií	počet lekárskeho miest	na 10 000 obyvateľov (18- a viacroční)	počet ambulancií	počet lekárskeho miest	na 10 000 obyvateľov (0- až 17- roční)
okres Bratislava I	77	45,28	12,78	10	8,00	14,13

okres Bratislava II	54	60,40	6,28	22	23,70	13,45
okres Bratislava III	61	43,88	8,10	14	11,70	12,08
okres Bratislava IV	32	31,55	3,89	28	28,50	17,89
okres Bratislava V	30	29,20	2,87	33	33,60	21,85
okres Malacký	21	18,50	3,25	13	11,15	8,54
okres Pezinok	24	19,40	4,00	11	10,20	9,25
okres Senec	22	17,78	3,34	16	11,36	8,63
Bratislavský kraj	321	265,99	5,05	147	138,21	13,61
SR	2 223	2 115,08	4,80	1 161	1 071,45	10,41

Zdroj: Zdravotnícka ročenka Slovenskej republiky 2010, NCZI

Pozn.: relatívne údaje sú prepočítané na počet obyvateľov SR a vybraných skupín obyvateľstva k 31.12. 2010

Tabuľka 46 Prehľad všeobecnej zdravotnej starostlivosti v sídelnej štruktúre Bratislavského kraja v r. 2010 (pokrač.)

územie	lekárska služba prvej pomoci ¹⁾			stomatológia		
	počet ambulancií	počet lekárskeho miest	na 10 000 obyvateľov	počet ambulancií	počet lekárskeho miest ²⁾	na 10 000 obyvateľov
okres Bratislava I	1	-	-	106	75,15	18,29
okres Bratislava II	-	-	-	75	90,43	7,95
okres Bratislava III	-	-	-	62	57,34	8,98
okres Bratislava IV	-	-	-	45	45,40	4,68
okres Bratislava V	3	5,30	0,45	58	65,98	5,64
okres Malacký	-	-	-	27	25,40	3,63
okres Pezinok	5	6,20	1,04	16	13,95	2,34
okres Senec	-	-	-	23	23,44	3,53
Bratislavský kraj	9	11,50	0,18	412	397,09	6,32
SR	214	307,13	0,57	2 425	2 425,21	4,46

Zdroj: Zdravotnícka ročenka Slovenskej republiky 2010, NCZI

Pozn.: relatívne údaje sú prepočítané na počet obyvateľov SR a vybraných skupín obyvateľstva k 31.12. 2010

¹⁾ v údajoch nie je zarátaná LSPP stomatologická pre dospelých a LSPP stomatologická pre deti a dorast

²⁾ počet LM v odbornom útvaru stomatológia a detské zubné lekárstvo

Lôžkové zdravotnícke zariadenia

Na území Bratislavského kraja pôsobí 19 lôžkových zdravotníckych zariadení. Nasledovné zariadenia v rámci BSK majú viacero pracovísk:

- Fakultná nemocnica s poliklinikou Bratislava: pracovisko Ružinovská 6, Antolská 11, Limbova 2, Mickiewiczova 13, Podunajské Biskupice - Krajinská 91,
- Nemocnica s poliklinikou Malacký - Nemocničná a.s.: Duklianských hrdinov 34, Malacký, Hviezdoslavova 56, Stupava.

Úroveň zdravotníckych zariadení a poskytovanie služieb v oblasti zdravotníctva je v Bratislavskom kraji na relatívne vysokej úrovni. K tomuto faktoru prispieva výraznou mierou najmä lokalizácia rôznych typov zdravotníckych zariadení na území hl. m. SR Bratislavy.

Ambulancie

Na území BSK sa ku koncu roku 2011 nachádzalo 2 021 ambulantných zdravotníckych zariadení (pracovísk).

Polikliniky

Na území Bratislavského kraja sa, podľa údajov z odboru zdravotníctva Bratislavského samosprávneho kraja, nachádza 19 zdravotníckych zariadení typu Poliklinika, pričom iba dve zariadenia sa nachádzajú v mimobratislavských okresoch. V oblasti zdravotníctva má Bratislavský samosprávny kraj v zriaďovateľskej pôsobnosti iba jedno zariadenie, a to Polikliniku Karlova Ves.

Počet pracovníkov podľa vybraných povolání v okresoch Bratislavského kraja za rok 2010

Územie	Zdravotnícky pracovníci	v tom				
		lekári	zubní lekári	farmaceuti	sestry	pôrodné asistentky
BSK	16 472	4 006	504	910	6 535	266
Bratislava I	1 818	458	137	139	589	24
Bratislava II	7 257	1 959	110	194	3 132	196
Bratislava III	3 876	871	61	158	1 850	10
Bratislava IV	557	154	56	61	181	9
Bratislava V	1 564	292	77	264	276	13
Malacky	481	92	23	37	220	8
Pezinok	681	127	16	27	207	4
Senec	238	53	24	30	80	2
Územie	v tom					Spolu
	laboranti	asistenti	technici	iní zdravotníckí pracovníci	ostatní pracovníci	
BSK	1323	2254	292	382	7447	23 919
Bratislava I	153	212	45	61	728	2 546
Bratislava II	412	993	101	160	3334	10 591
Bratislava III	346	488	21	71	2137	6 013
Bratislava IV	22	32	29	13	92	649
Bratislava V	184	395	46	17	692	2 256
Malacky	18	60	20	3	175	656
Pezinok	177	58	12	53	243	924
Senec	11	16	18	4	46	284

Zdroj: Zdravotnícka ročenka SR 2010

Lekárne

Ku koncu roku 2011 pôsobilo na území Bratislavského kraja 269 verejných lekární a 9 nemocničných lekární:

Okres/kraj	Počet verejných lekární
Bratislava I	41
Bratislava II	61
Bratislava III	35
Bratislava IV	28
Bratislava V	31
Malacky	28
Pezinok	18
Senec	27
Bratislavský kraj celkom	269

Zdroj: BSK, údaje k 31.12.2011

Zariadenia sociálnych služieb

Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v kompetencii Bratislavského samosprávneho kraja definuje také sociálne služby, ktoré by mali rešpektovať právo ľudí so zdravotným postihnutím najmä na **nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti** tak, aby mali možnosť zvoliť si miesto pobytu, ako aj to, kde a s kým budú žiť, na rovnakom základe s ostatnými, a aby neboli nútení žiť v určitom prostredí. Aby mali prístup k celému spektru podporných služieb, či už domácich alebo pobytových a ďalších komunitných podporných služieb vrátane osobnej pomoci, nevyhnutných pre nezávislý život v spoločnosti a pre začlenenie sa do nej, a na zabránenie izolácie alebo segregácie v spoločnosti. Komunitné služby a zariadenia pre širokú verejnosť by mali byť za rovnakých podmienok prístupné osobám so zdravotným postihnutím a aby zohľadňovali ich potreby. Sociálne služby by mali zároveň rešpektovať **osobnú mobilitu** - najmä uľahčenie prístupu ku kvalitným pomôckam na mobilitu, zariadeniam, podporným technológiám a k rôznym formám asistencie a k sprostredkovateľom, a to aj zabezpečením ich finančnej dostupnosti. Dôležitým prvkom poskytovania sociálnych služieb je **rešpektovanie domova a rodiny**, teda poskytnutie primeranej pomoci pri výkone ich povinností spojených s výchovou detí. Zabezpečenie, aby deti so zdravotným postihnutím mali rovnaké práva, pokiaľ ide o život v rodinnom prostredí. Aby dieťa nebolo oddelené od svojich rodičov proti svojej vôli, s výnimkou prípadov, keď príslušné orgány na základe súdneho preskúmania a v súlade s platným právom a predpismi rozhodnú, že takéto oddelenie je nevyhnutné v najlepšom záujme dieťaťa. Ak najbližšia rodina nie je schopná starať sa o dieťa so zdravotným postihnutím, je potrebné vynaložiť všetko úsilie, aby sa zabezpečila náhradná starostlivosť v rámci širšej rodiny, a ak to nie je možné, v rodinnom prostredí v rámci spoločenstva. Sociálne služby by mali rešpektovať právo ľudí so zdravotným postihnutím na **habilitáciu a rehabilitáciu**, ktoré by mali vytvoriť účinné a primerané opatrenia, a to aj cestou vzájomnej podpory ľudí so zdravotným postihnutím, aby umožnili osobám so zdravotným postihnutím dosiahnuť a udržať si maximálnu možnú samostatnosť, uplatniť v plnej miere telesné, duševné, sociálne a profesijné schopnosti a dosiahnuť plné začlenenie a zapojenie do všetkých oblastí života. Na tento účel sú potrebné komplexné habilitačné a rehabilitačné služby a programy, najmä v oblasti zdravotníctva, zamestnanosti, vzdelávania a sociálnych služieb tak, aby tieto služby a programy sa začínali v čo najskoršej etape a boli založené na multidisciplinárnom posúdení individuálnych potrieb a predností, podporovali zapojenie a začlenenie do spoločnosti a do všetkých oblastí jej života, boli dobrovoľné a dostupné pre osoby so zdravotným postihnutím čo najbližšie k miestu ich bydliska, vrátane vidieckych oblastí. Nemenej dôležitým prvkom sociálnych služieb je **účasť na kultúrnom živote, rekreácii, záujmových aktivitách a športe** s cieľom umožniť zúčastňovať sa na rovnakom základe s ostatnými, na rekreačných, záujmových a športových aktivitách.

Sociálne služby sú mimoriadne významnou časťou aktivít Bratislavského samosprávneho kraja. Právna úprava zákona o sociálnych službách definuje sociálnu službu ako odbornú činnosť, obslužnú činnosť alebo ďalšiu činnosť alebo súbor týchto činností, ktoré sú zamerané na:

- prevenciu vzniku nepriaznivej sociálnej situácie, riešenie nepriaznivej sociálnej situácie alebo zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osoby, rodiny alebo komunity,
- zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti fyzickej osoby viesť samostatný život a na podporu jej začlenenia do spoločnosti,
- zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb fyzickej osoby,
- riešenie krízovej sociálnej situácie fyzickej osoby a rodiny,
- prevenciu sociálneho vylúčenia fyzickej osoby a rodiny.

Z hľadiska cieľovej skupiny, ktorej sú sociálne služby poskytované sa delia na:

- sociálne služby na zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb (ide najmä o sociálne služby pre ľudí bez domova);
- sociálne služby na podporu rodiny s deťmi (napr. na zosúladienie rodinného a pracovného života alebo zabezpečenie dočasnej starostlivosti o deti);
- sociálne služby pre osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a osoby v dôchodkovom veku (prevažne služby pre osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby a pre starších ľudí);
- sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií (krízová pomoc, monitorovanie a signalizácia potreby pomoci);
- podporné služby (odľahčovacia služba, služba v stredisku osobnej hygieny, v práčovni a pod.).

Sociálne služby sa poskytujú ambulantnou formou, terénnou formou, pobytovou týždennou alebo pobytovou celoročnou formou, na čas určitý alebo neurčitý.

Sociálne služby sú obyvateľom územia BSK poskytované prostredníctvom:

1. zariadení sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK,
2. obcí a ich zariadení sociálnych služieb,
3. iných fyzických a právnických osôb, poskytujúcich sociálnu pomoc v zmysle zákona o sociálnych službách (ďalej len „neverejní poskytovatelia“).
4. Podľa § 81 zákona 448/2008 Z.z. o sociálnych službách vyšší územný celok zabezpečuje poskytnutie:
 - a. sociálnej služby v útulku, v domove na pol ceste, v zariadení núdzového bývania, v zariadení dočasnej starostlivosti o deti, v zariadení podporovaného bývania, v rehabilitačnom stredisku, v domove sociálnych služieb, v špecializovanom zariadení a v integračnom centre,
 - b. tlmočnickej služby,
 - c. základného sociálneho poradenstva a sociálneho poradenstva,
 - d. aj iných druhov sociálnej služby podľa § 12 zákona o sociálnych službách.

Ambulantná forma sociálnej služby sa poskytuje fyzickej osobe, ktorá dochádza, je sprevádzaná alebo je dopravovaná do miesta poskytovania sociálnej služby.

Ambulantná forma poskytovanej sociálnej služby za rok 2012

Druh sociálnej služby	Počet	Kapacita
denné centrum	31	1538
denný stacionár	10	75
domov sociálnych služieb	18	360
integračné centrum	3	32
jedáleň	13	-
krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom telekomunikačných technológií	4	-
nocľaháreň	4	250
pomoc pri výkone opatrovníckych práv a povinností	4	-
požičiavanie pomôcok	7	-
práčovňa	8	-
prepravná služba	12	-
rehabilitačné stredisko	19	413
sociálna rehabilitácia	2	-
sociálne poradenstvo - špecializované	24	-
sociálne poradenstvo - základné	25	-

sprievodcovská a predčitateľská služba	1	-
sprievodcovská a predčitateľská služba	4	-
stredisko osobnej hygieny	5	-
špecializované zariadenie	3	46
zariadenie opatrovateľskej služby	1	9
zariadenie pre seniorov	2	45

Zdroj: Centrálny register poskytovateľov sociálnych služieb, MPSVaR SR, 2012

Pobytová forma sociálnej služby v zariadení sa poskytuje, ak súčasťou sociálnej služby je ubytovanie. Pobytová sociálna služba sa poskytuje ako celoročná sociálna služba alebo týždenná sociálna služba.

Pobytová ročná forma poskytovanej sociálnej služby za rok 2012

Druh sociálnej služby	Počet	Kapacita
denný stacionár	1	20
domov na pol ceste	4	41
domov sociálnych služieb	58	1638
nízkoprahové denné centrum	1	80
rehabilitačné stredisko	2	7
špecializované zariadenie	8	117
útulok	16	370
zariadenie dočasnej starostlivosti o deti	4	34
zariadenie núdzového bývania	9	97
zariadenie opatrovateľskej služby	20	326
zariadenia podporovaného bývania	21	148
zariadenia pre seniorov	34	2099

Zdroj: Centrálny register poskytovateľov sociálnych služieb, MPSVaR SR, 2012

Pobytová týždenná forma poskytovanej sociálnej služby za rok 2012

Druh sociálnej služby	Počet	Kapacita
domov sociálnych služieb	9	136
rehabilitačné stredisko	2	49
špecializované zariadenie	1	1
zariadenie opatrovateľskej služby	1	9

Zdroj: Centrálny register poskytovateľov sociálnych služieb, MPSVaR SR, 2012

Terénna forma sociálnej služby sa poskytuje fyzickej osobe v jej prirodzenom sociálnom prostredí. Terénnu sociálnu službu možno poskytovať aj prostredníctvom terénnych programov, ktorých cieľom je predchádzať sociálnemu vylúčeniu fyzickej osoby, rodiny a komunity, ktoré sú v nepriaznivej sociálnej situácii.

Terénna forma poskytovanej sociálnej služby za rok 2012

Druh sociálnej služby	Počet
Jedáleň	2
nízkoprahové denné centrum	1
opatrovateľská služba	86
prepravná služba	18
sociálne poradenstvo - špecializované	4
sociálne poradenstvo - základné	3

stredisko osobnej hygieny	1
tlmočnická služba	1

Zdroj: Centrálny register poskytovateľov sociálnych služieb, MPSVaR SR, 2012

Poskytovanie terénnej sociálnej služby alebo ambulantnej sociálnej služby má prednosť pred pobytovou sociálnou službou. Ak terénna sociálna služba alebo ambulantná sociálna služba nie je vhodná, účelná alebo dostatočne nerieši nepriaznivú sociálnu situáciu fyzickej osoby, poskytuje sa pobytová sociálna služba. Pri pobytovej sociálnej službe má prednosť týždenná pobytová sociálna služba pred celoročnou pobytovou sociálnou službou

Kultúrne zariadenia

Bratislavský samosprávny kraj je priamym zriaďovateľom siedmich kultúrnych zariadení. Jedná sa o nasledujúce tabuľkovo vyjadrené štyri divadlá v Bratislave a tri zariadenia mimo územia hl. mesta.

Tabuľka 47 Kultúrne zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja

Názov zariadenia	sídlo
Malokarpatské osvetové stredisko	Modra
Malokarpatská knižnica v Pezinku	Pezinok
Malokarpatské múzeum v Pezinku	Pezinok
Bratislavské bábkové divadlo	Bratislava I
Divadlo LUDUS	Bratislava V
Divadlo ASTORKA Korzo 90	Bratislava I
Divadlo ARÉNA	Bratislava V

Zdroj: BSK, spracovanie Aurex, 2012

Stála scéna

Divadlá

Ročný výkaz Ministerstva kultúry SR o štátnych a súkromných profesionálnych divadlách eviduje za rok 2010 celkom 71 stálych scén s počtom sedadiel 14 703.

V rámci sledovaných divadiel pôsobilo v Bratislavskom kraji 7 štátnych divadelných subjektov (v správe štátu, kraja alebo obec), ktoré vykazovali 10 stálych scén a 17 divadelných subjektov v súkromnom zriadení. Divadelná scéna pôsobiaca na území BSK disponuje s celkovým počtom sedadiel 6 132.

Odohrané predstavenia vykazujúcich divadiel v SR videlo v roku 2010 celkovo 1 254 330 divákov, z ktorých až 645 507 divákov navštívilo inscenácie v divadelných zariadeniach sídliačich v Bratislavskom samosprávnom kraji, t.j. takmer 51,5 % divákov. Bratislava je tak bezpochyby národným centrom divadelného života a pôsobiskom aktívnych divadelných inštitúcií ponúkajúcich množstvo hier a inscenácií.

Štátne divadlá, resp. divadlá v správe štátu, BSK alebo obce v riešenom území, navštívilo v Bratislavskom samosprávnom kraji v roku 2010 celkovo 465 514 návštevníkov, čo pri počte 689 094 ponúknutých miest v hľadisku na všetkých predstaveniach predstavuje globálnu obsadenosť na úrovni 67,55 %. Súkromné divadlá navštívilo 179 993 osôb.

V záujme kraja by malo byť podporovanie takýchto voľno časových možností na intelektuálnej báze pre šírenie kultúrneho povedomia a umeleckej osvety obyvateľstva kraja.

Divadlá podľa druhu vlastníctva podľa druhu vlastníctva v BSK

Bratislavský kraj	Štátne	Neštátne
-------------------	--------	----------

Počet stálych scén v prevádzke	10	15
Počet sedadiel v stálych scénach v prevádzke	4320	1996
Divadelné súbory	6	12

Zdroj: Databáza RegDat, 2011

Repertoár a návštevníci divadiel podľa druhu vlastníctva podľa rok, územie, typ predstavenia, typ ukazovateľa a Druh vlastníctva - kultúra, 2011

	Počet inscenácií v repertoári		Počet predstavení		Počet premiér		Počet návštevníkov na predstaveniach	
	Štátne	Neštátne	Štátne	Neštátne	Štátne	Neštátne	Štátne	Neštátne
Bratislavský kraj								
Činohra	83	102	867	1032	21	35	204578	156981
Opera	27	1	168	2	4	0	69592	163
Opereta	0	0	0	0	0	0	0	0
Muzikál	7	0	102	0	2	0	43630	0
Balet	14	0	84	0	5	0	41498	0
Pohybové divadlo	0	12	0	65	0	2	0	18267
Bábkové divadlo	34	26	313	346	3	7	43658	18900
Ostatné	24	9	48	68	1	2	21340	3486
Spolu	189	150	1582	1513	36	46	424296	216484

Zdroj: Databáza RegDat, 2011

Divadelné festivaly

V roku 2010 zorganizovali profesionálne divadlá v SR celkovo 28 divadelných prehliadok alebo festivalov a tiež 60 tvorivých divadelných dielní. Dve prehliadky z uvedeného počtu boli regionálneho charakteru, 6 bolo celoslovenských a 20 festivalov malo medzinárodný charakter. Festivalových podujatí sa zúčastnilo 22 972 slovenských aj zahraničných aktívnych účastníkov a 83 223 návštevníkov.

Na území BSK sa v roku 2010 uskutočnilo 10 takýchto divadelných podujatí, z ktorých 8 malo medzinárodný charakter a 2 celoslovenský. Iba jeden festival bol pritom neperiodického charakteru, inak všetky podujatia sa uskutočnili v rámci periodického, resp. ich dlhodobého pôsobenia. Tvorivých dielní a workshopov na divadelnú tematiku sa na území BSK v rovnakom roku uskutočnilo celkovo 18, t.j. 30% obdobných podujatí na celom území SR.

Galérie

Ročný výkaz Ministerstva kultúry SR o galériách uvádza za rok 2010 na Slovensku celkovo 25 galérií. Jedna galéria je v zriaďovateľskej pôsobnosti štátu, 16 prináleží samosprávnym krajom, 7 galérií je obecných a 1 galérie je zriaďovateľom iná právnická osoba. Návštevnosť v niektorých galériách v SR vzrástla, v iných mierne poklesla, ale celkovo oproti roku 2009 vykazuje predsa len nárast z 374 667 osôb na 414 323 osôb. Záujem o expozície v galériách je preto priaznivý a z časového hľadiska zvyšujúcej sa návštevnosti pozitívny.

Na území Bratislavského kraja pôsobili podľa výkazu v roku 2010 dve galérie so 4 pobočkami, ktoré svoju činnosť vykonávali v podobe 25 stálych expozícií. Celkovo sa však v kraji uskutočnilo 79 realizovaných výstav, ktoré v roku 2010 navštívilo 106 201 návštevníkov, z toho 42 161 neplatiacich. Galérie totiž v rámci osvetovej motivácie verejnosti a zvýšenia návštevnosti galérií zaviedli rôzne predplatné vstupy, ktoré umožňujú návštevníkom niekoľkonásobný počet vstupov. Niektoré galérie poskytujú voľný vstup v poslednú nedeľu v mesiaci, niektoré v rámci dní galérií a múzeí, iné

poskytujú voľný vstup pre pedagógov a žiakov výtvarných odborov, pre výtvarných umelcov, pracovníkov galérií a múzeí a pod.

Bratislavský kraj sa na celkovej návštevnosti galérií v SR podieľal viac ako 25% všetkých osôb, ktoré v roku 2010 zavítali do galérií v krajine.

Galérie v BSK porovnanie počtu v 2001 a 2011

Bratislavský kraj	2001	2011
Počet galérií	3	3
Počet pobočiek	6	2
Počet tematických expozícií	20	25
Počet zbierkových predmetov	90210	93 796
Počet vlastných výstav realizovaných v SR	51	53
Počet realizovaných výstav	89	68
Počet výstav dovezených zo zahraničia	10	9
Počet kultúrno-výchovných a vzdelávacích aktivít usporiadaných galériami	479	4 121
Počet návštevníkov na výstavách a expozíciách	135378	136 092

Zdroj: Databáza RegDat, 2011

V meste Bratislava však postupne etablovalo viac ako 60 menších galérií prezentujúcich rôzne formy súčasného umenia. Ich zriaďovateľom sú fyzické a právnické osoby, pričom ich činnosť nie je jednotne monitorovaná. Galérie sú však obdobne zamerané na autorskú prezentáciu umeleckých diel, ako aj na ponúkajú priestorov pre začínajúcich umelcov. Tieto komerčné galérie týmto spôsobom vytvárajú príležitosti pre manifestovanie aktuálnych trendov kreatívneho sveta umenia. Ich význam je preto prierezového charakteru.

Múzeá

Ročný výkaz Ministerstva kultúry SR o múzeách evidoval v roku 2010 na Slovensku pôsobnosť celkovo 110 múzeí. V tomto roku bolo navyše zaregistrované jedno nové múzeum priamo na území BSK, t.j. Mestské múzeum v Senci.

Múzeá v BSK porovnanie počtu v 2001 a 2011

Bratislavský kraj	2001	2011
Počet múzeí	16	26
Počet pobočiek	9	17
Počet tematických expozícií	55	60
Počet zbierkových predmetov	3112838	3423082
Počet realizovaných výstav	177	199
Počet vlastných výstav realizovaných v SR	..	146
Počet výstav dovezených zo zahraničia	..	5
Počet kultúrno-výchovných a vzdelávacích aktivít usporiadaných múzeami	1178	885
Počet návštevníkov na výstavách a expozíciách	496550	573937

Zdroj: Databáza RegDat, 2011

Počet návštevníkov výstav a expozícií v múzeách predstavoval na Slovensku v tomto roku 3 313 510, z ktorých 1 171 281 ľudí bolo neplatiacich na základe obdobnej špecifikácie motivovania verejnosti navštíviť kultúrne stánky ako v prípade vyššie uvedených Galérií.

Na území Bratislavského kraja pôsobili v roku 2010 takmer 23 % všetkých múzeí na Slovensku, t.j. 25 múzeí s 19 pobočkami, ktoré svoju činnosť demonštrovali v podobe 57 stálych expozícií. Celkovo sa

však v kraji uskutočnilo 196 realizovaných výstav, ktoré v roku 2010 navštívilo 463 522 návštevníkov, z toho 186 360 neplatiacich. Bratislavský kraj na návštevnosti múzeí na Slovensku podieľal takmer 14% všetkých osôb.

Múzeá na Slovensku usporiadali v roku 2010 celkovo 1 227 výstav. Medzi najnavštevovanejšie múzejné objekty v krajine patrilo v tomto roku na území BSK na šiestom mieste Múzeum mesta Bratislavy – Národná kultúrna pamiatka Hrad Devín.

Rozvoj múzeí a galérií

Návrh stratégie rozvoja múzeí a galérií v Slovenskej republike považuje ako najvýznamnejšie pólly rastu oblasti muzeálnej práce najmä odbornú správu, ochranu zbierkových predmetov, inovatívne riešenia implementácie informačných technológií do muzeálnej práce, znižovanie nárokov na kvalitu a potrebu profesionálneho rastu ľudských zdrojov a tiež rozmanité formy prezentácie muzeálnych výstupov pre verejnosť.

Digitalizácia huteľného kultúrneho dedičstva a zapojenie získaných poznatkov a informácií do systémov smerujúcich k znalostnej spoločnosti vytvára rovnako jednu zo základných priorít múzeí a galérií, ku ktorým sa prikláňa aj rozvoj múzeí a galérií v Bratislavskom kraji. Ich cieľom je možnosť operatívnejšieho využitia informácií a poznatkov vo vyučovacom, vzdelávacom, plánovacom a rozhodovacom procese.

Kiná

Kiná dnes predstavujú jednu z najpopulárnejších foriem kultúrnych zariadení vôbec. Na území Bratislavského kraja sa nachádza približne 30 aktívnych projekčných miest. Vo väčšine prípadov sú súčasťou rozsiahlych komplexov, čo má za dôsledkov postupné eliminovanie počtu lokálnych kín a filmových klubov, ktoré zachovávajú tradičné umelecké hodnoty kinematografie.

Knižnice

V ročnom výkaze Ministerstva kultúry SR o knižniciach sa na Slovensku za rok 2010 uvádza celkový počet 1990 fungujúcich verejných knižníc, čo je v porovnaní s predchádzajúcim rokom predstavuje úbytok o 71 knižníc. Počet vedeckých knižníc sledovaných v rezorte kultúry SR bolo celkovo 9. Akademické a zároveň aj špecializované vedecké knižnice sa vykazujú od roku 2007 len v rezorte školstva, medzi ktoré na území BSK patrí Slovenská ekonomická knižnica EU v Bratislave. Počet špeciálnych knižníc sa v roku 2010 znížil v SR o jedenásť, t.j. na úroveň 346 knižníc.

Na základe ročných výstupov Regionálnej databázy REGDAT Štatistického úradu SR bolo v roku 2010 na Slovensku celkovo 1 990 fungujúcich knižníc. Na území BSK sa nachádzalo v tomto roku 79 knižníc, t.j. 3,82% všetkých knižníc SR. Z pomedzi 506 2448 aktívnych používateľov na Slovensku mali používatelia v BSK zastúpenie 50 604, t.j. 10%. Zhruba desať percentné zastúpenie má aj počet návštevníkov.

Tabuľka 48 Knižnice v Bratislavskom samosprávnom kraji

	2006	2007	2008	2009	2010
Fungujúce knižnice	79	72	74	74	76
Aktívni používatelia	52 304	51 767	49 820	49 249	50 604
Aktívni používatelia do 15 rokov	16 626	16 67	15 126	16 815	14 959
Počet návštevníkov	564 100	561 584	576 335	552 719	602 080

Zdroj: Databáza REGDAT, ŠÚ SR

Tabuľka 49 Knižničné jednotky a výpožičky v Bratislavskom samosprávnom kraji

	2006	2007	2008	2009	2010
Počet knižničných jednotiek					
Knižničné jednotky spolu	1 756 720	1 759 851	1 752 900	1 737 299	1 738 684
Odborná literatúra pre dospelých	452 215	464 236	456 931	449 240	451 867
Krásna literatúra pre dospelých	849 174	842 300	846 494	843 814	846 727
Odborná literatúra pre deti	94 721	88 705	88 015	86 976	85 595
Krásna literatúra pre deti	360 591	364 608	361 448	357 269	354 495
Počet výpožičiek					
Knižničné jednotky spolu	2 347 593	2 409 032	2 298 931	2 240 120	2 183 400
Odborná literatúra pre dospelých	348 636	365 484	356 955	344 788	322 899
Krásna literatúra pre dospelých	945 386	972 790	938 998	946 655	938 060
Odborná literatúra pre deti	125 006	124 673	107 011	101 781	95 533
Krásna literatúra pre deti	356 219	356 028	330 310	305 632	338 629

Zdroj: Databáza REGDAT, ŠÚ SR

Na základe Adresáru knižníc SR, ktorý prevádzkuje Slovenská národná knižnica za účelom zverejňovania štatistickej ročenky o knižniciach, sa v Bratislavskom samosprávnom kraji nachádza nasledujúce významovo - účelová štruktúra knižníc.

Štruktúra knižníc BSK	počet
Regionálne knižnice s krajskou pôsobnosťou	1
Regionálne knižnice 1	1
Mestské knižnice 10	10
Obecné profesionalizované knižnice 14	14
Obecné neprofesionalizované knižnice 48	48
Špecializované knižnice 83	83
Z toho lekárske knižnice	11
Technické knižnice	12
Pôdohospodárske knižnice	4
Knižnice múzeí a galérií	12
Knižnice SAV	39
Iné špeciálne knižnice	5

zdroj: Adresár knižníc SR, Slovenská národná knižnica

Podľa Návrhu stratégie rozvoja slovenského knihovníctva je potrebné považovať všetky súčasti Knižničného systému SR bez ohľadu na zriaďovateľa – národnú knižnicu; vedecké, akademické, školské, verejné a špeciálne knižnice – za rovnako dôležité pri rozvoji a stabilizácii celku. Iba stabilný

systém môže podľa ustanovení návrhu stratégie posunúť kvalitu knižnično – informačných služieb pre verejnosť na úroveň zodpovedajúcu potrebám vedomostnej spoločnosti.

Regionálna a miestna kultúra

Miestna a regionálna kultúra predstavuje zložitý viacvrstvový segment, ktorý dimenzuje celospoločenský rozvoj. Ďalšie smerovanie jej vývoja bude preto podľa národnej koncepcie rozvoja miestnej a regionálnej kultúry ovplyvňované vývojom celej spoločnosti, prioritami a kultúrnou politikou verejnej správy a rôznymi globálnymi vplyvmi. Súbežne s týmito trendmi rozvoja má svoju nezastupiteľnú úlohu miestna aj regionálna kultúra ako súčasť rozvoja riešeného územia. Najmä vo forme zabezpečenia ochrany a rozvoja miestnej identity a kultúry, mapovania kultúrnych zdrojov územia, strategického plánovania pri využití kultúrnych, historických a spoločenských poznatkov a silných stránok územia.

Najdynamickejší rozvoj kultúry v európskom ponímaní v súčasnosti prebieha v oblasti kreatívneho priemyslu. Ako je uvedené národnej koncepcii rozvoja miestnej a regionálnej kultúry, kultúra je fenoménom založeným na znalostiach a zručnostiach a jej význam je nenahraditeľný v procese budovania znalostnej spoločnosti. Bratislavský kraj nevynímajúc.

Tradičná ľudová kultúra predstavuje súhrn hmotných a nehmotných produktov ľudskej činnosti, vytvorených v tradičných spoločnostiach. Prenášala sa z generácie na generáciu ústnym podaním, napodobňovaním a v podstatne i písomnou formou. Tradičná ľudová kultúra ako ucelený a živý systém zanikala postupne s modernizáciou spoločnosti, avšak viaceré jej prejavy sa stali zdrojom kultúrnej a spoločenskej identity a uchovávali sa ako prejavy lokálneho, regionálneho alebo národného kultúrneho dedičstva.

Tradičná ľudová kultúra sa uchováva v dvoch prostrediach – v primárnom, prirodzenom vidieckom i mestskom prostredí a v sekundárnom, kde mnohí amatérski umelci, dobrovoľníci a inštitúcie tradičné javy a prejavy predstavujú, interpretujú, imitujú či revitalizujú, pričom hlavným cieľom je poukázať na ich estetickú a vzdelávaciu funkciu. Kľúčovými faktormi uchovávania sú úcta k rodinným tradíciám či tradíciám rodiska, vzťah k národným zvykom a identite, vôľa aktívnych jednotlivcov, inštitucionálna starostlivosť a v neposlednom rade komerčný charakter.

V dnešnej podobe tradičná ľudová kultúra prispieva nielen ku kultivovanosti občanov, ale podieľa sa aj na ekonomickom rozvoji. Je oporou cestovného ruchu v podobe inšpirácie mnohých podnikateľských aktivít a teda aj akýmsi stimulom kreatívnej sebarealizácie jednotlivcov, resp. kreatívneho priemyslu. V prípade BSK prispieva k rozvoju povedomia o celom regióne vrátane jeho manifestovania smerom do zahraničia. Nemalý význam má však aj v mravnej a estetickej výchove mladých ľudí, v rozvíjaní talentu jednotlivcov či folklórnych súborov vo všetkých podobách umenia.

Nebezpečenstvo straty tradičnej ľudovej kultúry a spoločenských dôsledkov je v súčasnosti umocnené otvorenosťou voči preberaniu unifikovaných kultúrnych foriem, najmä procesom globalizácie. Hrozba zániku je preto citelná.

Základným motívom je jej sprístupnenie pre súčasné i budúce generácie. K tomu by mali slúžiť koordinované opatrenia smerujúce k identifikácii, dokumentácii, ochrane a účinnejšiemu prístupu k informáciám o nej, ako aj k podpore a rozvoju ešte žijúcich foriem tradičnej ľudovej kultúry.

Medzi regionálne tradície môžeme zaradiť:

Bratislava	Bratislavský bál Bratislavský majáles Letné Shakespearovské slávnosti 2013 Bratislavské Jazzové Dni Viva Musica! Račianske hody
Malacky	Malacká hudobná jar Prvomájové Malacky

	Adventné Malacky Kultúrne leto Zejdeme sa na hambálku Veľká noc v kaštieli Výstavy v kaštieli Jablkové hodovanie
Pezinok	Vínne trhy Ad una corda Veľká cena veteránov Keramické trhy Pezinský permoník Malokarpatský stravec Festival Eugena Suchoňa Pezinský stravec Svätomartinské požehnanie vína Deň otvorených pivníc
Senec	Senecké leto Karneval Trojkráľové kúpanie Senecká ruka Varenie guláša

Kultúrne pamiatky

Ku koncu roku 2011 bolo na celom území SR evidovaných 13 122 nehnuteľných pamiatkových objektov a 9 501 kultúrnych pamiatok. Priestorové rozloženie nehnuteľných kultúrnych pamiatok nachádzajúcich sa v okresoch BSK je uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 50 Nehnuteľné kultúrne pamiatky v okresoch Bratislavského samosprávneho kraja

Okres	Pamiatkový objekt	Národná kultúrna pamiatka
Bratislava I	895	641
Bratislava II	13	11
Bratislava III	51	27
Bratislava IV	118	61
Bratislava V	28	19
Malacky	113	73
Pezinok	248	185
Senec	45	32
SPOLU	1 511	1 049

Zdroj: Pamiatkový úrad SR

Najväčšia koncentrácia pamiatkových objektov (895) a kultúrnych pamiatok (641) v Bratislavskom kraji sa nachádza v okrese Bratislava I, čo je logicky spôsobené prítomnosťou historického jadra Bratislavy, ktoré je vyhlásené aj za pamiatkovú rezerváciu. Naopak najmenej pamiatok nachádzame v okrese Bratislava II. Z okresov mimo územia Bratislavy je najväčšia koncentrácia pamiatkových objektov a kultúrnych pamiatok v okrese Pezinok. Pamiatková zóna je územie s historickým sídelným usporiadaním, územie kultúrnej krajiny s pamiatkovými hodnotami alebo územie s archeologickými nálezmi a archeologickými náleziskami, ktoré možno topograficky vymedziť. Na území Bratislavského

samosprávneho kraja na nachádza niekoľko pamiatkové zón podľa údajov z registra Ministerstva kultúry SR. Jedná sa o pamiatkové zóny Bratislava – Rača – Depo, Bratislava Rusovce, Modra. Okrem toho sa na území nachádzajú dve pamiatkové rezervácie v Bratislave a vo Veľkých Levároch. Pamiatková rezervácia je územie s uceleným historickým sídelným usporiadaním a s veľkou koncentráciou nehnuteľných kultúrnych pamiatok alebo územie so skupinami významných archeologických nálezov.

Zoznam vybraných národných kultúrnych pamiatok:

Obec	Názov národnej kultúrnej pamiatky
Bratislava	Bratislavský hrad s areálom
	Pamätník Slavín s areálom
	Academia Istropolitana
	Evanjelické lýceum, Konventná ul.
	Dóm sv. Martina
Bratislava - Devín	Devín, Slovanské hradisko
Bratislava - Dúbravka	Villa rustica, Dúbravka
Červený Kameň	Hrad s areálom

Zdroj: Pamiatkový úrad SR

A.5.4 Trendy vývoja v infraštruktúre a občianskej vybavenosti

Sieť cestných komunikácií na území Bratislavského kraja sa vyznačuje radiálno-okružnou štruktúrou, ktorej jadrom je územie hlavného mesta SR Bratislavy a jej najbližšie zázemie. Nosný komunikačný systém cestnej siete tvoria diaľnice D1, D2 a prietahy ciest I. a II. triedy, ktoré sa lúčovito rozbiehajú z hlavného mesta. Významnosť dopravnej polohy Bratislavy ešte viac umocňuje fakt, že v priestore mesta dochádza k stretu troch multimodálnych koridorov:

- IV - Berlín/Norimberg - Praha - Budapešť - Constanta/Thessaloniki – Istanbul, vedený v priestore diaľnice D2 od št. hranice s ČR – Kúty – Bratislava (Rusovce) – št. hranica s Maďarskom,
- Va. – štátna hranica SR/AT - Bratislava - Žilina - Košice – Užhorod,
- VII - rieka Dunaj.

Z cestnej siete, ktorá patrí do majetku BSK je 21,6 % ciest II. triedy a 35,2 % ciest III. triedy v kraji v nevyhovujúcom a havarijnom stave a vyžaduje si neodkladnú obnovu a rekonštrukciu.

Medzi najviac zaťažené úseky individuálnou osobnou dopravou patria prietahy ciest II. triedy na vstupoch do hlavného mesta SR Bratislavy zo všetkých smerov. Zaťaženie ciest II. triedy na území Bratislavy je 5 až 10 násobne väčšie v porovnaní s priemerným zaťažením extravilánových úsekov týchto ciest. Aj v súvislosti s nárastom motorizácie na území kraja neriešenie problému dopravnej infraštruktúry na vstupoch do hl.m. SR Bratislavy bude mať za následok zhoršenie súčasnej situácie z hľadiska nielen dopravy, ale ej vplyvov na životné prostredie vrátane zdravia.

Železničná doprava v Bratislavskom kraji sa vyznačuje radiálnou štruktúrou s pomerne hustou sieťou železničných tratí. Z hľadiska súčasného ako aj predpokladaného využívania železníc kapacita železničnej siete a jej zariadení dosťahuje. Podpora rozvoja železničnej dopravy je jednou z prioritných oblastí EK na roky 2014-2020 v rámci rozvoja dopravnej infraštruktúry.

Bratislavským krajom preteká **riečka Dunaj**, ktorá predstavuje medzinárodnú vodnú cestu, súčasť európskeho dopravného koridoru č. VII. a podľa dohody AGN magistrálna vodná cesta E 80. Spolu

s riekou Moravou vytvárajú potenciál pre rozvoj cestovného ruchu, verejnej dopravy i rozvoj zamestnanosti podporou mobility pracovnej sily.

Podiel **integrovanej dopravy** v posledných rokoch výrazne rastie, pretože ponúka úsporu nákladov pri primeranom čase dodania a vysokej kvalite s minimalizovaním negatívnych účinkov cestnej dopravy na životné prostredie. Zároveň na území mesta Bratislavy chýba dobudovanie nosného komunikačného systému a v rámci prepravných kapacít pozorujeme narastajúci podiel individuálnej osobnej dopravy a tým zvýšené zaťaženie životného prostredia exhalátmi a hlukom.

Zásobovanie územia Bratislavského samosprávneho kraja a mesta Bratislavy **elektrickou energiou** je v prevažnej miere odkázané na jej import prostredníctvom nadzemných vedení nadradenej prenosovej sústavy ZVN 400 kV.

V súčasnosti pozorujeme racionalizáciu spotreby tepla v dôsledku zavádzania meracej a regulačnej techniky ako aj zlepšovania tepelno-izolačných vlastností. Pre ďalšie obdobie aj z pozície EÚ existuje záujem o znižovanie energetickej náročnosti na jednej strane a zvyšovanie energetickej efektívnosti smerom k udržateľnému rozvoju životného prostredia a efektívnemu využívaniu zdrojov. Cieľom pre SR do roku 2020 je zníženie emisií skleníkových plynov najmenej o 13 % v porovnaní s úrovňami z roku 2005, zvýšenie podielu energie z obnoviteľných zdrojov na konečnej spotrebe energie na 14 % a posun smerom k 11 % zvýšeniu energetickej efektívnosti.

Z hľadiska vybavenia domácností na území Bratislavského kraja informačno-komunikačnými technológiami možno skonštatovať, že podiel domácností s prístupom k internetu má v posledných rokoch stúpajúcu tendenciu. V roku 2010 dosiahol tento podiel v Bratislavskom kraji hodnotu 74,7%, pričom celoslovenský priemer je 67,5%. To vytvára predpoklady a zvýšený dopyt po poskytovaní elektronických služieb zo strany verejnej správy.

Stokové siete verejnej kanalizácie pokrývajú, až na niektoré menšie okrajové lokality, prakticky celé zastavané územie kraja. V r. 2010 bol podiel odkanalizovaných obyvateľov 98,5%. Napriek vysokému celkovému podielu odkanalizovania stále existujú obce v Bratislavskom kraji s nedobudovanou, resp. nedostatočnou kanalizačnou sieťou.

Čo sa týka vývoja počtu detí zapísaných v materských školách pozorujeme, na území kraja, mierny nárast v posledných 6 rokoch. V prípade žiakov ZŠ po výraznom poklese počtu žiakov od roku 2001 do roku 2008 dochádza k opätovnému miernemu nárastu v posledných 3 rokoch.

Pri pohľade na priestorové rozmiestnenie stredných odborných škôl v Bratislavskom kraji vidíme pomerne veľkú nerovnováhu v neprospech mimobratislavských okresov. V rámci okresu Malacky sú evidované iba 2 stredné odborné školy, pričom ani jedna nie je v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK.

Rozmiestnenie zariadení **zdravotníckej infraštruktúry** je koncentrované prevažne na území hl.m. SR Bratislavy. Aj v súvislosti s predpokladaným demografickým vývojom ako aj rastúci trend počtu hospitalizovaných sa dajú v ďalšom období očakávať väčšie nároky na kapacitu, dostupnosť i kvalitu služieb v oblasti zdravotníctva.

V oblasti sociálnej starostlivosti prevláda na území kraja tzv. inštitucionálny charakter zariadení. Aj v súlade s národnými koncepciami (resp. európskymi trendmi) v oblasti sociálnej starostlivosti sa dá v ďalšom období očakávať potreba postupného prechodu inštitucionálneho charakteru zariadení poskytujúcich sociálne služby smerom k systémom založeným na komunitnej báze. Model ústavnej dlhodobej starostlivosti treba v tomto zmysle považovať za neperspektívny s ohľadom na demografický vývoj v Bratislavskom kraji, ktorý predstavuje región s najvyšším podielom staršieho obyvateľstva a narastajúce nároky na objem poskytovanej starostlivosti.

A.6 Hospodárska štruktúra

A.6.1 Úvod

Súčasná spoločnosť sa v Bratislavskom kraji nachádza na začiatku druhého desaťročia 21. storočia vo fáze transformácie z postindustriálnej spoločnosti na vedomostne orientovanú, ktorej charakteristiky sa prejavujú čoraz vo vyššej miere. Ťažisko ekonomiky prechádza z priemyselnej produkcie na sféru komerčných a informatizovaných služieb. Ekonomika kraja tak prechádza transformáciou s využitím komparatívnych výhod, ktorými Bratislavský región disponuje. Vďaka vysokej koncentrácii akademickej a vedeckej obce, diverzifikácii hospodárstva v celom riešenom území, či atraktívnej polohe v rámci otvorenej Európy, no najmä prostredníctvom celkového rastu dopytu spoločnosti po kvalite a variabilite služieb sa začínajú postupne rozvíjať služby inovatívneho charakteru. Vzhľadom na postupnú informatizáciu spoločnosti tak prakticky vo všetkých sektoroch hospodárstva kraja dochádza k významnej zmene štruktúry ekonomiky v prospech terciárneho a čiastočne i kvartérneho sektora.

V rámci územia Bratislavského kraja sú v hospodárskej štruktúre zastúpené všetky sektory. Primárny, sekundárny, terciárny a kvartérny. Obdobne ako v ekonomikách vyspelých metropolitných regiónov má dominantné postavenie terciárny sektor, ktorý sa najväčšou mierou podieľa na makroekonomickej výkonnosti kraja, ale aj na celkovej zamestnanosti regiónu.

Sekundárny sektor kreovaný najmä priemyselnou výrobou a stavebníctvom tvorí síce menšiu časť z celkového podielu výkonnosti hospodárstva a celkovej zamestnanosti, napriek tomu patrí k významným činiteľom prispievajúcim k hospodárskemu progresu celého regiónu. Na území Bratislavského kraja pôsobia jedny z najväčších priemyselných a stavebných podnikov v krajine.

Hospodárska štruktúra kraja sa tak profiluje kontinuálne s rozvojom spoločnosti, pri zachovaní vysokého stupňa diverzifikácie.

A.6.2 Makroekonomická analýza

Hrubý domáci produkt

Hospodárska úroveň krajiny, resp. regiónov sa dá hodnotiť na základe viacerých ukazovateľov. Medzi najčastejšie porovnávané ukazovatele patrí tvorba hrubého domáceho produktu (HDP) meraná paritou kúpnej sily, ktorá predstavuje ekonomický faktor umožňujúci komplementaritu ekonomickej sily jednotlivých teritoriálnych subjektov na makroekonomickej úrovni. Môže sa však chápať aj ako cenový index, ktorý dáva do súvisu cenové rozdiely tovarov a služieb v určitom okamihu v rôznych krajinách, resp. v regiónoch. V rámci strategického plánovania slúži aj ako kritérium pre alokovanie finančných tokov do rozvojových programov prostredníctvom štrukturálnych fondov Európskej komisie.

Európsky štatistický úrad Eurostat v marci roku 2012 zverejnil poradie najbohatších regiónov na úrovni NUTS 2⁷ v celej Európskej únii za rok 2009 (Regional GDP per capita in 2009). Celkovo bolo zosumarizovaných 271 regiónov, ktorých priemer dosiahol 125% HDP na obyvateľa. Priemernú úroveň HDP dosiahlo 39 regiónov. Bratislavský samosprávny kraj dosiahol pozíciu piateho najbohatšieho regiónu. Oproti predchádzajúcemu roku si polepšil o štyri priečky. Regionálna HDP na obyvateľa dosiahla 178 % z celoeurópskeho priemeru. V tomto ponímaní má BSK dominantné postavenie nie len v rámci krajiny, ale jeho životná úroveň je priaznivá aj v rámci pomerov celej Európskej únie.

⁷ Pre dovysvetlenie členenia SR na regióny podľa klasifikácie NUTS (nomenklatúra územno-štatistických jednotiek) viď kapitola „Vymedzenie územia“

Vôbec najbohatším regiónom ostáva vnútorný Londýn s 332 % HDP na obyvateľa z európskeho priemeru. Za ním nasleduje Luxemburg (226 %), Brusel (223 %) a Hamburg (188 %). Pre aditívne porovnanie zvyšné tri slovenské regióny na úrovni NUTS II výrazne zaostávajú za Bratislavským regiónom. Západné Slovensko dosahuje úroveň 68 % európskeho priemeru, Stredné Slovensko 58 % a Východné Slovensko len 49 %. Kým HDP Bratislavského regiónu od roku 2007 aj napriek svetovej hospodárskej kríze vykazovalo rastúci trend vývoja, zvyšné tri regióny zaznamenali pokles.

Tabuľka 51 Regionálny hrubý domáci produkt na obyvateľa v bežných cenách meraný paritou kúpnej sily

	2005	2006	2007	2008	2009
Bratislavský kraj	32 958,96	34 900,64	39 774,68	41 758,68	41 766,46
Trnavský kraj	14 645,08	18 235,47	20 206,67	20 770,90	18 984,17
Trenčiansky kraj	11 960,06	13 994,36	15 518,84	16 416,49	15 073,54
Nitriansky kraj	12 026,00	12 848,20	14 050,48	15 355,36	14 579,09
Žilinský kraj	11 154,17	12 135,64	14 115,75	15 786,91	14 739,74
Banskobystrický kraj	9 716,41	11 059,62	12 485,95	13 650,32	12 372,11
Prešovský kraj	7 969,00	8 192,44	9 248,27	10 633,73	9 771,02
Košický kraj	11 426,20	12 618,22	13 832,61	14 914,87	13 248,03
Slovenská republika	13 547,70	14 971,37	16 825,14	18 115,03	17 047,36

Zdroj: Štatistický úrad SR, Databáza regionálnej štatistiky REGDAT

Pozn.: Podľa klasifikácie SKNACE Rev. 2

Pridaná hodnota

Hrubá pridaná hodnota v bežných cenách ako ukazovateľ regionálnej ekonomickej prosperity je vypočítaná ako rozdiel medzi produkciou v základných cenách a medzispotrebou v kúpnych cenách. Produkcia pritom pozostáva z produktov vytvorených počas bežného účtovného obdobia. Medzispotreba sa skladá z hodnoty výrobkov a služieb spotrebovaných vo výrobnom procese ako vstupy, s vylúčením investičného majetku, ktorého spotreba je zachytená ako spotreba fixného kapitálu. Proces zostavenia nasledujúcej regionálnej hrubej pridanej hodnoty vyjadrenej v tabuľkovo pozostáva z viacerých krokov, pričom základný prístup spočíva v individuálnom vyčíslení hrubej pridanej hodnoty za odvetvia v regióne NUTS 3 pri využití metódy regionalizácie.

Tvorba hrubej pridanej hodnoty v bežných cenách je z regionálneho pohľadu úrovne NUTS 3 dominanciou Bratislavského kraja, ktorý z pomedzi ôsmich samosprávnych krajov vytvára 28% národnej hrubej pridanej hodnoty. Z časového hľadiska je tento ukazovateľ v BSK hľadiska pomerne stabilný. Zatiaľ čo zvyšné regióny v roku 2009 znamenali pod vplyvom hospodárskej krízy medziročný pokles od 5,28% v Nitrianskom kraji až po 11,08% v Košickom kraji, jediný Bratislavský kraj zaznamenal progresívny trend vývoja. Medziročne o 0,79%.

Tabuľka 52 Vývoj regionálnej hrubej pridanej hodnoty v bežných cenách v miliónoch EUR

	2005	2006	2007	2008	2009
Bratislavský kraj	11 917,03	12 978,52	14 775,73	15 892,03	16 018,32
Trnavský kraj	4 867,49	6 217,57	6 850,95	7 196,40	6 587,24
Trenčiansky kraj	4 313,44	5 163,45	5 679,95	6 106,49	5 594,05
Nitriansky kraj	5 115,55	5 590,51	6 057,42	6 726,29	6 371,21
Žilinský kraj	4 650,27	5 184,27	5 988,03	6 812,39	6 358,97
Banskobystrický kraj	3 835,80	4 462,91	4 988,39	5 535,83	5 004,43
Prešovský kraj	3 815,26	4 026,93	4 519,19	5 294,74	4 871,42
Košický kraj	5 289,86	5 993,32	6 527,73	7 164,19	6 370,04
Slovenská republika	43 804,70	49 617,48	55 387,38	60 728,36	57 175,68

Zdroj: Štatistický úrad SR, Databáza regionálnej štatistiky REGDAT

Pozn.: Podľa klasifikácie SKNACE Rev. 2 k 31.12. predmetného roku

Tabuľka 53 Hrubá pridaná hodnota Bratislavského samosprávneho kraja podľa ekonomických činností v bežných cenách v miliónoch EUR v roku 2009

Ekonomická činnosť	SR		BSK	
	mil. €	%	mil. €	%
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	1 781,15	3,12	146,30	0,91
Ťažba, priemysel, elektrina, plyn, voda, odpady	14 280,68	24,98	2 243,25	14,00
Priemyselná výroba	10 217,63	17,87	1 828,84	11,42
Stavebníctvo	5 567,68	9,74	954,84	5,96
Obchod, doprava, ubytovanie, stravovanie	12 377,50	21,65	4 132,60	25,80
Informácie a komunikácia	2 635,84	4,61	939,79	5,87
Finančné a poisťovacie činnosti	2 332,44	4,08	1 286,68	8,03
Činnosti v oblasti nehnuteľností	3 783,72	6,62	1 549,55	9,67
Vedecké a technické činnosti, administratíva	4 554,41	7,97	1 661,71	10,37
Verejná správa, vzdelávanie, zdravotníctvo	8 016,67	14,02	2 228,53	13,91
Umenie, zábava, domácnosti, ostatné činnosti	1 845,59	3,23	875,08	5,46
Spolu	57 175,68	100,00	16 018,32	100,00

Zdroj: Štatistický úrad SR, Databáza regionálnej štatistiky REGDAT

Pozn.: Podľa klasifikácie SKNACE Rev. 2 k 31.12. 2009

Fixný kapitál

Tvorba hrubého fixného kapitálu zahŕňa nadobudnutie investičného majetku zníženého o úbytok investičného majetku výrobcami, resp. rezidentmi v priebehu daného časového obdobia. Započítavajú sa aj prírastky hodnoty určitých neprodukovovaných aktív realizovaných pomocou výrobných činností inštitucionálnych jednotiek. Investičným majetkom sú pritom hmotné aktíva, ktoré boli vyrobené ako produkcia vo výrobnom procese a budú sa v iných výrobných procesoch používať opakovane alebo trvalo po dobu dlhšiu ako jeden rok. Regionálna hrubá tvorba kapitálu je zostavená ako súčet tvorby hrubého kapitálu za odvetvia toho ktorého kraja.

Tabuľka 54 Tvorba hrubého fixného kapitálu Bratislavského samosprávneho kraja v bežných cenách v miliónoch EUR v roku 2009

	SR	BSK
--	----	-----

Ekonomická činnosť	mil. €	%	mil. €	%
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	31,39	3,31	0,46	0,74
Ťažba a dobývanie	1,94	0,86	90,36	0,26
Priemyselná výroba	2520,88	19,35	438,53	12,33
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	1329,83	10,21	479,78	13,49
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	411,75	3,16	58,33	1,64
Stavebníctvo	281,26	2,16	56,04	1,58
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	865,11	6,64	259,84	7,3
Doprava a skladovanie	1504,42	11,55	443,03	12,46
Ubytovacie a stravovacie služby	97,76	0,75	23,56	0,66
Informácie a komunikácia	654,13	5,02	275,05	7,73
Finančné a poisťovacie činnosti	159,93	1,23	82,71	2,33
Činnosti v oblasti nehnuteľností	2716,31	20,85	858,4	24,13
Odborné, vedecké a technické činnosti	191,17	1,47	88,97	2,5
Administratívne a podporné služby	88,74	0,68	35,78	1,01
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	1114,66	8,56	289,47	8,14
Vzdelávanie	137,6	1,06	30,71	0,86
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	302,16	2,32	70,87	1,99
Umenie, zábava a rekreácia	62,24	0,48	14,75	0,41
Ostatné činnosti	43,58	0,33	15,42	0,43
Spolu	13024,83	100	3557,03	100

Zdroj: Štatistický úrad SR, Databáza regionálnej štatistiky REGDAT

Pozn.: Podľa klasifikácie SKNACE Rev. 2 k 31.12. 2009

Zahraničný obchod

Zahraničný obchod je dnes neodmysliteľnou súčasťou hospodárskej výmeny tovarov a služieb na nadnárodnej úrovni. Je to jeden zo spôsobov zapojenia národného hospodárstva krajiny do svetového hospodárstva a do medzinárodnej deľby práce v rámci svetovej ekonomiky.

Import

Do Slovenskej republiky boli v roku 2011 dovezené komodity o hodnote 53 966,1 mil. EUR pri medziročnom raste vo výške 13,6 %.

Z tovarového hľadiska najviac vzrástol dovoz ropných olejov a olejov získaných z bitúmenových nerastov, ktorý zaznamenal nárast o hodnotu 1 048,6 mil. EUR. Vzrástol aj dovoz častí, súčastí a príslušenstva motorových vozidiel o 976 mil. EUR, ropných plynov a ostatných plynných uhľovodíkov o 478,5 mil. EUR, vratných alebo rotačných zážihových spaľovacích piestových motorov o 267,8 mil. EUR a výrobkov s tekutými kryštálmi o 265,1 mil. EUR.

Najviac klesol dovoz častí a súčastí prístrojov na prenos rozhlasového alebo televízneho vysielania o 1 584,8 mil. EUR. Klesol aj dovoz piestových vznetrových motorov o hodnotu 206,6 mil. EUR, monitorov a projektorov, televíznych prijímačov o 120 mil. EUR, osobných automobilov a iných motorových vozidiel konštruovaných hlavne na prepravu osôb o 93,5 mil. EUR, elektronických integrovaných obvodov a mikrozostáv o 85,1 mil. EUR.

Vo vzťahu k najvýznamnejším obchodným partnerom sa zvýšil dovoz z Nemecka o 17,9 %, Ruskej federácie o 32,7 %, Českej republiky o 17,3 %, Číny o 10,9 %, Poľska o 13,3 % Maďarska o 7,1 %, Talianska o 14,2 %, Francúzska o 6,6 % a Rakúska o 4,4 %. Znížil sa dovoz z Kórejskej republiky o 8,9 %.

Export

Zo Slovenskej republiky sa v roku 2011 vyviezol tovar v hodnote 56 407,9 mil. EUR. V porovnaní s rokom 2010 sa zvýšil celkový vývoz o 16,9 %.

Z tovarového hľadiska výraznejšie vzrástol vývoz osobných automobilov a iných motorových vozidiel konštruovaných hlavne na prepravu osôb o 1 577,9 mil. EUR. Rovnako vzrástol aj vývoz ropných olejov a olejov získaných z bitúmenových nerastov, iných ako surových o hodnote 993,3 mil. EUR, telefónnych súprav vrátane telefónov pre celulárnu sieť a ostatné bezdrôtové siete o 498,1 mil. EUR, častí a súčastí motorových vozidiel o 404,4 mil. EUR.

Najviac klesol vývoz monitorov a projektorov, televíznych prijímačov o hodnotu 291,9 mil. EUR, ako aj častí a súčastí prístrojov na prenos rozhlasového alebo televízneho vysielania o 266,2 mil. EUR, videofonických prístrojov na záznam a reprodukciu o 210,6 mil. EUR a polotovarov zo železa alebo nelegovanej ocele o 160,8 mil. EUR.

V rámci najvýznamnejších obchodných partnerov sa zvýšil vývoz do Nemecka o 23,7 %, Českej republiky o 20,9 %, Poľska o 16,4 %, Maďarska o 24,4 %, Rakúska o 20,9 %, Francúzska o 9,9 %, Talianska o 4,8 %, Ruskej federácie o 7,8 %, Spojeného kráľovstva o 13 % a Číny o 53,5 %. Znížil sa vývoz do Holandska o 3,3 %.

Tabuľka 55 Najväčší exportéri Bratislavského kraja vo vývoze tovarov a služieb

		Export (tis. EUR)		Zmena (%)		Export / tržby (%)		Export zamestnanca (tis. EUR)	
		2010	2009	2010/09	2009/08	2010	2009	2010	2009
1	Volkswagen Bratislava, a.s. Bratislava	4 024 371	2 925 266	37,6	-43	99,6	99,4	575	450
2	Slovnaft, a.s., Bratislava	2 384 018	1 925 403	23,8	-27,9	68,2	70,4	647	518
3	Slovenský plynárenský priemysel, a.s. Bratislava	1 023 355	626 666	63,3	11,6	32,7	22,7	208	122
4	Slovenské elektrárne, a.s. Bratislava	724 015	468 050	54,7	81,5	33,2	22,8	127	78
5	Whirlpool Slovakia, s.r.o. Bratislava	250 000	286 786	-12,8	-3,5	88,4	93,7	243	252
6	IKEA Components. s.r.o., Malacky	180 695	164 935	9,6	-8,3	88,1	86,9	510	446
7	Kovohuty, a.s. Bratislava	173 765	107 409	61,8	-26,9	97	96,2	721	442
8	SwedWood Slovakia s.r.o. Bratislava	160 068	181 547	-11,8	-22,3	98,4	99,6	90	90
9	Kraft foods Slovakia, a.s. Bratislava	155 089	134 636	152	-12,7	61,4	63,6	252	199
10	Universal Media Corporation Slovakia, s.r.o. Bratislava	143 900	124 552	15,5	41,7	99,9	99,9	n	261
11	Doprastav, a.s. Bratislava	101 944	65 022	56,8	-40,5	32,8	18	31	18
12	Eset s.r.o. Bratislava	85 946	74 344	15,6	61,2	93,1	92,6	351	411
13	Plastic Omnium Auto Exteriors, s.r.o. Lozorno	67 910	30 328	123,9	-24,4	56,7	38	144	65
14	Asseco Central Europe, a.s. Bratislava	58 419	68 118	-14,2	-12,5	45,9	52,3	35	37
15	I.D.C. Holding, a.s. Bratislava	56 455	61 892	-8,8	-11,9	56,9	57,1	n	n
16	RF, s.r.o. Malacky	53 075	38 676	37,2	-30,7	77	67,3	90	62

Zdroj: Ročenka TREND TOP 2011

Pozn.: Údaj "n" predstavuje nedostupný údaj

Pozn.: spoločnosti Whirlpool Slovakia, s.r.o., Kovohuty, a.s., SwedWood Slovakia s.r.o. majú prevádzky lokalizované mimo Bratislavského kraja

Priame zahraničné investície

Celkový stav priamych zahraničných investícií v Slovenskej republike dosiahol za rok 2010 úroveň 37,7 mld. EUR, čo predstavuje medziročné zvýšenie o 1,2 mld. EUR. Z toho prílev investícií do Bratislavského kraja predstavoval 25,2 mld. EUR, t.j. podiel až 66,8%. Bratislavský kraj dosiahol medziročné zvýšenie o 1 mld. EUR. Stav investícií v krajine je tak výrazne determinovaný stavom týchto investícií v Bratislavskom kraji.

Tabuľka 56 Stav priamych zahraničných investícií v SR (v mld. EUR)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
SR	23,7	25,5	29,1	36,2	36,5	37,7
BSK	14,5	18,4	20	23,9	24,2	25,2

Zdroj: NBS

Pozn.: Finančné hodnoty za roky 2005 – 2008 boli prerátané zo Slovenských korún (SKK) na menu Euro (EUR) kurzom 1 EUR = 30,1260 SKK.

Stav priamych zahraničných investícií v krajine teda zo strednodobého časového hľadiska rokov 2005 – 2010 vykazuje kontinuálne stúpajúci rast. Najvyšší objem priamych zahraničných investícií bol v roku 2010, čo predstavuje oproti roku 2005 nárast o viac ako 59 %.

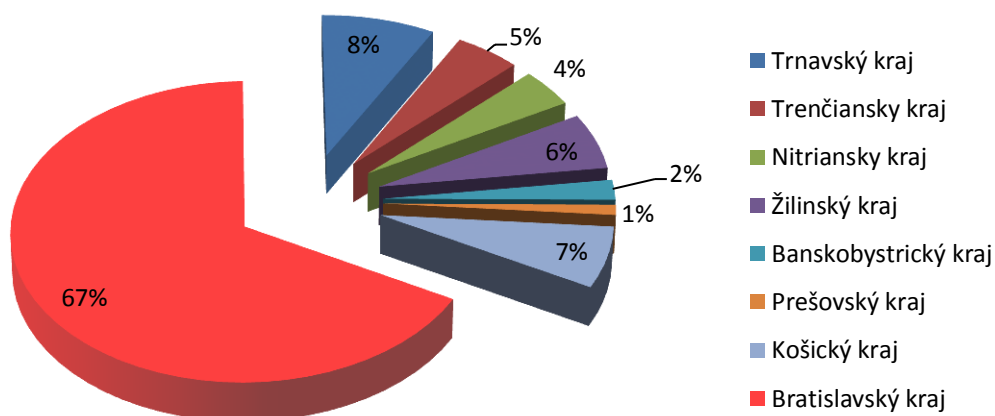
Tabuľka 57 Stav PZI v samosprávnych krajoch SR v tisícoch EUR

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Trnavský kraj	4 445 116	3 218 428	3 302 559	3 251 024	3 439 328	3 109 697
Trenčiansky kraj	1 141 431	1 217 314	1 562 993	1 628 475	1 734 913	1 803 931
Nitriansky kraj	675 297	1 176 425	1 299 717	1 399 116	1 467 286	1 552 909
Žilinský kraj	1 292 007	1 645 264	2 221 821	2 195 419	2 078 715	2 283 701
Banskobystrický kraj	512 454	596 410	843 552	876 524	891 499	816 171
Prešovský kraj	298 949	282 361	249 094	363 904	425 039	415 900
Košický kraj	2 224 649	2 760 900	2 951 992	2 632 893	2 262 255	2 500 399
Bratislavský kraj	14 496 772	18 386 927	19 979 994	23 879 092	24 169 988	25 182 385
SR spolu	25 086 675	29 284 029	32 411 722	36 226 447	36 469 023	37 665 094

Zdroj: NBS

Pozn.: Finančné hodnoty za roky 2005 – 2008 boli prerátané zo Slovenských korún (SKK) na menu Euro (EUR) kurzom 1 EUR = 30,1260 SKK; Hodnoty v tis. EUR

Graf 12 Podiel priamych zahraničných investícií v samosprávnych krajoch SR v roku 2010

Zdroj: NBS

Stav priamych zahraničných investícií dosiahol v jednotlivých okresoch Bratislavského kraja v roku 2010 hodnoty v rozmedzí od 41 467 tis. eur v okrese Pezinok až po 11 980 249 tis. eur v okrese

Bratislava II. Pri alokácii zahraničných investícií sú tak najvyhľadávanejšími okresmi v SR vôbec práve okresy na území hlavného mesta. Zostupne Bratislava II, I, III a IV. Absolútne vyjadrenie prináša nasledujúce tabuľkové vyjadrenie.

Tabuľka 58 Stav priamych zahraničných investícií v okresoch Bratislavského kraja v roku 2010

	Ostatný kapitál v tis. EUR	Celkom v tis. EUR
Bratislava I	1 734 480	7 113 442
Bratislava II	1 263 836	11 980 249
Bratislava III	320 826	2 194 673
Bratislava IV	402 251	1 697 343
Bratislava V	559 523	1 328 066
okres Malacky	264 166	527 220
okres Pezinok	17 907	41 467
okres Senec	171 785	299 926
BSK SPOLU	3 930 272	25 182 386

Zdroj: NBS

Šedá ekonomika

Slovenskej republike unikne každoročne približne 63 miliónov EUR. Podľa štúdie asociácie Visa Europe a spoločnosti A.T. Kearney predstavujú finančné toky šedej ekonomiky práve takýto hotovostný objem. Ak by sme navyše konfrontovali takýto objem s hrubým domácim produktom krajiny, šedá ekonomika predstavuje podiel až 16,8 percent.

Jej prejavy sú však pomerne komplikovane sledovateľné, na regionálnej úrovni obzvlášť. Podľa uvedenej štúdie sa jej prejavy najčastejšie spájajú najmä s existenciou niekoľkých pracovných pomerov súčasne, prácou bez platnej pracovnej zmluvy alebo vyplácaním v hotovosti bez vystaveného dokladu. Medzi oblasti, v ktorých sa ročne týmto spôsobom vytratí najviac peňazí zaradila štúdia služby, predaj, hotelierstvo, reštauračné zariadenia, ale aj komunikáciu a dopravu. Z konkrétnych pracovných činností je to súkromné doučovanie, stráženie detí, maľovanie izieb, zdravotnícke služby a v poslednej dobe aj tvorba webových stránok.

Dôvod je podľa štúdie ten, že v týchto odvetviach sa často platí hotovosťou, v malých sumách a priamo na ruku. Presun peňazí tak nie je možné zaznamenať a ani skontrolovať, či z týchto príjmov niekto odvieďol dane.

Objem šedej ekonomiky k hrubému domácu produktu v jednotlivých štátoch Európy sa podľa štúdie šedej ekonomiky v Európe „The Shadow Economy in Europe“ v roku 2010 pohyboval v rozmedzí od približne 8,5 % HDP vo Švajčiarsku, Luxembursku či Rakúsku až po hodnoty nad 30 percent HDP v Bulharsku a Chorvátsku. V rámci tzv. európskej 27 je priemer na úrovni približne 20 percent HDP.

Možnosti eliminovanie takýchto hotovostných tokov je podľa uvedenej štúdie kontinuálne zavádzanie elektronických platieb, ktoré sú na patričnej úrovni efektívnejšie odsledovateľné. Formalizovaným nástrojom je aj prísnejšia kontrola dodržiavania zákona a daňových povinností. Pomôcť síce môžu aj odstrašujúce pokuty, avšak netreba vždy postupovať nátlakovo. Alternatívu k sankciám predstavujú neformalizované nástroje pozitívnej motivácie. Teritoriálne subjekty môžu

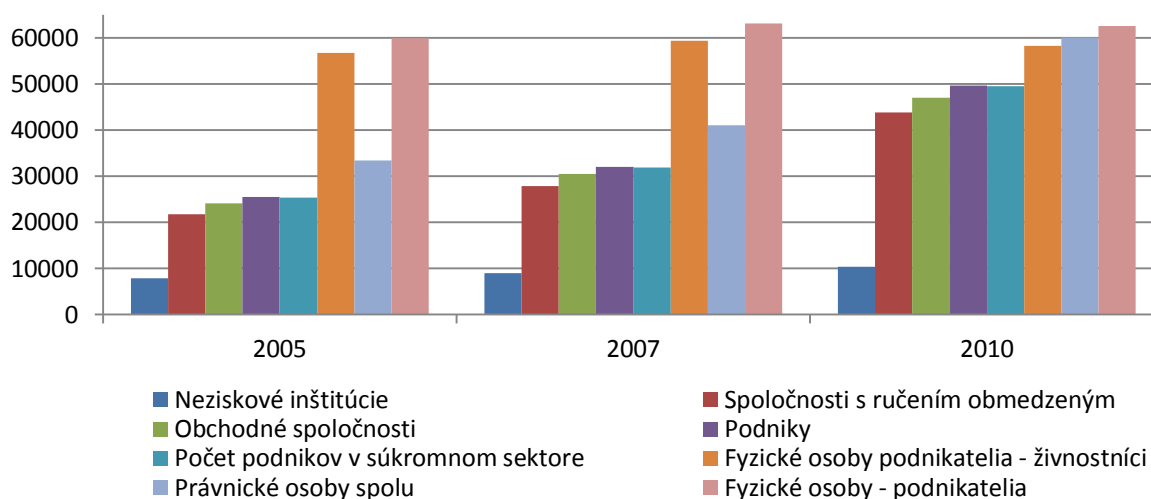
zlepšiť efektivitu peňažných tokov napríklad elektronizáciou výberu daní, zjednodušením systému poplatkov alebo fiškálnymi nástrojmi územného manažmentu. Mestu Bratislava sa aj na margo toho darí využívať Bratislavskú kartu pre selekciu v rámci pozitívnej diskriminácie, ďalej diferencovať výber parkovného, či zintenzívňovať elektronické metódy platieb.

Organizačná štruktúra

V rámci takto diferencovanej organizačnej štruktúry hospodárstva Bratislavského kraja evidujeme na základe sídiel ekonomických subjektov za rok 2010 celkovo 122 514 právnych subjektov. Na území kraja pôsobilo 62 549 fyzických osôb evidovaných ako podnikatelia a 59 965 právnických osôb.

Časový vývoj právnych subjektov sídliačich na území kraja predstavuje celkový nárast od roku 2005 z pôvodných 33 411 subjektov na 59 965 subjektov v roku 2010. V sledovanom období šiestich rokov tak počet subjektov v registri vzrástol o takmer 80%. Na výrazne progresívnom trende sa podieľajú najmä spoločnosti s ručením obmedzeným, ktorých počet sa v tomto ponímaní prakticky zdvojnásobil. Ich nárast je vo veľkej miere spôsobený právnym prostredím pri ich zakladaní a v porovnaní so živnostenským podnikaním aj výškou základného imania takýchto spoločností. V rámci organizačnej štruktúry BSK je tento rast spôsobený obdobne aj prílevom zahraničných investícií do územia kraja, o čom svedčí aj viac ako 100% nárast organizačných zložiek zahraničných osôb a rovnako aj počet podnikov v zahraničnom (obdobne i v súkromnom) vlastníctve.

Graf 13 Vývoj vybraných subjektov z organizačnej štruktúry hospodárstva v BSK

Zdroj: ŠÚ SR

Vývojové trendy organizačnej štruktúry hospodárstva reflektujú aj globálne transformačné tendencie v kraji. Zatiaľ čo progresívny vývojový trend právnych subjektov zodpovedá vzniku malých a stredných podnikov najmä v sektore služieb, tak pokles samostatne hospodáriacich roľníkov indikuje ústup poľnohospodárskych činností rovnako v prospech terciárneho sektora.

Počet fyzických osôb evidovaných ako živnostníci sa v sledovanom období výrazne nemenil a v tejto súvislosti je zaujímavým zistením, že zatiaľ čo sa v prvých piatich rokoch sledovaného obdobia 2005 až 2010 držal ich počet nad celkovým počtom právnických osôb, tak rok 2010 vykazuje už inverzný charakter. Rok 2010 je tak prvým rokom, kedy počet právnických osôb prevýšil počet živnostníkov. Vzhľadom ku kumulatívnym údajom bude v nasledujúcich rokoch zaujímavé sledovať, či je tento fenomén náhodným javom, alebo synergickou zmenou k novej kvalite usporiadania organizačnej štruktúry hospodárstva v celom Bratislavskom samosprávnom kraji. Navyše sa črtá sa i otázka či počet právnických osôb prevýši aj počet fyzických osôb evidovaných ako podnikatelia.

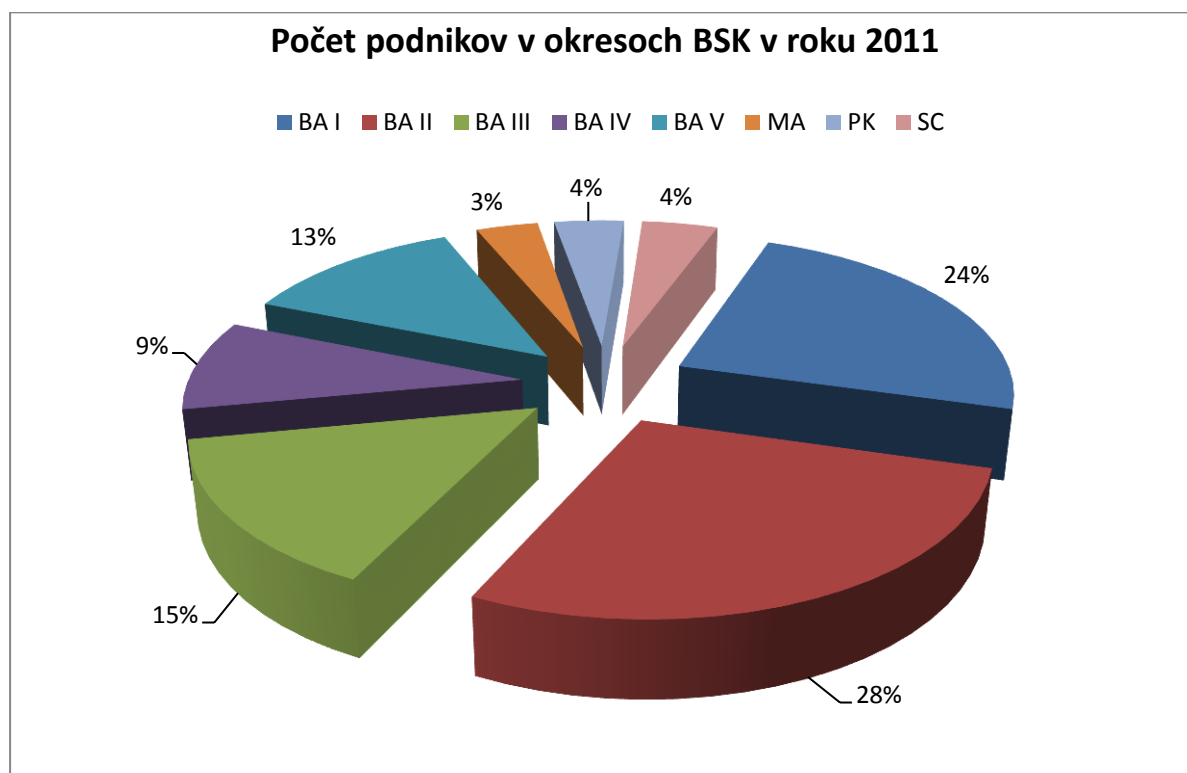
Vývoj organizačnej štruktúry hospodárstva v Bratislavskom samosprávnom kraji vid' tabuľková príloha analytickej časti č.9.

A.6.3 Podnikateľské štatistiky v BSK

Podniky podľa ekonomických činností

V roku 2011 pôsobilo podľa evidencie regionálne databázy Štatistického úradu SR v Slovenskej republike celkovo 153 881 podnikov. Z toho v Bratislavskom samosprávnom kraji sídlilo 54 391 podnikov, čo predstavuje podiel viac ako 35 %.

Z hľadiska počtu podnikov pôsobiach v jednotlivých okresoch SR zastávajú okresy mesta Bratislava pozície na prvých šiestich miestach. zostupne Bratislava II, I, III, V a IV. Medzi ne sa na piatom mieste zaradil okres Žilina. Viac ako desať tisíc podnikov, resp. absolútne najviac podnikov sídli v okrese Bratislava II, kde sídli 15 060 podnikov a rovnako aj v okrese Bratislava I s počtom 12 984 podnikov. Okresy BSK situované mimo územia hl. mesta vykazujú v celonárodnom meradle rovnako nadpriemerné hodnoty pôsobiach podnikov. Pri zostupnom zoradení 79 okresov SR na základe tohto ukazovateľa zastáva okres Senec 18. miesto, okres Pezinok 22; a okres Malacky 26. miesto.

Zdroj: AUREX spol. s r.o. na základe údajov ŠÚ SR

Tabuľka 59 Podniky podľa ekonomických činností v okresoch Bratislavského samosprávneho kraja

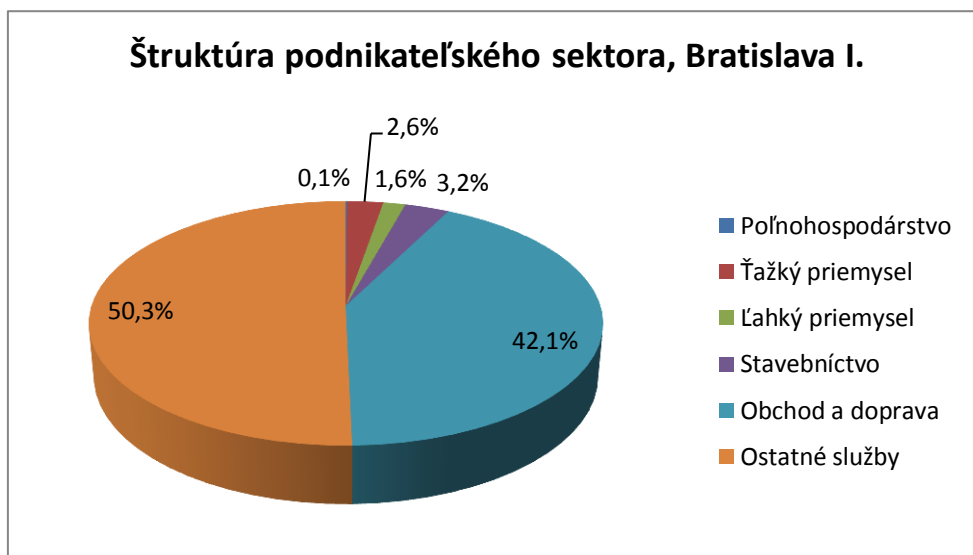
	BA I	BA II	BA III	BA IV	BA V	MA	PK	SC	BSK
Poľnohosp; lesníctvo a rybolov	51	49	19	20	26	57	39	51	312
Priemysel spolu	424	710	445	241	293	226	235	202	2 776
Ťažba a dobývanie	3	9	2	4	3	2	1	3	27
Priemyselná výroba	333	621	393	215	272	207	221	187	2 449

Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	65	31	18	4	9	2	3	3	135
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	23	49	32	18	9	15	10	9	165
Stavebníctvo	500	949	471	296	350	174	168	219	3 127
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	2 934	3 793	2 427	1 228	1 662	527	621	604	13 796
Doprava a skladovanie	212	440	181	106	214	121	74	94	1 442
Ubytovacie a stravovacie služby	365	426	236	119	220	60	87	87	1 600
Informácie a komunikácia	851	1 013	500	434	561	82	110	123	3 674
Finančné a poisťovacie činnosti	211	145	57	29	53	8	10	9	522
Činnosti v oblasti nehnuteľností	1 505	1 331	652	392	445	132	105	130	4 692
Odborné, vedecké a technické činnosti	3 875	3 722	1 866	1 268	1 761	289	385	460	13 626
Administrat. a podporné služby	1 561	1 808	879	481	835	164	199	235	6 162
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	1	1	0	1	1	0	0	0	4
Vzdelávanie	138	183	80	85	104	10	19	25	644
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	138	183	99	131	122	33	60	54	820
Umenie, zábava a rekreácia	135	167	102	75	103	16	31	30	659
Ostatné činnosti	83	140	87	78	84	20	15	28	535
Spolu	12984	15060	8101	4984	6834	1919	2158	2351	54 391

Zdroj: Štatistický úrad SR, Databáza regionálnej štatistiky REGDAT

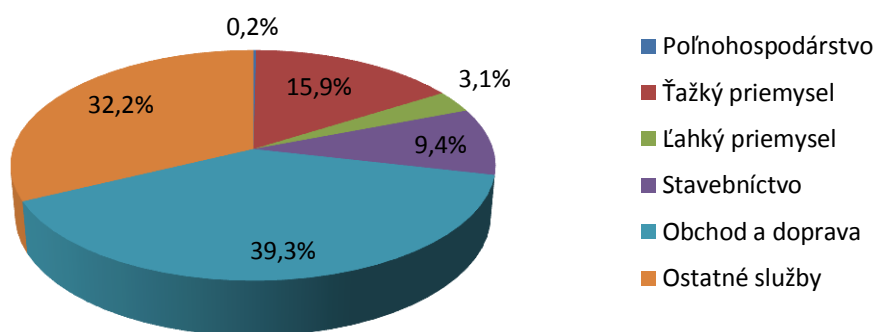
Pozn.: Podľa klasifikácie SKNACE Rev. 2 k 31.12. 2011

V nasledujúcom texte sú uvedené súhrnné výstupy analýzy podnikateľského prostredia spracovanej Podnikateľskou alianciou Slovenska (PAS) v delení podľa jednotlivých okresov BSK z roku 2011.

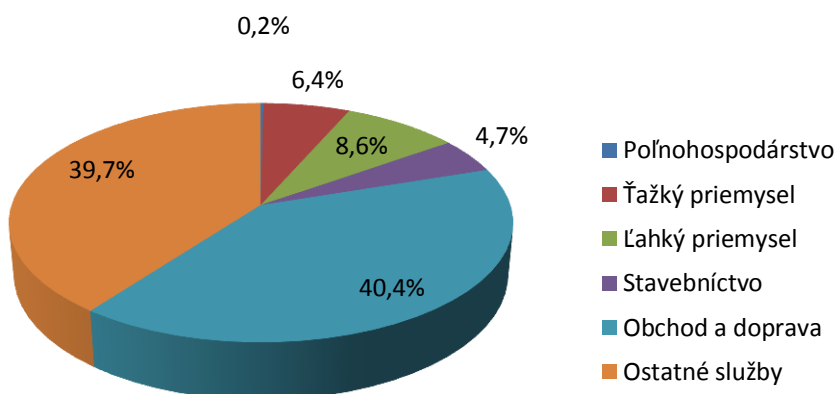
Konkurencieschopné regióny 21, PAS

Štruktúra podnikateľského sektora, Bratislava II.

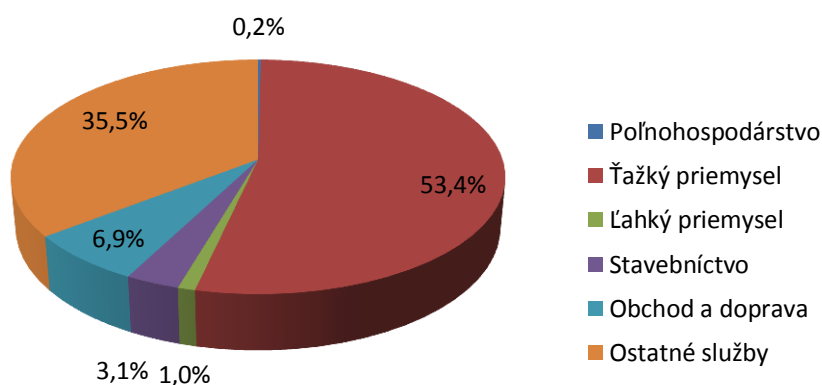
Zdroj: Konkurencieschopné regióny 21, PAS

Štruktúra podnikateľského sektora, Bratislava III.

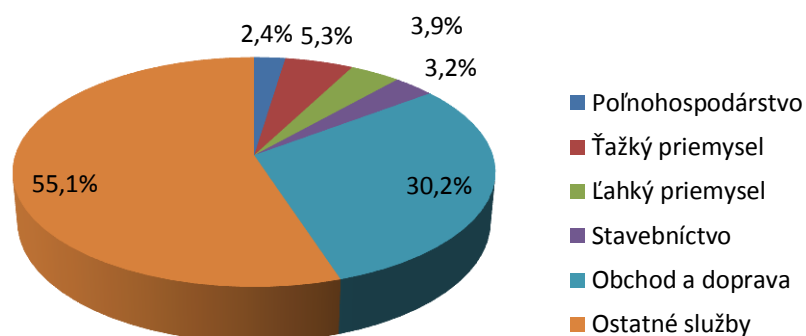
Zdroj: Konkurencieschopné regióny 21, PAS

Štruktúra podnikateľského sektora, Bratislava IV.

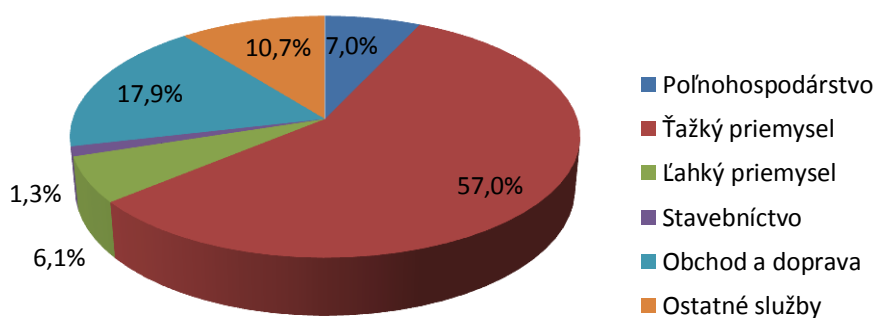
Zdroj: Konkurencieschopné regióny 21, PAS

Štruktúra podnikateľského sektora, Bratislava V.

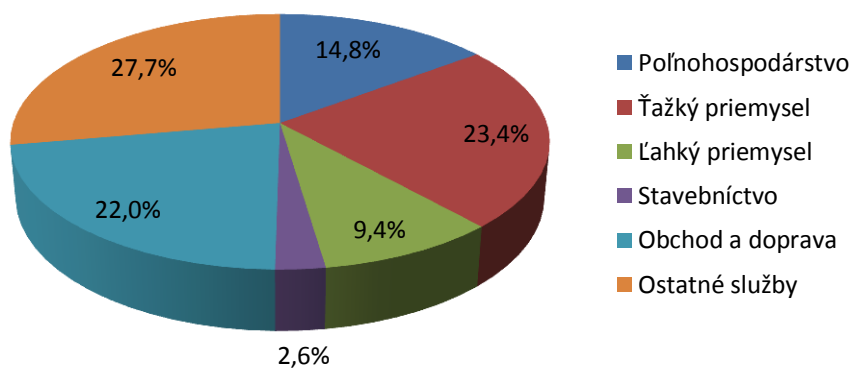
Zdroj: Konkurencieschopné regióny 21, PAS

Štruktúra podnikateľského sektora, Malacky

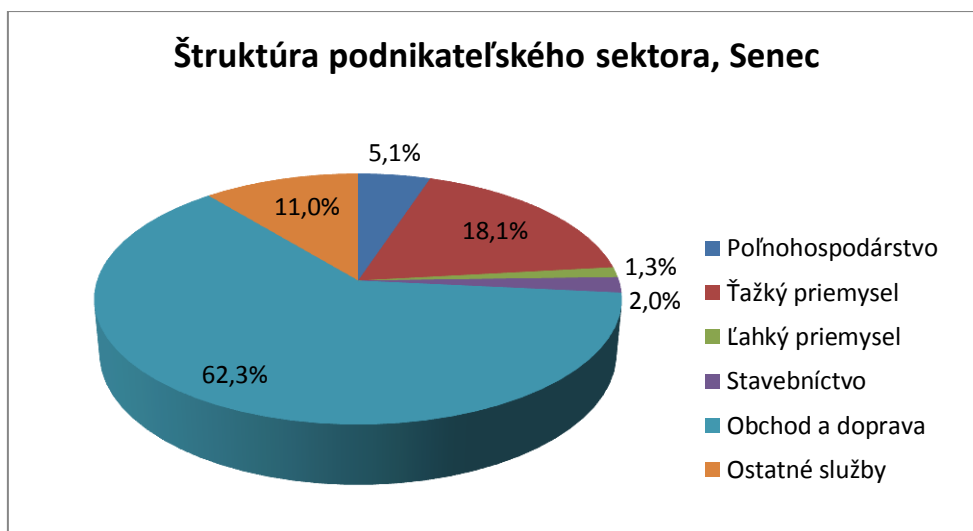

Zdroj: Konkurencieschopné regióny 21, PAS

Štruktúra podnikateľského sektora, Pezinok

Zdroj: Konkurencieschopné regióny 21, PAS

Zdroj: Konkurencieschopné regióny 21, PAS

Podniky podľa počtu zamestnancov

Vychádzajúc z predchádzajúcej kapitoly, v Bratislavskom samosprávnom kraji sídlilo v roku 2011 celkovo 54 391 podnikov. Pri bližšej špecifikácii podnikov na základe prerozdelenia do kategórií počtu zamestnancov klasifikácie Sk NACE Rev. 2 dosahujú Bratislavské okresy II, I a III v rámci pôsobenia veľkých podnikov s 250 a viac zamestnancami tri absolútne najvýznamnejšie okresy v SR. Obdobnú dominanciu týchto okresov sledujeme aj v rámci ostatných veľkostných kategórií počtu zamestnancov sledovaných podnikov.

Tabuľka 60 Podniky v okresoch Bratislavského kraja podľa kategórií počtu zamestnancov

Okres	nezistené			0 - 19			20 - 49			50 - 249			250 a viac		
	2000	2005	2011	2000	2005	2011	2000	2005	2011	2000	2005	2011	2000	2005	2011
Bratislava I	198	506	3130	4290	5614	9401	141	179	282	133	128	136	41	38	35
Bratislava II	212	475	3581	4296	5811	10761	207	270	402	167	194	238	42	52	78
Bratislava III	122	250	1807	2747	3508	5921	124	145	206	118	120	136	24	34	31
Bratislava IV	100	174	947	1944	2321	3896	66	59	89	30	49	44	7	8	8
Bratislava V	93	179	1400	1905	2440	5197	65	84	140	38	63	79	7	6	18
Malacky	19	60	315	494	745	1519	21	38	47	25	33	27	6	9	11
Pezinok	18	57	388	548	834	1683	30	30	51	33	36	33	0	3	3
Senec	13	52	468	589	826	1786	38	46	57	28	27	36	2	2	4

Zdroj: Štatistický úrad SR, Databáza regionálnej štatistiky REGDAT

Pozn.: Podľa klasifikácie SKNACE Rev. 2 k 31.12. 2011

Podniky podľa druhov vlastníctva

V Bratislave ako hlavnom meste sídli množstvo štátnych podnikov, ktoré na Slovensku predstavujú typ právnickej osoby,

Tabuľka 61 Podniky podľa vybraných druhov vlastníctva v roku 2011

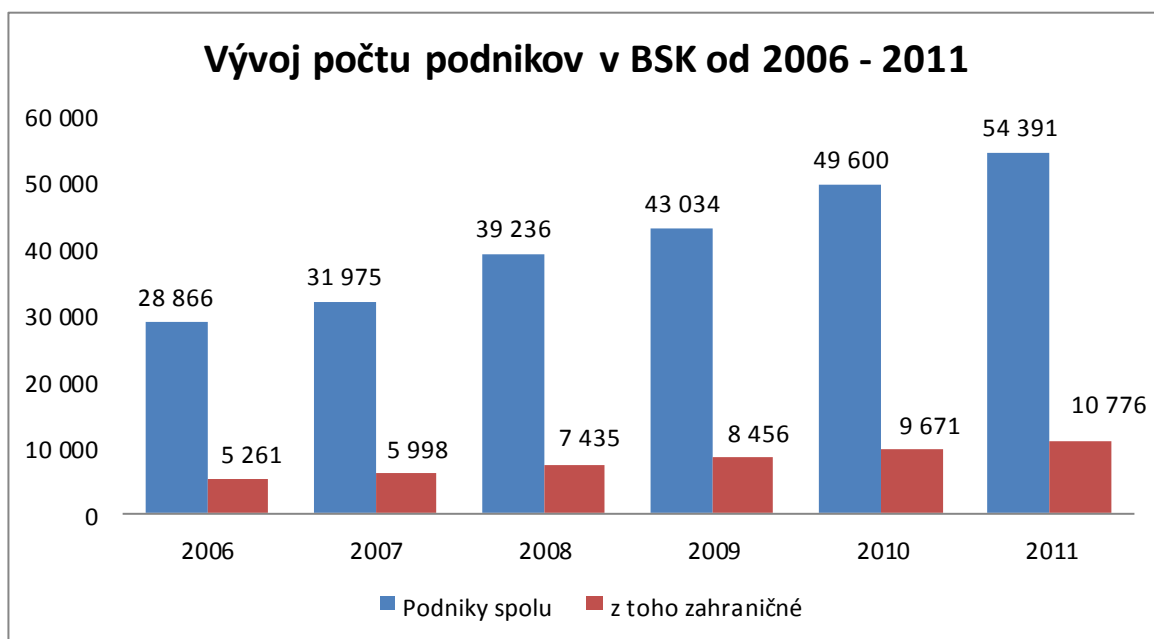
	Podniky spolu	Súkromný sektor	z toho zahraničné	z toho medzinárodné
Okres Bratislava I	12 984	12 959	3 707	838
Okres Bratislava II	15 060	15 028	2 997	781
Okres Bratislava III	8 101	8 083	1 750	463

Okres Bratislava IV	4 984	4 972	473	224
Okres Bratislava V	6 834	6 830	1 045	391
Okres Malacký	1 919	1 912	248	90
Okres Pezinok	2 158	2 148	235	96
Okres Senec	2 351	2 347	321	91
SPOLU BSK	54 391	54 279	10 776	2 974

Zdroj: Štatistický úrad SR, Databáza regionálnej štatistiky REGDAT

Pozn.: Podľa klasifikácie SKNACE Rev. 2 k 31.12. 2011

Prehľad najvýznamnejších podnikov na území Bratislavského kraja je uvedený v tabuľkovej prílohe analytickej časti č.34.

Zdroj: AUREX spol. s r.o. na základe údajov ŠÚ SR

Zatiaľ čo v roku 2006 pôsobilo v Bratislavskom kraji celkovo 28 866 podnikov, ich počet v roku 2011 predstavoval už 54 391. Za uplynulých šesť rokov počet podnikov v kraji vzrástol o viac ako 88 percent. Zastúpenie zahraničných podnikov vzrástlo z 5 261 podnikov na 10 776 a zastúpenie medzinárodných podnikov 2 328 na 2 974. Vplyvom postupnej internacionalizácie hospodárskych trhov či globalizáciou otvorenej Európy sa bude pravdepodobne podiel zahraničných subjektov v organizačnej štruktúre hospodárstva kraja v nasledujúcich rokoch i naďalej zvyšovať.

Živnostníci v Bratislavskom kraji

V roku 2011 pôsobilo podľa evidencie Štatistického úradu SR (databáza RegDat) v Slovenskej republike celkovo 375 722 živnostníkov, z toho v Bratislavskom samosprávnom kraji 56 581, čo predstavuje podiel približne 15 %.

Najviac živnostníkov v kraji evidujeme rovnako ako pri evidencii podnikov v BSK pri činnostiach „Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov“ s počtom 18 185 živnostníkov a obdobne aj v „Odborných, vedeckých a technických činnostiach“ s 8 644 živnostníkmi.

Zatiaľ čo pri prerozdelení na okresy BSK sídli najviac podnikov v okrese Bratislava II, tak najviac živnostníkov pôsobí v okrese Bratislava V s najobývanejšou mestskou časťou hl. mesta – Petržalkou.

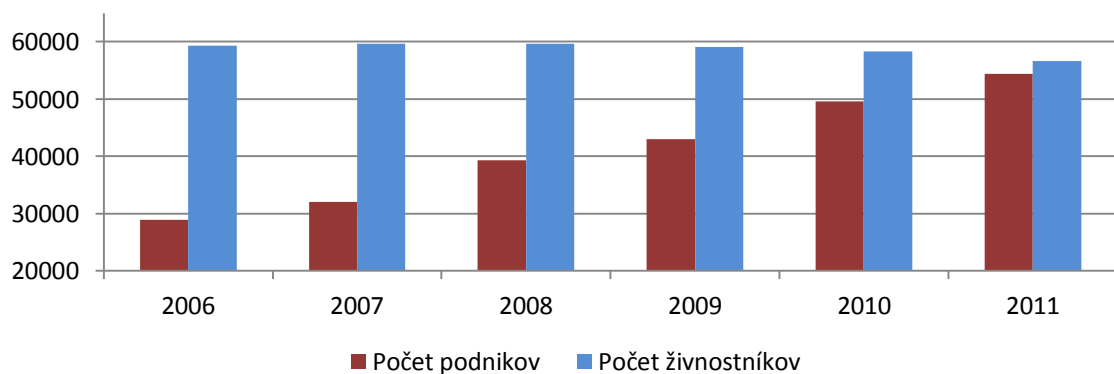
Prehľad počtu živnostníkov na území okresov Bratislavského kraja podľa jednotlivých odvetví

Okres	BA I	BA II	BA III	BA IV	BA V	MA	PE	SC
Spolu	4272	10070	5876	8187	11365	5720	5439	5652
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	17	48	35	42	87	163	104	85
Priemysel spolu	251	725	462	655	878	744	762	676
Ťažba a dobývanie	0	0	0	0	1	0	0	2
Priemyselná výroba	251	711	457	646	863	732	744	652
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	0	0	0	1	0	0	0	0
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	0	14	5	8	14	12	18	22
Stavebníctvo	260	924	543	801	1303	1330	913	978
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	1291	3449	2022	2570	3614	1557	1719	1963
Doprava a skladovanie	127	616	312	458	801	364	294	325
Ubytovacie a stravovacie služby	151	338	173	240	388	235	245	220
Informácie a komunikácia	372	678	433	636	740	142	164	228
Finančné a poisťovacie činnosti	39	137	50	84	121	63	51	47
Činnosti v oblasti nehnuteľností	115	131	103	95	121	33	34	31
Odborné, vedecké a technické činnosti	1058	1681	1028	1486	1761	547	523	560
Administratívne a podporné služby	225	541	300	430	643	185	229	200
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	0	0	0	0	0	0	0	0
Vzdelávanie	126	215	114	175	215	39	61	69
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	19	26	19	35	29	28	22	13
Umenie, zábava a rekreácia	68	100	63	79	112	24	50	31
Ostatné činnosti	153	461	219	401	552	266	268	226

Zdroj: Databáza RegDat, 2011

V sledovanom štatistickom období od roku 2006 vzrástol počet podnikov z 28 866 na 59 267 v roku 2011. Nárast počtu podnikov v kraji tak predstavuje v tomto období viac ako 88 %. Vývojový trend je tak značne progresívny. Na druhej strane regresívny trend vývoja evidujeme pri vývoji počtu živnostníkov. Ich počet v kraji klesol od roku 2006 do 2011 síce len o 4,5 %, avšak dostal sa takmer na úroveň počtu podnikov. Vzhľadom na porovnanie ich právneho prostredia, najmä na výšku ručenia, či procesu založenia takého podnikania, je možné predpokladať, že počet podnikov bude rásť i naďalej. V nasledujúcich rokoch tak počet živnostníkov s najväčšou pravdepodobnosťou prevýši.

Graf 14 Vývoj počtu podnikov v porovnaní s vývojom počtu živnostníkov v Bratislavskom kraji

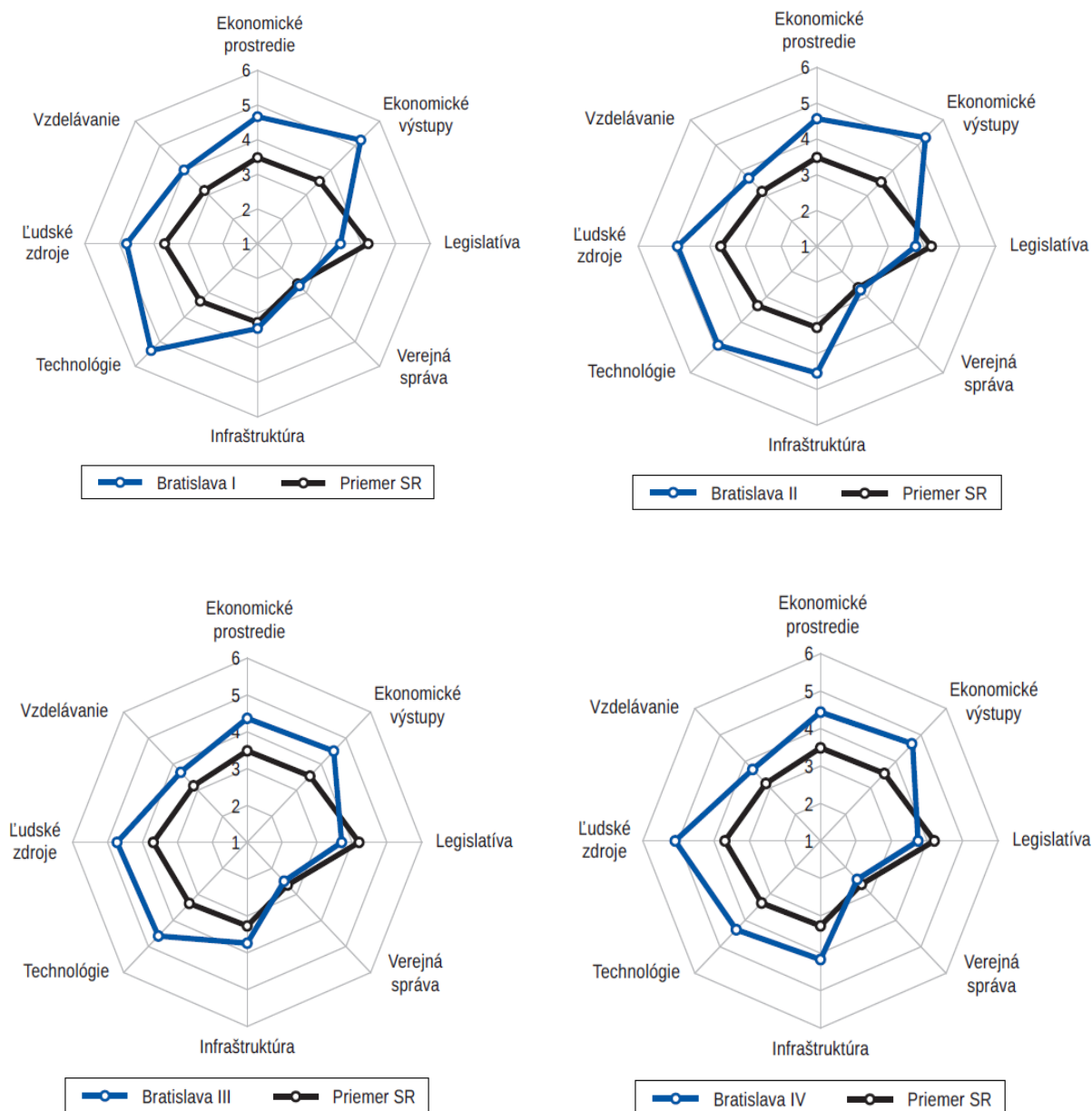

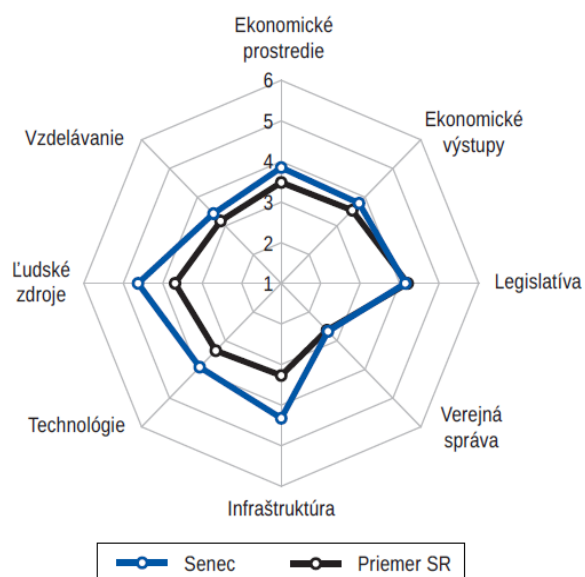
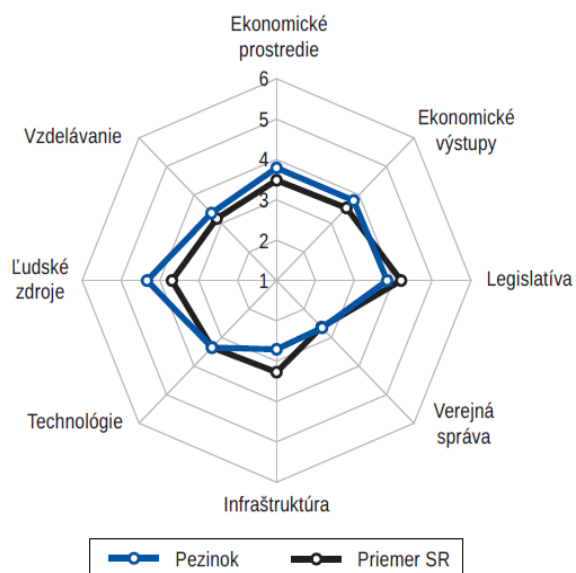
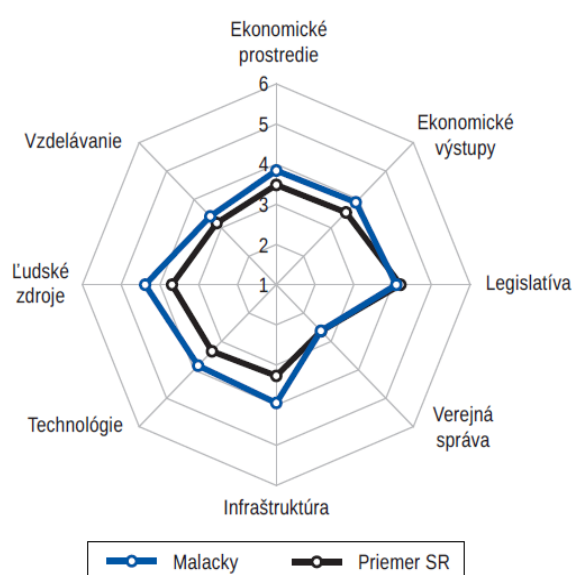
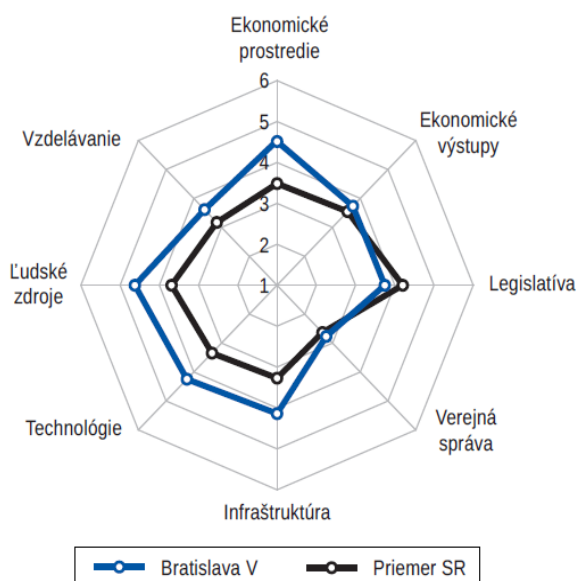
Zdroj: ŠÚ SR

A.6.4 Indexy regionálneho podnikateľského prostredia v BSK

V nasledujúcom texte sú uvedené súhrnné výstupy analýzy podnikateľského prostredia spracovanej Podnikateľskou alianciou Slovenska (PAS) v delení podľa jednotlivých okresov BSK z roku 2011.

Obrázok 10 Index regionálneho podnikateľského prostredia v okresoch BSK

Zdroj: Konkurencieschopné regióny 21, PAS

A.6.5 Primárny sektor

Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov ako súbor ekonomických činností primárneho sektora zamestnávali v roku 2009 celkovo v Bratislavskom kraji 4 456 zamestnancov, čo predstavuje podiel pracujúcich len 0,97 % z pomedzi všetkých pracujúcich v kraji.

Poľnohospodárska pôda

Vývoj výmery poľnohospodárskej a ornej pôdy v Slovenskej republike má dlhodobý klesajúci trend. Od roku 1997 do roku 2011 ubudlo 30 000 ha poľnohospodárskej pôdy a 56 000 ha ornej pôdy. Dôvodom úbytku poľnohospodárskej pôdy je jej záber na nepoľnohospodárske využitie, ale aj zalesňovanie.

Štatisticky na Slovensku pripadá 0,45 ha poľnohospodárskej pôdy a 0,27 ha ornej pôdy na 1 obyvateľa. Stupeň zornenia Slovenskej republiky je 58,7 %.

Dôležitým kvantitatívnym parametrom hodnotenia zdrojov poľnohospodárskych pôd i potreby ich zachovania pre ďalšie generácie je výmera poľnohospodárskej pôdy na jedného obyvateľa. Všeobecne platí, že čím je táto hodnota vyššia, tým stabilnejší je región, najmä z hľadiska zabezpečenia potravinovej dostatočnosti. Výmera ornej a poľnohospodárskej pôdy pripadajúca na 1 obyvateľa je v Bratislavskom kraji výrazne pod priemerom Slovenskej republiky. Hodnota ukazovateľa v okrese Bratislava I vykazuje nulové hodnoty aj pri ornej aj pri poľnohospodárskej pôde.

Poľnohospodárstvo je úzko späté s materiálnym, sociálnym a kultúrnym rozvojom vidieka. Preto by sa mal ďalší rozvoj vidieka opierať o zachovanie životaschopnosti vidieckeho osídlenia prostredníctvom rozvoja zamestnanosti a infraštruktúry s ohľadom na mimoprodukčnú funkciu poľnohospodárstva.

Podľa štatistického úradu SR v Bratislavskom kraji v primárnom sektore pracuje iba 1 % zamestnancov. Podľa evidencie Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory v Bratislave (október 2009) pracuje v poľnohospodárskych podnikoch 2 720 pracovníkov.

Tabuľka 62 Druhy pozemkov a ich percentuálne zastúpenie v Bratislavskom kraji – stav k 17. 9. 2012

Druh pozemku	Výmera (ha)	Percentuálne zastúpenie	
		z poľnohospodárskej	z celkovej výmery
Orná pôda	72 644,7913	79,19	35,39
Chmeľnica	0,1262	0,00	0,00
Vinica	4 510,9996	4,92	2,20
Záhrada	4 585,1188	5,00	2,23
Ovocný sad	780,9157	0,85	0,38
Trvalý trávny porast	9 210,8475	10,04	4,49
Poľnohospodárska pôda spolu	91 732,7991	100,00	
Lesná pôda	75 114,9432		36,59
Vodná plocha	5 824,0908		2,84
Zastavaná plocha	16 408,2565		7,99
Ostatná plocha	16 187,2584		7,89
Spolu	205 267,3480		100,00

Zdroj: Katastrálny portál, 2012

Poľnohospodárske pôdy v Bratislavskom kraji zaberajú 3,8 % a orné pôdy 5,14 % z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy v Slovenskej republike. Podiel poľnohospodárskej pôdy z celkovej výmery Bratislavského kraja je 44,69 %. Z poľnohospodárskej pôdy má prevládajúce zastúpenie orná pôda (79,18 %), ostatné druhy poľnohospodárskej pôdy (chmeľnica, vinica, záhrada, ovocný sad a trvalý trávny porast) zaberajú približne 20 %. Okresy Bratislava I, Bratislava II, Bratislava III, Bratislava IV a Bratislava V sú urbanisticky intenzívne využívané a výmeru plochy s poľnohospodárskou pôdou

majú malú. Najväčšie výmery poľnohospodárskej pôdy nájdeme v okresoch Senec, Pezinok a Malacky.

Bratislavský kraj sa zaraďuje medzi kraje (tretí v poradí) s najvyšším produkčným potenciálom pôd Slovenska. Z neho najproduktívnejšie sú Podunajská nížina a Záhorská nížina.

Tabuľka 63 Vývoj výmery poľnohospodárskej pôdy v Bratislavskom kraji

Rok	Poľnohospodárska pôda (ha)	
	Orná pôda	Poľnohospodárska pôda spolu
1997	77 604,8321	96 191,1948
2002	76 038,1745	95 898,9492
2007	74 750,2059	99 272,0088
2008	73 461,7678	93 504,4697
2009	73 388,6756	92 801,8480
2010	73 178,8976	92 532,7558

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Vývoj výmery pôdy v Bratislavskom kraji, vo všetkých jeho okresoch, sa zhoduje s vývojom výmery pôdy v Slovenskej republike. Dochádza k úbytku pôdy.

Tabuľka 64 Základné charakteristiky poľnohospodárskej pôdy v Bratislavskom kraji

Rok	Orná pôda (ha) pripadajúca na 1 obyvateľa	Poľnohospodárska pôda (ha) pripadajúca na 1 obyvateľa	Stupeň zornenia (%)
1997	0,13	0,16	80,68
2002	0,13	0,16	79,29
2007	0,12	0,16	75,30
2010	0,12	0,15	79,08

Zdroj: Vlastné výpočty AUREX spol. s r. o. podľa dát ŠÚ SR

Rastlinná výroba

V Bratislavskom kraji sa rastlinnou výrobou zaoberá veľké množstvo subjektov poľnohospodárskej prvovýroby napr.: PD Podunajské Biskupice, PD Vajnory, Družstvo podielnikov Devín - Záhorská Bystrica, Podielnícke družstvo Dunaj Rusovce, PD Budmerice, PD Šenkvice, PD Viničné – Slovenský Grob, PD Blatné, PD Chorvátsky Grob – Bernolákovo, Roľnícke družstvo podielnikov Most pri Bratislave, PD Úsvit – Dunajská Lužná, Jakos a.s., FirstFarms AGRAM s.r.o., Agropartner s.r.o., FirstFarms Mast Stupava a.s., a Vinohradnícka spoločnosť Modra. Okrem vyššie uvedených subjektov existuje v Bratislavskom kraji veľké množstvo menších poľnohospodárskych družstiev, obchodných spoločností a samostatne hospodáriacich roľníkov, ktorí hospodária na menších výmerách poľnohospodárskej pôdy a pestujú menšie množstvo poľnohospodárskych plodín.

V Bratislavskom kraji je rastlinná výroba zameraná na pestovanie pšenice, jačmeňa, kukurice na zrno, olejnin, cukrovej repy, zemiakov, zeleniny a krmovín na ornej pôde.

Tabuľka 65 Hektárová úroda v jednotlivých rokoch – Bratislavský kraj

Plodina	Hektárová úroda t/ha						
	1997	2002	2007	2008	2009	2010	2011
Zrniny spolu	4,26	3,46	2,98	5,25	4,32	4,1	5,1
Obilniny spolu	4,33	3,47	3,01	5,3	4,37	4,07	5,13
Olejniny spolu	1,96	1,8	1,96	2,58	2,26	2,03	2,5
Zemiaky spolu	26,95	23,81	25,05	29,66	30,12	25,27	32,12
Cukrová repa technická	34,13	45,68	44,37	56,4	55,39	53,11	66,09

Viacročné krmoviny na ornej pôdy	7,61	4,77	3,8	4,86	3,39	4,81	4,01
----------------------------------	------	------	-----	------	------	------	------

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Úroda poľnohospodárskych plodín je ovplyvňovaná mnohými faktormi počas roka (napr. zrážky vo vegetačnom období, nadmorská výška, pH pôdy a mnoho ďalších). Ich vplyv je viditeľný na kolísavosti hektárových úrod v jednotlivých rokoch.

Agronomická hodnota poľnohospodárskych pôd je znižovaná nedostatkom vlhky. V rámci stabilizácie úrod poľnohospodárskych plodín sú čiastočne využívané zariadenia závlahového hospodárstva.

Súčasná hydrografická situácia Bratislavského kraja je výsledkom rozsiahlych melioračných úprav. Hydromelioračné zariadenia (závlahy a odvodnenia) sú vybudované na ploche cca 50 000 ha. Ich správcom je štátny podnik Hydromeliorácie, a.s.

Tabuľka 66 Závlahy vo vlastníctve štátu

Okres	Počet stavieb	Počet čerpacích staníc	Výmera závlah v ha
Bratislavský kraj	53	53	37 777

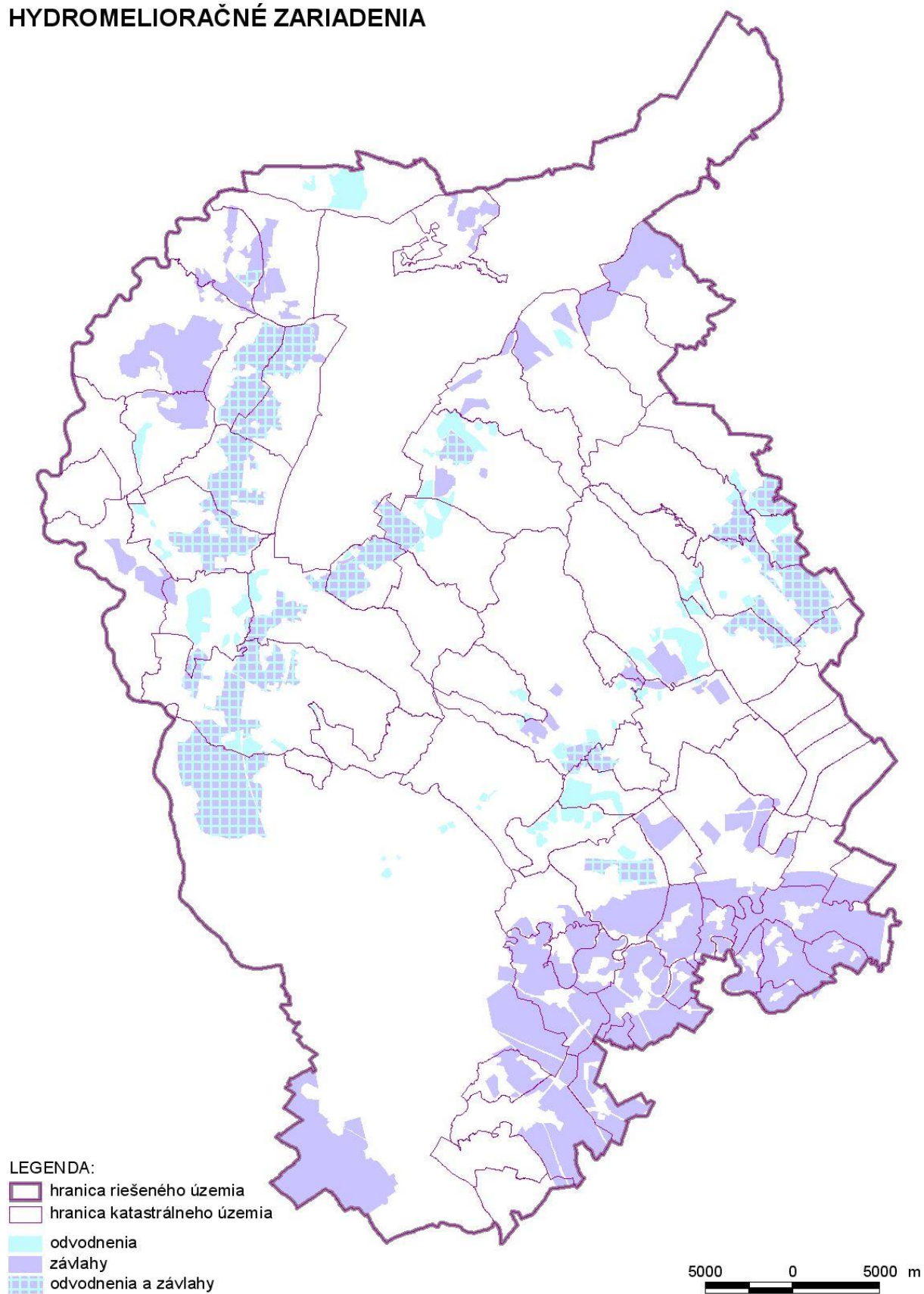
Zdroj: Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky, 2009

Tabuľka 67 Odvodnenia vo vlastníctve štátu podľa okresov

Okres	Počet odvodňovacích kanálov	Dĺžka v km	Výmera odvodnenia v ha
Bratislavský kraj	411	399,162	10 777

Zdroj: Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky, 2009

HYDROMELIORAČNÉ ZARIADENIA

Zdroj: ÚPN-R BSK, Krajinnoeekologický plán, AUREX spol. s r.o., 2010

Vinohradníctvo a vinárstvo

Tabuľka 68 Vývoj výmery viníc v Bratislavskom kraji

Rok	Poľnohospodárska pôda – vinica (ha)
1997	5 065,8971
2002	4 630,0427
2007	4 618,1185
2008	4 591,0415
2009	4 532,7612
2010	4 475,6021

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

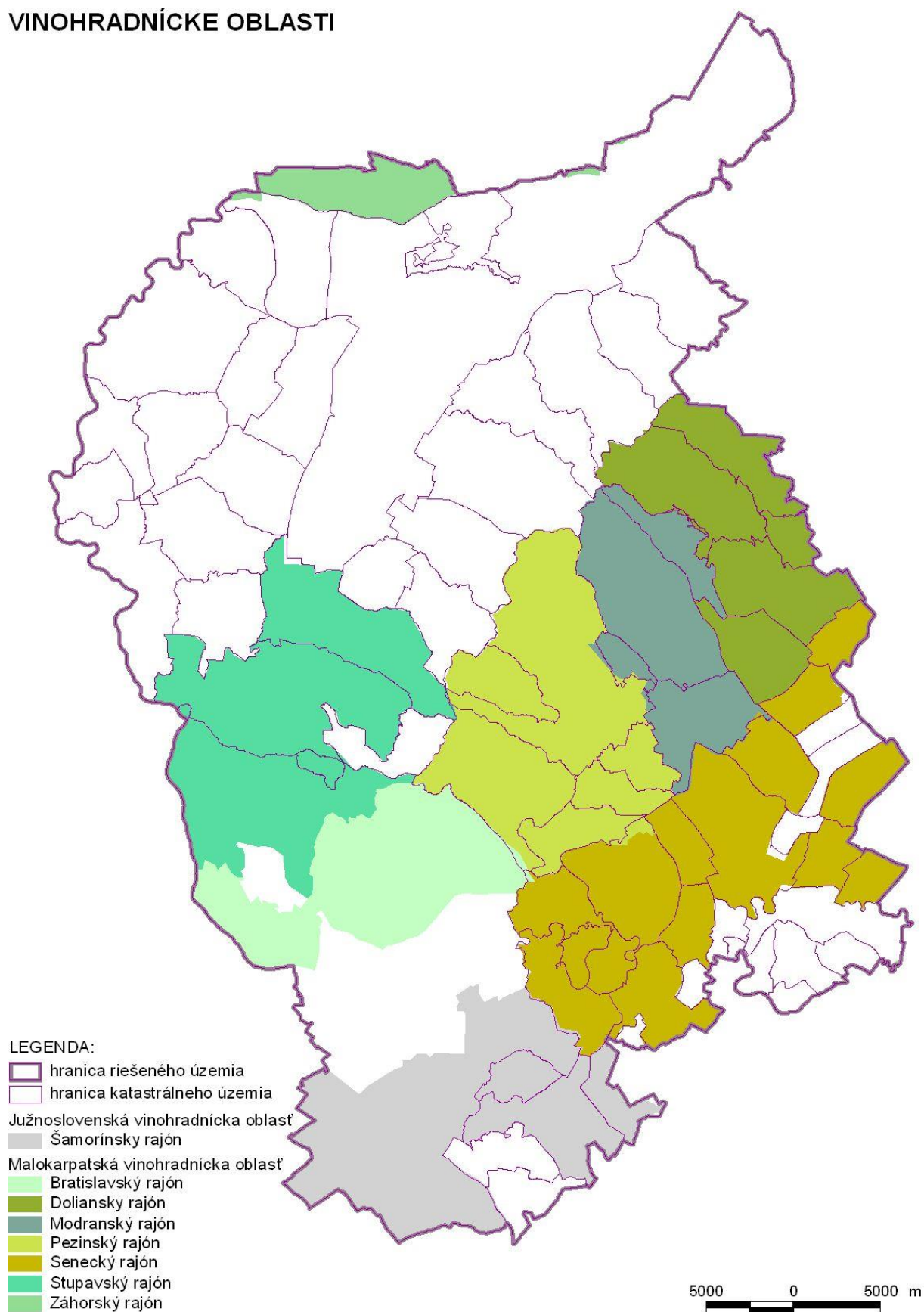
Zdroj: AUREX spol. s r.o. na základe údajov ŠÚ SR

Tak ako v celej Slovenskej republike, tak aj v Bratislavskom kraji dochádza v posledných rokoch k úbytku výmery vinogradov.

Blízkosť svahov pohoria Malých Karpát a vhodné klimatické podnebie vytvárajú v Bratislavskom kraji ideálne podmienky na pestovanie viniča a vinohradnícku činnosť. Niektoré z podnikov poľnohospodárskej prvovýroby sa špecializujú len na túto činnosť (PD Vinohrady, PD Svätý Jur, PD Limbach, Vinohradnícka spoločnosť Modra, Hacaj s.r.o., In Vino a.s., Karpatská perla s.r.o. a pod.). Ďalšie podniky majú vinohradníctvo a vinárstvo ako pridruženú časť k ostatnej podnikateľskej činnosti.

Napriek nevýraznému podielu vinogradov v štruktúre pôdneho fondu zohráva Bratislavský kraj významnú úlohu v produkcii viniča v Slovenskej republike.

VINOHRADNÍCKE OBLASTI

Zdroj: ÚPN-R BSK, Krajinnoeekologický plán, AUREX spol. s r.o., 2010

Tabuľka 69 Vinohradnícke plochy zaregistrované vo vinohradníckom registri – Bratislavský kraj

Vinohradnícka oblasť	Vinohradnícky rajón	Okres	Vinohradnícka plocha v ha		
			spolu	obrábaná	neobrábaná
Južnoslovenská	Šamorínsky	Bratislava	15,53	15,41	0,13
		Senec	12,00	10,51	1,49

Malokarpatská	Bratislavský	Bratislava	529,20	468,95	60,25
	Stupavský	Bratislava	1,47	1,41	0,06
		Malacky	178,60	92,46	86,14
	Záhorský	Malacky	26,00	0,00	26,00
	Senecký	Pezinok	30,71	30,71	0,00
		Senec	218,14	201,12	17,03
	Pezinský	Pezinok	1 653,59	1 386,49	267,11
		Senec	0,31	0,31	0,00
	Dolianský	Pezinok	296,52	266,43	30,09
	Modranský	Pezinok	878,48	820,66	57,82
Bratislavský kraj			3 840,55	3 294,45	546,10

Zdroj: Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky, 2009

Podmienky pestovania viniča na registrovaných plochách nachádzajúcich sa vo vinohradníckych oblastiach, ako aj podmienky výroby vinárskych produktov a ich uvádzanie na trh v záujme zabezpečenia zdravotnej neškodnosti a kvality ustanovuje zákon č. 313/2009 Z.z. o vinohradníctve a vinárstve.

Vinohradník je povinný registrovať sa vo vinohradníckom registri, ktorý vedie Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky, ak užíva jednu vinohradnícku plochu alebo viac vinohradníckych plôch, ak ich celková výmera prevyšuje 1 000 m² alebo je menšia ako 1 000 m² a vinohradník uvádza hrozno na trh.

Živočíšna výroba

Chov hovädzieho dobytku zaznamenáva degresívny trend (porovnanie rokov 1997 – 2011). Z dôvodu vysokých vstupných nákladov a nízkej ceny mlieka naďalej pokračuje tendencia znižovania ich počtov, zhoršujú sa niektoré reprodukčné a úžitkové parametre zvierat. Tak ako v Slovenskej republike, tak aj v Bratislavskom kraji sa od roku 1997 do dnešného dňa znížil počet hovädzieho dobytku na polovicu. Z celkového počtu chovaných zvierat v Bratislavskom kraji (13 765 kusov) sa okrese Malacky chová 7 790 kusov.

V Bratislavskom kraji sa na chov hospodárskych zvierat orientuje veľké množstvo subjektov poľnohospodárskej prvovýroby.

Tabuľka 70 Počet hospodárskych zvierat vo vybraných rokoch – Bratislavský kraj

Hospodárske zvieratá	Kusy						
	1997	2002	2007	2008	2009	2010	2011
Hovädzí dobytok	26 881	18 811	15 349	14 443	13 443	13 177	13 765
Ošipané	60 853	42 062	21 801	26 942	22 964	22 479	22 108
Kozy a capy	494	606	542	547	535	579	576
Ovce a barany	2 736	920	495	364	438	457	644
Kone	216	402	655	678	514	462	382
Hydina	993 919	610 326	539 489	604 586	760 769	963 147	796 556

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Chov ošipaných v Slovenskej republike zaznamenáva od roku 1997 do roku 2011 neustály pokles. V roku 1997 sa chovalo skoro 2 milióny ošipaných. V roku 2011 to bolo už len necelých 600 000. Tak ako v Slovenskej republike, tak aj v Bratislavskom kraji sa od roku 1997 do roku 2011 znížil počet

ošípaných na jednu tretinu. V rámci Bratislavského kraja sa najviac ošípaných chová v okresoch Malacky, Pezinok a Senec.

Chov kôz v období rokov 1997 – 2011 nezaznamenal veľké výkyvy. V rámci Bratislavského kraja sa najväčšie počty kôz chovajú v okresoch Malacky, Pezinok a Senec.

Chov oviec v Slovenskej republike nezaznamenal veľké výkyvy. V Bratislavskom kraji sa počet chovaných oviec znížil na jednu tretinu.

Vývoj počtu chovanej hydiny v Slovenskej republike v porovnaní rokov 1997 až 2011 je mierne kolísavý s tendenciou mierneho znižovania počtov. Rovnaký trend chovu hydiny mal aj Bratislavský kraj. Jedine v okrese Pezinok sa v roku 2011 chovalo viac hydiny ako v roku 1997.

V Bratislavskom kraji sa nachádza viacero samostatne, súkromne hospodáriacich subjektov, ktorí sa venujú chovu koní.

Výmery a celková intenzita poľnohospodárskej výroby je ťažko kvantifikovateľná v dôsledku neustáleho vzniku a zanikania právnických subjektov zaoberajúcich sa touto aktivitou, odbytových ťažkostí a ekonomiky pestovania.

Lesníctvo

Lesné pozemky v Bratislavskom kraji zaberajú 3,73 % z celkovej výmery lesných pozemkov v Slovenskej republike.

Tabuľka 71 Vývoj výmery lesných pozemkov v Bratislavskom kraji

Rok	Nepoľnohospodárska pôda – lesný pozemok (ha)
1997	75 466,8239
2002	75 473,0934
2007	68 063,5796
2008	75 195,2164
2009	75 013,9879
2010	75 040,7738

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Lesnatosť Bratislavského kraja je nižšia ako lesnatosť Slovenskej republiky. Najnižšiu lesnatosť v rámci kraja má okres Bratislava I – len 0,01 %. Dôvodom takej nízkej výmery lesov v okrese je, že okres leží na nížine a je urbanisticky intenzívne využívaný. Naopak najväčší lesný komplex tvorí masív Malých Karpát na území okresov Malacky (lesnatosť nad 50 %), Pezinok (lesnatosť 43 %) a Bratislava III (lesnatosť 42 %). Fragmenty lesov sa nachádza v Záhorkej nížine. Lužné lesy sú v povodí Dunaja a Moravy.

Z celkovej rozlohy územia Bratislavského kraja zaberajú lesné pozemky jednu tretinu. Z toho 63,58 % tvoria hospodárske lesy, 7,91 % ochranné lesy a lesy osobitného určenia tvoria zvyšných 28,51 %.

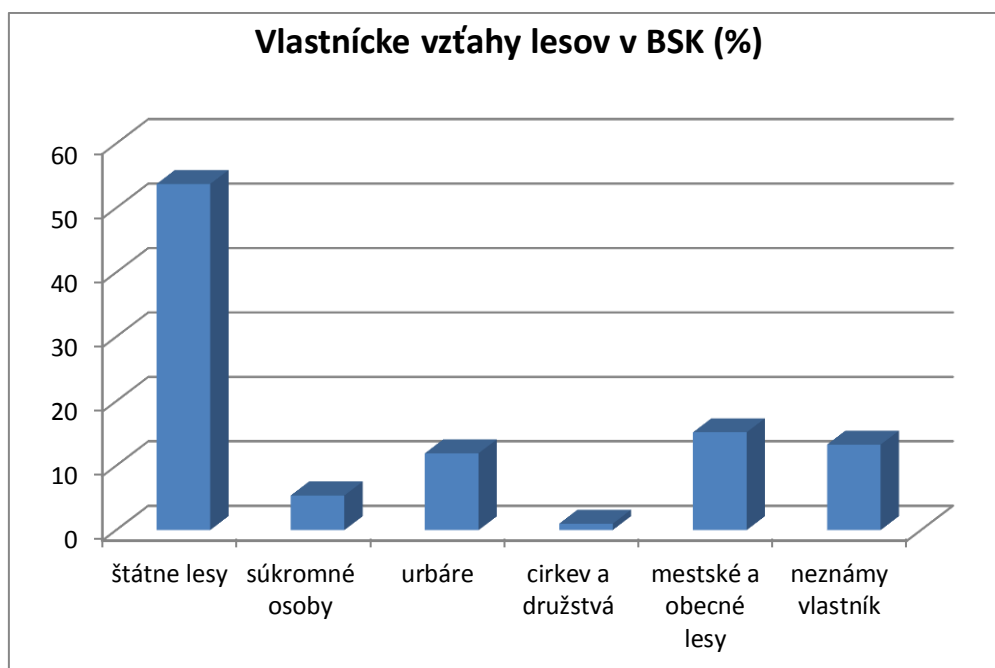
Účelom hospodárskych lesov je produkcia dreva a ostatných lesných produktov pri súčasnom zabezpečovaní mimoprodukčných funkcií lesov. Vyhlásenie a funkčné zameranie ochranných lesov vyplýva z prírodných podmienok a hospodári sa v nich tak, aby plnili účel, na ktorý boli vyhlásené. Lesy v riešenom území boli za ochranné vyhlásené v zmysle § 13 zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov. Účelom lesov osobitného určenia je zabezpečovanie špecifických potrieb spoločnosti, právnických osôb alebo fyzických osôb, na ktorých zabezpečenie sa významne zmení spôsob hospodárenia oproti bežnému hospodáreniu. Lesy v riešenom území sú vyhlásené v zmysle § 14 zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov za lesy osobitného určenia.

Lesné hospodárske plány určujú ciele a úlohy hospodárenia v lesoch najmä z hľadiska pestovania a ochrany lesov, ochrany a tvorby životného prostredia, ťažieb dreva a ostatných funkcií lesov. Sú nástrojom na cieľavedomé hospodárenie v lesoch a zlepšovanie funkcií lesov. Vyhotovujú sa pre časti

lesov podľa ich užívania spravidla na obdobie 10 rokov. V Bratislavskom kraji sú lesné hospodárske plány vyhotovené pre 21 lesných celkov.

Zásoba dreva v lesných porastoch Bratislavského kraja je 12 635 627 metrov kubických. Ťažba ihličnatého a listnatého dreva v Bratislavskom kraji za rok predstavuje spolu 262 294,6 metrov kubických. Bratislavský kraj je zalesňovaný umelo a prirodzeným zmladením. Spolu umelý a prirodzený spôsob zalesňovania je vykonávaný na ploche 554,019 hektárov za rok. Ochranné pásmo lesa je podľa § 10 zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov vymedzené na pozemkoch do vzdialenosti 50 m od hranice lesného pozemku.

Z hľadiska vlastníckych vzťahov prevládajú štátne lesy, ktoré zaberajú viac ako polovicu lesov v kraji (53,72 %). Ďalšími vlastníkmi lesov na území kraja sú súkromné osoby (5,38 %), urbáre, komposerátory a spoločnosti (11,93 %), cirkev a družstvá (do 1 %), mestské a obecné lesy (15,19 %). Ostatné lesy (13,28 %) nemajú určeného vlastníka.

Zdroj: AUREX spol. s r.o. na základe údajov ŠÚ SR

V Bratislavskom kraji je šesť poľovných oblastí:

- PO Záhorská nížina (M I) pre malú zver s 19 poľovnými revírmi,
- PO Žitný ostrov (M III) pre malú zver s 10 poľovnými revírmi,
- PO Galanta (M IV) pre malú zver s 25 poľovnými revírmi,
- PO Záhorie (S I) pre srnčiu zver so 7 poľovnými revírmi,
- PO Malé Karpaty (S II) pre srnčiu zver s 22 poľovnými revírmi,
- PO Bratislava (S III) pre srnčiu zver so 4 poľovnými revírmi.

Tieto poľovné revíry spravuje Krajský lesný úrad v Bratislave. Okrem vyššie uvedených poľovných revírov patrí ďalších päť poľovných revírov pod správu Vojenských lesov, ktoré majú sídlo v Malackách. Zaraďujeme ich do PO Záhorie pre srnčiu zver (4 revíry) a PO Malé Karpaty pre srnčiu zver (1 revír).

Rybné hospodárstvo

Na území Bratislavského kraja sa nachádza 158 rybárskych revírov. Z toho je:

- 129 lovných rybárskych revírov,
- 1 súkromný lovný revír,
- 25 chovných rybárskych revírov,
- 1 rybársky revír s režimom bez privlastnenia si úlovku (chyt' a pust')
- 2 chránené rybárske oblasti.

Na účely využitia rybárskych revírov sa vody v Bratislavskom kraji členia na:

- lososové vody pstruhové (5),
- vody kaprové (153).

A.6.6 Sekundárny sektor

Sekundárny sektor zahŕňa činnosti spojené s ťažbou a dobývaním nerastných surovín, priemyselnú výrobu, stavebníctvo, dodávkou a rozvodom elektriny, plynu, pary a vzduchu a tiež dodávku vody, likvidáciu odpadov a odpadových vôd⁸. Sekundárny sektor a činnosti s ním spojené patria v kraji k významným ukazovateľom tvorby pracovných miest, ako aj tvorby hrubej pridanej hodnoty.

Tabuľka 72 Podniky sekundárneho sektora podľa ekonomických činností v okresoch BSK

	Ťažba a dobývanie	Priemyselná výroba	Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	Dodávka vody; čistenie a odvod odpad. vôd, odpady a služby odstr. odpadov	Priemysel spolu	Stavebníctvo
Bratislava I	3	333	65	23	424	500
Bratislava II	9	621	31	49	710	949
Bratislava III	2	393	18	32	445	471
Bratislava IV	4	215	4	18	241	296
Bratislava V	3	272	9	9	293	350
Okres Malacky	2	207	2	15	226	174
Okres Pezinok	1	221	3	10	235	168
Okres Senec	3	187	3	9	202	219
BSK SPOLU	27	2 449	135	165	2 776	3 127

Zdroj: Štatistický úrad SR

Pozn.: Podľa klasifikácie SKNACE Rev. 2, Údaje k 31.12. 2011

Ťažba nerastov

Ťažba nerastných surovín patrí podľa odvetvovej štruktúry sekundárneho sektora hospodárstva. Na základe klasifikácie ekonomických činností SK NACE vykazovala Ťažba a dobývanie v BSK v roku 2011 celkovo 735 evidovaných zamestnancov.

Ťažobný priemysel reprezentujú v Bratislavskom kraji aktivity spojené s ťažbou a spracovaním nerastných surovín. Toto odvetvie je charakteristické tým, že činnosti s ním spojené, viac alebo menej, trvalo menia pôvodné prírodné prostredie, pretože každé ložisko nerastnej suroviny je nereprodukateľné a po vyťažení nenahraditeľné. Každá ťažba nerastných surovín má za následok zmenu životného prostredia, ktorá však na rozdiel od vplyvu spracovateľského nemusí byť vždy trvalo negatívna. Ťažba nerastných surovín akoukoľvek formou a metódou sa nezaobíde bez zásahov do životného prostredia. Vplyv na životné prostredie však nemá len samotná ťažobná činnosť, ale aj následný proces revitalizácie. Ťažba a dobývanie však predstavujú jedny z najvýznamnejších činností tvorby hrubej pridanej hodnoty regionálneho významu.

Údaje za jednotlivé ložiská a dobývacie priestory situované na území Bratislavského kraja sú evidované na základe informácií Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra so sídlom v Bratislave o výhradných ložiskách, chránených ložiskových území, dobývacích priestorov lokalizovaných na území kraja.

Dobývacích priestorov je na území bratislavského kraja celkovo 49, z ktorých 26 má v správe spoločnosť NAFTA a.s. charakteristické pre energetické druhy nerastov. Zvyšných 17 dobývacích priestorov eviduje druh nerastu „Nerudy“ a 5 priestorov druh nerastov „Rudy“.

⁸ Podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností (SK NACE Rev. 2)

Prieskumných území vyhradených nerastov je na území Bratislavského kraja celkovo 11 v zložení: 4 územia pre ropu a horľavý zemný plyn, 3 pri geotermálnu energiu, 3 pre termálne podzemné vody a 1 územie pre zlievarenské a sklárske piesky.

Z energetických surovín sa na území Bratislavského kraja vyskytujú prírodné uhľovodíky ako ropa, gazolín, zemný plyn a lignit. Všetky ložiská sú koncentrované v okrese Malacky. Podzemné ložiská prírodných uhľovodíkov zabierajú rozsiahle dobývacie priestory v oblasti Vysoká pri Morave, Láb, Suchohrad, Plavecký Štvrtok, Jakubov, Kostolište, Gajary, Malacky, Závod a Studienka. Ložiská ropy a zemného plynu sú nadregionálneho významu a predstavujú najvýznamnejšiu surovinovú bázu prírodných uhľovodíkov v rámci SR. Z ložísk ropy je najvýznamnejšie rozvinutým ložiskom Gajary - Bádén s najväčšou ťažbou na území SR a z ložísk zemného plynu Závod - mezozoikum.

Perspektívy objavenia nových ložísk prírodných uhľovodíkov na území Bratislavského kraja sú značne vysoké, pričom sa predpokladá, že prevahu budú mať plynové nad ropnými ložiskami. Najväčšie prognózy prírodných uhľovodíkov sú viazané na mezozoikum podložia panvy v oblasti Závodu, kde však vzhľadom na súčasnú ekonomickú situáciu nemožno zatiaľ počítať s intenzívnejším prieskumom. Ďalšími perspektívnymi územiami s predpokladom overenia zásob prírodných uhľovodíkov sú oblasti gajarskej elevácie, lábsko-malackej elevácie a Zohorsko-plaveckej depresie.

Významnú surovinovú bázu nadregionálneho významu v okrese Malacky predstavujú vysokopercentné vápence a korekčné cementárske sialické suroviny z oblasti Rohožníka a Sološnice, zabezpečujúce dlhodobý rozvoj výroby cementu a vápenca v závode Holcim, a.s. v Rohožníku. Ložisko vysokopercentných vápencov Rohožník - Vajarská patrí k najväčším na Slovensku a časť vyťaženej suroviny sa využíva pre poľnohospodárstvo, resp. sklársky priemysel.

Intenzívna ťažba štrkopieskov sa v minulosti realizovala najmä na území hlavného mesta SR Bratislavy a v okrese Senec. Vyťažené priestory sú využívané na rekreačné účely (Bratislava - Zlaté piesky, Bratislava - Vajnory, Bratislava - Kuchajda, Senec, Nové Košariská a iné).

Podnikateľské subjekty ťažobného priemyslu

Tabuľka 73 Najväčšie podniky so sídlom v Bratislavskom kraji v odvetví ťažobný priemysel

Por.	Spoločnosť	Sídlo	Tržby za rok 2010
1	Nafta, a.s.	Bratislava	168 396 000
2	Pozagas, a.s.	Malacky	32 536 000
3	Alas Slovakia, s.r.o.	Bratislava	22 746 000
4	Gravelslovex, s.r.o.	Bratislava	560 000

Zdroj: Trend TOP 2011

Z hľadiska tržieb subjektov sídlacích na území Bratislavského kraja odvetvie ťažobného priemyslu nie je významne rozvinuté. Pri porovnávaní tržieb spoločností podnikajúcich na území SR v tomto odvetví tak z 20 najvýznamnejších spoločností v SR len 3 subjekty majú sídlo na území BSK. Z toho 2 na území mesta Bratislava a jeden subjekt pôsobí na území okresu Malacky. Negatívne dopady ťažobného priemyslu na životné prostredie, ako aj jeho problematická ekonomická efektívnosť, sú najvýraznejšími faktormi, ktoré obmedzujú jeho výraznejší rast.

Priemysel

Priemyselná výroba v Bratislavskom samosprávnom kraji patrí k významným faktorom zabezpečujúcim výkonnosť hospodárstva nie len v rámci metropolitného regiónu, ale aj na nadnárodnej úrovni. Význam priemyslu spočíva v tom, že toto odvetvie sa výraznou mierou podieľa na celkovej zamestnanosti kraja, a na regionálnej úrovni aj na tvorbe hrubej pridanej hodnoty. K 31. decembru roku 2009 pracovalo v Bratislavskom kraji v odvetví priemyselnej výroby spolu takmer 11,3 % zamestnancov z celkového počtu zamestnancov v BSK, čo predstavovalo druhý najvyšší počet osôb zamestnaných v jednotlivých odvetviach ekonomických činností hospodárstva kraja. I keď

priemysel nie je v tomto smere dominantný, predstavuje významný rezort hospodárskeho progresu kraja.

Tabuľka 74 Komparácia vybraných ukazovateľov priemyslu v samosprávnych krajoch SR

	Počet priemyselných závodov	Hrubý obrat	Pridaná hodnota
Bratislavský kraj	261	19 856 583 000	3 326 285 000
Trnavský kraj	273	9 847 838 000	1 794 744 000
Trenčiansky kraj	407	5 461 836 000	1 329 322 000
Nitriansky kraj	310	5 118 618 000	866 511 000
Žilinský kraj	350	8 367 782 000	1 544 944 000
Banskobystrický kraj	260	2 787 650 000	765 656 000
Prešovský kraj	262	2 460 118 000	510 477 000
Košický kraj	230	5 974 379 000	1 297 479 000
Slovenská republika	2 353	59 874 803 000	11 435 418 000

Zdroj: Štatistický úrad SR

Pozn.: Údaje za rok 2010. Tabuľka obsahuje údaje za priemyselné závodné jednotky podnikov s 20 a viac zamestnancami. Zaokrúhlene na celé čísla. Rozdiely údajov v súčtoch na poslednom mieste sú spôsobené zaokrúhľovaním pri prepočtoch zo Sk do eura

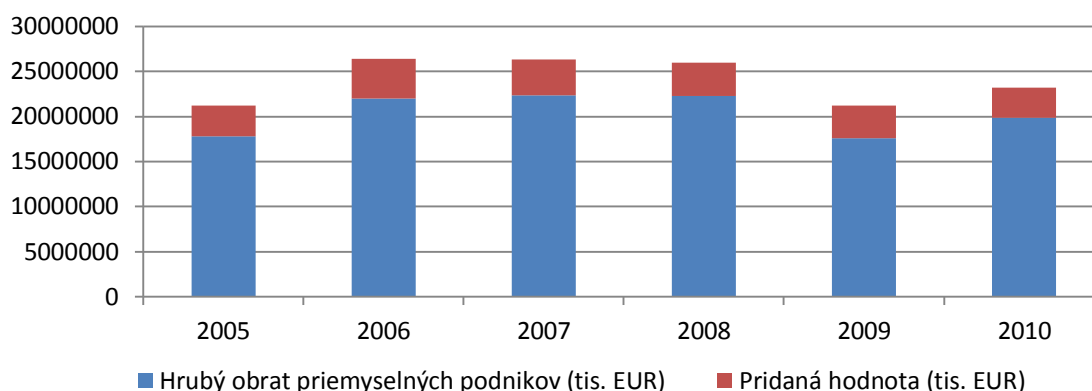
Hrubý obrat SR v priemyselných podnikoch predstavoval v roku 2011 hodnotu 67 952 449 tis. €, na ktorej sa Bratislavský kraj podieľal 24 272 677 tis.€, t.j. podielom 35,72%. I napriek faktu, že priemysel nie je v tvorbe pracovných príležitostí v kraji dominantným sektorom, dosahuje tretinový podiel na priemyselnej produkcii hrubého obratu v krajine. Pri porovnaní podielu kraja na počte priemyselných závodov v SR dosahuje BSK s 286 podnikmi 12 percentné zastúpenie z pomedzi 2 421 podnikov v SR. Vzhľadom na nevysoký počet priemyselných podnikov dosahuje Bratislavský samosprávny kraj vďaka silným stakeholderom vysokú finančnú efektivitu, ktorú reflektujú aj hodnoty pridanej hodnoty vyjadrené v nasledujúcej tabuľke v Prílohe č.38. Zatiaľ čo SR vykazuje za rok 2011 pridanú hodnotu 12 357 820 tis.€, podiel BSK na jej tvorbe je s hodnotou 3 650 452 tis.€ na úrovni 29%.

Bratislavský kraj vykazuje za rok 2009 celkovo 51 747 zamestnaných osôb v priemyselných odvetviach. Najvyšší podiel na tomto počte vykazuje okres Bratislava II, kde je lokalizovaný priemyselný areál Slovnaft s počtom zamestnancov na úrovni približne 3 750 a tržbami 4078 mil. EUR (za rok 2008). Výrazné zastúpenie má rovnako okres Bratislava IV, kde sídli a pôsobí priemyselný areál automobilky Volkswagen s približne 7000 zamestnancami. Pre ilustráciu obrat automobilky v m. č. Devínska Nová Ves predstavoval v roku 2010 hodnotu 4,04 mld. EUR s čistým ziskom po zdanení 75 mil. EUR. Aj tieto skutočnosti jednotlivých podnikov sa prejavujú na hospodárskej výkonnosti jednotlivých okresov BSK vyjadrených prostredníctvom vybraných merateľných ukazovateľov.

Pri porovnaní jednotlivých okresov Bratislavského kraja má dominantné postavenie okres Bratislava II, ktorý sa na celkovom obrate priemyselných podnikov kraja podieľal v roku 2010 približne 57 %. Z hľadiska tohto ukazovateľa je okres Bratislava II najvýznamnejším okresom v SR vôbec, kde vytvára takmer 19 % národného obratu priemyselných podnikov. Druhý v poradí okres Žilina nedosahuje ani jeho 50% obratu.

Stav priemyselnej výroby je v ostatných okresoch Bratislavského kraja vzájomne porovnateľný. Jedine okres Bratislava V vykazuje do istej miery nízke hodnoty obratu priemyselných závodov, čo je však vzhľadom na jeho funkčné využitie viac ako logické. Na druhej strane okres Malacky je z hľadiska tohto ukazovateľa 11. najvýznamnejším v SR. Dlhodobu najnižšiu úroveň obratu priemyselných podnikov v kraji vykazujú mimobratislavské okresy Pezinok a Senec.

Graf 15 Vývoj ukazovateľov priemyslu v Bratislavskom kraji

Zdroj: ŠÚ SR RegDat

Počet priemyselných závodov s 20 a viac zamestnancami evidovaných regionálnou databázou ŠÚ SR RegDat vykazuje v Bratislavskom kraji v sledovanom období v rokoch 2005 až 2010 pokles o 28 subjektov, t.j. o takmer 10%. I napriek tomuto negatívnemu trendu dosahuje sekundárny sektor ekonomický progres. Na druhej strane vývoj hrubého obratu priemyselných závodov a analogicky aj pridanej hodnoty vykazuje kolísavý trend vývoja. Z časového hľadiska sú zmeny determinované stavom na európskom trhu, na základe ktorých v roku 2009 zaznamenali hodnoty skrz dopady hospodárskej krízy výrazný pokles. V roku 2010 však zaznamenali opäťovne medziročný nárast

Prerozdelenie priemyslu do jednotlivých odvetví podľa klasifikácie ekonomických činností poukazuje na dominantné postavenie priemyselnej výroby na celkovej zamestnanosti v jednotlivých sub – odvetviach priemyslu. Táto výroba je rozvinutá na úrovni slovenského priemeru. V rámci BSK boli ku koncu roku 2010 na základe tvorby pracovných príležitostí najvýznamnejšie odvetvia priemyselnej výroby nasledujúce odvetvia:

- výroba motorových vozidiel 28,41 %
- výroba potravín 7,25 %
- výroba ostatných nekovových výrobkov 6,78 %
- oprava a inštalácia strojov 6,38 %
- výroba výrobkov z koksu, ropných produktov 5,99 %

V ostatných odvetviach pracoval relatívne menší počet zamestnancov. I tak je odvetvová štruktúra zamestnanosti v priemysle dostatočne diverzifikovaná. Aj vzhľadom na vyššie uvedené sa začína výraznejšie prejavovať dominancia odvetvia výroby motorových vozidiel, čo vytvára pre región Bratislavy pomerne vyprofilovaný stav priemyselnej výroby. Z hľadiska hospodárskej štruktúry sa aglomerácia Bratislava – Trnava v ostatnom období vyvinula na európske centrum automobilového priemyslu. V tejto súvislosti je najväčším podnikom z hľadiska počtu zamestnancov i objemu tržieb v BSK spoločnosť Volkswagen Slovakia a.s. so sídlom v Bratislave (MČ Devínska Nová Ves) so zameraním na výrobu osobných motorových vozidiel. Medzi ďalšie významné odvetvia podľa prehľadu najväčších firiem na základe objemu tržieb patrili ku koncu roku 2010 aj chemický a strojársky priemysel.

Medzi ďalšie významné odvetvia podľa prehľadu najväčších firiem na základe objemu tržieb patrili ku koncu roku 2010 aj chemický a strojársky priemysel.

Tabuľka 75 Evidenčný počet zamestnancov vo fyzických osobách k 31.12. podľa SK NACE za územie Bratislavského samosprávneho kraja

Odvetvie	2009	2010
----------	------	------

	počet	podiel z priemyslu spolu	počet	podiel z priemyslu spolu
B - Ťažba a dobývanie	124	0,23 %	635	1,71 %
C - Priemyselná výroba	47 701	89,51 %	31 248	84,04 %
Výroba potravín	4 191	7,86 %	2 696	7,25 %
Výroba nápojov	1 150	2,16 %	936	2,52 %
Výroba tabakových výrobkov	0	0,00 %	-	-
Výroba textilu	1 479	2,78 %	53	0,14 %
Výroba odevov	1 237	2,32 %	304	0,82 %
Výroba kože	2 131	4,00 %	-	-
Spracovanie dreva	843	1,58 %	366	0,99 %
Výroba papiera	664	1,25 %	-	-
Tlač, reproduk. záznam. médií	488	0,92 %	1 132	3,05 %
Výroba koksu; ropných produktov	0	0,00 %	2 226	5,99 %
Výroba chemikálií	2 113	3,96 %	1 260	3,39 %
Výroba zák. farmaceutických výrob.	10	0,02 %	39	0,10 %
Výroba výrobkov z gumy	4 564	8,56 %	1 421	3,82 %
Výroba ostat. nekovových výrobkov	1 341	2,52 %	2 520	6,78 %
Výroba, spracovanie kože	110	0,21 %	-	-
Výroba kovových konštrukcií	5 421	10,17 %	1 232	3,31 %
Výroba počítačových výrobkov	3 332	6,25 %	1 160	3,12 %
Výroba elektrických zariadení	3 520	6,60 %	1 076	2,90 %
Výroba strojov a zariadení	2 981	5,59 %	1 192	3,21 %
Výroba motorových vozidiel	6 006	11,27 %	10 562	28,41 %
Výroba ost. doprav. prostriedkov	662	1,24 %	-	-
Výroba nábytku	3 209	6,02 %	110	0,29 %
Iná výroba	16	0,03 %	576	1,55 %
Oprava a inštalácia strojov	2 233	4,19 %	2 373	6,38 %
D - Dodávka elektriny, plynu, pary	2 877	5,40 %	3 397	9,13 %
E - Dodávka vody	2 592	4,86 %	1 903	5,12 %
Priemysel spolu (B+C+D+E)	53 294	100 %	37 183	100,00 %

Pozn.: Označenie „-“ znamená, že údaj nie je dostupný

Priestorová štruktúra priemyslu

Legislatívne vymedzenie pojmu priemyselný park v SR je zachytené v zákone č. 193/2001 Z.z. o podpore na zriadenie priemyselných parkov. Priemyselný park je podľa tohto zákona definovaný ako územie vymedzené územným plánom obce alebo územným plánom zóny, na ktorom sa vykonáva alebo má vykonávať priemyselná výroba alebo služby jedného podnikateľa alebo viacerých podnikateľov. Priemyselný park podľa uvedeného zákona zriaďuje obec. Územie priemyselného parku musí byť vybavené základnou technickou infraštruktúrou (voda, plyn, elektrická energia, doprava, telekomunikačné siete, kanalizácia a pod.), musí byť majetkovo vysporiadané a zbavené starej záťaže.

Pojem priemyselný park označuje územie, ktoré je dobre koncepčne založené a funguje ako jeden celok, pričom podniky, sídlia v priemyselnom parku, využívajú spoločné služby, poskytované predovšetkým firmou spravujúcou park na trhovom princípe. Priemyselné parky patria k významným prvkom v rozvoji priemyselnej výroby v Bratislavskom kraji, pričom za ich hlavnú úlohu je možné považovať prispievanie k ekonomickému rozvoju, zvyšovaniu zamestnanosti a k zlepšeniu celkových podmienok pre priemyselnú výrobu na lokálnej aj regionálnej úrovni.

Vyhodnotenie lokalizácie priemyselných parkov na území Bratislavského kraja vychádza z urbanistickej koncepcie a informácií o zámeroch budovania priemyselných parkov čerpaných z prieskumov záujmu obcí budovať v budúcnosti priemyselný park. Rovnako vychádza z posúdenia skutočného stavu v akej etape fungovania sa uvedené lokality v súčasnosti nachádzajú, pričom osobitú pozornosť venuje územno-plánovacej dokumentácii regionálnej úrovne. Samotný návrh využitia nových alebo existujúcich lokalít pre výrobné funkcie je predmetom spracovania konceptu Územného plánu regiónu Bratislavského samosprávneho kraja.

Tabuľka 76 Prehľad významnejších priemyselných parkov (zóny a areály) na území Bratislavského kraja

P.č.	Názov územia	Lokalizácia	Rozloha (v ha)	Disponib. plocha (v ha)	Dominantné odvetvie/spoločnosti
1.	Industrial park Devínska Nová Ves (DNV Park)	Bratislava – Devínska Nová ves	58,3	-	Hella, Seven SK, MC Syncro, Garay, HTS (CWS), Schnellecke, Magna
2.	Eurovalley	Malacky	160 (exist. + návrh)	-	BASF, Swedwood, VGP, Basso
3.	Logistic park Lozorno (Point park)	Lozorno	85	-	Brightpoint, Timbeum, Whirlpool, HBPO

Zdroj: SARIO, vlastné prieskumy AUREX spol. s r.o.

Najväčšie výrobné areály na území Bratislavského kraja

Na území Bratislavského kraja, konkrétne na území hl. m. SR sa nachádzajú lokality, ktoré svojou rozlohou a funkčným zameraním výraznou mierou ovplyvňujú formovanie priľahlých území. Medzi takéto územia boli identifikované areály dvoch najvýznamnejších spoločností lokalizovaných v riešenom území. Na území hl. m. SR Bratislavy sa koncentrujú najväčšie podniky v rámci SR, ktoré majú dominantné postavenie v odvetví výroby dopravných prostriedkov a chemického priemyslu. Podiel týchto odvetví na celkovej výkonnosti regiónu a na celkovej zamestnanosti je v tomto období kľúčový. V ďalšom období bude potrebné postupne diverzifikovať tieto dominantné odvetvia priemyslu. Nevyhnutná je podpora investícií do ostatných priemyselných odvetví s preferovaním kreatívneho priemyslu a sofistikovanej výroby s vyššou pridanou hodnotou.

- Areál spoločnosti Slovnaft, a.s.

Výrobná prevádzka spoločnosti je lokalizovaná v MČ Podunajské Biskupice (okres Bratislava II). Výmerou je výrobný areál spoločnosti najväčším areálom s funkciou definovanou ako výrobná funkcia v rámci územia BSK. Spoločnosť je zároveň druhým najväčším podnikom v SR (podľa tržieb za rok 2011, zdroj: TREND, <http://firmy.trend.sk/rebrick-firiem/trend-top-200-3.html>). Výrobná činnosť spoločnosti patrí do odvetvia chemického priemyslu.

- Areál spoločnosti Volkswagen Slovakia, a.s.

Výrobná prevádzka spoločnosti je lokalizovaná v MČ Devínska Nová Ves (okres Bratislava IV). Areál spoločnosti je výmerou druhým najväčším kompaktným územím s definovanou výrobnou funkciou v Bratislavskom kraji. Spoločnosť Volkswagen je zároveň najväčším podnikom v SR (podľa tržieb za rok 2008). Výrobná činnosť spoločnosti patrí do odvetvia strojárenského priemyslu, konkrétne sa orientuje na výrobu automobilov.

Stavebníctvo

Ku koncu roku 2009 bolo v Bratislavskom kraji v odvetví stavebníctva zamestnaných celkovo 23 524 osôb, čo predstavovalo podiel 5,13 % z celkového počtu zamestnancov v kraji. V porovnaní

s podielom pracujúcich na úrovni SR, kde bolo v roku 2009 v stavebníctve zamestnaných 8,24% všetkých pracujúcich, tak podiel pracujúcich v stavebníctve v kraji je značne nižší.

Vývoj stavebníctva bol v uplynulých rokoch poznačený výrazným stavebným „boom-om“, ktorý sa prejavil zvýšenou intenzitou realizácie investičných projektov na území celého Slovenska a hlavného mesta obzvlášť. Rast stavebníctva vykazoval v tomto období dvojciferné tempo rastu. V súčasnosti dochádza k výraznému spomaleniu výkonnosti tohto odvetvia nielen v Bratislavskom kraji, ale aj na ostatnom území SR.

Odvetvie stavebnej produkcie je v kraji rozvinuté nad úrovňou slovenského priemeru. Aj napriek tomu, že stavebníctvo v BSK vytváralo nižší podiel pracovných príležitostí ako na národnej úrovni, pri porovnaní vybraných ukazovateľov za celé odvetvie stavebníctva vykazuje na území BSK nadpriemerné hodnoty. Najmä pri porovnaní s ostatnými regiónmi úrovne NUTS III v SR. Výrazný rast odvetvia sa v súčasnosti v Bratislavskom kraji pravdepodobne nedá očakávať, nakoľko celkový vývoj odvetvia stavebníctva v SR má po prehĺbení hospodárskej krízy a poľavení stavebného boomu klesajúcu, resp. ustáľujúcu sa tendenciu.

Vývoj stavebníctva v okresoch sleduje Štatistický úrad SR prostredníctvom nasledujúcich tabuľkovo vyjadrených vybraných ukazovateľov. Stavebná produkcia vykonaná vlastnými zamestnancami a priemerný evidenčný počet zamestnancov v odvetví stavebníctva. Hodnoty uvedených ukazovateľov sú pritom komparatívne vyhodnotiteľné na regionálnej, resp. krajskej aj okresnej úrovni.

Tabuľka 77 Vybrané ukazovatele za odvetvie stavebníctva v samosprávnych krajoch SR

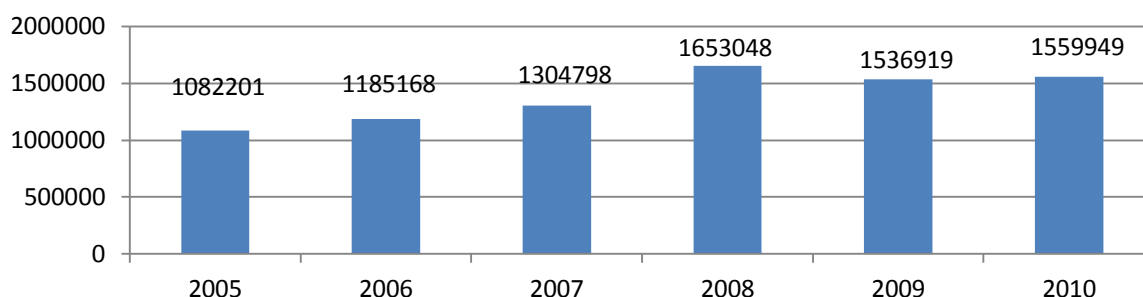
	Priemerný evidenčný počet zamestnancov (osoby)			Stavebná produkcia vykonaná vlastnými zamestnancami (tis. EUR)		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
SR	182 139	184 717	178 795	6 430 784,38	5 751 222,43	5 516 249,94
Bratislavský kraj	27 043	26 522	26 033	1 653 047,64	1 536 919,27	1 559 949,24
Trnavský kraj	21 343	22 371	21 613	561 342,54	567 631,24	522 138,12
Trenčiansky kraj	20 195	20 128	18 153	670 958,32	575 340,64	475 920,87
Nitriansky kraj	19 285	20 390	19 782	570 060,48	506 220,64	506 988,55
Žilinský kraj	32 918	33 557	33 485	1 038 851,67	886 114,75	850 314,86
Banskobystrický kraj	15 713	15 979	15 596	451 907,43	407 859,32	444 004,82
Prešovský kraj	27 695	28 074	26 114	734 345,04	600 984,79	566 711,15
Košický kraj	17 948	17 697	18 019	750 271,25	670 151,78	590 222,34

Zdroj: Štatistický úrad SR, Databáza RegDat

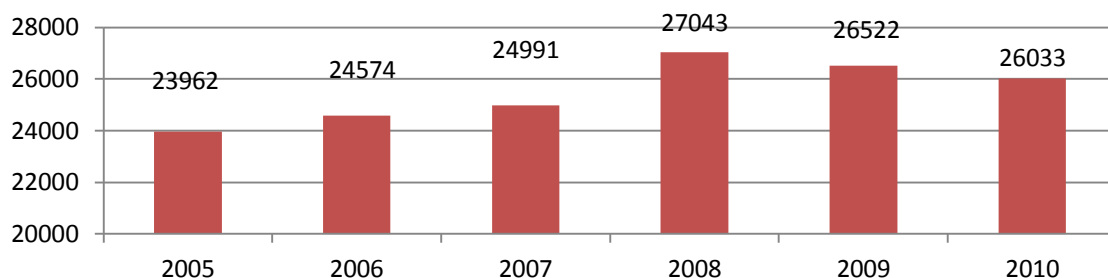
Pozn.: podľa klasifikácie SK NACE rev. 2

V sledovanom období od roku 2005 do 2010 majú sledované merateľne ukazovatele v globále rastúci trend. I keď nastal v roku 2009 aj v dôsledku hospodárskej krízy pokles stavebnej produkcie, tak rok 2010 vykazuje opäť mierny rast. Po oslabení pozície developerských projektov do priestorového systému hl. mesta zohráva stavebníctvo naďalej významnú pozíciu v tvorbe pridanej hodnoty bratislavského kraja.

Graf 16 Vývoj hodnoty stavebnej produkcie vykonávanej vlastnými zamestnancami v BSK v tisícoch EUR

Graf 17 Vývoj priemerného evidenčného počtu zamestnancov stavebníctva v BSK

Obdobne ako vývoj odvetvia stavebníctva v rámci Bratislavského kraja, vývoj stavebníctva v jednotlivých okresoch môžeme porovnávať prostredníctvom identických ukazovateľov. Prehľad dosiahnutých ukazovateľov odvetvia stavebníctva v jednotlivých okresoch BSK predstavujú nasledujúce hodnoty uvedené v príslušných tabuľkách. Pri porovnaní vývoja stavebníctva v okresoch BSK, má stavebná produkcia výrazne dlhodobo dominantné postavenie v okrese Bratislava II. Odvetvie stavebníctva má však v jednotlivých okresoch BSK výrazne diferencované postavenie. Dlhodobo dominantné postavenie majú pri porovnávaní ukazovateľov v odvetví stavebníctva okresy Bratislava I, II a III. Príčinou je najmä lokalizácia sídla subjektov tohto odvetvia. Tieto okresy dosahujú dlhodobo dominantné postavenie čo sa týka stavebnej produkcie vykonanej vlastnými zamestnancami, ako aj počtom zamestnaných osôb v rámci kraja. Najnižšie hodnoty ukazovateľov za odvetvie stavebníctva naopak dlhodobo vykazujú okresy situované mimo územia hl. mesta, ktorých hodnoty stavebnej produkcie vykonávanej vlastnými zamestnancami sú v rámci okresov SR jedny z najnižších.

Tabuľka 78 Vybrané ukazovatele za odvetvie stavebníctva v okresoch BSK

	Priemerný evidenčný počet zamestnancov (osoby)			Stavebná produkcia vykonaná vlastnými zamestnancami (tis. EUR)		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Okres Bratislava I	707	656	1 932	26 509,83	27 600,57	90 706,21
Okres Bratislava II	8 366	9 426	9 179	642 660,76	949 475,49	997 095,59
Okres Bratislava III	3 353	1 967	1 952	480 110,14	108 316,32	97 039,80
Okres Bratislava IV	547	595	628	43 738,17	58 874,76	104 991,69
Okres Bratislava V	308	505	409	24 900,65	30 656,14	23 684,56
Okres Malacký	83	86	66	2 598,88	2 890,04	2 582,85
Okres Pezinok	127	116	147	4 703,58	5 978,84	6 481,00
Okres Senec	195	104	142	7 879,61	5 489,93	10 848,47

Zdroj: Štatistický úrad SR, Databáza RegDat

Pozn.: podľa klasifikácie SK NACE rev. 2

A.6.7 Terciárny sektor (Cestovný ruch)

Terciárny sektor je obdobne ako vo všetkých európskych metropolitných regiónoch reprezentovaný značne diverzifikovaným charakterom služieb komunálneho a komerčného charakteru. Navyše vzhľadom k celospoločenským zmenám na Slovensku a transformáciou ekonomiky z postindustriálnej na vedomostne orientovanú, sa práve do oblasti služieb skoncentrovala väčšina zamestnanosti v kraji.

Najpočetnejšie zastúpenie majú malé a stredné podniky, ktoré sa čoraz výraznejšie podieľajú na celkovej výkonnosti ekonomiky. Potenciál malých a stredných podnikov je v tom, že v rámci reštrukturalizácie hospodárstva sa ľahšie a rýchlejšie dokážu prispôsobiť zmeneným trendom a podmienkam v hospodárstve krajiny, resp. i keď je ich počet z časového vývoja spravidla menej stabilný, veľké štrukturálne zmeny ich na strane druhej nepostihnú v takej výraznej miere ako veľké podniky. Vývoj sektora služieb je teda najmä v hlavnom meste kreovaný vznikom značného počtu malých a stredných podnikov, čím sa stal v uplynulých rokoch najvýznamnejším z hľadiska podielu zamestnanosti v celom kraji. Rastúci význam sektora služieb so sebou prináša aj rast celkovej zamestnanosti i výkonnosti produkcie tohto sektora viazaná najmä na produkciu hrubej pridanej hodnoty.

Špecifikom Bratislavského kraja je i koncentrácia tzv. vyššej vybavenosti. Z pohľadu komunálnych služieb sa jedná celoštátne a medzinárodné inštitúcie, úrady štátnej a verejnej správy, bankovníctvo a pod. Bratislava je sídlom koncentrácie aktivít v komunálnej administratíve, bankovníctva, poisťovníctva a finančných služieb na Slovensku. Bratislava je sídlom centrálnej banky (Národná Banka Slovenska), ako aj sídlom 26 komerčných bánk, ktoré v roku 2010 prevádzkovali celkovo 259 pobočiek.

Zdravotná starostlivosť v meste Bratislava disponuje sieťou zariadení regionálneho až celoštátneho významu reprezentovaná vysokošpecializovanými nemocnicami, odbornými liečebnými ústavmi, špecializovanými a rehabilitačnými zariadeniami poskytujúcimi zdravotnú a liečebnú starostlivosť.

V komerčnej sfére sa v kraji vytvorila i hustá sieť zariadení malo a veľko obchodu, hotelov a gastronomických zariadení. Na terciárny sektor je tak na regionálnej úrovni v tejto podobe viazaná veľká časť hrubého fixného kapitálu. Navyše transformačný proces ekonomiky rozšíril v uplynulých rokoch terciárny sektor aj o množstvo subjektov ponúkajúcich v rámci kreatívnej sebarealizácie aj množstvo druhov služieb inovatívneho charakteru. Či už v podobe tovarových, alebo voľnočasových aktivít.

V oblasti kultúry ako do istej miery komerčného charakteru služieb má vyše dvestoročnú tradíciu divadelníctvo s postupne sa rozvetvujúcou sieťou menších galérií. Významnými turistickými miestami v kraji sú hradné opevnenia v Devíne z čias Veľkej Moravy a Bratislavský hrad a mnohé sakrálné pamiatky.

Cestovný ruch

Cestovný ruch (ďalej aj CR) je vo svete v dlhodobých trendoch rastúcim hospodárskym odvetvím. V súčasnosti je jedným z najväčších svetových generátorov zamestnanosti a príjmov z exportu. Patrí medzi najsilnejšie svetové ekonomické odvetvia.

Podľa **prognózy Svetovej organizácie turizmu (UNWTO)**⁹ bude turizmus do roku 2020 najrýchlejšie rásť práve v regiónoch stredo-východnej a južnej Európy. Európska komisia vypracovala obnovenú politiku európskeho cestovného ruchu s názvom „**Posilnenie partnerstva v európskom turizme**“. Jej hlavným cieľom je zvyšovať konkurencieschopnosť európskeho cestovného ruchu a vytvárať vyšší

⁹ Svetová organizácia cestovného ruchu (UNWTO) je odbornou organizáciou OSN a vedúcou medzinárodnou organizáciou v oblasti cestovného ruchu. Svetová rada pre cestovanie a cestovný ruch (WTTC) je globálne fórum pre podnikateľských lídrov v cestovnom ruchu.

počet pracovných miest pri súčasnom zabezpečovaní udržateľného rastu cestovného ruchu v rámci Európy.

V priebehu roka 2012 navštívilo Bratislavský kraj 939 328 návštevníkov, z toho bolo 601 850 (64,1 %) zahraničných. V porovnaní s rokom 2011 počet návštevníkov vzrástol o 6,8 %, z toho zahraničných o 7,6 %. Na celkovom počte návštevníkov SR sa Bratislavský kraj podieľal 24,9 % a na počte zahraničných 39,4 %. V medzikrajskom porovnaní vykázal Bratislavský kraj najvyšší podiel zahraničných návštevníkov. V ostatných krajoch bol ich podiel v rozpätí od 20,5 % do 43,7 %.

Priemerný počet prenocovaní návštevníkov dosiahol v Bratislavskom kraji 2,1 noci, z toho zahraničných 1,8 noci. V porovnaní s rokom 2011 sa priemerný počet prenocovaní návštevníkov zvýšil len o jednu desatinu, pričom u zahraničných zostal rovnaký. V medzikrajskom porovnaní vykazuje Bratislavský kraj dlhodobu najnižšiu priemerný počet prenocovaní návštevníkov. V rámci SR dosiahol priemerný počet prenocovaní návštevníkov 2,9 noci, z toho zahraničných 2,7 noci.

Podľa krajiny trvalého pobytu najviac návštevníkov prichádza v dlhodobom časovom horizonte z Českej republiky a Nemecka. Na celkovom počte zahraničných návštevníkov sa návštevníci z Českej republiky podieľali 18,3 % a Nemecka 9,9 %. Ďalej nasledovali návštevníci z Rakúska 6,2 %, Poľska 6,1 %, Spojeného kráľovstva 5,5 %, Talianska 5,3 %, Francúzska a Spojených štátov rovnako 3,4 %, Ruska 2,6 %, Číny 2,4 % a Maďarska 2,3 %.

Návštevníkom Bratislavského kraja poskytovalo ubytovacie služby 243 ubytovacích zariadení cestovného ruchu. Z hľadiska štruktúry bolo 225 hromadných ubytovacích zariadení a 18 prevádzkovateľov poskytovalo ubytovanie v súkromí. Návštevníci mali k dispozícii 9 826 izieb s 22 406 lôžkami spolu. V porovnaní s rokom 2011 počet ubytovacích zariadení vzrástol o 40 a počet lôžok spolu o 1 764.

Tržby za ubytovanie vrátane DPH dosiahli 68,7 mil. Eur a medzoročne vzrástli o 5,3 %. Zahraniční návštevníci, ktorí využívali najmä služby ubytovacích zariadení vyšších cenových kategórií, sa na celkových tržbách podieľali 72,1 %.

Priemerná cena za ubytovanie dosiahla 35,05 Eur. Domáci návštevník zaplatil za jedno prenocovanie 21,64 Eur a zahraničný 46,14 Eur.

Čisté využitie lôžkovej kapacity ubytovacích zariadení dosiahlo 25 %. Najvyššie 44,1 %, resp. 33,3 %, vykázali päťhviezdičkové hotely, resp. turistické ubytovne. Návštevníci najmenej využívali ubytovanie v penziónoch, kde čisté využitie lôžkovej kapacity dosiahlo 13 % (zdroj: Štatistický úrad SR, 2013).

Ukazovatele za cestovný ruch na úrovni Bratislavského kraja

Tabuľka– Štatistika cestovného ruchu za okresy Bratislavského kraja – Priemerný počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach CR

Okresy Bratislavského kraja	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Okres Bratislava I	2,03	2,03	2,00	1,96	1,92	1,81	1,71	1,64	1,68	1,71	1,66
Okres Bratislava II	1,77	1,80	1,79	1,75	1,72	1,70	1,70	1,69	1,63	1,68	1,71
Okres Bratislava III	2,36	2,36	2,38	2,31	2,24	2,00	2,07	2,09	2,24	2,31	2,46
Okres Bratislava IV	3,04	2,39	2,18	2,15	6,10	5,62	5,79	7,54	7,04	7,68	6,71
Okres Bratislava V	1,53	1,73	1,58	1,72	1,73	1,81	1,94	1,86	1,68	1,74	1,76
Okres Malacky	2,09	1,92	2,24	2,11	2,14	2,18	1,76	1,94	2,45	2,53	2,36
Okres Pezinok	2,38	2,12	2,17	2,00	1,99	2,08	1,96	1,98	1,94	1,83	1,79
Okres Senec	2,48	2,72	2,72	2,45	2,26	2,24	2,02	2,04	2,17	1,99	2,24
Bratislavský kraj spolu	2,06	2,07	2,08	1,99	2,12	2,04	1,99	2,03	2,06	2,04	1,98

Slovenská republika	3,58	3,57	3,57	3,31	3,13	3,11	3,06	3,05	3,07	3,06	2,95

Zdroj: vlastný výpočet, podklady k výpočtom: ŠÚ SR, Posledná aktualizácia: 2012, Databáza: SDB

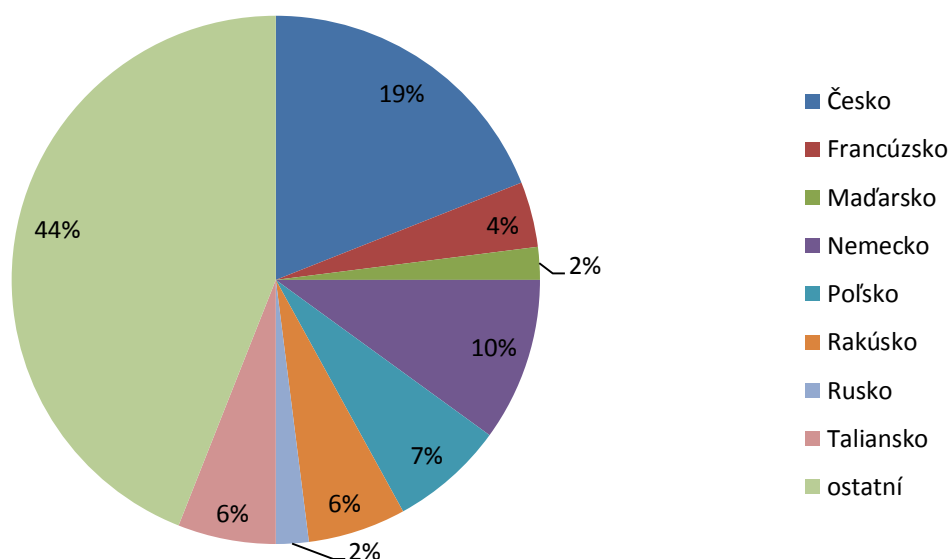
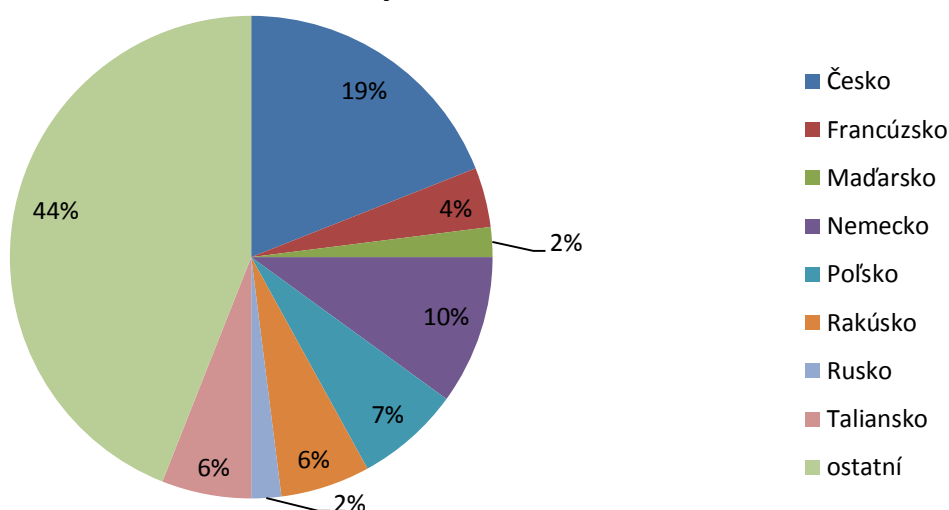
Tabuľka– Štatistika cestovného ruchu za okresy Bratislavského kraja – Vybrané ukazovatele za CR za Bratislavský kraj

Bratislavský kraj	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet turistov v ubytovacích zariadeniach	601 537	655 558	656 730	721 379	786 266	840 804	883 103	914 406	765 019	767 981	879 878	939 328
Počet prenocovaní turistov v ubytovacích zariadeniach	1 241 197	1 357 912	1 363 138	1 432 296	1 663 260	1 716 984	1 752 709	1 859 033	1 575 664	1 569 404	1 743 196	1 961 389
Počet ubytovacích zariadení	158	159	175	167	158	162	188	199	198	197	203	243
Počet lôžok v ubytovacích zariadeniach	15 086	18 357	19 264	19 043	20 574	19 229	20 565	20 991	22 538	23 346	26 104	22 406
Priemerný počet prenocovaní na návštevníka	2,06	2,07	2,08	1,99	2,12	2,04	1,99	2,03	2,06	2,04	1,98	2,1

Zdroj: ŠÚ SR, Posledná aktualizácia: 2012, Databáza: SDB, priemerný počet prenocovaní na návštevník: vlastný výpočet

Tabuľka 79 Počet domácich a zahraničných turistov v ubytovacích zariadeniach CR v BSK v roku 2011

	Počet turistov v ubytovacích zariadeniach CR celkom	- z toho domácich návštevníkov	- z toho zahraničných návštevníkov
Okres Bratislava I	394 474	70 283	324 191
Okres Bratislava II	235 037	103 255	131 782
Okres Bratislava III	95 746	48 664	47 082
Okres Bratislava IV	29 440	21 570	7 870
Okres Bratislava V	20 892	10 353	10 539
Bratislava celkom	775 589	254 125	521 464
Okres Malacky	17 310	6 176	11 134
Okres Pezinok	42 661	35 394	7 267
Okres Senec	44 318	24 919	19 399
Bratislavský kraj spolu	879 878	320 614	559 264

Podiel prenocovaní zahraničných návštevníkov BSK, 2011**Podiel zahraničných návštevníkov BSK, 2011**

Zdroj: Súčasný stav udržateľnej mobility a turizmu v Podunajskom regióne (2013)

Uvedené grafy zobrazujú návštevnosť Bratislavského kraja zahraničnými turistami podľa krajiny trvalého pobytu a ich počet prenocovaní za rok 2011. Na základe daných údajov možno pozorovať najvyššiu návštevnosť turistami z Českej republiky, ktorých podiel na celkovom počte zahraničných turistov predstavoval 18,5% (103 619). Počet prenocovaní v tomto prípade dosiahol úroveň 185 871. Na zahraničnej návštevnosti sa značne podieľajú aj Nemci s vyše 10% zastúpením (57 552), Poliaci so 7% (40 110) a Rakúšanania s takmer 6% (32 580). Ostatné národnosti sa podieľali vyše 43% návštevnosti bratislavského kraja zahraničnými turistami.

Primárny potenciál pre rozvoj CR v BSK**Prírodný potenciál**

Samotný BSK je najmenším krajom SR. Nachádza sa v ňom 73 obcí spomedzi ktorých 1 má štatút hlavného mesta a 6 štatút mesta. Osobitnou súčasťou kraja je hlavné mesto Bratislava, ktoré je

najväčším lákadlom najmä pre incomingový cestovný ruch. Mesto je kultúrnym, politickým a hospodárskym centrom s množstvom pamiatok a podujatí s väčšinou regionálnym významom. Okres Malacky je súčasťou regiónu Záhorie s centrami v mestách Malacky a Stupava. Okres Pezinok, ktorého hlavnými centrami sú mestá Pezinok, Modra a Svätý Jur je známy najmä vinohradníctvom. Okres Senec je známy najmä možnosťou trávenia športovo-rekreačných letných pobytov pri Slnecných jazerách.

Prírodný potenciál je pre CR v kraji pomerne výhodný. Reliéf je prevažne rovinatý s výnimkou masívu Malých Karpát. Značné množstvo prírodných i umelých vodných nádrží tvorí potenciál pre letné pobyty pri vode, umelý kanál v Čunove pre adrenalínové športy. Významné sú i termálne vody Žitného ostrova. Na území kraja sa nachádza viacero chránených krajinných oblastí a osobitne chránených častí prírody. Podnebie a z neho vyplývajúce mikroklimatické zmeny nemajú na tvorbu ponuky cestovného ruchu výrazný vplyv.

Kultúrno-historický potenciál

BSK tvorí vysoký predpoklad pre tvorbu tematických produktov cestovného ruchu. Na území sa nachádzalo, ku koncu marca 2013, 1 730 národných kultúrnych pamiatok – pamiatkových objektov (najvýznamnejšie pre cestovný ruch sú najmä hrad Devín – Slovanské hradisko, hrad Červený Kameň, Bratislavský hrad s areálom), 2 mestské pamiatkové rezervácie (Bratislava a Svätý Jur) a 1 pamiatková rezervácia ľudovej architektúry (Veľké Leváre), 6 pamiatkových zón (Bratislava – Rusovce, Bratislava – Vajnory, Modra, Bratislava – CMO, Marianka a Bratislava - Rača - depo). Z technických pamiatok a atrakcií treba spomenúť televíznu vežu na Kamzíku, rozhľadňu na Veľkej homoli, vodné dielo v Čunove, Schaubmarov mlyn v Pezinku-Cajle, kamenno-tehlový secesný most v Kráľovej pri Senci, ale aj Nový most a most Apollo v Bratislave.

Kraj disponuje aj dostatočnou ponukou zariadení, ktoré umožňujú trávenie voľného času. Medzi ne patrí viacero divadiel, z ktorých je najvýznamnejšie SND. V BSK sa pravidelne organizujú divadelné festivaly. Návštevníci kraja majú možnosť obdivovať predmety s historickou alebo umeleckou hodnotou v múzeách a galériách rozmiestnených v obciach po celom BSK. Osobitné postavenie medzi múzeami má Slovenské národné múzeum a medzi galériami Slovenská národná galéria. Potenciál pre cestovný ruch v kraji tvoria aj koncerty a čiastočne i početné kiná. V BSK a najmä Bratislave však chýbajú kultúrne podujatia najvyššej úrovne.

Podujatia

Podujatia najrôznejšieho druhu sú efektívnym motivátorom a akcelerátorom cestovného ruchu – zahraničného i domáceho. V BSK sa uskutočňujú najmä podujatia regionálneho resp. národného významu (napr. Bratislavské hudobné slávnosti, Jazzové dni, Medzinárodný filmový festival, Kultúrne leto a Hradné slávnosti). V BSK a najmä v Bratislave chýbajú podujatia nadregionálneho resp. medzinárodného významu, ktoré by boli magnetmi pre domácich aj zahraničných návštevníkov.

Významné druhy a formy CR v BSK

Pre BSK a najmä Bratislavu je významný najmä biznis turizmus. Biznis návštevníci podľa expertných odhadov tvoria významnú časť návštevníkov BSK.

Veľmi perspektívnou formou CR v BSK je City break. Obľuba tejto formy CR v Európe rastie a Bratislava je typickou citybreakovou destináciou s historickými alebo kultúrnymi danosťami, dobrou leteckou dostupnosťou v rámci Európy a nočným životom.

S City breakom je úzko spätý aj kultúrno-poznávací cestovný ruch, ktorý má v BSK takisto značný potenciál. Cieľovým trhom pre tento druh CR je najmä Nemecko, Česko, Rakúsko a Maďarsko.

Vínny turizmus má v BSK dlhú tradíciu. Významnú úlohu v tomto smere hrá Malokarpatská vínná cesta. Rozvinutý je v BSK i gastroturizmus, ktorý sa orientuje najmä na husacie špeciality. Významným strediskom v tejto oblasti je najmä Slovenský a Chorvátsky Grob. V oboch prípadoch však bohužiaľ prevažujú lokálne aktivity.

Menej rozvinutou formou CR v BSK je agroturizmus, ktorý prináša alternatívny prístup k pestovaniu plodín a zvierat. Z pohľadu BSK sú zaujímavé najmä aktivity pre rodiny s deťmi. V BSK existuje niekoľko málo areálov, kde je táto forma CR čiastočne umožnená.

Najmä pútnické miesto Marianka a pamätník Chatam Sófer tvorí potenciál pre **religiózny cestovný ruch**. Marianka je v súčasnosti pútnickým miestom len s regionálnym významom, pamätník Chatam Sófer je miestom modlitby pre židovskú komunitu na celom svete.

Pre **cykloturistiku** má BSK značný potenciál, ktorý však treba rozvíjať najmä budovaním infraštruktúry. Pre tento účel bol vypracovaný projekt „Cyklotrasy bez hraníc“ a BSK sa takisto zapája do medzinárodného koridoru cyklotrás greenwaays.

BSK disponuje značným množstvom vodných plôch a takisto vodnými tokmi, ktoré sú vhodné na aktivity v oblasti CR – pobyty pri vode a vodné športy. Významnými vodnými plochami sú Zlaté piesky a Slnčné jazerá. Adrenalinovejšie aktivity ponúka areál vodných športov v Čunove a vodná turistika je umožnená na riekach Morava a Malý Dunaj.

Detské programy sú významnou súčasťou CR, ktorý je však v BSK momentálne slabo rozvinutý a nesaturuje ani súčasný dopyt. Potenciál pre tento druh CR tvorí napr. bratislavská ZOO, areál na Kolibe, Partizánska lúka na Železnej studienke, dom umenia pre deti Bibiana, resp. pravidelné podujatia na hrade Červený kameň. Príležitosť tvorí vybudovanie zážitkových atraktivít mimo mesta Bratislava s nadregionálnym významom.

BSK resp. mesto Bratislava tak ako každá metropola disponuje takisto potenciálom pre rozvoj **kongresového a konferenčného cestovného ruchu**. Bratislava je členom organizácie Marketing európskych miest ECM, avšak nie je v zahraničí vnímaná ako kongresová destinácia. Potenciál pre MICE (meetings, incentive, congress, events) je limitovaný chýbajúcimi kongresovými centrami, technicky nevyhovujúcimi alebo zastaranými existujúcimi kongresovými centrami a neexistenciou imidžu Bratislavy ako turistickej a kongresovej destinácie. Významný krok k podpore kongresového a konferenčného cestovného ruchu je vznik Slovak Convention Bureau v októbri 2010, ktorej členom je aj Bratislavský samosprávny kraj. Táto nezisková organizácia založená na partnerstve verejného a súkromného sektora prezentuje Slovensko, koordinuje a aktívne ponúka pomoc vo všetkých fázach udalostí tohto typu. Vzhľadom na veľkosť väčšiny podujatí je však v súčasnosti možné organizovať kongresy aj v hoteloch, z ktorých väčšina je v Bratislave na tento druh CR aj uspôsobená.

Širšie územné a funkčno-priestorové vzťahy

Postavenie BSK v rámci Slovenska a stredného podunajského regiónu je značne špecifické. V širších vzťahoch toto špecifikum vyplýva z:

- prihraničnej polohy kraja k susediacemu Rakúsku a Maďarsku,
- polohy kraja v podunajskom sídelnom páse minimálne stredoeurópskeho významu, v úseku Viedeň – Bratislava – Győr – Budapešť,
- polohy kraja na hranici troch etníc (slovanské, germánske, maďarské) a donedávna aj dvoch rozdielnych ekonomicko-politických systémov,
- lokalizácia územia v priestore Centrope,
- okrajovej územnej polohy kraja a hlavného mesta SR Bratislavy,
- geografických daností – európskeho veľtoku Dunaja prechádzajúceho krajom,
- obojstranného rekreačno-turistického záujmového územia – na jednej strane Viedne s časťou Dolného Rakúska, Burgenlandu a severozápadného cípu Maďarska, na druhej strane územia BSK, vrátane časti Žitného ostrova a vodného diela Gabčíkovo,
- uplatnenia všetkých druhov dopravy medzinárodného významu.

Významné rekreačné ciele v turistickom záujmovom území BSK

- vodné plochy - Kuchyňa, Lozorno, Jakubovské rybníky
- Píla, Červený Kameň, – horské rekreačné oblasti, kultúrno-historické pamiatky, prírodné zaujímavosti
- vodný tok Morava – cykloturistika pozdĺž Moravy
- úpätie Malých Karpát – vinohradnícke obce
- Dunaj, Morava, Malý Dunaj – vodné športy, vodácka turistika
- Golf – Bernolákovo, Hrubá Borša, Lozorno, Malacky, Záhorská Bystrica
- Lyžiarske centrá – Pezinská Baba
- Wellness, aquapark – Senec

Hlavné rekreačné prvky bratislavského regiónu

- na území Bratislavy sa križujú dva hlavné prírodné prvky s rekreačným využitím – horský pás Malých Karpát a vodné pásy pozdĺž tokov Dunaj a Morava,
- vinohradnícke svahy, najmä na východnej strane Karpát,
- na území mesta Bratislavy – centrum, historická časť MČ Devín, sútok Dunaja a Moravy, prímestské pásma Devínskych a Malých Karpát,
- Malokarpatská a Devínska časť Bratislavského lesoparku,
- rekreačné stredisko Zlaté piesky, areál Malého a Veľkého Draždiaka, pravý breh Dunaja (most Lafranconi – Čunovo).

Hlavné rekreačné prvky malokarpatského regiónu

- časti Malých Karpát: nad Pezinkom (Limbach – Baba – Kučšdorfská dolina) a nad Modrou (Harmónia – Piesky – Červený Kameň /Píla).

Hlavné rekreačné prvky podunajského regiónu

- Podunajská nížina rozdelená Malým Dunajom na severnú seneckú časť a južnú žitnoostrovňú časť,
- časť podunajského územného pásu s obojstranným pobrežím,
- mesto Senec so športovo-rekreačným strediskom pri vode Slnčné jazero.

Hlavné rekreačné prvky záhorského regiónu

- Borská nížina s bormi a obcami po západnej strane Malých Karpát,
- údolie Stupavského potoka s Borinkou až Košiariskom a príľahlou Mariankou,
- časť pomoravského územného pásu s ľavostranným pobrežím.

Destinačný manažment a inštitucionálne zabezpečenie CR v SR a v BSK

Priestorom pre rozvoj cestovného ruchu je prakticky celé územie Bratislavského kraja.

Cestovný ruch možno pokladať za prierezové odvetvie hospodárstva, v ktorom sa prelínajú prvky infraštruktúry cestovného ruchu neturistického charakteru a prvky turistického charakteru.

Jednou z nových disciplín súvisiacich s regionálnym rozvojom je manažment a marketing destinácie cestovného ruchu. Aktivity spojené s cestovným ruchom v destinácii môžu zohrať pozitívnu rolu v naštartovaní regionálneho rozvoja.

Destinačný manažment je definovaný ako súbor techník, nástrojov a opatrení používaných pri koordinovanom plánovaní, organizácii, komunikácii a rozhodovacom procese v danej destinácii.

Destinačný marketing prepája v sebe strategickú, taktickú a administratívnu rovinu.

Destinačný manažment je orientovaný trhovo, dochádza však v ňom k prepájaniu subjektov súkromnej a verejnej sféry

Cestovný ruch na Slovensku je zastrešený na národnej úrovni Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR, Slovenská agentúra pre cestovný ruch je štátnou príspevkovou organizáciou špecializovanou na marketing a štátnu propagáciu cestovného ruchu Slovenskej republiky, zriadená Ministerstvom hospodárstva v roku 1995, aktuálne v pôsobnosti Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR.

Na základe zákona č. 91/2010 o podpore cestovného ruchu a jeho novely, ktorá vstúpila do platnosti 1. decembra 2011 upravuje vznik krajskej a oblastnej organizácie cestovného ruchu. Bratislavský samosprávny kraj založil v roku 2012 spolu s oblastnou organizáciou cestovného ruchu hlavného mesta SR Bratislava (Bratislava Tourist Board - BTB) krajskú organizáciu cestovného ruchu (KOOCR) – Bratislava Region Tourism (Turizmus regiónu Bratislava). Činnosť krajskej organizácie CR Turizmus regiónu Bratislava sa zameriava na destinačný manažment a marketing destinácie Bratislava región na domácom a zahraničnom trhoch cestovného ruchu.

V náplni krajskej organizácie je podpora a vytváranie podmienok na rozvoj cestovného ruchu na území Bratislavského samosprávneho kraja, ochrana záujmov členov krajskej organizácie, tvorba a realizácia marketingu a propagácie cestovného ruchu pre svojich členov doma a v zahraničí, podpora kultúrneho, spoločenského a športového života a zachovanie prírodného a kultúrneho dedičstva, organizovanie podujatí pre obyvateľov a návštevníkov, poskytovanie poradensko-konzultačných služieb svojim členom, presadzovanie trvalo udržateľného rozvoja cestovného ruchu tak, aby sa chránilo a zachovávalo životné prostredie a rešpektoval sa spôsob života miestneho obyvateľstva a vlastnícke práva, spolupráca pri zostavovaní a realizácii koncepcie rozvoja cestovného ruchu Bratislavského samosprávneho kraja, v spolupráci s orgánmi Bratislavského samosprávneho kraja vypracúvanie a realizácia ročného plánu aktivít krajskej organizácie, iniciovanie alebo zabezpečovanie tvorby, manažmentu a prezentácie produktov cestovného ruchu, zariadenie turisticko-informačných kancelárií a vedenie ich evidencie, reklamná, propagačná a inzertná činnosť.

„Hlavným zámerom organizácie je výrazne a viditeľne posilniť pozíciu Bratislavskej župy ako atraktívnej turistickej i obchodnej destinácie.“

OOOCR je regionálnou riadiacou a výkonnou štruktúrou pre rozvoj cestovného ruchu (CR), ktorá združuje samosprávy obcí, podnikateľov a iné subjekty činné v CR. Hlavným cieľom OOCR je rozvíjať turizmus tak, aby bol k dlhodobému prospechu obyvateľov regiónu a jeho návštevníkov. Špecifické ciele OOCR sú: rozvoj, propagácia a marketing regionálneho turistického produktu, podpora subjektov činných v turizme, manažment kvality produktu a služieb, ustanovenie značky a zlepšenie imidžu regiónu ako medzinárodne známej turistickej destinácie. Tieto ciele smerujú k zvýšeniu počtu návštevníkov a ich prenocovaní, predĺženiu ich pobytu a zvýšeniu ich výdavkov pri plnom zachovaní historického, kultúrneho a prírodného dedičstva lokality. OOCR bude financovať svoju činnosť z členských príspevkov obcí a podnikateľov, príspevku štátu, vlastných príjmov a fondov EU a grantov.

Doposiaľ boli v BSK založené OOCR Bratislava Tourist Board, OOCR Senec a OOCR Záhorie - s pôsobnosťou v Bratislavskom a Trnavskom kraji.

Ešte nižšiu úroveň predstavujú samotné obce a v rámci jednotlivých obcí miestne podnikateľské aktivity v oblasti cestovného ruchu.

Na území Bratislavského kraja, v rámci Malokarpatského regiónu sú založené dva mikroregióny:

- **Mikroregión Červený Kameň** - vinársky mikroregión patrí do územia Bratislavského kraja. Jeho súčasťou je 9 obcí v minulosti patriace do panstva Červený kameň.
- **Pezinský mikroregión** - vinársky a vinohradnícky mikroregión Pezinok, Slovenský Grob, Svätý Jur, Šenkvice, Viničné, Vinosady. Cieľom je hľadať spoločné riešenie rozvoja vinárstva, vinohradníctva, cestovného ruchu, dopravy a služieb.

Možno sem priradiť ešte združenie:

- **Malokarpatská vínná cesta (MVC)** s viac ako 260 individuálnymi a kolektívnymi členmi, ktorí realizujú rozvoj cestovného ruchu v oblasti vinohradníctva a vinárstva. Malokarpatská vínná cesta sa vymedzuje ako územie ohraničené pohorím Malých Karpát a spojnicami sídiel Bratislava, Senec, Trnava, Smolenice. Sídlo MVC je v meste Modra.
- **Združenie miest a obcí Malokarpatského regiónu** je dobrovoľné zoskupenie 23 miest a obcí regiónu, ktoré patria do Bratislavského a Trnavského samosprávneho kraja. Vytvára podmienky pre výmenu názorov a skúseností a formovanie spoločných stratégií pri riešení problémov v záujme ekonomickej prosperity, ochrany životného prostredia, kultúrneho dedičstva, rozvoja cestovného ruchu.

V rámci Podunajského regiónu je založené významné združenie:

- **Regionálne združenie Podunajsko** vzniklo v roku 1991 ako združenie obcí podunajského regiónu. Prvotným cieľom združenia bolo spoločné zastupovanie záujmov obcí voči štátu, nadnárodným organizáciám a ostatným subjektom, vzájomná spolupráca a výmena skúseností v najširšom meradle. Združuje 34 obcí + mesto Senec. Hlavná úloha združenia je v súčasnosti koordinácia aktivít obcí pri projektoch, ktoré sú príliš rozsiahle a náročné na to, aby ich obce zvládli samostatne.

V Záhorskom regióne sa vytvorili dve silné združenia:

- **V Združení miest a obcí Záhorskej oblasti (ZOZO)** so sídlom v Malackách úzko spolupracuje 76 členských obcí a miest. Administratívne je územie Záhoria rozdelené do troch obvodov – Malacky, Senica a Skalica. Obvod Malacky je súčasťou Bratislavského samosprávneho kraja a okres Senica a Skalica patrí do Trnavského samosprávneho kraja. Združenie tvoria z obvodu Malacky 22 obcí a 2 mestá, z obvodu Senica 29 obcí a 2 mestá a z obvodu Skalica 18 obcí a 3 mestá. V 76 členských obciach a mestách Záhoria žije približne 171 000 obyvateľov. Sídlom ZOZO sú Malacky¹⁰.
- **Združenie obcí enviropark Pomoravie** - obce Gajary, Veľké Leváre, Malé Leváre, Kostolište, Jakubov, Studienka, Závod a Láb sa rozhodli združiť a realizovať projekty v rámci spoločne prijatej akceptovateľnej a prospešnej stratégie trvalo udržateľného rozvoja, ktorá je podporovaná okrem iného aj z prostriedkov štrukturálnych fondov EÚ. Inštitucionálne činnosť ZDRUŽENIA OBCÍ ENVIROPARK POMORAVIE zabezpečuje nezisková organizácia Enviropark.

Aktívny (zahraničný) CR

¹⁰ <http://www.zozo.estranky.sk/>

Z hľadiska vzdialenosti zdrojovej krajiny a produktu možno povedať, že pre BSK je perspektívny najmä rozvoj short-haul produktu – individuálne citybreaky, stredne veľké organizované zájazdy založené najmä na dostupnosti autom, autobusom, vlakom a priamymi leteckými linkami.

Samotné produkty je potrebné orientovať na potenciálne zákaznícke trhy. Z hľadiska aktívneho CR sú významné najmä tri formy. Biznis turizmus (najvýznamnejší v BSK), MICE pre ktorého rozvoj má najmä Bratislava vysoký ale bohužiaľ doposiaľ nevyužitý potenciál a leisure turizmus, ktorý je závislý na kvalitnom produkte, imidži a adekvátnej cene.

V rámci pobytového najmä aktívneho cestovného ruchu má BSK potenciál na niekoľko produktových línii, z ktorých každá je určená inej klientele. Týmto produktovými líniami môžu byť napr.:

- **Živé dedičstvo** zahŕňa históriu v architektúre, kultúre a tradíciách. Prívlastok živé hovorí o ich presahu do súčasnosti, o ich životaschopnosti, o interaktivite (v budúcnosti). Cieľovou skupinou je človek, ktorý sa zaujíma o kultúru a súvislosti.
- **Cool mesto** hovorí o premene Bratislavy na metropolu, od „novej architektúry“, cez kluby, nočný život, súčasné umenie, design až po (rozvíjajúcu sa) „scénu“. Cieľová skupina mladí.
- **Biznis turizmus** zahŕňa pracovné cesty a MICE.
- **Blízko k prírode** hovorí o aktívnom relaxe v prírode ale aj mimo nej. V podmienkach kraja pôjde o cyklo- a pešiu turistiku, agro- a vidiecku turistiku, vodné mlyny a ruiny hradov, nenáročné športy a wellness.
- **Dobrodružstvo a adrenalín** sa týka aktivít typu rafting, paragliding, let balónom, paintball, terénne štvorkolky a off road, motokárové dráhy, geocaching a pod.
- **Čistý pôžitok** je o víne, gastronómii a s tým súvisiacim folklórom a remeslách.
- **Leto a voda** zahŕňa okrem klasického relaxu pri vodnej ploche aj drobné eventy, návštevu a posedenie na terasách večernej Bratislavy alebo Senca, koncerty a pod.

V jednodennom aktívnom CR sa musí BSK zamerať na okolité krajiny, využiť spoločnú historickú a kultúrnu minulosť a atraktivity BSK na prilákanie klientely. Podstatné je aby okolité krajiny prestali tvoriť minoritný podiel medzi návštevníkmi kraja, tak ako je to dnes.

Domáci CR

V rámci domáceho cestovného ruchu sú dôležitými formami najmä relaxačný a zážitkový v rámci regiónu. Obľúbené sú najmä atraktivity a víkendové podujatia pre rodiny s deťmi, detské programy. Určitý potenciál má v BSK aj kongresový CR pre korporátnych klientov zo Slovenska. Kľúčové sú však krátkodobé výlety obyvateľov BSK, hlavne Bratislavy do okolia (do iných lokalít BSK).

Rekreačný potenciál – aktivity turizmu /cestovného ruchu, športu a rekreácie obcí /miest Bratislavského samosprávneho kraja

Okres	Obec /mesto	Aktivity turizmu /cestovného ruchu, športu a rekreácie
		Stav /Zámery
Bratislava	Bratislava	kult.-hist. hodnoty, kult.-spol. šport. zariadenia, Bratislavský lesopark, lokality IR, osobný prístav na Dunaji, vybudovanie kongresového centra v Bratislave s komplexnou vybavenosťou, rozšírenie letiska, výstavba nových ubytovacích zariadení hotelového typu stredných a vyšších tried s vybavenosťou pre konferencie, výletné lokality pre deti, 7 kúpalísk Rosnička, Lamač, Tehelné pole, Delfín, Zlaté piesky, Kráľovce, Rača, verejné plavárne Pasienčky, hotely Nivy, Barónka, Luventa, Delfín, bazén na Mokrohájskej, bazény s obmedzeným prístupom v rámci škôl a iných zariadení, priešečníky cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, MPR Bratislava, PZ Bratislava,

	Čunovo	vodácke táborisko, km 1850, Hrušovská vodná zdrž, prístav pre jachty a menšie motorové plavidlá, vybudovanie kempingu s vysokým štandardom, pripravovaný komplexný areál vodných športov Danubiana, Čunovské jazerá, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu Rajka, jazdecký areál,
	Devín	Začiatok Malokarpatskej vínnej cesty, lodenice pri kameňolome (Dunaj) a severne od Devína (Morava), prírodné pozoruhodnosti, lokality IR, AL Devín-Slovanské hradisko, osobný prístav na Dunaji pre výletné lode, prístavy malých rekreačných plavidiel na Dunaji a na Morave, kompa cez Dunaj pod hradom, vybudovanie športovo-rekreačného koridoru na moravskom a dunajskom nábreží, prečistenie ramien, využívaných prírodných jazier a bagrovísk, začiatok Cesty hrdinov SNP, sezónny trajekt Devína – Hainburg, priesečníky cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu pri Dunaji a pri Morave, významný nástupný bod do Karpát,
	Devínska Nová Ves	vodácke táborisko, pri zrekonštruovanom bunkri, km 4, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu Devínske Jazero, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, jazdecký areál, jazdecký areál Poľný mlyn, Nový dvor, AL Villa rustica, PZ Devínska Nová Ves, Cyklomost cez Moravu na Schlosshof,
	Dúbravka	lokality IR, nástupný bod do Karpát, PZ Dúbravka, strelnica – športová strelba,
	Jarovce	skupina hausbótov, pri Jaroveckom ramene vodná plocha pre športové využitie /zemník – veslársko-kanoistická dráha, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu Kittsee, strelnica – športová strelba,
	Karlova Ves	vodácke táborisko, Karloveská zátoka - km 1872, lokality IR, ZOO, Botanická záhrada, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, nástupný bod do Karpát,
	Lamač	lokality IR, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, významné nástupné body do Karpát, jazdecký areál, PZ Lamač,
	Nové Mesto	Zlaté piesky, lokality IR, prečistenie ramien, využívaných prírodných jazier a bagrovísk, Polus, Rösslerov lom, Kramerov lom, navrhované kúpalisko pri Snežienke, Kuchajda, údolie Vydrice, významné nástupné body do Karpát,
	Petržalka	vodácke táborisko, Lido - km 1866, Draždiak, Kongresové priestory – plánuje sa v Petržalka City, lodenice Aušpic a ďalšia v súčasnosti nevyužívaná (pri Novom meste), Incheba, Dostihová dráha, Aupark, Sad Janka Kráľa, Aucafé, divadlo Aréna, priesečníky cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu Prístavný most, Nový most, most Lafranconi, Berg), jazdecký areál,
	Podunajské Biskupice	jazdecký areál Lieskovec,
	Rača	Malokarpatská vínná cesta, lokality IR, cyklistický areál Rača – Slalomka, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu Biely kríž v Karpatoch, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu (centrum), významné nástupné body do Karpát, PZ Rača,
	Rusovce	kult.-hist. hodnoty, Hrušovská vodná zdrž, vodná plocha využívaná na kúpanie, kaštieľ s parkom, priesečník cyklotrás s vybavenosťou, jazdecký areál, AL Gerulata, PZ Rusovce,
	Ružinov	športové zariadenia, AVION, Ikea, Štrkovec, vodácke táboriská pri malom Dunaji, most pri Vrakuni, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu (Prístavný most),
	Staré Mesto	Malokarpatská vínná cesta, kult.-hist. hodnoty, kult.-spol. šport. zariadenia, Chatám Sófer, Lurdská jaskyňa na Hlbokej ceste, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu Nový most, významné nástupné body do Karpát,

	Záhorská Bystrica	lokality IR, významné nástupné body do Karpát, jazdecký areál, pamiatky ľudového staviteľstva, PZ Záhorská Bystrica,
	Vajnory	Malokarpatská vínná cesta, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, jazdecký areál, PZ Vajnory,
	Vrakuňa	lesopark pri Malom Dunaji,
Malacky	Malacky	kult.-hist. hodnoty, kult.-spol. šport. zariadenia, priesečníky cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, golfový areál,
	Borinka	významný nástupný bod do Karpát,
	Gajary	priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu,
	Jablonové	priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, významný nástupný bod do Karpát,
	Jakubov	prečistenie ramien, využívaných prírodných jazier a bagrovísk,
	Kostolište	
	Kuchyňa	lokality IR, VN Vývrat, významný nástupný bod do Karpát,
	Láb	Kamenný Mlyn, pamiatky ľudového staviteľstva,
	Lozorno	VN Baglava, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, významný nástupný bod do Karpát, jazdecký areál,
	Malé Leváre	lokality IR, Rudava, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu,
	Marianka	pútnické miesto, lom Bázgovič nutná revitalizácia, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu (centrum), priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu Malý Slavín v Karpatoch, významný nástupný bod do Karpát, jazdecký areál, PZ Marianka,
	Pernek	lokality IR, významný nástupný bod do Karpát, pamiatky ľudového staviteľstva,
	Plavecké Podhradie	priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, významný nástupný bod do Karpát,
	Plavecký Mikuláš	sprevádzkovanie železnice BA – Rohožník, s pokračovaním na Plavecký Mikuláš – Jablonica – Senica, významný nástupný bod do Karpát,
	Plavecký Štvrtok	lokality IR, prečistenie ramien, využívaných prírodných jazier a bagrovísk, pamiatky ľudového staviteľstva,
	Rohožník	sprevádzkovanie železnice BA – Rohožník, s pokračovaním na Plavecký Mikuláš – Jablonica – Senica, významný nástupný bod do Karpát,
	Sološnica	priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, významný nástupný bod do Karpát,
	Studienka	Cyklistický bod v CHKO Záhorie,
	Stupava	lokality IR, Košarisko, Biofarma v Stupave, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, priesečník cyklotrás s vybavenosťou (Košarisko), významný nástupný bod do Karpát, jazdecký areál, strelnica – športová streľba,
	Suchohrad	vodácke táborisko, v bočnom ramene Moravy pre prístaviskom SVP, km 68,
	Veľké Leváre	kult.-hist. hodnoty, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, habánsky dvor, pamiatky ľudového staviteľstva,
	Vysoká pri Morave	vodácke táborisko, cca 300 m za obcou na lúke pri prístave s betón. nábehom, km 20, vybudovanie mosta cez rieku Moravu, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, jazdecký areál,
	Záhorská Ves	vodácke táborisko, nad kompou, cca 200 n, km 32, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu,
	Závod	priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu,

	Zohor	priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, strelnica – športová strelba,
Pezinok	Pezinok	Malokarpatská vínná cesta, kult.-hist. hodnoty, kult.-spol. šport. zariadenia, lokality IR, Letné, Slnčné údolie, Stupy, Kučšdorská dolina, významný nástupný bod do Karpát, jazdecký areál, staré banské diela v Malých Karpatoch,
	Báhoň	Malokarpatská vínná cesta,
	Budmerice	Malokarpatská vínná cesta, VN Budmerice, priesečník cyklotrás s vybavenosťou, jazdecký areál,
	Častá	kult.-hist. hodnoty (Červený Kameň, významný nástupný bod do Karpát, jazdecký areál Margitin dvor, Červený Kameň, strelnica na asfaltové holuby,
	Doľany	Malokarpatská vínná cesta, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu (Zabité, Rybáreň v Karpatoch), priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu (centrum), významný nástupný bod do Karpát, jazdecký areál,
	Dubová	Malokarpatská vínná cesta, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, významný nástupný bod do Karpát, športové letisko,
	Jablonec	Malokarpatská vínná cesta,
	Limbach	Malokarpatská vínná cesta, lokality IR, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, významný nástupný bod do Karpát, jazdecký areál,
	Modra	Malokarpatská vínná cesta, kult.-hist. hodnoty, kult.-spol. šport. zariadenia, Harmónia – Piesky - modernizácia a zvýšenie štandardu ubytovacích zariadení, ELESKO nové vinárske závody, vybudovanie železničnej trate Pezinok – Modra – Trstín, VN Harmónia, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu (Piesky – Zochova chata v Karpatoch), priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu (centrum), významný nástupný bod do Karpát, jazdecký areál, PZ Modra,
	Píla	Malokarpatská vínná cesta, lokality IR, významný nástupný bod do Karpát,
	Slovenský Grob	Malokarpatská vínná cesta, husacina – tradičné hody, jazdecký areál Čierna Voda,
	Svätý Jur	Malokarpatská vínná cesta, kult.-hist. hodnoty, lokality IR, Jozefkovo údolie, Biely Kameň, Neštich-hradisko, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, významný nástupný bod do Karpát, jazdecký areál, MPR Svätý Jur, historická lukostrelba (Vinedi),
	Šenkvice	Malokarpatská vínná cesta,
	Štefanová	Malokarpatská vínná cesta,
	Viničné	Malokarpatská vínná cesta, lukostrelnica,
	Vinosady	Malokarpatská vínná cesta, významný nástupný bod do Karpát,
	Vištuk	Malokarpatská vínná cesta, VN Vištuk,
Senec	Senec	Malokarpatská vínná cesta, Hluboké jazero (Guláška), Slnčné jazerá - modernizácia a zvýšenie štandardu ubytovacích zariadení, Aquapark, lokality IR, prečistenie ramien, využívaných prírodných jazier a bagrovísk, zriadenie múzea židovskej kultúry, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, jazdecký areál,
	Bernolákovo	Malokarpatská vínná cesta, kult.-hist. hodnoty, rozšírenie golfového ihriska na 18 jamkové, jazdecký areál,
	Blatné	jazdecký areál,
	Boldog	

	Chorvátsky Grob	Malokarpatská vínna cesta, husacina – tradičné hody,
	Čataj	
	Dunajská Lužná	Hrušovská vodná zdrž, lokality IR, Košariská, jazdecký areál,
	Hamuliakovo	vodácke táborisko, km 1852, lokality IR, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu,
	Hrubá Borša	
	Hrubý Šúr	
	Hurbanova Ves	vodácke táborisko,
	Igram	Malokarpatská vínna cesta,
	Ivanka pri Dunaji	vodná plocha Ivanka, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, jazdecký areál,
	Kalinkovo	
	Kaplná	Malokarpatská vínna cesta,
	Kostolná pri Dunaji	farma sibírskeho tigrov,
	Kráľová pri Senci	Včelársky skanzen, nefungujúce termálne kúpalisko v Kráľovej pri Senci, športové letisko,
	Malinovo	priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu,
	Miloslavov	jazdecký areál, jazdecký areál Alžbetin dvor,
	Most pri Bratislave	vodácke táborisko pri ústí Blatiny do malého Dunaja, priesečník cyklotrás s vybavenosťou vyššieho významu, strelnica na asf. holuby,
	Nová Dedinka	
	Reca	
	Rovinka	Veľké a Malé jazero,
	Tomášov	vodácke táborisko, strelnica na asfaltové holuby,
	Tureň	
	Veľký Biel	Malokarpatská vínna cesta, Bielske jazero,
	Vlky	vodácke táborisko, jazdecký areál,
	Zálesie	vodácke táborisko, jazdecký areál,

Strieborná ekonomika¹¹

Pod striebornou ekonomikou rozumieme adaptáciu ekonomiky na budúce potreby rastúceho počtu starších ľudí 50+. Tento fenomén vytvára nové trhové príležitosti. Pre Slovenskú ekonomiku je možnou trhovou príležitosťou exportovanie špecializovaných tovarov a služieb striebornej ekonomiky do krajín EÚ 15, ktoré aj v súčasnosti tvoria hlavné exportné teritórium.

Starnúce obyvateľstvo vytvára početnú skupinu obyvateľstva, ktorí v podmienkach uplatňovania princípu aktívneho starnutia vytvárajú novú rastúcu skupinu spotrebiteľov so špecifickými požiadavkami ako sú:

- automobily s IKT čiastočne nahradzujúce oslabené zmyslové vnímanie,
- ubytovacie služby priateľské starnutiu,
- špecifické pracovné podmienky,
- služby súvisiace so starostlivosťou o majetok – správa finančných portfólií, investícií do nehnuteľností a pod.,
- trávenie voľného času, špecifické turistické služby,
- starostlivosť o zdravie a pod.

U staršej generácie rastie ochota spotrebovať. Kúpna sila ľudí vo veku 60+ sa neustále zvyšuje a vďaka ich ekonomickému správaniu, starší ľudia významne prispievajú k udržateľnej revitalizácii ekonomiky. Európska komisia vyhlásila, že za predpokladu, že súčasný trend bude pokračovať, starší občania budú zdravší, aktívnejší a ich finančná situácia bude lepšia.

Aspekty striebornej ekonomiky

Približne 80 % ľudí vo veku 50+ chodí na dovolenku trikrát ročne. Prieskumy tiež hovoria, že až 88 % európskych turistov uprednostňuje európske destinácie. Zaujímajú sa o nové miesta, nové spôsoby cestovania a sú ochotní za dobrý produkt zaplatiť. Majú nadbytok voľného času, čo z nich robí výbornú cieľovú skupinu pre turizmus. Seniori tiež hľadajú možné spôsoby ako stimulovať svoje fyzické, intelektuálne a duševné zdravie, pretože vek so sebou prináša aj rôzne choroby. V rámci EÚ je až 15 mil. ľudí telesne postihnutých a predpokladá sa, že v priebehu nasledujúcich 10 rokov bude tento počet ďalej narastať. Je preto potrebné, aby turistický a kultúrny sektor hľadali vhodné spôsoby zlepšenia ich produktov a služieb, marketingu a podpory predaja.

Dopyt striebornej ekonomiky bude málo citlivý na konjunktúrny vývoj. Vyplýva to zo spoľahlivosti demografických prognóz, výšky starobných dôchodkov a do určitej miery aj z príjmov z majetku, pri preferovaní konzervatívneho investovania. Takýto konjunktúrne necitlivý dopyt je žiaducim ďalším pilierom slovenskej ekonomiky.

Oblasti možnej podpory:

1. služby – geriatrická starostlivosť, asistenčné služby, agentúry domácej starostlivosti, bankové produkty
2. výrobky – oblečenie a móda, špeciálna obuv, kompenzačné pomôcky, hygiena, senior hobby, produkty oddiaľujúce starnutie – nutričné preparáty, vitamíny
3. prispôbenie bývania – kuchyne, kúpeľne, toalety, inteligentné zariadenia a vybavenie domácností, ovládanie hlasom, posteľe a zdravý spánok

¹¹ Strieborná ekonomika ako možné exportné zameranie slovenskej ekonomiky, Viliam Páleník, Ekonomický ústav SAV, Bratislava 2009

4. komunikačné technológie - riešenie krízových situácií seniorov (centrálne pulty a podobné systémy), monitoring zdravotného stavu, eliminácia a oslabovanie zraku a sluchu
5. voľný čas - možnosti vzdelávania, univerzity tretieho veku, nové médiá, kultúra a zábava pre seniorov, cestovanie, šport

A.6.8 Kvartérny sektor (VVIZ)

Ku koncu roku 2009 bolo v okresoch Bratislavského kraja v ekonomických činnostiach odborného, vedeckého a technického charakteru, sledovanými štatistickým úradom SR, zamestnaných celkovo 47 892 osôb, čo predstavovalo podiel 10,44 % z celkového počtu zamestnaných osôb v kraji. V porovnaní s podielom pracujúcich na úrovni SR, kde bolo v roku 2009 v týchto kvartérnych ekonomických činnostiach zamestnaných 3,63% všetkých pracujúcich, vykazuje Bratislavský kraj takmer trojnásobnú hodnotu národného priemeru.

Bratislava samosprávny kraj zastáva v rámci krajiny pozíciu prirodzeného centra rozvoja kvartéru. Vzhľadom na vysokú koncentráciu akademickej a vedeckej obce, ako aj pôsobnosti širokého spektra súkromného sektora sa tu skoncentrovali subjekty, ktorých sa venujú činnostiam typických pre vznik, zavádzanie a šírenie inovácií. Podľa správy „Statistics in Focus“, ktorú vydal v roku 2009 Eurostat ako štatistický úrad EÚ, je Bratislavský región spolu s pražským, jedným z dvoch regiónov z nových členských krajín EÚ, ktoré sa umiestnili v prvej dvadsiatke všetkých regiónov v zamestnanosti vo výskume a vývoji podľa podielu na celkovej zamestnanosti. Bratislavský kraj je v poradí trinásty s podielom zamestnanosti vo vede a výskume vo výške 3,2 %. V Prahe je vyše 21 000 pracovníkov, vo Viedni napr. vyše 19 000, kým v Bratislavský kraj sa vyznačuje len viac ako 7 000 pracovníkmi.

Hoci je v meste Bratislava skoncentrovaná prevažná väčšina vedecko-výskumného potenciálu krajiny, tak tento fenomén predsa len nedosahuje významnejší počet záznamov na mape patentov či na medzinárodne porovnateľných výstupov inovatívneho charakteru. Národné a regionálne intervencie do kvartérneho sektora hospodárstva totiž nepredstavujú dostatočný impulz pre rozvoj odvetví založených na informačných technológiách a aktivitách s vyššou pridanou hodnotou. Bratislava je tak často krát vystavená externalitám v podobe difúzných priamych zahraničných investícií alebo sa spolieha na vlastné endogénne zdroje, ktoré sú však v meradle rastu európskej konkurencieschopnosti pomerne nedostatočné. Od roku 2004 do roku 2008 síce vzrástol počet vedeckých pracovníkov v hl. meste o 253, čo je však vzhľadom na potenciál celého kraja výrazne nedostatočné tempo.

Informačné technológie

Z hospodárskeho hľadiska zohrávajú hlavnú úlohu v regionálnych subjektoch terciárny a kvartérny sektor. Hlavne vyššie služby, informačné technológie, vývoj, ale aj veda a výskum, či celoživotné vzdelávanie. Avšak najmä prostredníctvom postupnej intenzifikácie informačných technológií, ktoré narábajú s komoditami ako informácie, poznatky a know-how, sa postupne menia paradigmy priestoru a času. Výrazne sa skracujú vzdialenosti pre výmenu tovarov a služieb, ktoré navyše už nie vždy majú fyzicky hmatateľný charakter. Prekonávajú sa aj rôzne politické, ekonomické a sociálne bariéry, informácie sú k dispozícii prakticky nepretržite a všade. Vzniká obchod s transferom know-how ako komoditou.

Vedomostná spoločnosť cielene a aktívne investuje do rozvoja osobného potenciálu každého jednotlivca, prostredníctvom podpory vzdelávania, vedeckých a výskumných aktivít a rozvíja svoju inovačnú kapacitu či kreativitu. Inovácie sa tak stávajú hybnou silou nie len na národnej platforme vedy a výskumu, ale aj v každodennom živote ľudí v kraji v podobe kreatívnych voľno časových aktivít a komerčných služieb usilujúcich sa získať jedinečnosť a teda vlastnú konkurenčnú výhodu.

Podnikateľské a technologické inkubátory

Pre malých a stredných podnikateľov predstavujú v Bratislavskom kraji podnikateľské inkubátory dôležitú súčasť podpornej infraštruktúry naštartovania vlastného podnikateľského plánu. Ich poslaním je poskytovať začínajúcim podnikateľom vhodné štartovacie podmienky v krátkodobom časovom horizonte. Okrem všeobecných inkubátorov majú významnú úlohu aj špecializované technologické inkubátory, ktoré implementujú metódu Research-based spin-off, čím sa stimulujú podmienky na využívanie výstupov výskumu a vývoja, patentov, priemyselných a úžitkových vzorov. V rámci riešeného územia evidujeme takéto platformy, ktoré sa špecializujú na prenájom technicky

vybavených administratívnych priestorov za nižších ako trhových cien, možnosti využívať rokovacie miestnosti, konferenčné sály, administratívne a poradenské služby v rámci niekoľkých komplexných programov podpory podnikania a pod. Jedná sa tri o nasledujúce inštitúcie:

- Univerzitný technologický inkubátor Inqb STU, Bratislava - Staré Mesto
- Inkubátor Malacky, n.o.
- Inkubátor Bratislava, Regionálne poradenské a informačné centrum Bratislava

Cieľom podnikateľských inkubátorov je systematicky podporovať ekonomickú výkonnosť na nadregionálnej úrovni, ktorá sa zakladá na báze vedomostí, poznatkov a kreativity začínajúcich podnikateľov. Motiváciou je vytvorenie akéhosi premostenia vedy, výskumu a inovácií s podnikateľskou praxou, čím sa v konečnom dôsledku zvýši konkurencieschopnosť regiónu.

Výskum, vývoj a inovácie

Oblasť vedy, výskumu a inovácií je v rámci slovenských podmienok dlhodobo zanedbávaná a predovšetkým z hľadiska objemu finančných prostriedkov podhodnotená. Podiel investícií do sféry vedy a výskumu na Slovensku tvorí len 0,7 % HDP, čo je výrazne pod priemerom krajín Európskej únie a v rozpore so stratégiou Európa 2020, ktorá hovorí o potrebe navýšenia prostriedkov do vedy a výskumu a znalostnej ekonomiky na úroveň 3 % HDP. Napriek existencii viacerých koncepčných a strategických materiálov na národnej úrovni sa nepriaznivý stav nepodarilo zvrátiť.

Bratislavský kraj predstavuje najvyššiu koncentráciu vedecko-výskumných a inovačných aktivít v rámci Slovenska. Je miestom sústredenia najväčšieho počtu inovatívnych podnikov, výskumných univerzít, Slovenskej akadémie vied, ako aj miestom najväčšieho potenciálu pre absorpciu inovácií.

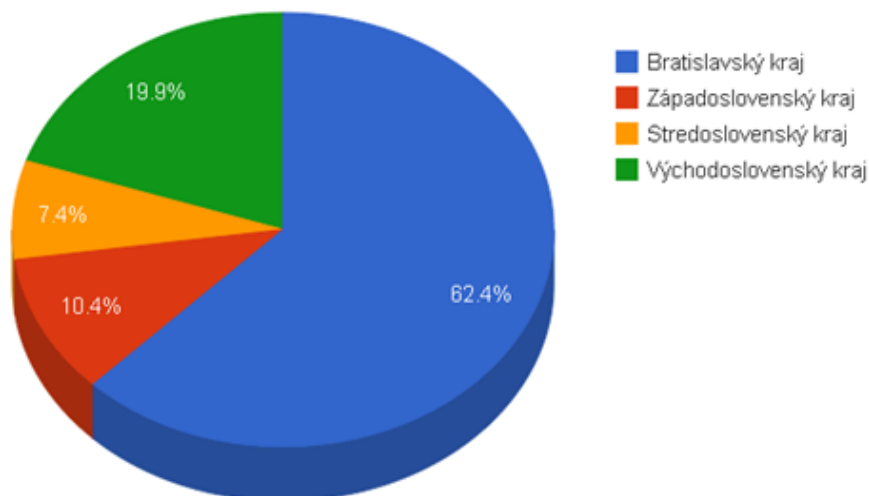
Bratislavský kraj vykazuje takmer 50% pracujúcich vo vede a výskume na Slovensku, čo v absolútnom vyjadrení znamenalo v roku 2010 celkovo 13 839 vedeckých pracovníkov. Podstatnú časť tvoria pracovníci v oblasti technických vied s 3 642 zamestnancami a tiež prírodné vedy s vyše 3 500 pracovníkmi. V lekárskejších a farmaceutických vedách disponuje Bratislavský kraj s 2 807 pracovníkmi. Zvyšné odvetvia sú tvorené pracovníkmi v spoločenských vedách (2209 pracovníkov), humanitných (1348 pracovníkov) a pôdohospodárskych vedách (288 pracovníkov).

S ohľadom na tento stav a novú iniciatívu Európskej komisie „smart specialisation“ bola v priebehu roka 2012 spoločnosťou BIC Bratislava, s.r.o. v spolupráci s Odborom stratégie, územného rozvoja a riadenia projektov BSK spracovaná nová regionálna inovačná stratégia kraja - štúdia "Rozvoj výskumno-vývojovej a inovačnej základne Bratislavského samosprávneho kraja v období 2014-2020".

Pre Bratislavský samosprávny kraj je pre oblasť vedy a výskumu charakteristické nasledovné:

- V Bratislave pôsobí nominálne cca 50 % VV pracovníkov SR, v účasti na 7 RP má bratislavská VVZ viac ako 62 % prostriedkov, čo nie je zaujímavé iba z hľadiska financií, ale aj medzinárodnej prestíže a celoeurópskeho benchmarkingu a má asi 70 % výsledkov VV procesov a 83 % publikácií a citácií.

Graf: Rozdelenie prostriedkov 7. rámcového programu EÚ pre výskum, vývoj technológií a demonštračné aktivity 2007-2013 (7RP) podľa pridelených prostriedkov z programu podľa krajov (NUTS2) - údaje za úspešné projekty v rokoch 2007-2011.

Prameň: Databáza EKORDA 2007-2011, Spracovanie BIC Bratislava

- dostatočná báza pracovníkov vedy a výskumu
- Rozhodujúca masa základného a aplikovaného výskumu v hlavných oblastiach Smart Specialisation vzťahujúca sa k regionálnemu a medzinárodnému priemyslu, napr. automobilovému
- Vytvorenie modernej výskumno-vývojovej infraštruktúry financovanej zo ŠF, ale podfinancovanie výskumno-vývojových aktivít: investície vo výške 1,2 % HDP
- Nízka úroveň miezd vedecko-výskumných pracovníkov – hlavne mladých vedcov (výrazne menej ako v konkurenčných regiónoch Brne a Viedni)
- Nedostatočné vnútroštátne financovanie výskumu a vývoja nahradzované podporou zo štrukturálnych fondov EÚ

Súčasťou inovačnej stratégie je aj analýza dopytovej a ponukovej časti VVIZ, analýza inovačného prostredia a aktérov na národnej i regionálnej úrovni, hodnotenie podpory vedy, výskumu a inovácií prostredníctvom analýzy podpory operačných programov, ale tiež nadnárodných podporných schém Európskej únie. Významnou súčasťou stratégie je tiež porovnanie Bratislavského kraja a regiónov Viedne a Brna a analýza prenositeľnosti modelov podpory vedy a výskumu do podmienok BSK.

Úroveň výdavkov na vedu a výskum sa v rámci krajín EÚ-27 pohybovala v roku 2010 na úrovni 2,00 % hrubých domácich výdavkov. Najvyššie hodnoty pritom evidujeme v štátoch severnej Európy, kde Švédsko vykazuje 3,42% HDP a Fínsko dokonca 3,87 %HDP. Tesne nad 3% HDP dosiahlo aj Dánsko. Medzi krajiny s najnižšou podporou vedy a výskumu zo štátneho rozpočtu sa zaradilo s 0,63% HDP aj Slovensko. Absolútne najnižšie čísla v tomto ponímaní vykazujú v Európskej 27 štáty Rumunsko s 0,47 % HDP, Cyprus s 0,5 % HDP a Bulharsko s 0,60 % HDP.

Tabuľka 80 Zamestnanci výskumu a vývoja vo fyzických osobách

Kraj	2006	2007	2008	2009	2010
Bratislavský	10 815	10 802	10 987	12 189	13 839
Trnavský	1 200	1 243	1 216	1 279	1 578
Trenčiansky	1 374	1 400	1 550	1 520	1 535
Nitriansky	2 202	2 317	2 111	1 999	1 865
Žilinský	2 150	1 948	2 012	2 215	2 482

Banskobystrický	1 492	1 462	1 692	1 691	2 018
Prešovský	889	998	861	979	1 090
Košický	2 998	3 267	3 212	3 516	3 721
SPOLU	23 120	23 437	23 641	25 388	28 128

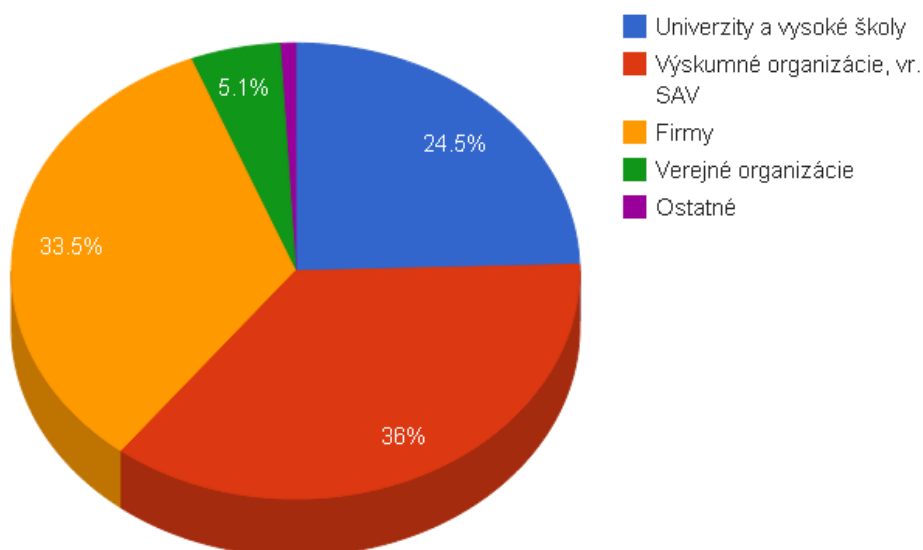
Zdroj: Regionálna databáza ŠÚ SR, RegDat

Tabuľka 81 Výdavky na výskum a vývoj v EUR

Kraj	2006	2007	2008	2009	2010
Bratislavský	118 520 912	130 872 535	136 907 754	157 658 866	156 015 721
Trnavský	26 860 586	20 370 411	21 451 371	17 945 562	13 128 090
Trenčiansky	31 168 492	32 629 888	37 130 651	47 165 173	41 425 410
Nitriansky	14 854 743	21 405 563	20 813 450	21 113 191	13 887 852
Žilinský	18 012 813	16 874 959	18 000 033	20 673 571	19 892 607
Banskobystrický	11 181 172	10 081 723	9 911 505	14 826 960	18 369 961
Prešovský	7 354 976	5 812 886	7 719 644	7 547 202	11 230 289
Košický	21 113 092	29 602 470	30 694 682	29 528 746	29 044 334
SPOLU	249 066 786	267 650 435	282 629 090	316 459 271	302 994 264

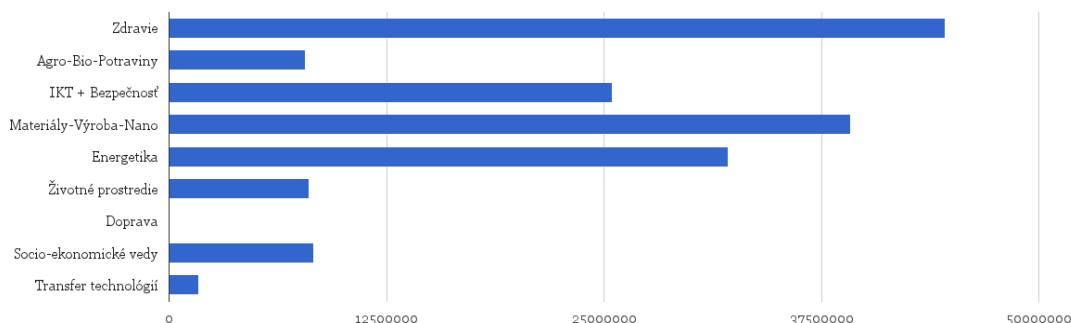
Zdroj: Regionálna databáza ŠÚ SR, RegDat

Graf 18: Rozdelenie prostriedkov 7. rámcového programu EÚ pre výskum, vývoj technológií a demonštračné aktivity 2007-2013 (7RP) v Bratislavskom kraji podľa typu organizácie - údaje za úspešné projekty v rokoch 2007-2011.

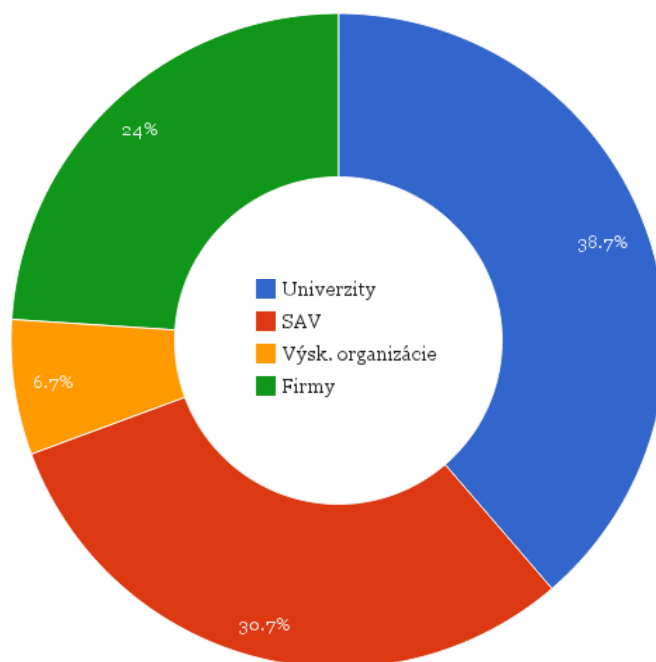
Zdroj: Databáza EKORDA 2007-2011, Spracovanie BIC Bratislava

Graf 19: Rozdelenie nenávratných finančných prostriedkov OP výskum a vývoj subjektov v Bratislavskom kraji podľa tematických oblastí - úspešné projekty v rokoch 2007-2011 (v EUR)

Zdroj: Údaje ASFEU 2007-2011 (Aktualizácia 06/2012), Spracovanie BIC Bratislava

Graf 20: Rozdelenie nenávratných finančných prostriedkov OP výskum a vývoj subjektov v Bratislavskom kraji podľa typu organizácie - údaje za úspešné projekty v rokoch 2007-2011 (v %)

Zdroj: Údaje ASFEU 2007-2011 (Aktualizácia 06/2012), Spracovanie BIC Bratislava

A.6.9 Trendy vývoja hospodárskej štruktúry

Hospodárstvo BSK je vzhľadom na prítomnosť hlavného mesta SR Bratislavy značne diverzifikované. V celom metropolitnom regióne môžeme konštatovať vysoký stupeň rozvoja nie len v kontexte hospodárskej aktivity na národnej úrovni, ale postupne sa význam kraja etabluje aj v rámci európskeho priestoru.

V súčasnosti sa Slovenská republika nachádza vo fáze transformácie z postindustriálnej spoločnosti na vedomostne orientovanú, ktorej charakteristiky sa prejavujú v čoraz vyššej miere. Ťažisko ekonomiky prechádza z priemyselnej produkcie na sféru komerčných a informatizovaných služieb. Vďaka komparatívnym výhodám akými sú vysoká koncentrácia akademickej a vedeckej obce,

diverzifikácia hospodárstva v celom riešenom území, či atraktívna poloha v rámci otvorenej Európy, ako aj vďaka celkovému rastu dopytu spoločnosti po kvalite a variabilite služieb sa začínajú postupne rozvíjať služby inovatívneho charakteru. Vzhľadom na postupnú informatizáciu spoločnosti tak prakticky vo všetkých sektoroch hospodárstva kraja dochádza k významnej zmene štruktúry ekonomiky v prospech terciárneho a čiastočne i kvartérneho sektora.

V roku 2011 pôsobilo podľa evidencie regionálne databázy Štatistického úradu SR v Slovenskej republike celkovo 153 881 podnikov. Z toho v Bratislavskom samosprávnom kraji sídlilo 54 391 podnikov, čo predstavuje podiel viac ako 35 %. Tento trend má rastúcu tendenciu. Aj z tohto dôvodu je potrebné vytvárať vhodné podmienky pre malých a stredných podnikateľov, ktorí sa najväčšou mierou podieľajú na tvorbe hrubého produktu a nových pracovných miest.

Podľa štatistického úradu SR v Bratislavskom kraji v **primárnom sektore** pracuje iba 1 % zamestnancov. Podiel poľnohospodárskej pôdy z celkovej výmery Bratislavského kraja je 44,69 %. Najväčšie výmery poľnohospodárskej pôdy nájdeme v okresoch Senec, Pezinok a Malacky, ktoré majú najväčší potenciál jej využitia pre rozvoj poľnohospodárstva a agroturistiky. Blízkosť svahov pohoria Malých Karpát a vhodné klimatické podnebie vytvárajú v Bratislavskom kraji ideálne podmienky na pestovanie viniča a vinohradnícku činnosť. Napriek nevýraznému podielu vinohradov v štruktúre pôdneho fondu zohráva Bratislavský kraj významnú úlohu v produkcii viniča v Slovenskej republike. Rozvoj vinohradníctva môže byť prepojený aj s rozvojom cestovného ruchu (Malokarpatská vínná cesta).

Význam priemyslu spočíva v tom, že toto odvetvie sa výraznou mierou podieľa na celkovej zamestnanosti kraja, a na regionálnej úrovni aj na tvorbe hrubej pridanej hodnoty. K 31. decembru roku 2009 pracovalo v Bratislavskom kraji v odvetví priemyselnej výroby spolu takmer 11,3 % zamestnancov z celkového počtu zamestnancov v BSK, čo predstavovalo druhý najvyšší počet osôb zamestnaných v jednotlivých odvetviach ekonomických činností hospodárstva kraja. I keď priemysel nie je v tomto smere dominantný, predstavuje významný rezort hospodárskeho progresu kraja.

Terciárny sektor je obdobne ako vo všetkých európskych metropolitných regiónoch reprezentovaný značne diverzifikovaným charakterom služieb komunálneho a komerčného charakteru. Vzhľadom na dobrú geografickú polohu a prírodno-kultúrne danosti Bratislavského kraja sa predpokladá najmä ďalší rozvoj cestovného ruchu a zvýšený dopyt po kvalitnejších službách v oblasti CR v celom regióne. V prípade zvládnutia prispôsobenia sa tomuto dopytu je tu potenciál zvýšenia zamestnanosti a podielu sektora CR na ekonomike kraja.

Bratislava samosprávny kraj zastáva v rámci krajiny **pozíciu** prirodzeného **centra rozvoja kvartéru**. Vzhľadom na vysokú koncentráciu akademickej a vedeckej obce, ako aj pôsobnosti širokého spektra súkromného sektora sa tu skoncentrovali subjekty, ktoré sa venujú činnostiam typickým pre vznik, zavádzanie a šírenie inovácií. Podľa správy „Statistics in Focus“, ktorú vydal v roku 2009 Eurostat ako štatistický úrad EÚ, je Bratislavský región spolu s pražským, jedným z dvoch regiónov z nových členských krajín EÚ, ktoré sa umiestnili v prvej dvadsiatke všetkých regiónov v zamestnanosti vo výskume a vývoji podľa podielu na celkovej zamestnanosti. Pražský región zastáva pritom prvú pozíciu. Bratislavský kraj je v poradí trinásty s podielom zamestnanosti vo vede a výskume vo výške 3,2 %. I napriek dominantnému postaveniu Bratislavského kraja v národnom pôsobení tempo rastu výdavkov v oblasti vedy a výskum stagnuje. V konfrontácii s potenciálom ľudských zdrojov v metropolitnom regióne sú výdavky na rozvoj kvartérneho sektora pomere nízke. Výdavky na výskum a vývoj v SR predstavovali v roku 2010 celkovo 416 368 745 EUR, čo predstavuje len 0,63 % HDP. Úroveň výdavkov na vedu a výskum sa v rámci krajín EÚ-27 pohybovala v roku 2010 na úrovni 2,00 % hrubých domácich výdavkov. Pri zachovaní súčasného trendu v oblasti výskumu, vývoja a inovácií, najmä v zamestnanosti a podiele finančných výdavkov bude konkurencieschopnosť kraja v porovnaní s EÚ 27 stagnovať a stále viac zaostávať v porovnaní s najinovatívnejšími regiómi Európy.

A.7 Prírodné zdroje

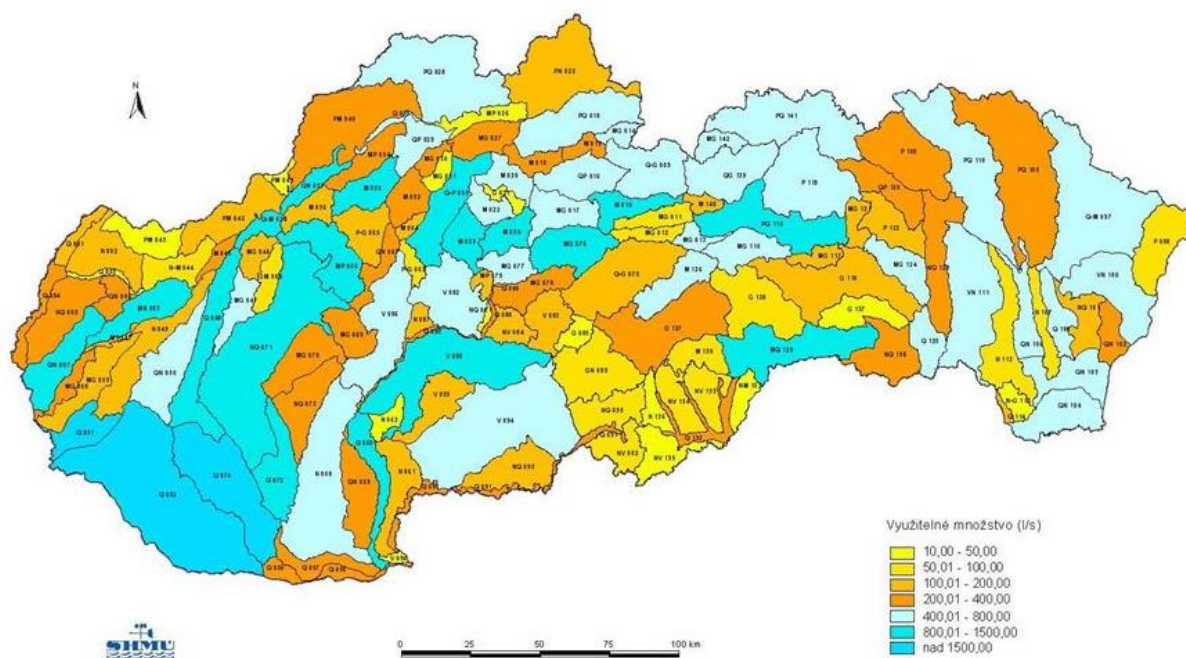
A.7.1 Voda, pôda a ovzdušie

Riešené územie BSK predstavuje krajinársky rozmanité územia s rovinatým aj členitým reliéfom, s nížinným aj horským charakterom, s väčším podielom prirodzenej vegetácie pozdĺž zachovaných pôvodných línií vodných tokov a ich ramien ale i odlesnenú a značne oddelenú poľnohospodársku krajinu, ktoré dopĺňajú zastavané územia a rozmanité solitérne stopy ľudskej činnosti v krajine.

Voda

Slovenská republika sa vstupom do Európskej únie zaviazala plniť požiadavky spoločenstva v oblasti ochrany, využívania, hodnotenia a monitorovania stavu vôd zastrešené rámcovým dokumentom známym pod názvom Rámcová smernica o vode - (Water Framework Directive 2000/60/EC). Rámcová smernica bola transponovaná do vodného zákona č. 364/2004 Z.z. a Vyhlášky č. 221/2005 Z.z.

Využiteľné množstvá podzemných vôd v hydrogeologických rajónoch SR v roku 2011

Zdroj: SHMÚ

Územie, ktoré svojimi prírodnými podmienkami tvorí významnú prirodzenú akumuláciu vôd, vláda môže vyhlásiť za **chránenú vodohospodársku oblasť (CHVO)**. V chránenej vodohospodárskej oblasti možno plánovať a vykonávať činnosť len ak sa zabezpečí všestranná ochrana povrchových a podzemných vôd a ochrana podmienok ich tvorby, výskytu, prirodzenej akumulácie vôd a obnovy ich zásobovania. Významnou oblasťou podliehajúcou tejto ochrane, ktorá sa nachádza na území BSK je CHVO Žitný ostrov. Plocha tohto chráneného prvku zaberá 1400 km², tvoriac tak 2,86% plochy celej SR. Z hľadiska využiteľnosti vody obsahuje 18m³ podzemnej vody na desatinu sekundy. Je to tak najbohatšia zásobáreň podzemnej vody na Slovensku vôbec a tvorí viac ako polovicu zásoby podzemnej vody v SR.

Hodnotenie kvality povrchových vôd

Slovenská republika sa v súčasnosti nachádza v štádiu zmien v oblasti hodnotenia stavu povrchových vôd. Tieto zmeny vyplývajú z procesu implementácie Rámcovej smernice o vode a súvisiacich smerníc Európskej únie v sektore voda.

Za obdobie rokov 2006 a 2007 bolo vyhodnotených na území Bratislavského kraja 13 miest odberov kvality povrchovej vody. Hodnotenie kvality vody v povodí Moravy naďalej zaraďuje povodie medzi významne znečistené. Kvalita povrchovej vody bola v riešenom území sledovaná v 4 miestach odberov vzoriek. Kvalita vody na Morave a jej prítokoch je ovplyvňovaná znečistením z bodových zdrojov. Medzi najvýznamnejšie priemyselné zdroje odpadových vôd patria podniky Tower Automotive a.s. Malacky na prítoku Malina, Volkswagen Slovakia a.s. Devínska Nová Ves na prítoku Mláka. Z hľadiska množstva vypúšťania komunálnych odpadových vôd sú významní znečisťovatelia mestá a obce ako Malacky, Stupava, Devínska Nová Ves. V povodí Dunaja bola v roku 2007 sledovaná kvalita povrchovej vody v rámci riešeného územia v 6 miestach odberov vzoriek. Na znečistení toku Dunaja sa podieľajú priemyselné a komunálne odpadové vody z bodových zdrojov znečistenia, z plošných zdrojov najmä z poľnohospodárskej činnosti a lodnej dopravy. Dunaj je ovplyvňovaný aj znečistením, ktorým sú zaťažované jeho prítoky - v hornom úseku prítok Morava. V oblasti Bratislavy sú znečisťujúce predovšetkým komunálne odpadové vody z ČOV Petržalka v Bratislave, z priemyselných zdrojov odpadové vody zo Slovnaftu a Istrochemu. V oblasti povodia Váhu sú zahrnuté aj miesta odberov v povodí Malého Dunaja. V povodí Malého Dunaja bola kvalita povrchových vôd v riešenom území sledovaná v 3 miestach odberov vzoriek na tokoch Malý Dunaj a Čierna voda. Zo zdrojov znečistenia prejavujúcich sa na Čiernej vode je to vplyv komunálnych odpadových vôd ČOV Bernolákovo a Senec, splaškové vody z ČOV Veľký Biel. Zo znečisťovateľov lokalizovaných v povodí Malého Dunaja majú najväčší vplyv na kvalitu vody chladiace odpadové vody zo Slovnaftu, a.s. Bratislava a splaškové odpadové vody z okolitých obcí.

Hodnotenie kvality podzemných vôd

V roku 2006 sa kvalita podzemných vôd sledovala v 26 oblastiach Slovenska, z ktorých dve priamo zasahovali do riešeného územia. Okrem týchto oblastí sa sledovala kvalita podzemných vôd najvýznamnejšej vodohospodárskej oblasti Slovenska – Žitného ostrova.

Sološnická-pernecká oblasť je ovplyvňovaná antropogénnou činnosťou, ktorá je hlavným dôvodom zmien v chemickom zložení podzemných vôd. Požiadavkám Nariadenia vlády SR č. 354/2006 Z.z. nevyhovovali vzorky kvôli častým nameraným vysokým koncentráciám Mn, Fe, amónnych iónov, Cl⁻. Vplyvom poľnohospodárskej činnosti boli prekročené limity u NO₃⁻ a SO₄⁻. Medzi najznečistenejšie lokality v tejto oblasti patrí Záhorská Ves. Vo všeobecnosti možno konštatovať antropogénne ovplyvnenie základného chemizmu pozorovaných podzemných vôd v oblasti Bratislavy a Malých Karpát (priemysel, vplyv osídlenia a iné.). Medzi často prekračované ukazovatele pri porovnaní s medznými hodnotami Nariadenia vlády SR č. 354/2006 Z.z. patria Fe, Mn, Cl⁻, NO₃⁻ a SO₄⁻. Tento stav súvisí s koncentráciou chemického a petrochemického priemyslu v tomto regióne a taktiež hustým osídlením a s tým spojenými aktivitami.

Geotermálne vody sú prírodné vody ohriate zemským teplom tak, že ich teplota po výstupe na zemský povrch je vyššia ako priemerná ročná teplota vzduchu v danej lokalite.

Tabuľka 82 Významné geotermálne vrty a minerálne pramene v území Bratislavského kraja

Názov vrtu	Popis
Okres Senec	
Chorvátsky Grob BA - 4 Vrt FGB-1	vrt využívaný na kúpanie, pôvodne vybudované kúpalisko je v súčasnosti zdevastované, vrt je umiestnený v blízkosti potoka Mlynský jarok
Chorvátsky Grob BA – 5 Vrt FGB-1A	umiestnený v blízkosti potoka Mlynský jarok
Senec BA – 7 Vrt BS-1	vrt nachádzajúci sa v blízkosti Slnečných jazier
Kráľová pri Senci GA – 2 Vrt FGS-1	vrt nachádzajúci sa pri západnom okraji obce Kráľová pri Senci v blízkosti termálneho kúpaliska
Kráľová pri Senci GA – 3 Vrt FGS-1A	vrt je umiestnený pri západnom okraji obce v blízkosti termálneho kúpaliska, blízko vrtu FGS-1 smerom k obci

Kráľová pri Senci GA – 10 Vrt VMK - 1	vrt je situovaný pri západnom okraji obce v blízkosti termálneho kúpaliska
Okres Pezinok	
Jur pri Bratislave BA – 1 minerálny prameň U troch pilotov	nachádza sa vo východnej časti obce v blízkosti železnice
Svätý Jur BA – 2 minerálny prameň Kúpeľný prameň	prameň minerálnej vody sa nachádza na južnom okraji obce v bývalých " Jurských kúpeľoch"
Okres Malacky	
Plavecký Mikuláš SE – 17 Minerálny prameň pred domom č.229	prameň sa nachádza v obci pred domom č. 229 a je obmurovaný.

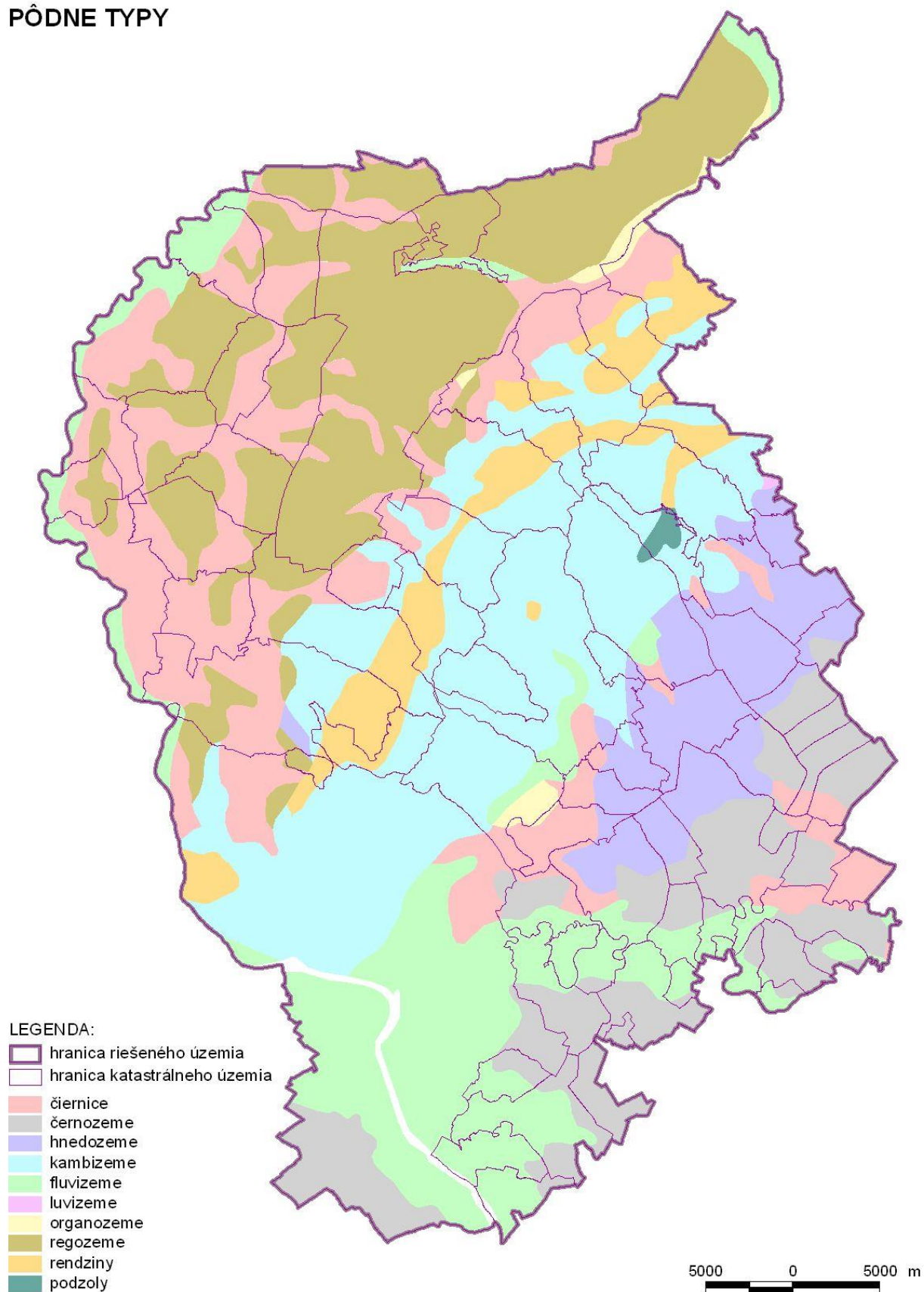
Zdroj: ŠGÚDŠ

Pôda

Pôda predstavuje významný krajinný prvok s nezastupiteľnou energetickou a bioprodukčnou funkciou. Je výsledkom vzájomného prenikania a pôsobenia atmosféry, hydrosféry, litosféry a biosféry. Je s nimi tesne spätá, a preto detailne odráža súčasnú a čiastočne i minulú štruktúru krajiny. Kvalita pôdneho krytu je výrazným činiteľom podmieňujúcim existenciu určitých typov rastlínstva a živočíšstva v krajine. Zároveň je i významným prírodným zdrojom s nezastupiteľnou produkčnou funkciou, ktorá je jedným z najdôležitejších existenčných faktorov ľudskej spoločnosti.

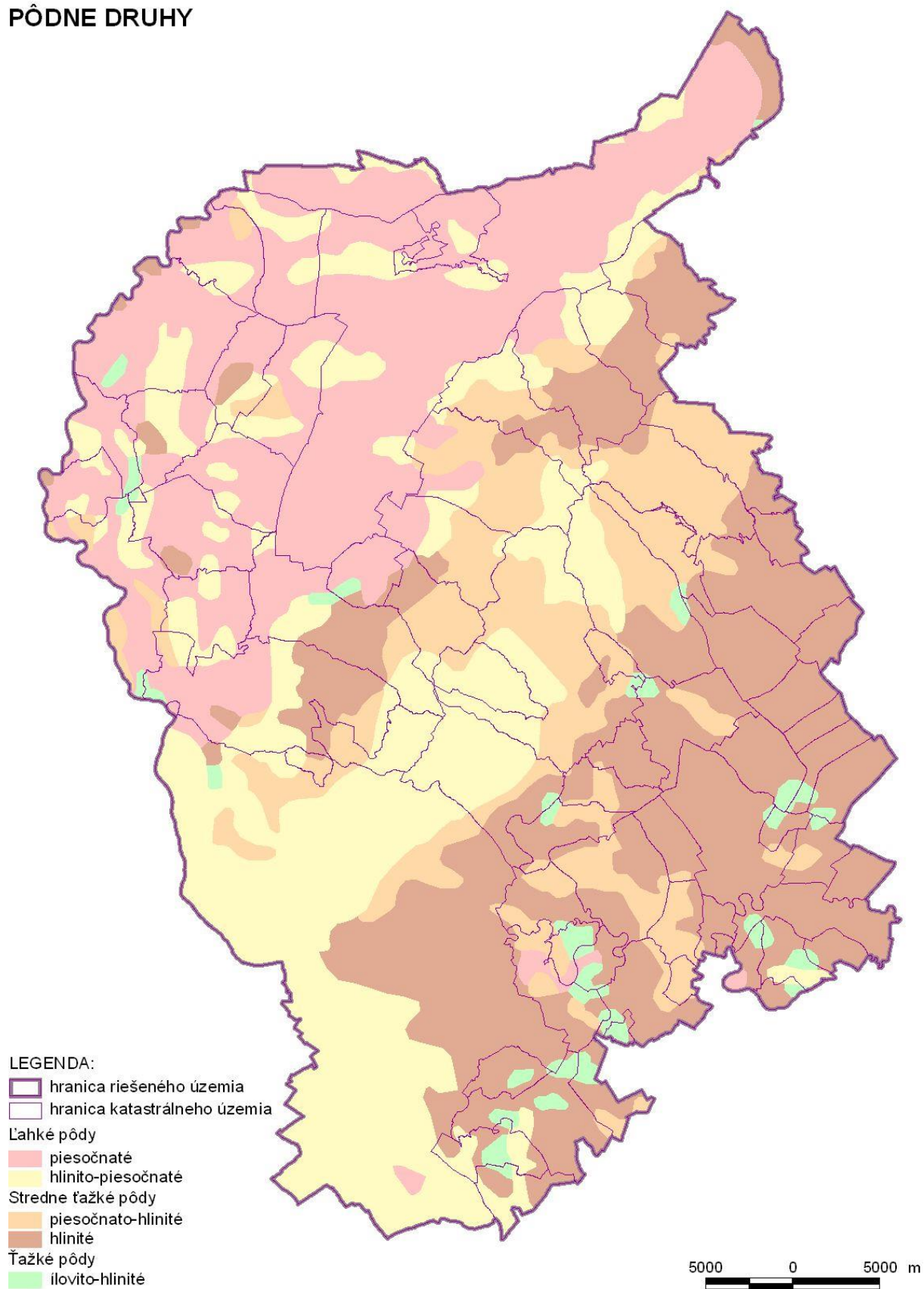
Rozdielnosť fyzicko-geografických podmienok základných typov riešeného územia – horskej časti (Malé Karpaty) a nížinnej časti (Podunajská nížina a Záhorská nížina) sa prejavuje aj z pohľadu pedo-geografických charakteristík územia. V rámci Malých Karpát sú dôležitými pedo-genetickými faktormi substrát, reliéf a klíma. Na území nížin sú hlavnými pedo-genetickými faktormi azonálne činitele. Najvýznamnejším faktorom je erózna a akumulčná činnosť vodných tokov, ktorá spôsobuje opakované narušovanie pôdy záplavami. Najväčšiu rozlohu pôd na Záhorskej nížine tvoria čiernice a regozeme. Podunajská nížina má pestrejšie pedologické zloženie.

PÔDNE TYPY

Zdroj: ÚPN-R BSK, Krajinnoeekologický plán, AUREX spol. s r.o., 2010

PÔDNE DRUHY

Zdroj: ÚPN-R BSK, Krajinnoeekologický plán, AUREX spol. s r.o., 2010

Erózia pôdy

Pod pojmom erózia pôdy sa rozumie rozrušovanie, premiestňovanie a ukladanie pôdných častíc pôsobením vody, vetra a iných exogénnych činiteľov. Erózia poľnohospodárskej pôdy predstavuje úbytok povrchovej najúrodnejšej vrstvy poľnohospodárskej pôdy bezprostredne spojený s úbytkom humusu a živín. Väčšina poľnohospodárskych pôd v Bratislavskom kraji nie je ohrozená vodnou eróziou alebo jej intenzita je veľmi nízka. K najsilnejším prejavom vodnej erózie dochádza na svahoch Malých Karpát. Z hľadiska ohrozenia poľnohospodárskych pôd veternou eróziou patrí prevažná časť riešeného územia do kategórie so žiadnou až slabou intenzitou erózie. Vyššie stupne erózneho ohrozenia (vysoká a extrémna erózia) sa môžu prejavovať na rovinách s ľahkými piesočnatými pôdami (Záhorská nížina).

Tabuľka 83 Zastúpenie kategórií pôd Bratislavského kraja ohrozených eróziou (% z poľnohospodárskej pôdy)

Ukazovateľ	Kategória erodovateľnosti pôdy			
	žiadna alebo nízka	stredná	vysoká	extrémna
Veterná erózia	66,39	11,25	10,66	11,70
Vodná erózia	82,71	11,79	1,61	3,88

Zdroj: VUPOP Bratislava, 2007

Kontaminácia pôdy

Realizovanie poľnohospodárskych, výrobných a ťažobných aktivít potenciálne zvyšuje nebezpečenstvo kontaminácie pôd. Potenciálnymi bodovými zdrojmi znečistenia pôd môžu byť čierne (príp. riadené) skládky odpadov a to na poľnohospodárskej ako aj lesnej pôde. V okolí týchto skládok sa môžu koncentrovať neznáme, často veľmi toxické látky.

V rámci Plošného prieskumu kontaminácie pôd (PPKP) na Slovensku realizovaného Ústredným kontrolným a skúšobným ústavom poľnohospodárskym Bratislava v pravidelných 5-ročných intervaloch sú sledované obsahy kontaminujúcich látok v pôdach vo vybraných katastrálnych územiach. V Bratislavskom kraji bolo v rámci PPKP 2005 sledovaných 3 096,0 ha poľnohospodárskych pôd (v okresoch Malacky, Pezinok a Senec). Neboli na nich zistené žiadne nadlimitné obsahy ťažkých kovov (olovo, kadmium, chróm, nikel, ortuť, arzén a zinok).

Acidifikácia pôdy

V Bratislavskom kraji v rámci XI. cyklu agrochemického skúšania pôd na Slovensku bolo odskúšaných 68 691 ha poľnohospodárskej pôdy. Výsledkom je, že najväčšie percentá výmery odskúšaných pôd (až 90 %) sú zaradené do kategórie slabo kyslých až alkalických pôd.

Tabuľka 84 Pôdna reakcia v Bratislavskom kraji (v % podiele kategórií)

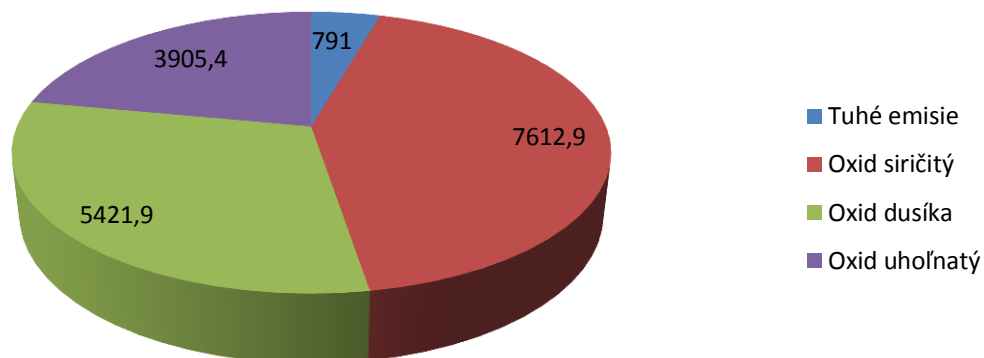
	pôda extrémne kyslá	pôda silne kyslá	pôda kyslá	pôda slabo kyslá	pôda neutrálna	pôda alkalická	pôda silne alkalická
	< 4,5	4,6 – 5,0	5,1 – 5,5	5,6 – 6,5	6,6 – 7,2	7,2 – 7,7	7,7 <
Bratislavský kraj	0,80	2,65	6,65	29,84	26,88	32,80	0,39

Zdroj: ÚKSUP, 2007

Ovzdušie

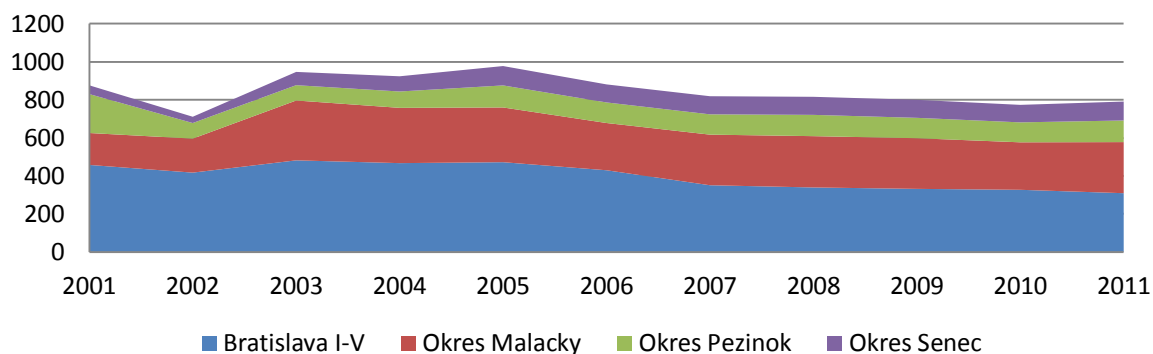
Na znečistení ovzdušia v riešenom sa podieľajú výraznou mierou činitele, ktoré sú situované priamo v jeho území, ale aj pôsobiace v okolí tohto územia. Hlavné zdroje znečistenia ovzdušia pochádzajú z bodových zdrojov priemyselnej prevádzky (Slovnaft, Volkswagen, Holcim a iné), ale aj z mobilných zdrojov - automobilová doprava. Zdroje znečistenia sú sústredené najmä na území Bratislavských okresov.

Produkcia znečisťujúcich látok v tonách

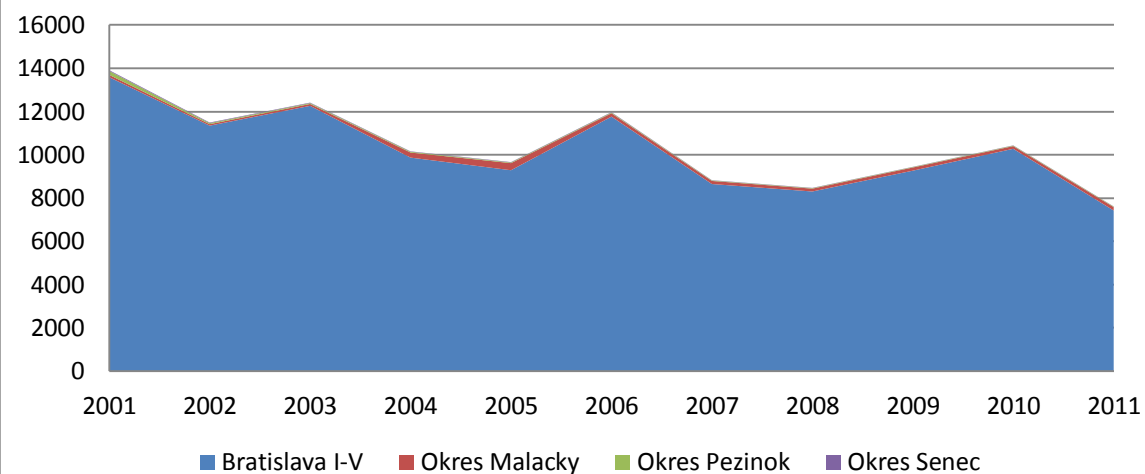
Zdroj: Databáza RegDat, ŠÚ SR

Tuhé emisie v tonách

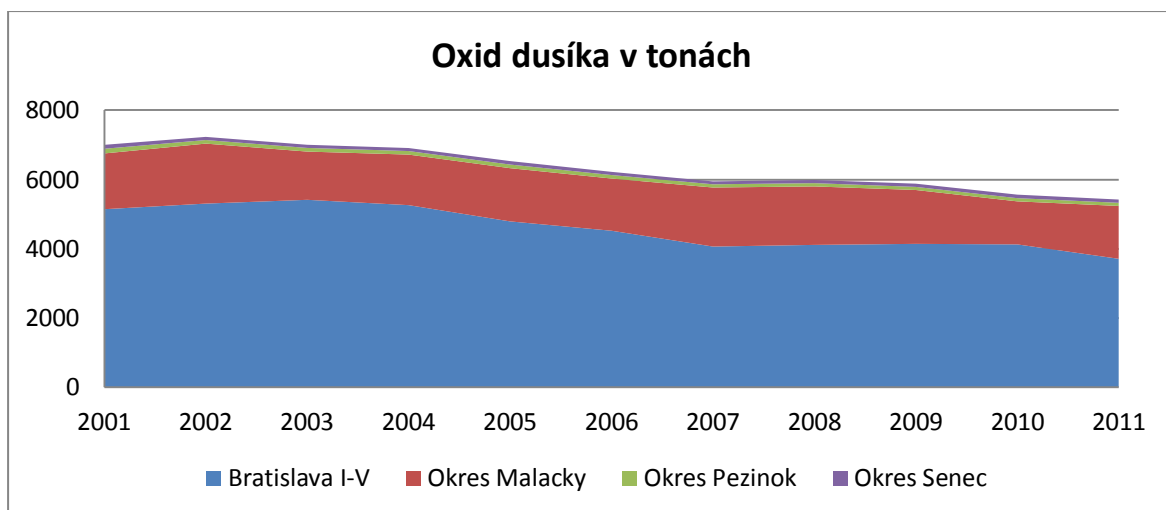

Zdroj: Databáza RegDat, ŠÚ SR

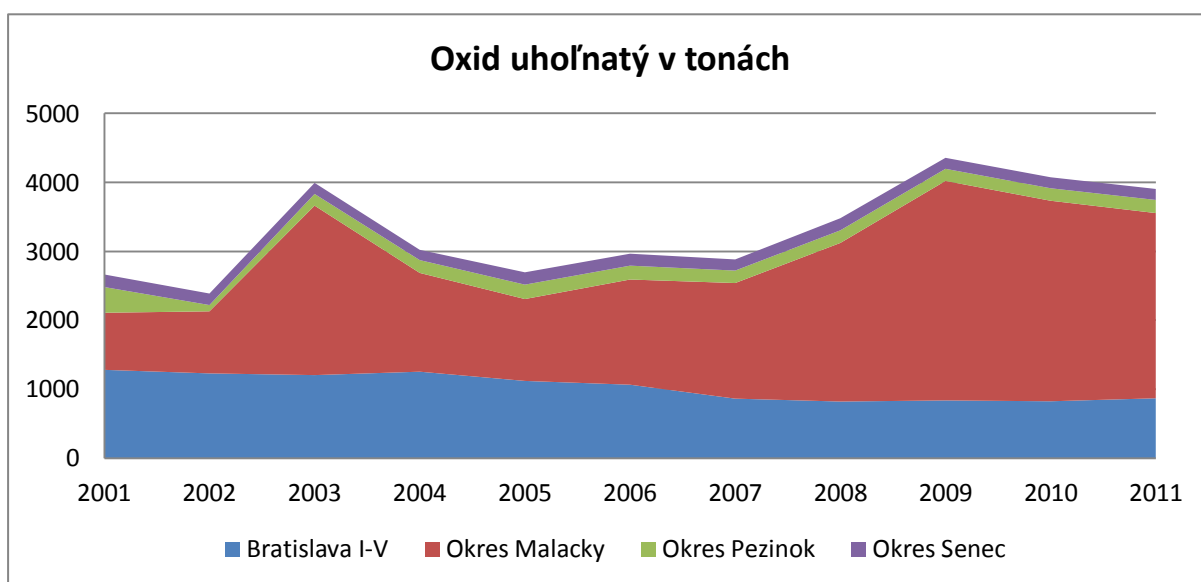
Oxid siričitý v tonách

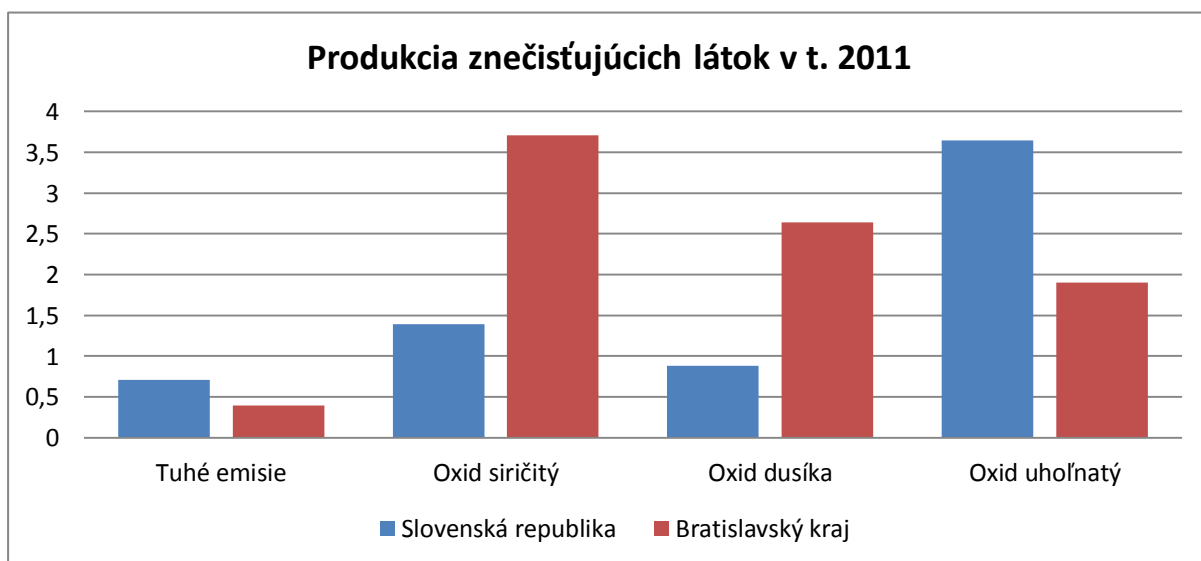
Zdroj: Databáza RegDat, ŠÚ SR

Zdroj: Databáza RegDat, ŠÚ SR

Zdroj: Databáza RegDat, ŠÚ SR

Zdroj: Databáza RegDat, ŠÚ SR

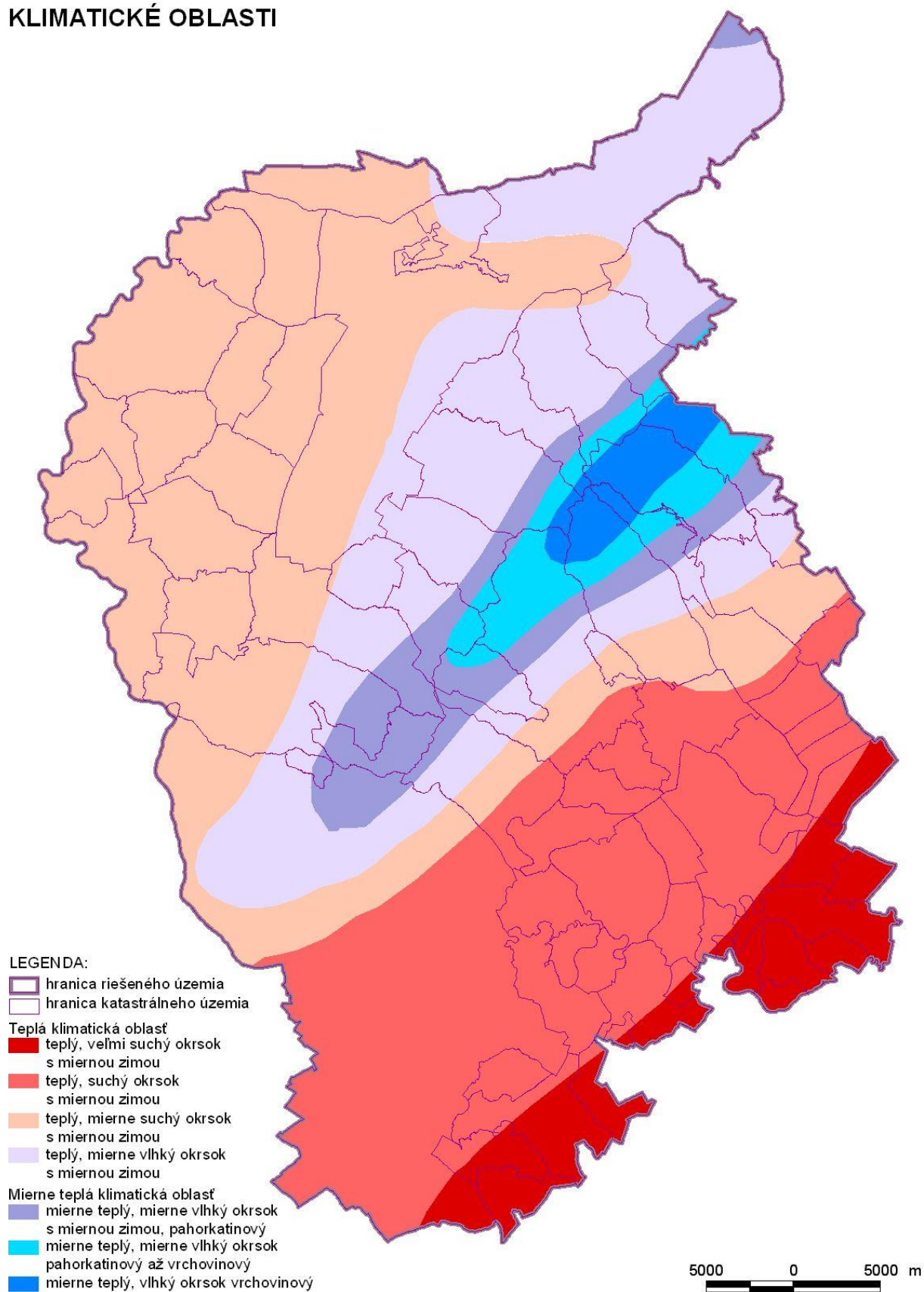
Prehľad najvýznamnejších znečisťovateľov za oblasť Hlavného mesta SR Bratislavy a okresov Malacky, Pezinok a Senec je uvedený v tabuľkovej prílohe analytickej časti č.41.

Znečisťujúce látky v ovzduší možno považovať z vodohospodárskeho hľadiska za zdroj znečistenia povrchových a podzemných vôd. Škodliviny v ovzduší tiež poškodzujú vegetáciu a to vo väčšej miere ako živočíšne organizmy. Tuhé imisie usadené na povrchu rastlín vplývajú na príjem energie, obmedzujú dýchanie, upchávajú sa prieduchy tuhými časticami.

Na základe porovnania emisií na území BSK (Znázornenie emisií v riešenom území v časovom intervale rokov 2004-2010 je prezentované v Prílohe č.40) je možné konštatovať vo väčšine okresoch riešeného územia pokles vyprodukovaných znečisťujúcich látok. Dôvodom je modernizácia starších priemyselných zariadení, zavádzanie nových, k životnému prostrediu šetrnejších výrobných technológií a prísnejšie predpisy v oblasti životného prostredia v rámci Európskej únie. Nárast bol zaznamenaný v okrese Malacky a to najmä pri znečistení ovzdušia emisiami CO.

V Bratislavskom kraji je ovzdušie najviac znečisťované na území mesta Bratislavy. Tento stav zmierňujú veterné pomery ovplyvnené svahmi Malých Karpát. Ovzdušie je najviac zaťažované exhalátmi z chemického priemyslu, energetiky (teplárne, elektrárne) a dopravy. Významným druhotným zdrojom znečisťovania je sekundárna prašnosť, ktorej úroveň závisí od meteorologických činiteľov, zemných a poľnohospodárskych prác a charakteru povrchu.

KLIMATICKÉ OBLASTI

Zdroj: ÚPN-R BSK, Krajinnoeekologický plán, AUREX spol. s r.o., 2010

A.7.2 Protipovodňová ochrana

V súčasnosti je vládou schválený Program revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí SR. Program bol schválený Uznesením vlády SR č. 744 dňa 27.10.2010. Hlavným cieľom Programu je praktické etablovanie tretieho stupňa vodného plánovania na území obcí (lokálne vodné plánovanie) a uplatnenie integrovaného manažmentu vodných zdrojov (IMVZ) v praxi prostredníctvom zostavovania plánov integrovaného manažmentu vodných zdrojov obce. Zameriava sa na zadržanie dažďovej vody v krajine, ako aj na celkové oživenie a obnovu poškodenej krajiny a minimalizáciu rizika vzniku povodňových prívalových vln.

Podľa tohto programu protipovodňová prevencia spočíva v trojstupňovom prístupe s nasledovnou postupnosťou:

1. zachytenie dažďovej vody v mieste/priestore, kde spadne,
2. retencia/akumulácia dažďovej vody v krajine,
3. odvedenie tej časti dažďovej vody, ktorú povodie/územie/krajina predtým neabsorbuje.

Jedným zo základných krokov účinnej prevencie proti povodňam bude obnovenie ekosystémových funkcií povodia/územia/krajiny, ktoré svojimi prirodzenými vlastnosťami zadrží dažďovú vodu, umožní jej vsakovanie do podložia, zvýši kvalitu pôdy a v rámci priestorovej optimalizácie funkcií, potrieb a využívania krajiny človekom, zabezpečí aj jej ekologickú stabilitu.

Konkrétnym cieľom je vytvoriť a vybudovať v lesnej, v poľnohospodárskej a v urbánnej krajine na celom území SR vodozádržné krajinné a terénne útvary a v intravilánoch obcí a miest vybudovať vodozádržné systémy, zariadenia a technické riešenia s celkovou cyklickou zádržnou kapacitou dažďovej vody v objeme 250 miliónov m³. Následne tieto vodozádržné systémy/zariadenia zodpovedne prevádzkovať, udržiavať ich funkčnosť, vykonávať ich údržbu a servis. Pôjde o nepretržitý, cyklický proces. Stanovená cyklická vodozádržná kapacita vyplýva z analýzy zrážkovo odtokových pomerov povodí územia Slovenskej republiky.

Dôležitým faktorom zvýšenia účinnosti programu, ako aj účinnosti ním vytvorených multiplikačných efektov, je maximálny čas realizácie programu potrebný na vybudovanie stanovenej cyklickej vodozádržnej kapacity, ktorú program predpokladá v strednodobom (2016) až dlhodobom (2020) časovom horizonte, v závislosti od disponibilných finančných zdrojov programu.

Povodňové škody v roku 2011

Na základe údajov z dokumentu „Správa o priebehu a následkoch povodní na území Slovenskej republiky od 1. januára do 31. augusta 2011“ boli do 31. augusta 2011 na území Slovenskej republiky riadne verifikované povodňové škody v sume 18 080 761,79 eur.

Povodňové škody na majetku fyzických osôb tvoria spolu sumu 1 202 692,32 eur, z toho v územnej pôsobnosti Krajského úradu životného prostredia v Bratislave 768 759,00 eur.

Povodňové škody na majetku právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov boli verifikované vo výške 369 810,00 eur, z toho v územnej pôsobnosti Krajského úradu životného prostredia v Bratislave 6 000,00 eur.

Povodňové škody na majetku obcí tvoria spolu sumu 3 124 105,93 eur, z toho v územnej pôsobnosti Krajského úradu životného prostredia v Bratislave 365 794,96 eur.

Povodňové škody na hnuťelnom majetku, stavbách a pozemkoch vo vlastníctve vyšších územných celkov tvoria spolu sumu 11 264 795,53 eur, z toho povodne spôsobili škody na majetku Bratislavského samosprávneho kraja v sume 8 242 560,00 eur.

A.7.3 Ochrana prírody a krajiny

Územné časti vysokej biologickej a ekologickej hodnoty sú z hľadiska zachovalosti alebo ohrozenosti biotopov vyhlásené za chránené v niektorej z kategórií chránených území alebo podliehajú osobitnej ochrane, pričom špeciálnu starostlivosť a režim na chránených územiach zabezpečujú stupne ochrany.

Veľkoplošné chránené územia

Do riešeného územia zasahujú 3 veľkoplošné chránené územia – Chránená krajinná oblasť Záhorie, Chránená krajinná oblasť Malé Karpaty, a Chránená krajinná oblasť Dunajské luhy.

CHKO Záhorie zasahuje do riešeného územia v jeho západnej časti na území okresu Bratislava IV. Ide o prvú vyhlásenú nížinnú chránenú krajinnú oblasť na Slovensku. Pozostáva z dvoch častí – severovýchodnej a západnej. Do riešeného územia zasahuje najmä svojou západnou časťou, ktorá predstavuje krajinu modelovanú činnosťou rieky Moravy s riečnymi terasami a širokou riečnou nivou. Východná časť CHKO zasahuje na územie kraja len malou časťou na severe.

Tabuľka 85 Chránená krajinná oblasť Záhorie

Rozloha	27 522 ha
Rok vyhlásenia	1988
Geomorfologický celok	Borská nížina
Okresy	Bratislava IV, Malacky, Senica
Stupeň ochrany	2. stupeň

Zdroj: ŠOP SR

Územím prechádza náučný chodník Nivou rieky Moravy, ktorý prebieha od severnej strany hradu Devín po obec Vysoká pri Morave. Chodník je prístupný iba počas nevybreženia rieky Moravy. Zaujímavosťami náučného chodníka sú lužné lesy, riečne terasy rieky Moravy s lokálnymi ostrovmi viatych pieskov i menších dún, mŕtve ramená, aluviálne lúky so zachovalou prirodzenou skladbou trávnych porastov, biotop vodného vtáctva (volavka popolavá, čajka smeživá, buciak obyčajný), veľkomoravské hradiská.

CHKO Malé Karpaty zasahuje do riešeného územia výbežkom masívu Malých Karpát, ktorý prebieha v smere JZ – SV na území okresov Bratislava III, Bratislava IV a Pezinok. Predstavuje jediné veľkoplošné chránené územie vinohradníckeho charakteru. Malé Karpaty predstavujú okrajové pohorie vnútorných Karpát, rozkladajúce sa v ich juhozápadnom cípe.

Tabuľka 86 Chránená krajinná oblasť Malé Karpaty

Rozloha	65 504 ha
Rok vyhlásenia	1976 (novelizácia 2001)
Geomorfologický celok	Malé Karpaty
Okresy	Bratislava III, Bratislava IV, Malacky, Myjava, Nové Mesto nad Váhom, Pezinok, Piešťany, Senica, Trnava
Stupeň ochrany	2. stupeň

Zdroj: ŠOP SR

Najvyšší vrch pohoria sú Záruby /768m/. Súčasťou územia je Borinský kras v okolí hradu Borinka /Pajštún/ so Zbojníckou jaskyňou. V Plaveckom krasi na severe územia sa nachádzajú povrchové krasové jamy /cca 510m/. V oblasti prevažuje povrchový odtok vôd, avšak nachádza sa tam niekoľko

vyvieračiek a prameňov. Z kultúrno-historického aspektu je významná jaskyňa Deravá skala pri Plaveckom Mikuláši, ktorú osídľoval človek už v staršej dobe kamennej a jaskyňa Veľká pec pri Vrbovom.

CHKO Dunajské luhy zasahuje do riešeného územia v jeho juhozápadnej časti pozdĺž toku Dunaja. Územie CHKO sa rozprestiera na Podunajskej nížine v geomorfologickom celku Podunajská rovina, vedľa slovenského a slovensko - maďarského úseku Dunaja od Bratislavy až po Veľkolélsky ostrov v okrese Komárno.

Tabuľka 87 Chránená krajinná oblasť Dunajské luhy

Rozloha	12 284 ha
Rok vyhlásenia	1998
Geomorfologický celok	Podunajská rovina
Okresy	Dunajská Streda, Galanta, Komárno, Nové Zámky, Senec, Šaľa
Stupeň ochrany	2. stupeň

Zdroj: ŠOP SR

Celé územie CHKO je zapísané do Zoznamu mokradí medzinárodného významu (Ramsarská konvencia).

V riešenom území sa nachádza 68 maloplošných chránených území – 26 chránených areálov, 1 národná prírodná pamiatka, 7 prírodných pamiatok, 9 národných prírodných rezervácií, 24 prírodných rezervácií a 1 chránený krajinný prvok.

Prehľad maloplošných chránených území je uvedený v tabuľkovej prílohe analytickej časti č.20.

NATURA 2000 je sústava chránených území členských krajín Európskej únie, ktorej hlavným cieľom je zachovanie prírodného dedičstva, ktoré je významné nielen pre príslušný členský štát, ale najmä EÚ ako celok. Vytvorenie tejto sústavy má zabezpečiť ochranu a zachovanie vybraných typov biotopov, ohrozených druhov rastlín a živočíchov a ich biotopov, ktoré sú významné z hľadiska Európskeho spoločenstva. Vytvorenie NATURA 2000 je jedným zo základných záväzkov členských štátov voči EÚ v oblasti ochrany prírody. Cieľom vytvorenia tejto európskej súvislej siete chránených území je zabezpečenie priaznivého stavu populácií vybraných druhov živočíchov a rastlín a priaznivého stavu biotopov. Sústavu NATURA 2000 tvoria dva typy území:

- chránené vtáčie územia (CHVÚ) - vyhlasované v súlade so smernicou Rady č. 79/409/EHS z 2. apríla 1979 o ochrane voľne žijúcich vtákov (známej tiež ako smernica o vtákoch – Birds directive)
- územia európskeho významu (ÚEV) - územia vyhlasované v súlade so smernicou Rady č. 92/43/EHS z 22. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov, voľne žijúcich živočíchov a rastlín (známa tiež ako smernica o biotopoch – Habitats directive)

V riešenom území sa nachádza 51 navrhovaných území európskeho významu, ktoré sú súčasťou európskej súvislej siete chránených území NATURA 2000, na ktoré sa vzťahuje územná ochrana podľa § 27 ods. 7 zákona č. 543/2002 Z.z.

Prehľad navrhovaných území európskeho významu je uvedený v Prílohe č.21.

Ramsarské lokality

V zmysle Dohovoru o mokradiach, majúcich medzinárodný význam, najmä ako biotopy vodného vtáctva (Ramsarský dohovor) sa v riešenom území nachádzajú 4 územia – Alúvium Rudavy, Dunajské luhy, Niva Moravy a Šúr.

Alúvium Rudavy

Dátum zapísania	17.2.1998
Výmera lokality	560 ha
Okres	Malacky, Senica

Dunajské luhy

Dátum zapísania	26.5.1993
Výmera lokality	14 488 ha
Okres	Bratislava II, Bratislava V, Dunajská Streda, Komárno, Senec

Niva Moravy

Dátum zapísania	26.5.1993
Výmera lokality	5 380 ha
Okres	Bratislava IV, Malacky, Senica, Skalica

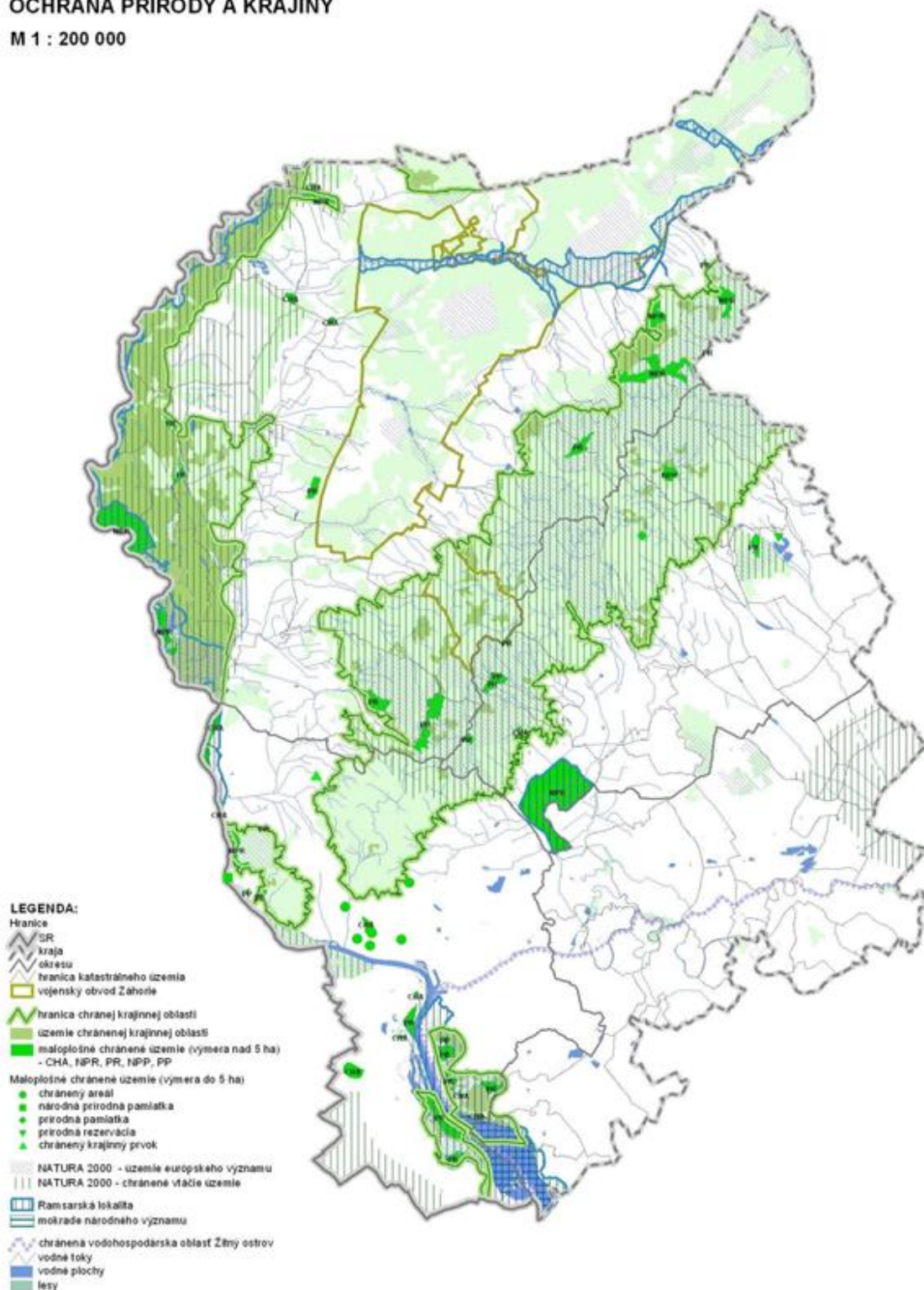
Šúr

Dátum zapísania	2.7.1990
Výmera lokality	1 136,6 ha
Okres	Pezinok, Senec

Zdroj: ŠOP SR

OCHRANA PRÍRODY A KRAJINY

M 1 : 200 000

Zdroj: AUREX spol. s r.o.

A.7.4 Alternatívne a obnoviteľné zdroje energie

Obnoviteľné zdroje energie sú zdroje, ktorých energetický potenciál sa trvalo obnovuje prírodnými procesmi alebo činnosťou ľudí.

Najväčší celkový potenciál má slnečná energia. Vzhľadom na finančné a technologické možnosti je predpoklad využívania slnečnej energie najmä na výrobu tepla a teplej úžitkovej vody. Súčasná fotovoltaická (FV) technológia umožňuje bez väčších štrukturálnych zmien integrovať do energetického rozvodného systému fotovoltaické generátory zabezpečujúce podiel niekoľko percent celoročnej spotreby elektriny. Využitie technického FV potenciálu je v súčasnosti, v porovnaní s inými technológiami, finančne náročnejšie.

Druhý najväčší celkový potenciál má geotermálna energia. Vlastnosti geotermálnych vôd na Slovensku predurčujú využívanie tejto energie najmä na vykurovanie a liečebné účely. Technický potenciál je taktiež výrazne nižší z dôvodu technologických problémov súvisiacich s chemickým zložením geotermálnych vôd.

Najväčší technický potenciál má biomasa. Biomasa má veľkú perspektívu pri výrobe tepla pre vykurovanie najmä v centrálnych vykurovacích systémoch, menej v domácnostiach, vo forme peliet, brikiet, drevných štiepok a slamy. Pomerne rýchlym riešením zvýšeného využívania biomasy je spoluspaľovanie s fosílnym palivom v tepelných elektrárnach a pri kombinovanej výrobe elektriny a tepla. V prípade väčších zariadení jedným z dôležitých faktorov je optimalizácia logistických nákladov.

Bioplyn vyrobený z poľnohospodárskej biomasy, biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov a kalov z čistiarní odpadových vôd (ČOV) je možné využívať na výrobu elektriny a tepla. Rozvoj využívania biopalív závisí od legislatívnych opatrení a vyriešenia technologických problémov. Využívanie bioplynu okrem environmentálnych prínosov prispeje k rozvoju vidieckych oblastí a významne podporí zamestnanosť v týchto oblastiach. Farmy môžu diverzifikovať svoje činnosti a zamerať sa aj na pestovanie energetických plodín. Tieto prínosy je potrebné zohľadniť pri podpore využívania bioplynu.

Najviac využívaným obnoviteľným zdrojom na výrobu elektriny je vodná energia, ktorá pokrýva vyše 98 % výroby elektriny z OZE. Využitie hydroenergetického potenciálu je približne 57%.

Využitelný (aj technický) potenciál veternej energie bol určený na 600 GWh v roku 2002. Potenciál bol vypočítaný na základe predpokladu, že sa použijú veterné turbíny s výkonom 500 až 1 000 kW. Na základe doterajších skúseností a technologického pokroku v konštrukcii turbín, ktorý umožnil používať turbíny s výkonom až 2 800 kW, možno však predpokladať, že tento využitelný potenciál je viac ako dvojnásobný.

Slovenská republika dováža takmer 90% primárnych energetických zdrojov. Vlastná ťažba zemného plynu a ropy je nevýznamná, všetko čierne uhlie sa dováža. Významnejším domácim energetickým zdrojom je hnedé uhlie a obnoviteľné zdroje energie.

Vzhľadom na to, že na území Slovenska sú veľmi malé zásoby fosílnych palív, rozvoj energetiky je potrebné orientovať na zabezpečenie diverzifikácie primárnych energetických zdrojov so zvyšujúcim sa využívaním domácich obnoviteľných a druhotných (formy energie, ktoré vznikajú pri technologických výrobných procesoch) zdrojov energie pri trvalom znižovaní energetickej náročnosti. Oddelenie rastu ekonomiky od rastu spotreby energie významne zvýši odolnosť hospodárstva od turbulentného vývoja na energetických trhoch. Aj keď v najbližších rokoch nehrozí nedostatok fosílnych palív, je nutné aj z dôvodu rastu ich cien, zamerať sa na dostupné domáce zdroje, a to najmä na obnoviteľné a druhotné zdroje energie.

Nakladanie s odpadmi

Zastúpenie jednotlivých kategórií odpadov bolo rôznorodé s kolísavým vývojom za časové obdobie piatich rokov (2006 – 2010). Celková charakteristika spôsobu nakladania s odpadmi v rokoch 2006 – 2010 je uvedená v tabuľke. Najväčšia produkcia komunálneho odpadu v rámci Slovenskej republiky bola zaznamenaná práve v Bratislavskom kraji.

V Slovenskej republike platí od 1.1.2010 povinnosť pre obce zaviesť povinný separovaný zber pre 4 zložky komunálnych odpadov: papier, plasty, sklo a kovy. Okrem týchto zložiek separovaného zberu komunálnych odpadov je zavedený aj zber iných, predovšetkým nebezpečných zložiek (napr. použitých batérií a akumulátorov, rozpúšťadiel a farieb, elektroodpadov a pod.). Pozitívom je, že separovaný zber má stúpajúcu tendenciu, čo je možné vidieť aj v nasledovnej tabuľke.

Tabuľka 88 Zloženie komunálneho odpadu v Bratislavskom samosprávnom kraji za obdobie 2006 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Komunálny odpad spolu	271273	285034	270341	278283	268588
Separovane zbierané zložky komunálneho odpadu	24628	25560	23589	24084	25914
z toho: nebezpečný odpad	1070	825	1097	906	966
Odpady zo záhrad a parkov	14843	26087	21965	21268	16022
Iné komunálne odpady	214818	218311	212239	219580	213965
Drobné stavebné odpady	16984	15076	12548	13350	12 688

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – databáza regionálnej štatistiky

Tabuľka 89 Relatívne ukazovatele v oblasti nakladania s komunálnym odpadom za obdobie 2007 – 2011

	2007	2008	2009	2010	2011	2011
	BSK					SR
Komunálny odpad (kg/obyv.)	444,09	462,28	434,14	444,66	445,38	327,39
Zhodnotený komunálny odpad (kg/obyv.)	241,45	253,61	251,33	256,51	290,41	78,29
Zneškodnený kom. odpadu (kg/obyv.)	192,52	192,4	161,67	186,61	153,37	247,02
zhodnotený kom. odpad (%)	54,37	54,86	57,89	57,69	65,2	23,91
zhodnotený kom. odpad kompostovaním (%)	8,56	14,34	13,91	13,79	9,99	23,63
zhodnotený kom. odpadu ako druhotná surovina (%)	1,02	1,72	0,92	1,42	1,66	18

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky – databáza regionálnej štatistiky

Komunálny odpadom sa rozumie odpad vznikajúci a zbieraný v obciach s ktorým obce hospodária (využívajú resp. zneškodňujú). Patria sem odpady, ktoré vznikajú pri prevádzke domácností, občianskej a technickej vybavenosti, živností, dopravy, rekreácie a športu vrátane odpadu, ktorý vzniká pri údržbe a čistení verejných komunikácií a odpadu zo zelene, ktorý vzniká pri údržbe verejnej zelene.

Využívaný komunálny odpad je množstvo odpadu z celkového komunálneho odpadu, ktoré bolo materiálovo využité ako druhotná surovina, ďalej množstvo, ktoré sa použije na kompostovanie a tiež množstvo energeticky využívané, ktoré sa používa ako prídavné palivo v spaľovni. Sem nie je možné zaradiť odpad, ktorý sa zneškodňuje v zariadeniach určených na spaľovanie odpadu.

Zneškodňovaný komunálny odpad je množstvo odpadu z celkového komunálneho odpadu, ktoré sa zneškodňuje skladovaním na katastrálnom území obce, skladovaním mimo územia obce, ďalej odpad ktorý bol použitý energeticky ako palivo a odpad bez energetického použitia spaľovaný v zariadeniach určených na spaľovanie odpadov.

Tabuľka 90 Skládky odpadov na území Bratislavského kraja podľa okresov

Názov skládky	Obec	Prevádzkovateľ	Sídlo prevádzkovateľa	Trieda skládky	Rok začatia	Predpokladaný rok ukončenia
Bratislava II						
A-Z STAV, s.r.o.	Bratislava – Podunajské Biskupice	A-Z STAV, s.r.o.	Bratislava – Podunajské Biskupice	SKIO	2003	2013
Bratislavská vodárenská spoločnosť, a.s.	Bratislava – Vrakuňa	Bratislavská vodárenská spoločnosť, a.s.	Bratislava – Ružinov	SKNNO	1990	2011
Bratislava IV						
Slovenský odpadový priemysel	Bratislava – Devínska Nová ves	Slovenský odpadový priemysel	Bratislava – Lamač	SKIO	1997	2014
Malacky						
A.S.A. Zohor, s.r.o.	Zohor	.A.S.A. Zohor, s.r.o.	Zohor	SKNO	2005	2026
A.S.A. Zohor, s.r.o.	Zohor	.A.S.A. Zohor, s.r.o.	Zohor	SKNNO	1996	2026
Pezinok						
Skládka odpadov – Dubová	Dubová	Skládka odpadov – Dunová, s.r.o.	Dubová	SKNNO	2000	2025
Skládka odpadov Budmerice	Budmerice	Istrochem reality, a.s.	Bratislava – Nové Mesto	SKNO	1979	2030
Skládka Pezinok*	Pezinok	Bricorp Development, s.r.o.	Pezinok	SKNNO	2009	2010
Senec						
Skládka odpadov Senec – 3.etapa	Senec	AVE Bratislava s. r. O	Senec	SKNNO	2009	2024

Zdroj: Návrh Programu odpadového hospodárstva SR na roky 2011 – 2015

*/ Pozn.: V súčasnosti je prerušené konanie vo veci vydania integrovaného povolenia pre prevádzku „Zariadenie na zneškodňovanie nie nebezpečných odpadov činnosťou D1“

Tabuľka 91 Zoznam spaľovní odpadov a zariadení na spoluspaľovanie odpadov na území Bratislavského kraja

Prevádzkovateľ	Sídlo prevádzky	Spálené množstvo odpadu v tonách v roku			
		2006	2007	2008	2009
Spaľovne priemyselného odpadu					
SLOVNAFT, a.s. – P – 4.4 MCHBČOV (Ekológia)	Bratislava – Ružinov	2654,00	5972,34	0,00	4018,36
SLOVNAFT, a.s. – P – 4.1 Tepláreň, časť spaľovňa odpadov	Bratislava – Ružinov	5859,56	0,00	0,00	0,00
Spaľovne nemocničného odpadu					
Fakultná nemocnica s poliklinikou Bratislava*	Bratislava - Petržalka	409,40	564,60	461,90	432,00
Spaľovne komunálneho odpadu					
Odvoz a likvidácia odpadu, a.s. Bratislava	Bratislava – Ružinov	138369,67	126917,92	119296,47	127876,72
Cementárne – zariadenia na spoluspaľovanie odpadov					
Holcim (Slovensko) a.s. závod Rohožník	Rohožník	55478,00	87039,00	90932,00	111372,00

Zdroj: Návrh Programu odpadového hospodárstva SR na roky 2011 – 2015

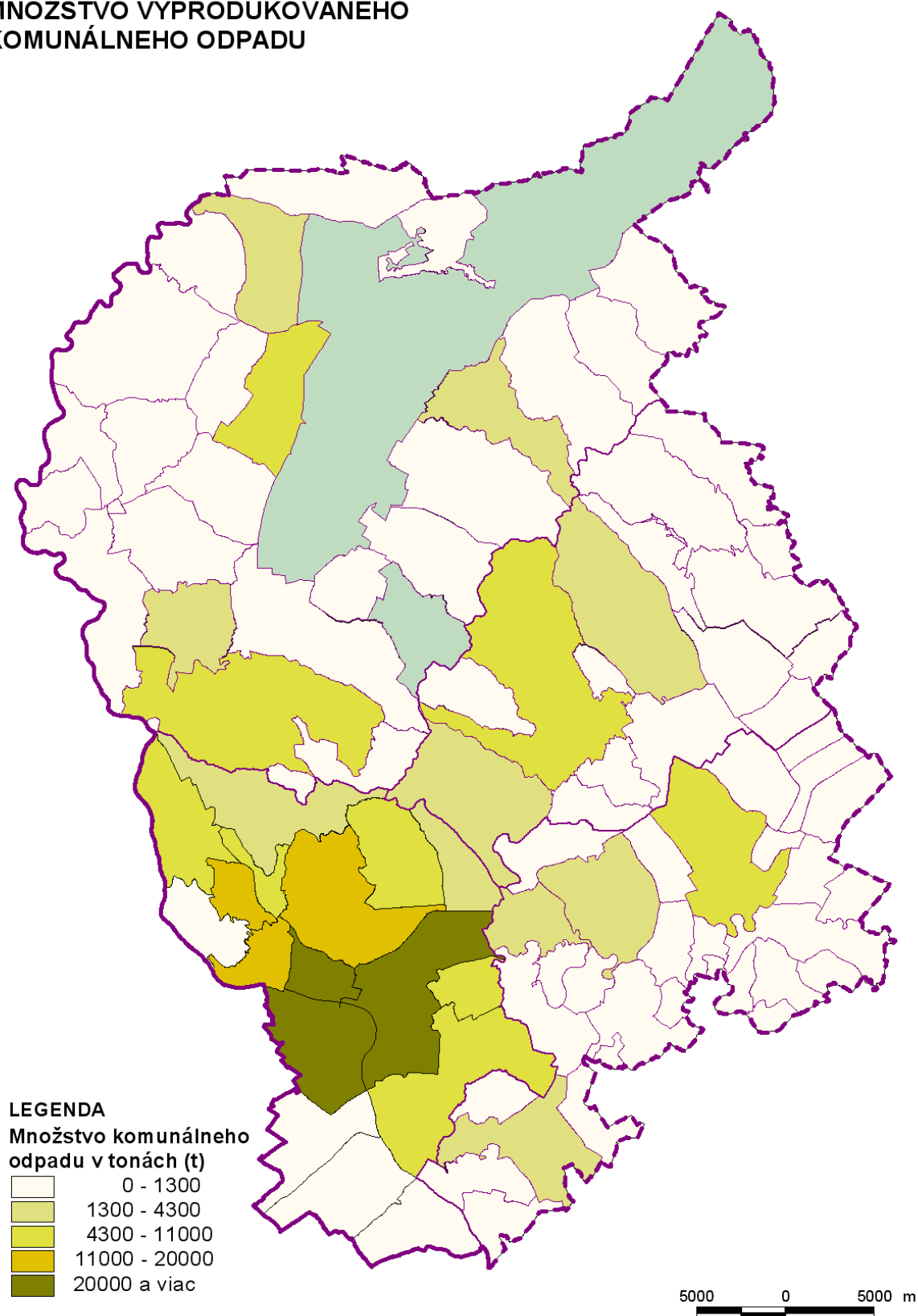
*/ Pozn.: spalovňa v rekonštrukcii

Tabuľka 92 Zoznam kompostárni odpadov na území BSK

Prevádzkovateľ	Začiatok prevádzky (rok)	Projektová kapacita (t)	Množstvo uloženého odpadu (t)
EBA, s.r.o., prevádzka Podunajské Biskupice	2006	20 500	-
EBA, s.r.o., prevádzka Pezinok	1991	10 000	6 653,51
JV INTERSAD, s.r.o. Na Pažiti 6d, Svätý Jur	2004	60000	16 026,48
ELEE, spol. s r.o., Mesačná 3238/20, Bratislava, prevádzka Most pri Bratislave	2002	75 000	37 209,02
Alexander Kobera, Vietnamská 48, Bratislava, prevádzka Bernolákovo	2006	10 000	8 795

Zdroj: Krajský úrad životného prostredia Bratislava

MNOŽSTVO VYPRODUKOVANÉHO KOMUNÁLNEHO ODPADU

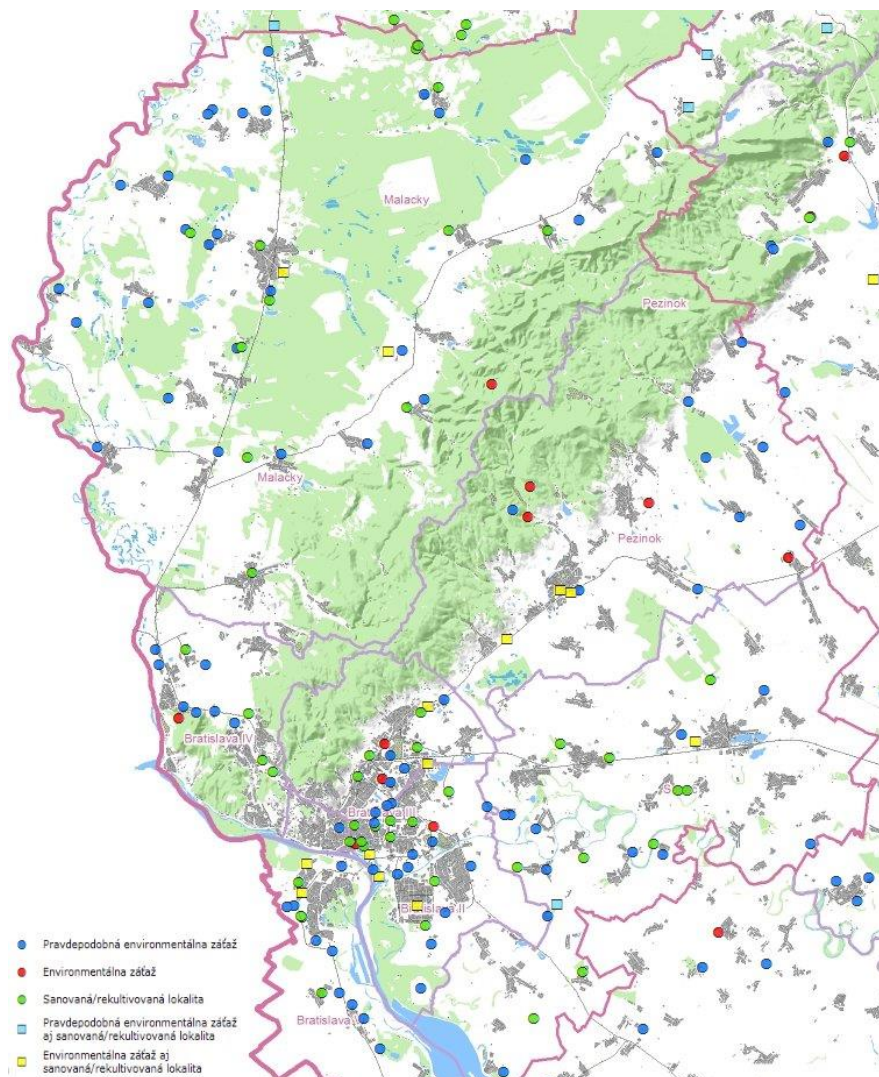

Zdroj: ÚPN-R BSK, Krajinnoeologický plán, AUREX spol. s r.o., 2010

Súčasný stav nakladania s odpadmi na území Bratislavy je nevyhovujúci. Osobitne závažný problém predstavujú nelegálne skládky bez akejkoľvek ochrany prostredia a účelnej plánovitej lokalizácie a následne aj staré neriadené skládky, ktoré sú zdrojom environmentálnej záťaže. Skládok takéhoto

typu je v území veľmi veľa čo vyplýva predovšetkým zo socioekonomického charakteru územia (sídla s vysokým stupňom rozostavanosti, záhradkárske kolónie a množstvo drobných prevádzok).

Obrázok 11 Environmentálne záťaže na území Bratislavského kraja

Zdroj: Informačný systém environmentálnych záťaží (IS EZ) Na základe celkového hodnotenia dopadov environmentálnych záťaží na životné prostredie (podľa kritéria V), z celkového počtu 22 lokalít s environmentálnou záťažou, bolo v Bratislavskom kraji zaevidovaných 10 lokalít s vysokým rizikom, 11 lokalít so stredným rizikom a 1 lokalita s nízkym rizikom. V okrese Senec nebola zaevidovaná žiadna lokalita s environmentálnou záťažou. Zo všetkých environmentálnych záťaží v kraji prevláda skupina činností skladovanie a distribúcia tovarov – 6 lokalít (27%), priemyselná výroba – 6 lokalít (27%) a zariadenia na nakladanie s odpadmi tiež 6 lokalít (27%).

V prípade, že zohľadníme environmentálne záťaže s pravdepodobným negatívnym vplyvom na životné prostredie, evidujeme na území kraja 88 environmentálnych záťaží, pričom až 28 bolo zaevidovaných v okrese Malacký.

20 najrizikovejších environmentálnych záťaží v kraji

P.Č.	Lokalita	Okres
1	B1 (002)B/Bratislava – Staré Mesto – Apollo – širší priestor bývalej rafinérie	Bratislava I
2	B2(013)B/Bratislava – Ružinov – Slovnaft – širší priestor závodu	Bratislava II
3	B2(006)B/Bratislava – Ružinov – Gumon – areál Závodu	Bratislava II
4	B5(007)B/Bratislava – Petržalka – Matador – areál bývalého závodu	Bratislava V
5	B1(003)B/Bratislava – Staré Mesto – Chalupkova – Bottova ul. – Chemika – areál závodu	Bratislava I
6	B2(020)B/Bratislava – Vrakúňa – Vrakunská cesta – skládka CHZJD	Bratislava II

7	B4(001)B/Bratislava – Devínska Nová Ves – kameňolom Srdce	Bratislava IV
8	B3(002)B/Bratislava – Nové Mesto – CHZJD – širší priestor bývalého závodu	Bratislava III
9	PK(017)B/Pezinok – Rudné Bane – odkaliská	Pezinok
10	PK(015)B/Pezinok – oblasť rudných baní a starých banských diel	Pezinok
11	PK(026)B/Svätý Jur – Brestová – skládka s OP	Pezinok
12	MA(016)B/Pernek – oblasť starých banských diel	Malacky
13	B2(007)B/Bratislava – Ružinov – Malý Dunaj – vtokový objekt	Bratislava II
14	B3(007)B/Bratislava – Rača – terminál Slovnaft	Bratislava III
15	B5(003)B/Bratislava – Petržalka- ČS PHM Viedenská cesta	Bratislava V
16	PK(006)B/Modra – Hliny – skládka s OP	Pezinok
17	PK(001)B/Báhoň – staré koryto potoka skládka	Pezinok
18	B2(005)B/Bratislava – Ružinov – ČS PHM Zlaté Piesky	Bratislava II
19	PK(011)B/Pezinok – ČS PHM – zrušená	Pezinok
20	PK(024)B/Pezinok – Tehelná ul. – tok Mahulianka	Pezinok

zdroj: Regionálne štúdie hodnotenia dopadov environmentálnych záťaží na životné prostredie pre vybrané kraje, 2010

Vysvetlivky: Prioritné environmentálne záťaže v kraji sú zvýraznené hrubým fontom písma

A.7.5 Hlukové záťaž

Významné miesto v súbore stresových faktorov, ktoré zhoršujú kvalitu životného prostredia, a tak nepriaznivo vplyvajú na flóru, faunu ako aj na zdravie človeka zastáva hluk.

Najväčším zdrojom hluku v záujmovom území je intenzívna doprava, a to ako cestná tak aj železničná. Hluk z automobilovej dopravy predstavuje environmentálnu záťaž postihujúcu takmer každé sídlo a krajinu pozdĺž ciest zaťažených intenzívnou dopravou. Je závislá najmä od intenzity a skladby dopravného prúdu a od charakteristík trasy cesty. Všeobecne možno konštatovať, že vysoká intenzita dopravy je typická predovšetkým pre cesty prvej triedy a diaľnicu. Za najvýznamnejší zdroj hluku v riešenom území z celkového hľadiska je možné považovať časť diaľnice D1 a železničnú trať č. 180 Bratislava – Košice prechádzajúcu riešeným územím. Viac informácií o hlukových záťažach na hlukovej mape dostupnej na tejto webovej adrese: <http://www.laermkarten.de/bratislava/>.

Okrem hluku z dopravy je potrebné spomenúť aj stacionárne zdroje hluku, ktorými sú predovšetkým areály a prevádzky priemyselnej a poľnohospodárskej výroby.

Z krajinnoekologického hľadiska sú výraznými kolíziami dopravné ťahy prechádzajúce v bezprostrednej blízkosti obytných častí sídiel a chránených území.

Legislatívne je hluk v súčasnosti upravený vyhláškou MZ SR č. 549/2007 ktorou sa ustanovujú podrobnosti o prípustných hodnotách hluku, infrazvuku a vibrácií a o požiadavkách na objektivizáciu hluku, infrazvuku a vibrácií v životnom prostredí.

Zo Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/49/EC vyplýva pre štáty EÚ povinnosť vypracovávať strategické hlukové mapy a akčné plány pre väčšie aglomerácie, pozemné komunikácie, železničné dráhy a letiská. Úlohou strategických hlukových štúdií nie je nahradiť hlukové štúdie požadované pri stavebnom konaní. Mali by pomôcť pri strategických rozhodovaniach (odklon dopravy, organizácia dopravy, tvorba územných plánov, atď.) a prebudiť záujem verejnosti o riešenie vážnych problémov s hlukom. Hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava poverilo firmu EUROAKUSTIK, s.r.o. úlohou spracovať Strategickú hlukovú mapu bratislavskej aglomerácie. Hranice aglomerácie určilo Zastupiteľstvo Bratislavského samosprávneho kraja vo všeobecne záväznom nariadení č. 9/2005 dňa 27.4.2005. Jedná sa o rozsiahle členité územie od Senca po Devín a od Čunova po Malacky. Aglomerácia obsahuje oblasti husto obývané, ale sú tu tiež miesta s minimálnou hustotou obyvateľstva. Zasahuje do 8 okresov, obsahuje 34 obcí, resp. mestských častí v 52 katastrálnych územiach. Plocha bratislavskej aglomerácie je 853,15 km².

A.7.6 Trendy vývoja prírodných zdrojov

Na základe porovnania emisií na území BSK je možné konštatovať vo väčšine okresoch riešeného územia pokles vyprodukovaných znečisťujúcich látok. Napriek pozitívnemu trendu znečistenie ovzdušia môžeme považovať za najvýznamnejšie problémy v oblasti životného prostredia.

Z hľadiska znečistenia vody je problémom odkanalizovanie obcí na území Bratislavského kraja ako aj kapacita čistiarní odpadových vôd.

Územie kraja sa nachádza v povodňovej oblasti. Aj napriek pomerne výrazným intervenciám v tejto oblasti aj v ostatných rokoch povodne zapríčinili značné množstvo škôd na majetku.

Slovenská republika dováža takmer 90% primárnych energetických zdrojov. Aj v tejto súvislosti sa ako nevyhnutnosť do budúcnosti javí potreba znížiť vysokú závislosť na dovoze týchto zdrojov a vo väčšej miere využívať alternatívne a obnoviteľné zdroje energie. Najväčší celkový potenciál má slnečná energia, geotermálna energia a biomasa.

Z hľadiska nakladania s odpadmi v ostatnom období pozorujeme nárast produkcie odpadu, pričom podiel separovaného, resp. zhodnoteného odpadu vykazuje stagnujúce hodnoty. Problémom v odvetví odpadového hospodárstva je nedostatočné separovanie druhotných surovín a ich ďalšie spracovanie. Závažný problém predstavujú nelegálne skládky bez akejkoľvek ochrany prostredia a účelnej plánovitej lokalizácie a následne aj staré neriadené skládky, ktoré sú zdrojom environmentálnej záťaže. Zachovanie súčasného trendu bude mať negatívne dôsledky na životné prostredie vrátane zdravia obyvateľstva.

A.8 Finančná analýza

Regionálny rozvoj na území SR je financovaný z viacerých zdrojov, z ktorých hlavnými zdrojmi sú zdroje štátneho rozpočtu, štátnych účelových fondov, rozpočty VÚC a rozpočty miestnej samosprávy a iné zdroje. Doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú prostriedky Európskej Únie na to určené. Finančná analýza je preto rozdelená z hľadiska jednotlivých zdrojov financovania regionálneho rozvoja.

Tabuľka 93 Finančné údaje samosprávy BSK v EUR

Ukazovateľ	2009	2010	2011
Bežné príjmy	108 633 376,76	103 336 564,27	108 573 294,85
Bežné výdavky	103 574 092,90	102 217 803,25	102 159 120,04
Prebytok bežného rozpočtu	5 059 283,86	1 118 761,02	6 414 174,81
Kapitálové príjmy	3 568 680,57	2 340 147,74	1 443 870,37
Kapitálové výdavky	21 471 924,64	9 367 810,67	11 879 654,65
Schodok kapitálového rozpočtu	-17 903 244,07	-7 027 662,93	-10 435 784,28
Schodok rozpočtu	-12 843 960,21	-5 908 901,91	-4 021 609,47
Príjmové finančné operácie	14 868 765,74	7 799 123,23	11 870 797,03
Výdavky na finančné transakcie	152 692,04	1 153 138,03	381 085,70
Bilancia finančných operácií	14 716 073,70	6 645 985,20	11 489 711,33
Príjmy a príjmové finančné operácie spolu	127 070 823,07	113 475 835,24	121 887 962,25
Výdavky a výdavky na finančné transakcie spolu	125 198 709,58	112 738 751,95	114 419 860,39
Bilancia rozpočtu bez finančných operácií celkom	-12 843 960,21	-5 908 901,91	-4 021 609,47
Bilancia rozpočtu vrátane finančných operácií celkom	1 872 113,49	737 083,29	7 468 101,86
Úprava finančných vzťahov v zmysle zákona č. 583/2004 Z. z.	-469 326,08	-572 326,82	-1 558 399,61
Bilancia rozpočtu bez finančných operácií po úprave celkom	-13 313 286,29	-6 481 228,73	-5 580 009,08
Zostatok finančných operácií po úprave celkom	1 402 787,41	164 756,47	5 909 702,25

Zdroj: Záverečný účet BSK 2009-2011

Tabuľka 94 Prehľad o záväzkoch rozpočtových a príspevkových organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK vrátane Úradu BSK v EUR

Záväzky celkom	169 158 228,32	176 943 788,50	195 208 696,79
Rezervy	3 713 013,88	4 398 187,18	4 608 363,83
Zúčtovanie medzi subjektmi verejnej správy	133 600 118,96	136 877 627,61	144 733 404,93
Dlhodobé záväzky	265 136,33	484 182,35	459 917,33
Krátkodobé záväzky	11 760 673,91	8 767 120,59	8 072 955,42
Bankové úvery a výpomoci	19 819 285,24	26 416 670,77	37 334 055,28

Zdroj: Záverečný účet BSK 2009-2011

Tabuľka 95 Prehľad o pohľadávkach rozpočtových a príspevkových organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti BSK vrátane Úradu BSK v EUR

Pohľadávky celkom	2 062 496,01	1 152 532,54	1 727 922,04
--------------------------	---------------------	---------------------	---------------------

Dlhodobé pohľadávky	53,00	1 898,28	11 341,07
Krátkodobé pohľadávky	2 062 443,01	1 150 634,26	1 716 580,97

Zdroj: Záverečný účet BSK 2009-2011

Tabuľka 96 Prehľad o majetku vo vlastníctve BSK v EUR	203 455	208 239	221 404
Neobežný majetok	628,73	060,54	540,54
Dlhodobý nehmotný majetok	376 519,30	550 466,33	455 237,54
Dlhodobý hmotný majetok	182 133	186 743	200 000
	121,96	520,84	910,63
Dlhodobý finančný majetok	20 945	20 945	20 948
	987,47	073,37	392,37

Zdroj: Záverečný účet BSK 2009-2011

A.8.1 Rozpočet VÚC

Rozpočet VÚC môžeme teda rozdeliť do 13 rozpočtových kapitol (programov). Podrobnejší prehľad o stave a vývoji v rámci jednotlivých programov je uvedený v texte nižšie.

Plánovanie, manažment a kontrola

Celkové výdavky v roku 2011 predstavovali približne 4,4 mil. eur, z čoho bežné výdavky boli na úrovni približne 3,7 mil. eur a kapitálové výdavky na úrovni približne 0,7 mil. eur (čo predstavuje podiel cca 16 %). Podiel na celkovom rozpočte predstavoval približne 4 %. Pre rok 2012 bol navrhnutý rozpočet o približne 4 mil. eur vyšší, pričom podiel kapitálových výdavkov je plánovaný na úrovni takmer 49 %.

Propagácia a marketing

Celkové výdavky v roku 2011 predstavovali približne 0,5 mil. eur, z čoho bežné výdavky tvorili 100 % výdavkov. Podiel na celkovom rozpočte predstavoval približne 0,5 %. Pre rok 2012 bol navrhnutý rozpočet na približne rovnakej úrovni, pričom nie sú plánované žiadne kapitálové výdavky.

Interné služby

Celkové výdavky v roku 2011 predstavovali približne 4 mil. eur, z čoho bežné výdavky boli na úrovni približne 2,5 mil. eur a kapitálové výdavky na úrovni približne 1,5 mil. eur (čo predstavuje podiel cca 37 %). Podiel na celkovom rozpočte predstavoval približne 4 %.

Cestovný ruch

Celkové výdavky v roku 2011 predstavovali približne 0,2 mil. eur, z čoho bežné výdavky tvorili 100 % výdavkov. Podiel na celkovom rozpočte predstavoval približne 0,1 %.

Bezpečnosť

Tento program predstavuje objemom najnižšiu rozpočtovú kapitolu. Celkové výdavky v roku 2011 predstavovali sumu vo výške iba 187,47 eur, z čoho bežné výdavky tvorili 100 % výdavkov.

Komunikácie

Celkové výdavky v roku 2011 predstavovali približne 14,4 mil. eur, z čoho kapitálové výdavky tvorili 49,07 % výdavkov. Podiel na celkovom rozpočte predstavoval približne 12,7 %. Pre rok 2012 bol navrhnutý rozpočet o približne 0,5 mil. eur vyšší, pričom podiel kapitálových výdavkov je plánovaný na úrovni 33,33 %.

Doprava

Celkové výdavky v roku 2011 predstavovali približne 6,5 mil. eur, z čoho bežné výdavky tvorili 100 % výdavkov. Podiel na celkovom rozpočte predstavoval takmer 6 %. Pre rok 2012 bol navrhnutý rozpočet o približne 1,2 mil. eur vyšší, z čoho bežné výdavky tvoria 100 %.

Vzdelávanie

Celkové výdavky v roku 2011 predstavovali približne 51,6 mil. eur, z čoho kapitálové výdavky tvorili približne 4 % výdavkov. Podiel na celkovom rozpočte predstavoval približne 45 %.

Tabuľka 97 Výdavky Úradu BSK na jednotlivé kapitoly v EUR od r. 2007 - 2012

Program	2007	2008	2009
	EUR	EUR	EUR
Plánovanie, man. a kontrola	0,00	0,00	2 566 452,05
Propagácia a marketing	0,00	0,00	466 090,38
Interné služby	10 512 779,66	21 392 318,93	29 530 738,13
Cestovný ruch	0,00	0,00	258 634,10
Bezpečnosť	0,00	0,00	898,86
Komunikácie	0,00	0,00	11 667 125,18
Doprava	9 404 467,90	12 123 499,95	4 232 105,37
Vzdelávanie	52 309 035,38	57 293 932,15	46 502 585,45
Šport	0,00	0,00	93 817,83
Kultúra	3 355 838,81	3 382 161,59	3 204 971,06
Sociálne zabezpečenie	19 283 642,04	21 142 435,11	19 600 177,39
Zdravotníctvo	328 553,41	655 413,93	426 294,97
Administratíva	0,00	0,00	6 496 126,77
Celkom	95 194 317,20	115 989 761,65	125 046 017,54

Zdroj: Záverečný účet BSK 2007-2012

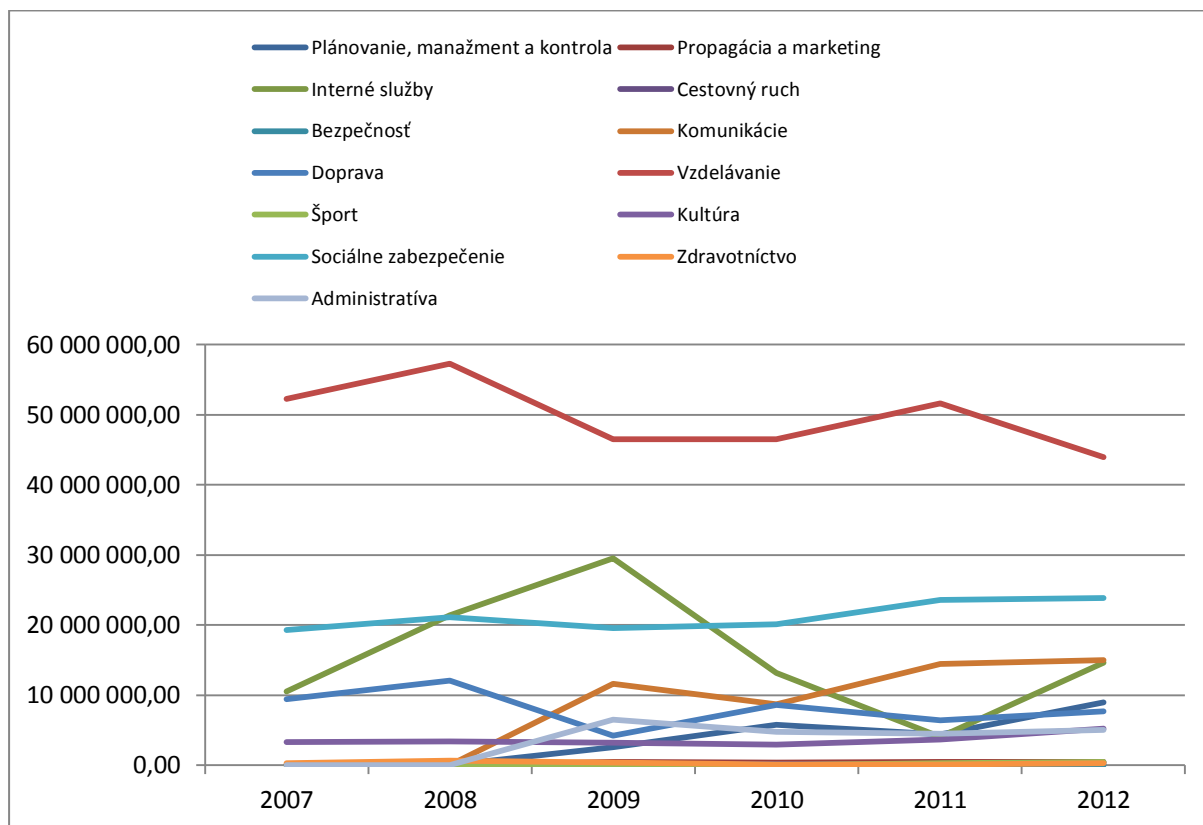
Tabuľka 98 Výdavky Úradu BSK na jednotlivé kapitoly v EUR od r. 2007 – 2012, pokrač.

Program	2010	2011	2012*
	EUR	EUR	EUR
Plánovanie, man. a kontrola	5 777 943,25	4 456 500,66	8 975 859,03
Propagácia a marketing	382 463,09	527 648,08	500 000,00
Interné služby	13 193 778,13	4 083 102,86	14 668 572,01
Cestovný ruch	186 771,06	158 502,79	311 480,00
Bezpečnosť	572,16	187,47	1 900,00
Komunikácie	8 727 929,70	14 462 033,22	15 000 000,00
Doprava	8 657 343,88	6 470 211,45	7 703 100,00
Vzdelávanie	46 490 721,92	51 621 849,66	43 973 055,00
Šport	82 631,46	305 461,33	519 500,00
Kultúra	2 980 252,89	3 657 059,35	5 251 767,00
Sociálne zabezpečenie	20 170 194,03	23 606 542,49	23 876 979,56
Zdravotníctvo	114 888,19	177 355,81	301 100,00
Administratíva	4 820 124,16	4 512 319,52	5 045 270,56
Celkom	111 585 613,92	114 038 774,69	126 128 583,16

Zdroj: Záverečný účet BSK 2007-2012

Pozn.: * pre rok 2012 je uvedený návrh rozpočtu VÚC BSK na rok 2012

Graf 21 Výdavky Úradu BSK na jednotlivé kapitoly v EUR od r. 2007 – 2012

Zdroj: Závěrečný účet BSK 2007-2012

Príjmy BSK sa podľa ekonomickej klasifikácie delia na daňové, nedaňové a granty a transfery. V roku 2011 disponoval rozpočet BSK s celkovými príjmami vo výške 110 017,22 EUR.

Tabuľka 99 Prehľad plnenia príjmov BSK podľa ekonomickej klasifikácie k 31.12.2011

Príjmy BSK	Schválený rozpočet v EUR	Plnenie rozpočtu k 31.12.2011 v EUR
100 - Daňové príjmy	62 728 756,37	63 118 860,96
200 - Nedaňové príjmy	5 966 485,94	6 548 825,93
300 - Granty a transfery	39 076 940,00	40 349 478,33
Celkom	107 772 182,31	110 017 165,22

Zdroj: Závěrečný účet BSK za rok 2011, 2012

Rozpočet daňových príjmov tvorí podiel na dani z príjmov fyzických osôb a daň z motorových vozidiel. Podiel na dani z príjmov fyzických osôb a daň z motorových vozidiel tvoria od roku 2005 vlastné príjmy Bratislavského samosprávneho kraja.

Nedaňové kapitálové príjmy sú kapitálové príjmy z predaja hnuteľného a nehnuteľného majetku, z predaja drobného hmotného a nehmotného majetku a ďalších kapitálových príjmov.

Nedaňové bežné príjmy sú bežné príjmy z vlastníctva, z nájomného z prenajatých budov, priestorov a objektov, z činnosti samosprávneho kraja a jeho rozpočtových organizácií.

Daň z príjmov FO spolu za kraje prehľad za 1.-12. 2008 až 2011

samosprávny kraj	skutočnosť za rok 2008	skutočnosť za rok 2009	skutočnosť za rok 2010	rozpočet na rok 2011
Banskobystrický	59 684	56 662	49 947	58 137
Bratislavský	34 384	32 438	26 819	32 129
Košický	59 031	55 592	45 859	56 211
Nitriansky	58 258	54 721	45 062	49 707
Prešovský	67 276	63 478	52 490	60 000
Trenčiansky	47 331	44 599	36 818	45 973
Trnavský	43 388	40 936	33 908	36 897
Žilinský	53 739	50 736	41 921	47 500
spolu v tis. €	423 091	399 162	332 824	386 555

Zdroj: Záverečný účet samosprávnych krajov

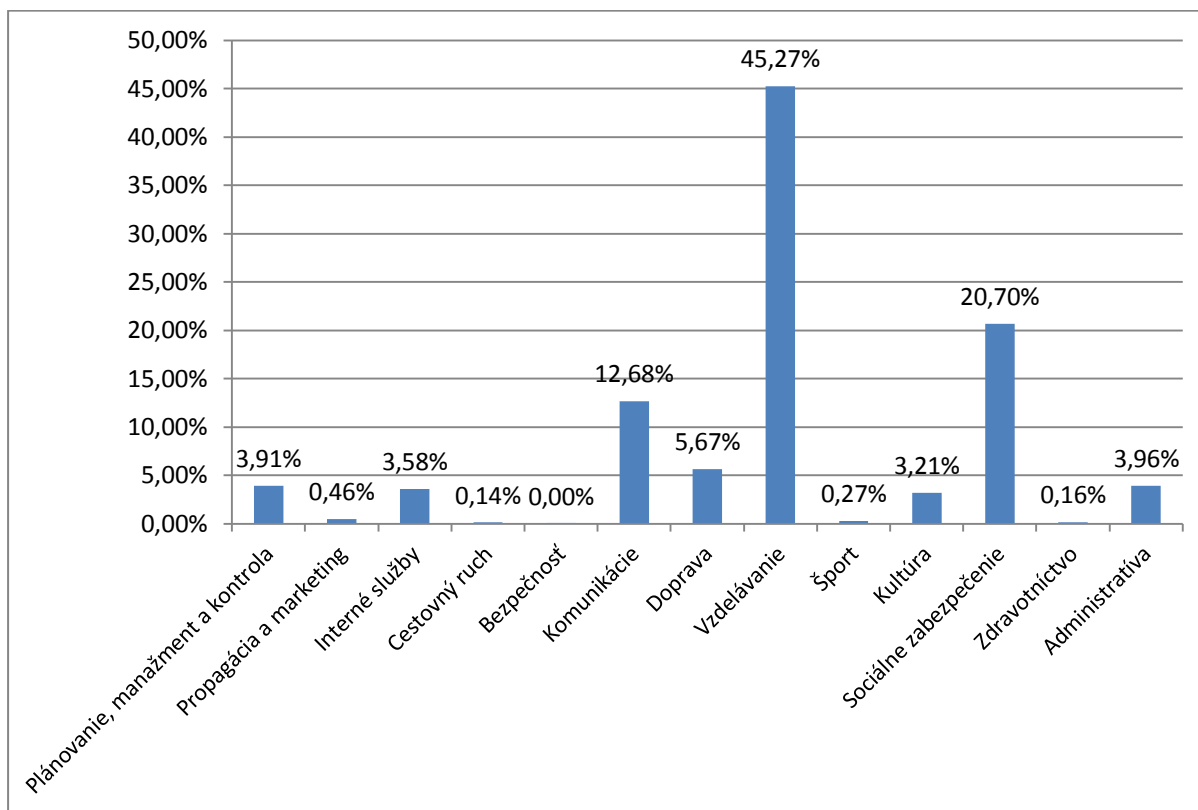
Podstatnú časť grantov a transferov predstavujú najmä účelové dotácie. Túto čiastku predstavujú finančné prostriedky získané zo štátneho rozpočtu, predovšetkým z MŠVVaŠ SR na prenesené kompetencie v školstve, a to na normatívne i nenormatívne financovanie, z MF SR na financovanie bežných výdavkov na výkon samosprávnych funkcií, ale aj z Grantového programu MK SR v podobe dotácií na divadelné projekty.

Daň z motorových vozidiel (DzMV) spolu za samosprávne kraje

Samosprávny kraj	2009	2010	2011	2012
Banskobystrický	12 136	11 625	12 613	12 620
Bratislavský	30 185	27 257	31 292	33 346
Košický	12 545	12 033	12 545	12 296
Nitriansky	15 711	15 491	17 174	18 027
Prešovský	12 293	12 028	12 617	13 839
Trenčiansky	12 596	12 207	12 588	12 918
Trnavský	14 678	13 160	14 545	15 286
Žilinský	15 667	14 807	16 093	16 293
VUC Spolu	125 811	118 608	129 467	134 625

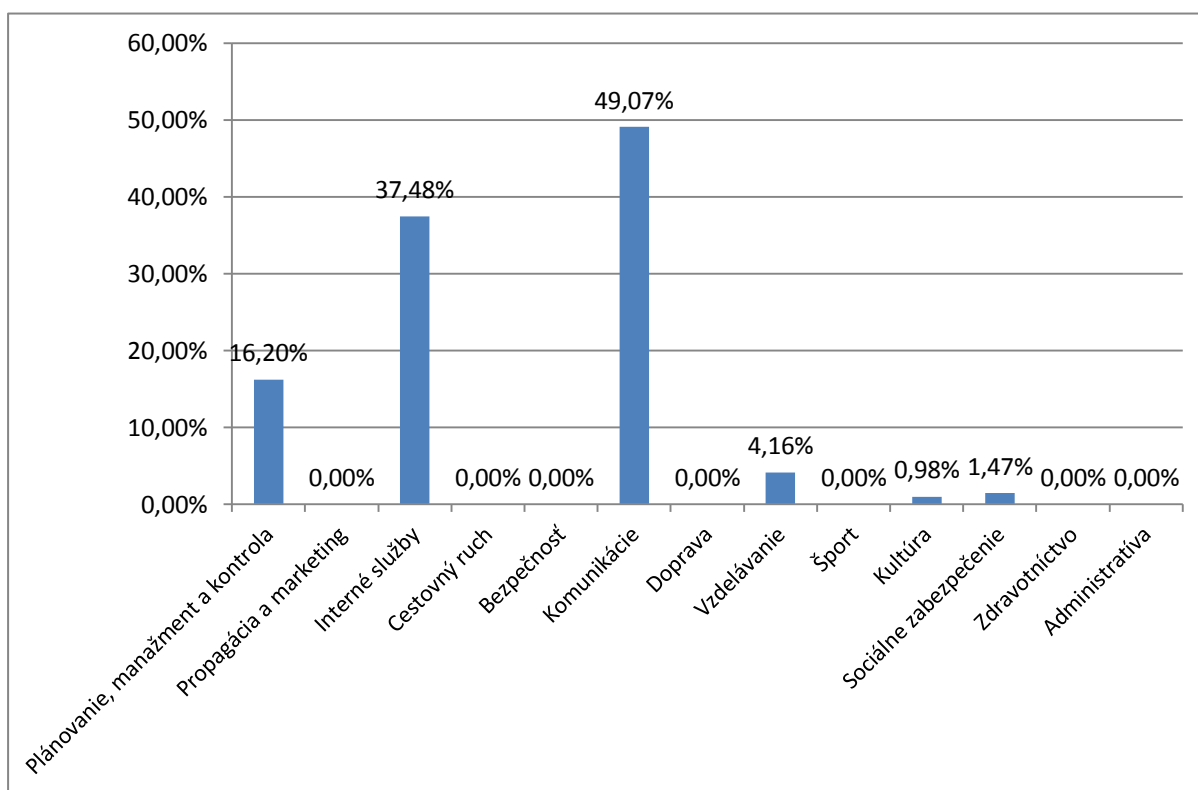
Zdroj: Záverečný účet samosprávnych krajov

Graf 22 Podiel výdavkov rozpočtu kraja v roku 2011 podľa programov

Zdroj: Závěrečný účet BSK 2011

Graf 23 Podiel kapitálových výdavkov z celkových výdavkov v roku 2011 podľa programov

Zdroj: Závěrečný účet BSK 2011

Pod kapitálovými výdavkami rozumieme výdavky na obstaranie hmotného a nehmotného majetku, vrátane výdavkov súvisiacich s obstaraním tohto majetku v zmysle zákona o dani z príjmov. Do kapitálových výdavkov nepatria výdavky na obstaranie drobného hmotného a drobného nehmotného majetku, pri ktorom sa náklady na jeho obstaranie hradia z bežných výdavkov.

Celkové zhodnotenie rozpočtov miestnej samosprávy

Analýza rozpočtu miestnej samospráva bola spracovaná na základe nasledovných podkladov. Pre roky 2007 až 2011 boli využité informácie z analýzy rozpočtov samosprávy, ktoré spracoval INEKO.

Analyzované boli celkové výdavky samospráv (bežné vs. kapitálové). Skúmané obdobie bolo definované od roku 2007 do roku 2011. Pre prehľadnejšie zobrazenie je analýza zosumarizovaná po okresoch.

Okresy Bratislava I až V

Skúmané boli rozpočty mestských častí Bratislavy ako aj hl.m SR Bratislava.

Celkové výdavky rozpočtov v roku 2011 predstavovali približne 334 mil. eur, z čoho kapitálové výdavky tvorili 7,3 % výdavkov. Celkový výsledok hospodárenia samospráv bol záporný – 16,6 mil. eur. Najvyšší pozitívny výsledok hospodárenia vykázali MČ Čunovo a MČ Podunajské Biskupice (približne 1,4 mil. eur). Najvyššiu hodnotu výdavkov eviduje hl.m SR Bratislava (cca 202 mil. eur), čo predstavuje z celkových výdavkov bratislavských okresov takmer 61 %. Najvyšší podiel kapitálových výdavkoch na celkových výdavkoch vykázala MČ Rusovce (takmer 50 %).

Najvyššiu hodnotu celkových výdavkov, pri porovnaní skúmaného obdobia, evidujeme v roku 2009 (cca 431 mil. eur). Najvyšší podiel kapitálových na celkovom rozpočte evidujeme tiež v roku 2009 (cca 24 %). Z hľadiska výsledku hospodárenia samospráv vykazujú samosprávy na území mesta Bratislava najvyššiu hodnotu tiež v roku 2009 a to + 110 mil. eur (vďaka výsledku hospodárenia hl.m. SR Bratislavy).

Okres Malacky

Celkové výdavky rozpočtov v roku 2011 predstavovali približne 49 mil. eur, z čoho kapitálové výdavky tvorili 36 % výdavkov. Celkový výsledok hospodárenia samospráv bol kladný 1,1 mil. eur. Najvyšší kladný výsledok hospodárenia vykázalo mesto Stupava (približne 1 mil. eur). Najvyššiu hodnotu výdavkov eviduje mesto Stupava (cca 16 mil. eur), čo predstavuje z celkových výdavkov okresu približne 33 %. Mesto Stupava vykázalo zároveň aj najvyšší podiel kapitálových výdavkoch na celkových výdavkoch (takmer 74 %).

Najvyššiu hodnotu celkových výdavkov samospráv, pri porovnaní skúmaného obdobia, evidujeme v roku 2007 (takmer 50 mil. eur). Najvyšší podiel kapitálových na celkovom rozpočte evidujeme tiež v roku 2009 (takmer 50 %). Z hľadiska výsledku hospodárenia vykazujú samosprávy na území okresu najvyššiu hodnotu v roku 2008 a to takmer 10 mil. eur (vďaka výsledku hospodárenia mesta Malacky).

Okres Pezinok

Celkové výdavky rozpočtov v roku 2011 predstavovali približne 32 mil. eur, z čoho kapitálové výdavky tvorili takmer 16 % výdavkov. Celkový výsledok hospodárenia samospráv bol záporný -0,6 mil. eur. Najvyšší kladný výsledok hospodárenia vykázalo mesto Pezinok (cca 0,3 mil. eur). Najvyššiu hodnotu výdavkov eviduje mesto Pezinok (cca 13,7 mil. eur), čo predstavuje z celkových výdavkov okresu približne 42 %. Najvyšší podiel kapitálových výdavkoch na celkových výdavkoch vykázala obec Báhoň (cca 48 %).

Najvyššiu hodnotu celkových výdavkov samospráv, pri porovnaní skúmaného obdobia, evidujeme v roku 2008 (približne 33 mil. eur). Najvyšší podiel kapitálových na celkovom rozpočte evidujeme

v roku 2007 (približne 31 %). Z hľadiska výsledku hospodárenia vykazujú samosprávy na území okresu najvyššiu hodnotu v roku 2008 a to takmer 2,8 mil. eur.

Okres Senec

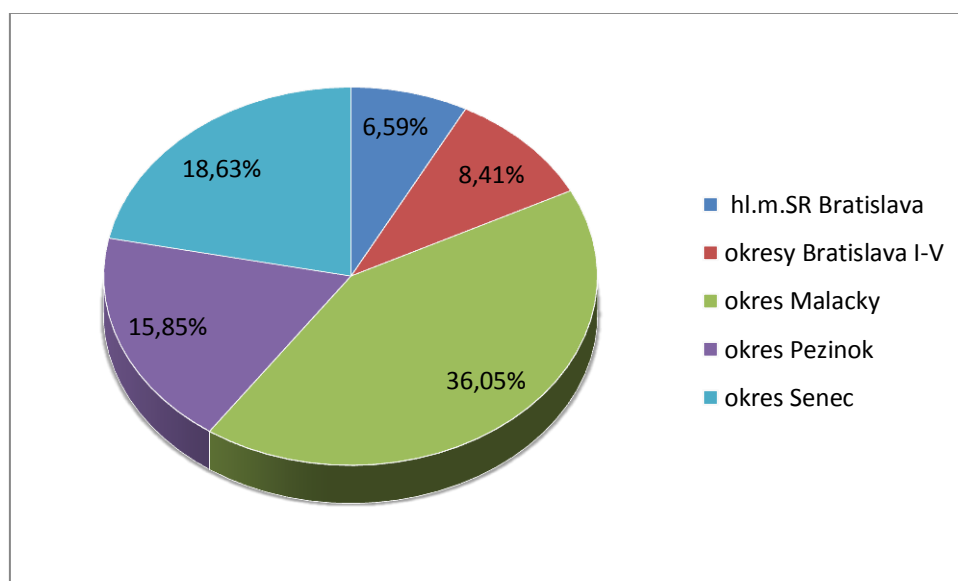
Celkové výdavky rozpočtov v roku 2011 predstavovali približne 37 mil. eur, z čoho kapitálové výdavky tvorili takmer 19 % výdavkov. Celkový výsledok hospodárenia samospráv bol kladný približne 0,4 mil. eur. Najvyšší kladný výsledok hospodárenia evidujú mesto Senec a obec Chorvátsky Grob (cca 0,46 mil. eur). Najvyššiu hodnotu výdavkov eviduje mesto Senec (cca 11,5 mil. eur), čo predstavuje z celkových výdavkov okresu približne 31 %. Najvyšší podiel kapitálových výdavkoch na celkových výdavkoch vykázala obec Hurbanova Ves (takmer 72 %).

Najvyššiu hodnotu celkových výdavkov samospráv, pri porovnaní skúmaného obdobia, evidujeme v roku 2008 (približne 40 mil. eur). Najvyšší podiel kapitálových na celkovom rozpočte evidujeme v roku 2007 (približne 41 %). Z hľadiska výsledku hospodárenia vykazujú samosprávy na území okresu najvyššiu hodnotu v roku 2010 a to takmer 11 mil. eur (najmä vďaka výsledku hospodárenia obce Chorvátsky Grob).

Celkové zhodnotenie rozpočtov miestnej samosprávy

Celkové výdavky rozpočtov miestnych samospráv na území Bratislavského kraja v roku 2011 predstavovali približne 453 mil. eur, z čoho kapitálové výdavky tvorili cca 12 % výdavkov. Celkový výsledok hospodárenia samospráv bol záporný -15,6 mil. eur. Najvyšší podiel z celkového rozpočtu samospráv vykazujú samosprávy na území mesta Bratislavy (takmer 74 %), z nich má najvýznamnejší podiel na celkových výdavkoch prirodzene hl.m. SR Bratislava.

Graf 24 Podiel kapitálových výdavkov na celkových výdavkov samospráv v r.2011

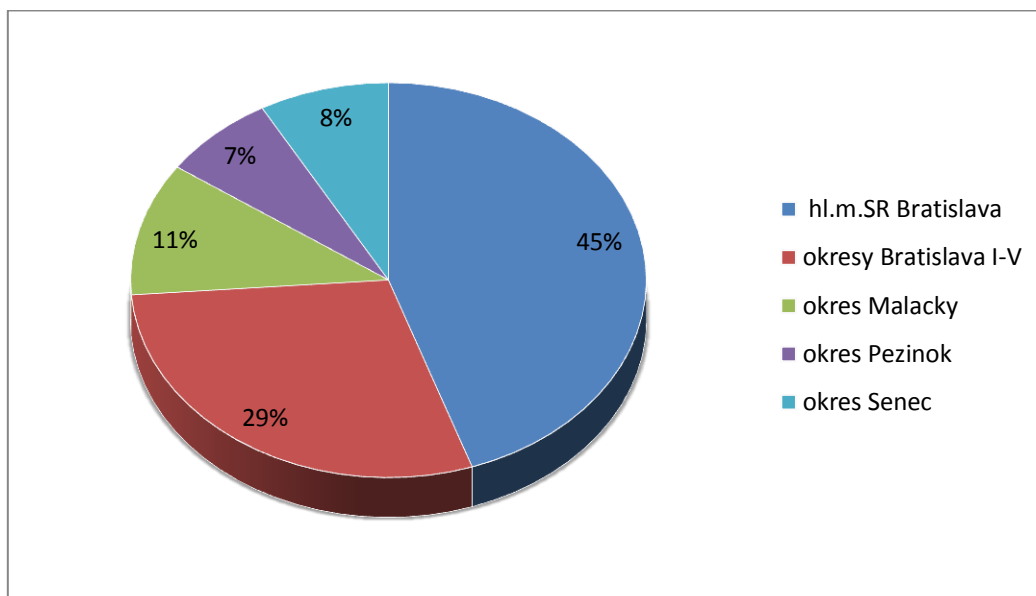

Zdroj: rozpočty samospráv, INEKO

Najvyššiu hodnotu celkových výdavkov evidujeme v roku 2009 (cca 538 mil. eur). Najvyšší podiel kapitálových na celkovom rozpočte evidujeme tiež v roku 2009 (takmer 23 %). Najlepší výsledok hospodárenia dosiahli samosprávy v roku 2009 a to takmer + 115 mil. eur.

Celkové výdavky ako aj výsledok hospodárenia dominantnou mierou ovplyvňujú práve výdavky samospráv na území mesta Bratislava (podiel výdavkov týchto samospráv na celkových výdavkoch samospráv na území Bratislavského kraja dosiahol v roku 2008 viac ako 80 %).

Graf 25 Rozdelenie celkových výdavkov samospráv na území BSK v roku 2011

Zdroj: rozpočty samospráv, INEKO

Samospráva môže na plnenie svojich úloh prijať návratné zdroje financovania len v tom prípade, ak splní nasledovné podmienky:

- Celková suma dlhu nesmie prekročiť 60 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho roka a zároveň
- suma ročných splátok návratných zdrojov financovania, vrátane úhrady výnosov, neprekročí 25 % skutočných bežných príjmov za predchádzajúci rozpočtový rok.

Tieto postupy sú obzvlášť dôležité pri realizácii verejno–súkromných partnerstiev (ďalej len „PPP“).

Na základe vyššie uvedených kritérií samospráva musí zohľadniť nasledovné limity:

- Výška maximálneho zadlženia sa VÚC, obce vrátane organizácií založených VÚC, obcou nesmie prekročiť 60 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka a splátky istiny s príslušenstvom nesmú prekročiť 25 % skutočných bežných príjmov za predchádzajúci rozpočtový rok.
- Nadobúdať majetok alebo vstupovať do operácií s majetkom len na základe hodnotenia budúcich príjmov z tohto majetku. Limitnou hodnotou je prevaha príjmov z majetku nad výdavkami na správu a údržbu majetku tak, aby čistý výnos predstavoval zhodnotenie nad úrovňou inflácie za predchádzajúci rok. Alternatívne môžeme za kritérium zvoliť „kritérium čistej súčasnej hodnoty“.
- Prípadné rozpočtové prebytky používať prednostne na umorovanie záväzkov z úverov, pokiaľ je to ekonomicky výhodné a na rozvojové zámery, prípadne na fondy.

Vo všeobecnosti sa ďalej odporúča udržanie kapitálových výdavkov na takej úrovni, aby ich výška k celkovým príjmom nepresiahla 40 %.

A.8.2 Ďalšie externé finančné zdroje EÚ a medzinárodné programy

Medzi ďalšie nástroje podpory rozvojových aktivít patria aj:

Program Inteligentná Energia pre Európu II¹² riadený Európskou komisiou, resp. Výkonnou agentúrou EK pre konkurencieschopnosť a inovácie. Cieľom programu Inteligentná energia - Európa II je prispieť k bezpečnej, udržateľnej a konkurencieschopnej cene energie pre Európu, a to najmä na podporu energetickej účinnosti a racionálneho využívania zdrojov energie, podporu nových a obnoviteľných zdrojov energie a podporu diverzifikácie energie a na podporu energetickej efektívnosti a využívania nových a obnoviteľných zdrojov energie v doprave.

Smart cities and communities European Innovation Partnership, ktorý predstavuje novú iniciatívu Európskej komisie zameranú na podporu inovatívnych prístupov k oblastiam energetiky, IKT a dopravy v mestskom prostredí. Cieľom je umožniť inovatívnym, integrovaným a efektívnym technológiám lepší vstup na trh, pričom práve mestá sú v centre inovačných procesov.

Program švajčiarsko-slovenskej spolupráce. Cieľom programu je posilnenie vzájomnej spolupráce medzi inštitúciami Švajčiarskej federácie a Slovenska a tým prispieť ku znižovaniu ekonomických a sociálnych rozdielov medzi slovenskými regiónmi a rozvinutejšími krajinami EÚ.

Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus. Celkovými cieľmi Finančného mechanizmu EHP a Nórskeho finančného mechanizmu je prispieť k odstraňovaniu regionálnych disparít v rámci Európskeho hospodárskeho priestoru a posilni spoluprácu medzi prijímateľskými a prispievateľskými štátmi. Pre Slovenskú republiku bola na roky 2009 – 2014 alokovaná suma 38 350 000,00 eur z Finančného mechanizmu EHP a suma 42 400 000,00 eur z Nórskeho finančného mechanizmu.

7. rámcový program, s rozpočtom 50,5 mld. €, je hlavný nástroj pre financovanie výskumu a vývoja v Európe v rokoch 2007-2013. Je štruktúrovaný do štyroch špecifických programov: Spolupráca, Myšlienky, Ľudia a Kapacity, ktoré podporujú vedeckú spoluprácu, vedecko-výskumné granty a mobilitu vedeckých pracovníkov. Pokračovaním tohto programu by mal byť v r. 2014 – 2020 program Horizont 2020. O rozpočte nového programu sa ešte rokuje.

Rámcový program pre konkurencieschopnosť a inovácie (CIP), ktorý sa zameriava najmä na malé a stredné podniky (MSP), podporuje činnosti v oblasti inovácií (vrátane ekologických inovácií), umožňuje lepší prístup k financiám a poskytuje služby podpory podnikania v regiónoch. Tento program okrem toho podnecuje k lepšiemu prijímaniu a používaniu informačných a komunikačných technológií (IKT) a pomáha rozvíjať informačnú spoločnosť. Zároveň presadzuje širšie používanie energie z obnoviteľných zdrojov a energetickú efektívnosť. V období rokov 2007 až 2013 sa program CIP realizuje s celkovým rozpočtom 3 621 miliónov EUR. Pokračovaním tohto programu v r. 2014 - 2020 bude program COSME s návrhom rozpočtu 2,5 bilióna EUR.¹³

Na území BSK sa realizovali ešte aktivity v rámci **operačných programov cezhraničnej spolupráce** (Slovensko-Rakúsko a Maďarsko-Slovensko) ako aj **programy európskej územnej spolupráce** (OP Central Europe a OP South-East Europe). Alokácia a teda aj maximálna možná výška nakontrahovaných finančných prostriedkov bola výrazne nižšia ako v prípade operačných programov realizovaných v rámci NSRR. V ďalšom programovom období (2014-2020) sa plánuje s pokračovaním uvedených finančných nástrojov.

Program celoživotného vzdelávania - Program sa vzťahuje na všetky typy a úrovne vzdelávania, odborného vzdelávania a prípravy.

¹² Podprogram v rámci CIP (<http://ec.europa.eu/cip/>) a pre roky 2014-2020 sa premenoval na COSME

¹³ Viac informácií: http://ec.europa.eu/cip/files/cosme/com_2011_0834_proposition_de_reglement_en.pdf

A.8.3 Štrukturálne fondy a ďalšie európske fondy pre programové obdobie 2007 až 2013

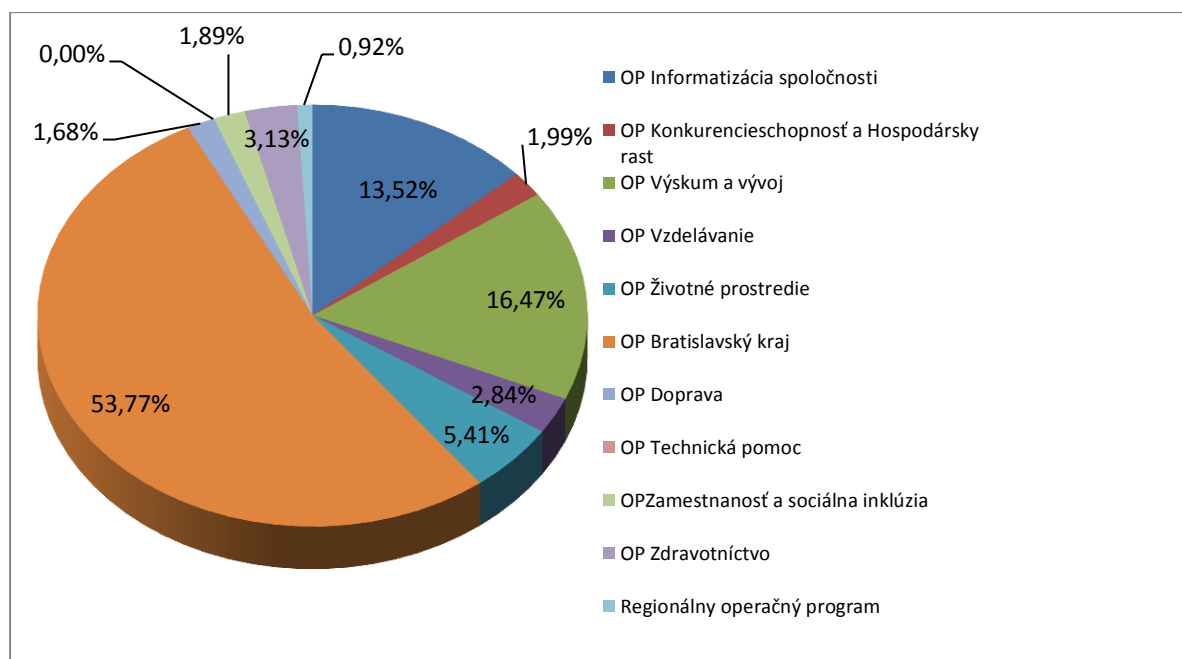
Pre doplnenie zdrojových potrieb na krytie rozvojových zámerov BSK je potrebné uvažovať i so zdrojmi z európskych fondov:

Analýza objemu finančných prostriedkov realizovaných na území Bratislavského kraja je realizovaná na základe Stavu implementácie regionálnych projektov ŠF podľa VÚC a OP, priorít a opatrení pre PO 2007-2013, stav k 31.12.2012 (zdroj: ITMS). Čerpania finančné prostriedky je, v súlade s princípom n+2, možné až do konca roka 2015.

Najviac finančných prostriedkov bolo ku koncu sledovaného obdobia nakontrahovaných práve v Operačnom programe Bratislavský kraj (takmer 54 %). K ďalším operačným programom s realizáciou projektov na území Bratislavského kraja patria OP Výskum a vývoj a OP Informatizácia spoločnosti. Finančné alokácie v rámci ostatných operačných programov smerovali do územia mimo Bratislavského kraja. Najnižšia alokácia finančných prostriedkov (mimo OP Technická pomoc) bola realizovaná v rámci Regionálneho operačného programu.

Podiel nakontrahovania finančných prostriedkov z jednotlivých operačných programov relevantných pre BSK je uvedený v nasledovnom grafe.

Graf 26 Prehľad nakontrahovania finančných prostriedkov pre BSK k 31.12.2012

Zdroj: ITMS, stav k 31.12.2012

A.8.4 Trendy vývoja finančnej analýzy

Nástrojom financovania rozvojových aktivít sú priamo rozpočty regionálnej a miestnych samospráv. Celkové výdavky rozpočtu VÚC v roku 2011 predstavovali približne 114 mil. eur, z čoho kapitálové výdavky tvorili 11,6 % výdavkov. Pre rok 2012 bol navrhnutý rozpočet o približne 12 mil. eur vyšší, kapitálové výdavky sú plánované na úrovni 16,21 %. Celkové výdavky rozpočtov miestnych samospráv na území Bratislavského kraja v roku 2011 predstavovali približne 453 mil. eur, z čoho kapitálové výdavky tvorili cca 12 % výdavkov. Najvyšší podiel z celkového rozpočtu samospráv vykazujú samosprávy na území mesta Bratislavy (takmer 74 %), z nich má najvýznamnejší podiel na celkových výdavkoch hl.m. SR Bratislava.

Slabšie hospodárske výsledky v menej rozvinutých oblastiach, resp. okresoch BSK sa následne odrážajú aj vo zvýšenom zadlžení miest a obcí. Toto je spôsobené predovšetkým dvomi faktormi – nemožnosťou získať na rozvoj regiónu dostatok prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ na rozdiel od ostatných regiónov Slovenska (z dôvodu obmedzení pre BSK pri využívaní pomoci EÚ) a na druhej strane zvýšenými nárokmi na fungovanie všetkých sfér regiónu. Samosprávy sú tak nútené hospodáriť s nedostatkom prostriedkov pre splnenie základných potrieb obyvateľstva, podnikov a infraštruktúry, čo vedie k narastajúcemu zadlžovaniu. Najmä samosprávy pôsobiace na území hl.m. SR Bratislavy hospodária narastajúci schodkom rozpočtu.

Na to, aby územné samosprávy boli schopné vykonávať všetky svoje kompetencie a aby zabezpečili ďalší sociálny a ekonomický rozvoj na uspokojivej úrovni sa nezaobídu bez dostatočných zdrojov a vhodných nástrojov, ktorými by vedeli cielene a pružnejšie reagovať na aktuálne podmienky v dynamicky sa vyvíjajúcom prostredí.

V rámci spracovania PHSR BSK na roky 2014-2020 boli na úrovni územnej samosprávy identifikované nasledovné problémy, ktoré predstavujú najväčšie prekážky pri plnení svojich úloh a zabezpečovaní rozvoja územia:

- slabé finančné zabezpečenie rozpočtu,
- nedostatočné financovanie prenesených kompetencií štátnej správy na samosprávu zo štátneho rozpočtu, čo v budúcnosti môže významne zvýšiť tlak na verejné financie a závislosť na externých zdrojoch financovania (napr. finančné zdroje EÚ),
- nevysporiadané pozemky pod verejnou infraštruktúrou, ktoré bránia ďalšiemu rozvoju územia, ktorých neriešenie bude aj v budúcnosti spôsobovať problémy pri realizácii projektov verejného záujmu,
- nedostatočné kompetencie Úradu BSK pri regulácii územno-plánovacej dokumentácie obcí najmä v oblastiach intenzívnej výstavby, čo má za následok nekoordinovaný masívny rozvoj bytovej výstavby bez príslušnej dopravnej a občianskej vybavenosti,
- problém koordinácie pri tvorbe a implementácii PHSR VÚC a obcí, nejednotná metodika tvorby PHSR, čo môže spôsobovať nekoordinovaný a tým pádom neefektívny rozvoj územia.

A.9 SWOT analýza

	Silné stránky	Slabé stránky
Priestorová štruktúra	<ul style="list-style-type: none"> Výhodná geografická poloha Bratislavy a priľahlých častí kraja, blízkosť Viedne, Brna, Győru Prítomnosť hlavného mesta SR Bratislavy so špecifickým medzinárodným významom Prítomnosť Dunaja ako medzinárodnej vodnej cesty európskeho významu TEN –T 18 	<ul style="list-style-type: none"> Negatívne efekty suburbanizácie najmä v regionálnych rozvojových póloch mesta Bratislavy Prítomnosť Vojenského obvodu limitujúca rozvoj Záhorskej oblasti Vysoký stupeň zastavaného územia v pomere s prírodným krajinným prostredím Rôznorodosť územno-plánovacej legislatívy regiónov CENTROPE
Ludské zdroje	<ul style="list-style-type: none"> Priaznivý trend vývoja počtu obyvateľov na úrovni kraja Priaznivá vzdelanostná štruktúra obyvateľstva – relatívne vysoký podiel vysokoškolsky a stredoškolsky vzdelaných obyvateľov Vysoká miera ekonomickej aktivity obyvateľstva oproti priemeru v SR Široká ponuka pracovných príležitostí na trhu 	<ul style="list-style-type: none"> Menej priaznivá veková štruktúra obyvateľstva kraja v porovnaní s celoslovenským priemerom Nerovnomerné rozloženie pracovných miest v regióne – vysoká denná dochádzka do zamestnania do Bratislavy Odliv kvalifikovanej pracovnej sily do zahraničia najmä výskumní pracovníci (vysokokvalifikovaní pracovníci) Slabé prepojenie systému vzdelávania s potrebami praxe, trhu práce v regióne Nízky podiel firiem a SZČO k počtu zamestnaných Nedostatočná spolupráca v oblasti výskumu a inovácií v rámci regiónu CENTROPE Nízka ekonomická gramotnosť žiakov a študentov
Infraštruktúra a vybavenosť územia	<ul style="list-style-type: none"> Veľmi dobrá štruktúra trvale obývaných bytov podľa kategórie bytu Vysoká intenzita bytovej výstavby Poloha BSK na križovatke sietí nadradených európskych dopravných systémov - multimodálnych koridorov IV, Va, VII a TEN-T koridorov Pôsobenie všetkých druhov a foriem verejnej správy a sociálneho zabezpečenia Vysoká hustota cestnej a železničnej siete Dostupnosť verejnej osobnej dopravy Prítomnosť všetkých druhov a foriem dopravy pri delbe prepravnej práce Pôsobnosť rozsiahlej základne univerzít a vysokého školstva najmä Bratislave Vysoké zastúpenie mestských, regionálnych a špecializovaných knižníc v kraji najmä Bratislave Vysoká koncentrácia výskumno-vývojovej a inovačnej základne na území Bratislavy Koncentrácia vedecko-výskumnej infraštruktúry na území hl.m. SR Bratislavy Prítomnosť medzinárodných cyklotrás EV13 a EV6 	<ul style="list-style-type: none"> Nedostatočné investície do nájomného bývania najmä malometrážnych bytov v správe miestnej samosprávy Nedostatočná materiálová a prístrojová vybavenosť sociálnej infraštruktúry Príliš masívny až živelný rozvoj v poslednom období formou intenzifikácie aj extenzifikácie územia Pomalé resp. nedoriešené majetko-právne vysporiadanie pozemkov Degradácia a zánik historických, architektonických a urbanistických hodnôt a technických pamiatok Vysoká amortizácia stavebného fondu a nízka energetická efektívnosť verejných budov Exponovaný úsek diaľnice D1 v úseku Bratislava – Trnava Nevyhovujúci technický stav ciest I. triedy Chýbajúce cestné obchvaty miest a obcí s najväčšou intenzitou dopravy (Pezinok, Modra, Rovinka, Dunajská Lužná) Nedobudovaný nosný komunikačný systém Bratislavy s chýbajúcim diaľničným obchvatom mesta – D4 nultý okruh Kapacitne preťažené úseky ciest na vstupoch do Bratislavy Pomalé zavádzanie IDS a nedostatočne rozvinutý systém integrovanej verejnej dopravy na území kraja Nedostatočné parkovacie kapacity v okresných mestách a hlavného mesta SR Bratislavy

		<ul style="list-style-type: none"> • Nedobudovaná rýchlostná cesta na území kraja (R7)
Hospodárska štruktúra	<ul style="list-style-type: none"> • Vysoký produkčný potenciál poľnohospodárskej pôdy (Bratislavský kraj tretí v poradí zo všetkých krajov Slovenskej republiky) • Vysoký stupeň zornenia poľnohospodárskej pôdy (okrem okresov Bratislava I a Bratislava III) • Svahy Malých Karpát majú ideálne podmienky pre pestovanie viniča • Výrazne nadpriemerné hodnoty všetkých makroekonomických ukazovateľov v rámci SR vysoké zastúpenie právnických osôb z pomedzi všetkých ekonomických subjektov sídlacích a pôsobiacich v SR • Intenzívne sa rozvíjajúci terciárny sektor hospodárstva v podobe malých a stredných podnikov orientovaných na komerčné služby • Značné zastúpenie podnikov s vysokým počtom zamestnancov kategórie 250 a viac • Vysoká koncentrácia zahraničných firiem a PZI • Výborné predpoklady pre rozmanitú ponuku produktov CR 	<ul style="list-style-type: none"> • Znižovanie počtov hospodárskych zvierat • Nefunkčné hydromelioračné zariadenia • Svahy Malých Karpát sú ohrozené vodnou eróziou • Ľahké piesočnaté pôdy na Záhorskej nížine sú ohrozené veternou eróziou • Nedostatočne vyvinuté služby v oblasti agroturizmu • Nízka podpora regionálnych potravín/produktov • Nízka kvalita poskytovaných služieb v CR
Prírodné zdroje	<ul style="list-style-type: none"> • Zvyšujúca sa výmera lesnej pôdy (ekologická stabilita územia) • Vysoký podiel vyhlásených chránených území a území európskeho významu • Vysoký počet vodných zdrojov s dostatočnou výdatnosťou • Významné zásoby podzemných vôd • Chránená vodohospodárska oblasť Žitný ostrov • Moderné prístupy k energetickému zhodnocovaniu odpadu a separovaniu • Rieka Dunaj - medzinárodný ekologický koridor • Ramsarská lokalita Dunajské luhy, Alúvium Rudavy, Niva Moravy, Šúr 	<ul style="list-style-type: none"> • Znečistenie ovzdušia z dopravy a stavebnej činnosti • Rastúca miera urbanizácie a z toho vyplývajúci tlak na prírodné územia • Zvýšený dopyt po využití prírodných zdrojov • Vysoká produkcia komunálneho odpadu na obyvateľa • Zastarané dopravné prostriedky mestskej hromadnej dopravy s negatívnym vplyvom na ŽP • Nedostatok finančných zdrojov v sektore životného prostredia • Nedostatočná informovanosť verejnosti a vzdelávanie v otázkach životného prostredia

	Príležitosti	Ohrozenia
Priestorová štruktúra	<ul style="list-style-type: none"> • Ďalší rozvoj bratislavsko–trnavského ťažiska osídlenia ako súčasť vyššej celoeurópskej aglomerácie Viedeň – Bratislava – Győr, tzv. Zlatého trojuholníka • Kreovanie polycentrického priestorového systému v rámci metropolitného regiónu Bratislavy • Rozvoj rezidenčného developmentu v prihraničných územiach Rakúska a Maďarska • Spolupráca s prihraničnými regiónmi pri územnom plánovaní v rámci regiónu CENTROPE 	<ul style="list-style-type: none"> • Obmedzená možnosť priamych intervencií kraja do rozvoja územia len v zmysle zákonom vymedzených možností a kompetencií • Nekoncepčný (neriadený) rozvoj výstavby v okolí hlavného mesta Bratislavy
Ľudské zdroje	<ul style="list-style-type: none"> • Rozvíjanie inovatívnych, progresívnych foriem služieb zamestnanosti • Rozvoj odvetví terciárneho (všetky druhy služieb, obchod, doprava a spoje) a kvartérneho sektora (veda, technika, výskum, školstvo, zdravotníctvo) • Posilnenie systémov a štruktúr na zníženie nezamestnanosti znevýhodnených skupín • Rozvoj existujúceho inovačného potenciálu • Možnosti využívania vedcov a infraštruktúry VaV v rámci regiónu CENTROPE • Flexibilita ako aj inovácia vzdelávacích programov • Postupne zrovnoprávňovanie/uznávanie kvalifikácii študijných odborov a nárokov trhu práce v rámci regiónu CENTROPE • Celoživotné vzdelávanie, rozvíjanie podnikateľského ducha a záujem študentov o sebazamestnávanie sa po ukončení štúdia • Postupné etablovanie alternatívnych kultúrno-umeleckých podujatí a festivalov (súčasť kreatívneho priemyslu) • Rozvoj ľudských zdrojov, neustály nárast vzdelanostnej úrovne obyvateľstva • Imigračná atraktivita regiónu pre obyvateľov z iných častí Slovenska • Rozvoj agroturizmu ako podporu lokálnej zamestnanosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepriaznivý demografický vývoj – starnutie obyvateľstva, rastúci počet ľudí v dôchodkovom veku • Uprednostňovanie konzumného spôsobu života • Nízky záujem obyvateľov o zapájanie sa do komunálnych aktivít • Rastúca nezamestnanosť mladých ľudí a dlhodobá nezamestnanosť • Prehlbovanie štrukturálnych rozdielov medzi dopytom a ponukou práce • Odliv kvalifikovanej pracovnej sily do zahraničia • Ďalší rast marginalizácie, vytlačanie znevýhodnených skupín z trhu práce, prehlbovanie sociálnej exklúzie • Prehlbovanie izolovanosti vzdelávacej sústavy od potrieb trhu práce • Zvyšujúci sa počet nezamestnaných v dôsledku dopadu svetovej hospodárskej, ekonomickej a finančnej krízy na ekonomiku a podnikateľský sektor v SR • Oslabovanie postavenia tradičnej ľudovej kultúry a postupný zánik bratislavskej regionálnej kultúry

Infraštruktúra a vybavenosť územia	<ul style="list-style-type: none"> Možnosti rozvoja bývania na vidieku Koordinovaná spolupráca pri dopravných projektoch cezhraničného významu v rámci spolupráce CENTROPE Modernizácia, zlepšovanie technického stavu existujúceho bytového fondu a humanizácia prostredia sídliskových štruktúr Možnosti rozšírenia bytového fondu formou nadstavieb podkrovných bytov v bytových domoch v rámci obnovy a rekonštrukcie existujúceho bytového fondu Presun cestujúcich na verejné druhy dopravy (autobusová, železničná) podporou IDS vrátane prihraničných regiónov – využitie vodnej dopravy a budovanie cyklochodníkov z dôvodu zlepšenia mestskej mobility Rozvoj verejných terminálov intermodálnej dopravy Prepojenie medzinárodných letísk Bratislava a Viedeň železničným spojením Rozvoj IKT a rozvoj informatizácie verejnej správy Dobudovanie cyklotrás s vybavenosťou v rekreačnom zázemí mimo hlavného mesta 	<ul style="list-style-type: none"> Príliš rýchla expanzia a nekoordinovaná bytová výstavba Nízky počet bezbariérových prístupov k verejným službám a bývaniu Nedostatok bytov nižšieho štandardu pre marginalizované skupiny obyvateľstva, príp. nájomných bytov ako prvé bývanie pre mladé rodiny Nerešpektovanie demografického vývoja v regióne Zvyšujúci sa podiel individuálnej osobnej dopravy Kontinuálne zvyšovanie intenzity dopravy na nadradených dopravných vstupoch do hl. mesta Bratislavy spôsobujúca kolaps dopravy Zníženie dostupnosti minimálnej siete poskytovateľov všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti Nedostatočné rozmiestnenie štruktúry ústavnej pohotovostnej služby v BSK Prílišná koncentrácia verejných služieb (zdravotníctvo, školstvo, sociálne služby) vyššieho štandardu v Bratislave
Hospodárska štruktúra	<ul style="list-style-type: none"> Rast priamych zahraničných investícií Valorizácia podnikateľských inkubátorov a klastrov pre vznik a šírenie inovácií založených na vedecko - technologickej báze Stimulácia rozvoja IKT, kultúry a umenia ako potenciálu pre rozvoj kreatívneho priemyslu v nadväznosti na výskum a inovácie Využitie sociálnych, zdravotníckych kapacít a potenciálu CR v nadväznosti na striebornú ekonomiku Posilnenie spolupráce verejného a súkromného sektora v cestovnom ruchu (v rámci Krajskej organizácie CRF a Slovak Convention Bureau) Spolupráca pri koordinácii rozvoja CR a tvorby cezhraničných produktov CR v rámci regiónu CENTROPE Využitie potenciálu geoparku Sandberg-Pajštún na rozvoj služieb v CR Využitie regionálnych produktov/potravín Rozvoj bývalých štrkovísk na rozvoj rekreačného turizmu Využitie rieky Morava/Malý Dunaj na vodácky turizmus/rekreačnú plavbu Využitie potenciálu vodnej zdrže Hrušov na rozvoj rekreačného turizmu 	<ul style="list-style-type: none"> Úbytok poľnohospodárskej a ornej pôdy Úbytok viníc Úbytok živnostníkov na úkor právnických osôb Nedostatočná podpora výskumu a vývoja v kontexte európskej hospodárskej konkurencie
Prírodné zdroje	<ul style="list-style-type: none"> Využívanie geotermálnych zdrojov Silný potenciál morfológie krajiny Využitie Dunaja a jeho zázemia ako turistickú destináciu aj s „eko“ výchovou Využitie nových a účinných technológií na elimináciu emisií a znečistenia vôd Tvorba vhodných podmienok a motivácie obyvateľstva k separovaniu odpadu Vysoká miera environmentálneho poradenstva a vzdelávania s potenciálom výskumu technológií pre získavanie podzemnej vody Zachovanie krajinného rázu Malokarpatského regiónu a využitie potenciálu vinohradníctva a vinárstva pre CR 	<ul style="list-style-type: none"> Nelegálne skládky a environmentálne záťaž v území kraja Vysoký tlak na životné prostredie (znečistenie vody, pôdy, ovzdušia) Rozširovanie území postihnutých eróziou pôdy a zosuvmi Strata vzácnych ekosystémov vyskytujúcich sa na území Bratislavského kraja Negatívne dôsledky klimatických zmien Degradácia pôd v území a znižovanie výmery kvalitnej poľnohospodárskej pôdy Ohrozenie územia povodňami

B. Strategická časť Programu

B.1 Úvod

Predložený materiál nadväzuje na prvú časť prác na PHSR BSK, ktorou bola analýza. Jej záverečná časť SWOT analýza vyústila do špecifikácie základných rozvojových faktorov a rizík. Podrobnejší prehľad východiskových dokumentov je uvedený v úvode analyticko-strategickej časti.

Druhá strategická časť PHSR má za cieľ sformulovať, na základe výsledkov analýzy, ciele BSK, zostaviť intervenčnú logiku stratégie pozostávajúcej z dlhodobých a špecifických cieľov PHSR, ako aj ich systém výsledkov a výstupov, vyjadrených prostredníctvom priorít a opatrení predstavujúcich skupiny aktivít - projektov, ktoré budú podporované v rámci tohto PHSR.

B.2 Východiskové predpoklady realizácie stratégie

Bratislavský kraj má všetky predpoklady pre úspešné zvládnutie „globalizačných tendencií“, ktoré so sebou prinášajú zvýšenú medzinárodnú konkurenciu spojenú s vysokou dynamikou zmien na trhoch, rýchlym zvyšovaním technologickej úrovne, informatizáciou a internacionalizáciou ekonomických činností v oblasti produkcie a služieb. Pre samotné územie kraja je nevyhnutné, v súlade s celoeurópskou stratégiou do roku 2020, zabezpečiť **inteligentný rast** ktorý je založený na efektívnych investíciách do vzdelávania, výskumu a inovácií, ďalej **udržateľný rast**, vďaka podpore smerom k nízkouhlíkovému hospodárstvu a **inkluzívny rast**, so silným dôrazom na tvorbu pracovných miest.

Pre stanovenie stratégie v oblasti dopravnej infraštruktúry pre územie kraja sa vychádza z nasledovných predpokladov, ktoré spadajú do hierarchicky vyššej úrovne rozhodovania a to: vybudovanie koridoru TENT – 17 (Filiálka), vybudovanie diaľničného obchvatu D4 a vybudovanie rýchlostnej cesty R7. Jednotlivé investičné priority BSK, pri definovaní rozsahu svojich podporovaných aktivít, zohľadňujú vyššie uvedené strategické projekty.

K základným predpokladom realizácie stratégie programu patrí:

- inteligentná špecializácia hospodárstva
- integrovaný prístup funkčných území
- majetkové vysporiadanie vlastníckych vzťahov
- posilnenie kompetencií regionálnej samosprávy v rámci koordinácie Programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja jednotlivých samospráv nachádzajúcich sa na území kraja,
- dostatočné financovanie prenesených kompetencií štátnej správy na samosprávu zo štátneho rozpočtu
- koordinovaný rozvoj sídelnej štruktúry rešpektujúci funkčnú komplexnosť územia

Bratislavský samosprávny kraj, ako súčasť stredoeurópskeho regiónu CENTROPE, ktorý rozvíja stále tesnejšie väzby na viedenskú aglomeráciu, má potenciál sa rozvíjať hlavne v súlade s princípom posilňovania konkurencieschopnosti.

Prostriedky vyčlenené na realizáciu politiky súdržnosti (štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu) v programovom období 2014-2020 sú, v súlade so stratégiou Európa 2020, vo väčšej miere

nasmerované do oblastí s vyššou pridanou hodnotou, t.j. do výskumu, vývoja, inovácií a ľudského kapitálu, ktoré sú do značnej miery sústredené v bratislavskej aglomerácii.

Pri realizácii stratégie bude zároveň kladený dôraz na rešpektovanie princípov udržateľného rozvoja a podporu synergie medzi ekonomickým, sociálnym a environmentálnym prostredím.

Bratislavská aglomerácia prežíva dynamický rozvoj a to jednak smerom na Slovensko, ako aj na územia susediacich štátov. V rámci tohto rozvoja prebiehajú suburbanizačné procesy, v ktorých dochádza jednak k migrácii obyvateľstva z miest do okolitých obcí, ako aj k zvýšenej dochádzke obyvateľstva za prácou do mestských oblastí, hlavne mesta Bratislavy.

Napriek dominantnému postaveniu v národnej ekonomike, kde BSK v hospodárskej výkonnosti výrazne prevyšuje ostatné regióny SR, ako aj postaveniu v európskom priestore (EU27), tak v niektorých ukazovateľoch (výdavky na výskum a vývoj¹⁴, príjem domácností), v európskom porovnaní, môžeme pozorovať mierne zaostávanie. Vo všeobecnosti však môžeme pre územie Bratislavského kraja uvažovať so stratégiou orientovanou zvyšovanie kvality a znižovanie vnútro-regionálnych rozdielov v oblasti sociálneho rozvoja s ohľadom na zvyšovanie konkurencieschopnosti hospodárstva kraja pri zachovaní princípov udržateľného rozvoja.

Pri formulácii stratégie Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Bratislavského samosprávneho kraja na roky 2014 – 2020 (ďalej len „Programu“) boli zohľadnené priority SR formulované v dokumente Národná stratégia regionálneho rozvoja SR 2020/30.

B.2.1 Kľúčové disparity a faktory rozvoja

Kľúčové disparity a faktory rozvoja a boli zostavené na základe identifikácie najvýznamnejších silných, slabých stránok, príležitostí a rizík. Podrobnejší prehľad predmetných charakteristík je uvedený v rámci SWOT analýzy (v Analytickej časti)

Medzi kľúčové problémy a ohrozenia (disparity)kraja patria:

- prehlbujúce sa rozdiely medzi rozvojom občianskej vybavenosti, služieb a voľnočasových aktivít a zvyšujúcimi sa požiadavkami v súvislosti s prognózovaným (predpokladaným) nárastom počtu obyvateľstva môžu mať za následok znižovanie atraktivity sídelného prostredia,
- značná opotrebovanosť a amortizácia stavebného fondu verejných budov, ktorý si vyžaduje značné investície, vyznačujúca sa pomerne vysokou mierou prevádzkových nákladov (ktoré sú spôsobené nedostatočnou energetickou efektívnosťou), ktoré vytvárajú zvýšený tlak na verejné financie,
- prehlbovanie izolovanosti vzdelávacej sústavy s potrebami trhu práce,
- vysoká ekonomická výkonnosť vytvára negatívne tlaky na životné prostredie (znečistenie vody, pôdy, ovzdušia),
- menej priaznivá veková štruktúra obyvateľstva kraja v porovnaní s celoslovenským priemerom a nepriaznivý demografický vývoj – starnutie obyvateľstva, rastúci počet ľudí v dôchodkovom veku,
- nedostatočné využívanie informačných a komunikačných technológií vo verejnej správe a podnikoch bude mať za následok nižšiu efektívnosť tvorby, výmeny a využívania nových poznatkov.

¹⁴ Výdavky na výskum a vývoj BSK=0,75 %, priemer EÚ = 2,0 % (rok 2010), zdroj: ŠÚ SR, Country Fact Sheet Slovensko, DG-Regional policy, 2012

Medzi kľúčové rozvojové faktory a príležitosti kraja je možné zahrnúť:

- diverzifikáciu hospodárskej základne využiť ako platformu pre dlhodobú stabilizáciu hospodárstva, ekonomickú efektivitu a finančnú sebestačnosť územia,
- rozvoj odvetví terciárneho (všetky druhy služieb, obchod, doprava a spoje) a kvartérneho sektora (veda, technika, výskum, školstvo, zdravotníctvo) produkujúce tovary a poskytujúce služby s vyššou pridanou hodnotou,
- prostredníctvom valorizácie terciárneho sektora (občianskej vybavenosti), či kvalitného domového a bytového fondu zvýšiť atraktivitu sídelného prostredia na území kraja,
- využitie variabilnej dopravnej a modernej technickej infraštruktúry pre potreby ekonomického rozvoja, cestovného ruchu a kvality života obyvateľov na území kraja,
- dotváranie a neustále posilňovanie priaznivého stavu životného prostredia založeného na princípoch udržateľného rozvoja,
- budovanie atmosféry vzájomnej dôvery medzi orgánmi územnej samosprávy a obyvateľstvom, návštevníkmi, či podnikateľským prostredím v regióne prostredníctvom elektronizácie služieb a modernej verejnej správy,
- využívanie regionálnej a mestskej hromadnej dopravy v kombinácii s riešením kvality cestnej siete bude viesť k znižujúcemu sa podielu dopravy na zhoršovaní stavu životného prostredia a k zlepšovaniu dostupnosti obyvateľstva za prácou a službami.

B.3 Globálny cieľ Programu

Súčasnosť je mimoriadne dynamická, dochádza k závažným globálnym zmenám spojeným v formovaní novej štruktúry celosvetovej deľby práce. Táto skutočnosť má a bude mať konkrétny dopad aj v strednej Európe kde bratislavská aglomerácia, resp. formujúci sa región v priestore Viedne, Bratislavy, severozápadnej časti Maďarska a juhovýchodnej časti Moravy predstavuje významné centrum osídlenia tzv. regiónu CENTROPE. Východiskom pre odhad možného vývoja, ako už bolo uvedené sú faktory, deklarované európskou úniou vo forme cieľov dokumentu Európa 2020. Globálny cieľ PHSR sa vzťahuje k časovému horizontu, v ktorom má zmysel hodnotiť dopady aktivít podporených týmto PHSR, čo predstavuje roky 2023-2025.

Prioritou stratégie Európa 2020 je dosiahnutie rastu, ktorý je:

Inteligentný rast, založený na inováciách, modernizácii a podpore výskumu a vývoja je už teraz významným faktorom (z hľadiska podielu pracujúcich v kvartérnom sektore), ktorý vplýva na štatistiky rozvinutosti európskych regiónov, kde hlavne vďaka nemu má Bratislavský región významné postavenie. Čiže tento faktor je potrebné ďalej posilniť a zhodnotiť. Skvalitnenie školstva, čo v kontexte kompetencií BSK znamená hlavne stredného školstva a podpora inovácií a modernizácií v oblasti MSP by mala výraznejšie vplývať hlavne na rast podielu zamestnanosti mladých ľudí v sektoroch s vysokou mierou pridanej hodnoty. Inteligentný rast znamená zlepšenie výkonnosti EÚ v týchto oblastiach:

- **vzdelávanie** (ako motivovať ľudí k tomu, aby sa vzdelávali a prispôbili svoje zručnosti súčasným požiadavkám)
- **výskum a inovácie** (vytváranie nových produktov a služieb, ktoré budú generovať rast a nové pracovné miesta a prispieť k riešeniu sociálnych problémov)
- **digitálna spoločnosť** (využívanie informačných a komunikačných technológií).

Udržateľný rozvoj chápeme v kontexte rozvoja sídelného prostredia v území BSK. Vo vytvorení systému ktorý by priebežne vyhodnocoval kvalitu sídelného prostredia v jednotlivých častiach BSK, identifikoval jeho narušenia a inicioval ich liečenie (nápravu). Významným faktorom zabezpečenia a zlepšenia kvality sídelného prostredia budú mať aj dopravné projekty vytvárajúce predpoklady inteligentného a inkluzívneho rastu. Máme na mysli jednak vybudovanie D4 a vytvorenie integrovaného systému regionálnej koľajovej dopravy (TEN-T17) s prepojením na transnárodné dopravné koridory. Udržateľný rast sa zakladá na:

- vybudovaní **konkurencieschopnejšieho nízkouhlíkového hospodárstva** založeného na efektívnom a udržateľnom využívaní zdrojov;
- **ochrane životného prostredia**, znížení emisií a zachovaní biologickej rozmanitosti;
- zúročovaní vedúcej pozície v oblasti **nových ekologických technológií** a výrobných postupov;
- zavedení efektívnych **inteligentných rozvodov elektrickej energie využívajúcich informačné a telekomunikačné technológie**;
- **využívaní sietí pokrývajúcich celú EÚ** s cieľom poskytnúť podnikom (hlavne malým výrobným spoločnostiam) ďalšiu konkurenčnú výhodu;
- **zlepšení podnikateľského prostredia**, a to najmä pre MSP;
- dobre informovaných **spotrebiteľoch**.

Inkluzívny rast predstavuje rast založený na efektívnom využívaní vnútorných zdrojov regiónu: ľudských, prírodných, kapitálových. Nesmieme, ale pritom zabúdať na skutočnosť, že významným faktorom inkluzívneho rastu je spokojnosť obyvateľov alebo ináč povedané ich ochota podieľať sa na ňom. Úzko s tým súvisí rozvoj športu, rekreácie, zotavenia, zábavy, kultúry, umenia prostre aktivít podporujúcich kreativitu, ktoré by boli šité na mieru a tiež dostupné všetkým vekovým kategóriám. V rámci dlhodobého hľadiska (10 až 15 rokov) môžeme stanoviť **víziu** pre hospodársky a sociálny rozvoj kraja nasledovne:

Vytvorenie podmienok pre hospodársky rozvoj a zvyšovanie kvality života obyvateľov kraja.

To znamená miesta s vysokou mierou vybavenosti územia, t.j. **kvalitnou ponukou služieb vrátane sociálnych služieb v oblasti** komerčnej a nekomerčnej vybavenosti; s **kvalitnou dopravnou infraštruktúrou** napojenou na medzinárodné dopravné koridory; so zabezpečenou **podporou podnikateľských aktivít založenej na vysokej miere pridanej hodnoty** využívajúcich hlavne miestnu (kvalifikovanú) pracovnú silu; kde sa tvorivo uplatňujú princípy udržateľného rozvoja sídelného prostredia v území.

Pre strednodobé hľadisko, resp. programové obdobie tohto dokumentu (7 rokov) sa javí ako efektívnejšie stanovenie jasnejšieho celkového cieľa. Ten by mal byť definovaný jednak s ohľadom na strednodobé hľadisko, existujúcu socioekonomickú situáciu kraja, príležitosti a potenciál rozvoja či už v oblasti ľudských zdrojov, infraštruktúry a vybavenosti územia, hospodárskej základe, ale aj s ohľadom na prírodné zdroje. Ako oblasť s najvýznamnejším rozvojovým potenciálom sa javí oblasť vedy, výskumu a inovácií. Pričom benefity plynúce z jej rozvoja sa môžu prejavovať aj v ďalších nadväzujúcich oblastiach, či už je to oblasť ľudských zdrojov, zamestnanosti, transferu inovácií a zvyšovania konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov ale aj inteligentnej a udržateľnej dopravy a inovatívnych riešení v oblasti životného prostredia.

Preto, pre programové obdobie 2014 až 2020 je **globálny cieľ Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Bratislavského samosprávneho kraja** stanovený nasledovne:

Vytvoriť vhodné podmienky pre zvýšenie inovačnej výkonnosti bratislavského regiónu v rámci európskeho priestoru.

To znamená vytvoriť hospodárske a sociálne podmienky najmä na zvýšenie celkových výdavkov v oblasti vedy a výskumu, zvýšenie počtu výskumných pracovníkov, zvýšenie počtu inovácií v malých a stredných podnikoch, zvýšenie podielu vysokoškolsky vzdelanej populácie na území kraja, zlepšenie prístupu obyvateľstva k širokopásmovému internetu (najmä vo vidieckych oblastiach), ale aj zvýšenie počtu patentových prihlášok a tým zlepšiť celkové hodnotenie kraja v rámci poradia inovačnej výkonnosti regiónov na území EÚ (Regional innovation scoreboard - RIS) z úrovne priemerného inovátora na úroveň stredne-vysokého inovátora.

Stratégia programu v plnej miere zohľadňuje výsledky socioeconomickej analýzy súčasného stavu na území kraja, analýzu najvýznamnejších kľúčových aktérov pôsobiach na území kraja (územná samospráva, asociácie, zväzy a združenie podnikateľov), ich potreby ako aj prvky spoločného strategického rámca na roky 2014 až 2020 pre fondy európskeho spoločenstva.

B.4 Stratégia na dosiahnutie globálneho cieľa

Stratégia zvolená na dosiahnutie globálneho cieľa Programu vychádza z poznania komplexných potrieb kraja a ich dôležitosti pre zabezpečenie kvality života jeho občanov. Do riešenia relatívne širokého spektra existujúcich rozvojových potrieb aktívne vstupujú viacerí aktéri (štát, miestna samospráva, súkromný sektor, mimovládne organizácie atď.) s rôznymi kompetenciami, záujmami a finančnými zdrojmi. Preto stratégia vychádza z predpokladu, že príslušné orgány verejnej správy na národnej a lokálnej úrovni zabezpečia koordinovaný prístup pri realizácii intervencií na území kraja, ktorého predpokladom je vzájomná spolupráca a informovanosť kľúčových aktérov jeho rozvoja. Špecifická pozornosť bude venovaná koordinácii intervencií spolufinancovaných zo zdrojov európskych fondov smerujúcich do územia Bratislavského kraja cez schválené operačné programy. Účelom Programu je identifikovať problémy a faktory rozvoja a navrhnúť spôsoby ich riešenia v rámci tých oblastí, ktoré sú priamo v kompetencii samosprávy (kraja), resp. v rámci tých oblastí, ktoré nie sú priamo v kompetencii kraja, ale kraj ich v rámci svojich schopností a možností dokáže ovplyvniť (najmä pri využití princípu partnerstva).

B.5 Cieľové špecifické územie

V súlade s výstupmi základnej územnoplánovacej dokumentácie kraja (Územný plán regiónu Bratislavský samosprávny kraj, etapa Koncept, 2012), ktorá na území kraja definuje viacero typov území, sa jednotlivé investičné priority definované v rámci stratégie Programu kraja budú realizovať v súlade s princípom územnej koncentrácie prioritne vo vybraných územiach. Vybrané intervencie budú, v súlade s významnými potrebami, výsledkovo-orientovaným princípom, princípom koncentrácie a zároveň väčšími predpokladanými benefitmi, smerovať do vybraných častí územia kraja.

V súlade s výstupmi územnoplánovacej dokumentácie kraja sú na území kraja definované nasledovné 4 cieľové špecifické územia:

- **Bratislava** - ako špecifické centrum plniace funkcie hlavného mesta štátu a centra európskeho významu;
- **Rozvojové póly mesta Bratislavy** v priestoroch:
 - 1. Záhorská Bystrica/Devínska Nová Ves – Stupava,
 - 2. Rača – Svätý Jur,
 - 3. Mestská časť Nové Mesto – Ivanka pri Bratislave (s väzbami na Bernolákovo, Vajnory, Slovenský Grob a Chorvátsky Grob),
 - 4. Rovinka (s väzbami na Dunajskú Lužnú),
 - 5. Jarovce a Rusovce.
- **Regionálne (terciárne) centrá** – Malacky, Pezinok, Modra, Senec;
- **Ostatné obce** – obce nespádajúce do vyššie uvedených kategórií.

Podrobnejšie informácie o vymedzení špecifických typov územia BSK sú uvedené v záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie regiónu Bratislavský samosprávny kraj.

Vymedzenie špecifického cieľového územia bolo realizované aj v súlade s pripomienkami identifikovanými v priebehu spracovania PHSR BSK.

B.6 Strategické ciele

Strategické ciele a priority Bratislavského samosprávneho kraja vychádzajú z cieľov a priorít definovaných v rámci Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR, pričom ich predmetom je spoločne naplniť globálny (celkový) cieľ tohto programového dokumentu. Ich štruktúra je definovaná nasledovne.

Strategické ciele	1. Rozvoj poznatkovo orientovanej ekonomiky
	2. Rozvoj služieb a turizmu
	3. Integrovaná a ekologická doprava a znižovanie energetickej náročnosti
	4. Zlepšenie kvality životného prostredia

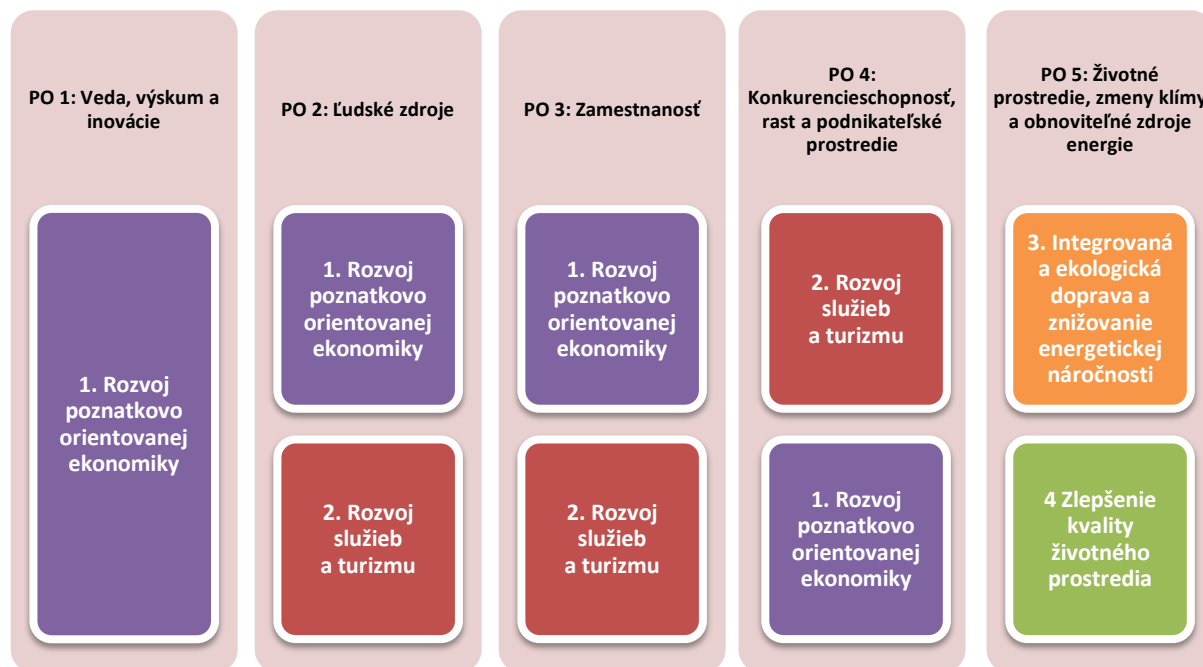
B.7 Prioritné osi

Prioritné osi bezprostredne nadväzujú na strategické ciele Programu a podrobnejšie tieto ciele charakterizujú. Prehľad prioritných osí PHSR BSK na roky 2014 – 2020 je nasledovný:

Prioritná os 1	1. Veda, výskum a inovácie
Prioritná os 2	2. Ľudské zdroje
Prioritná os 3	3. Konkurencieschopnosť, rast a podnikateľské prostredie
Prioritná os 4	4. Zamestnanosť
Prioritná os 5	5. Životné prostredie, zmeny klímy a obnoviteľné zdroje energie

Pri definovaní prioritných osí sa brali do úvahy viaceré skutočnosti, a to najmä súlad s nadradenou dokumentáciou, resp. koncepciami a stratégiami na európskej, národnej a regionálnej úrovni ako aj výsledky socioekonomickej analýzy kraja a jej závery vo forme SWOT analýzy, ktorá je prezentovaná v predchádzajúcich kapitolách tohto dokumentu. Presnejší popis, zdôvodnenie, vzájomné nadväznosti a prepojenia medzi analytickou a programovou časťou jednotlivých prioritných osí sú podrobnejšie popísané v ďalšej časti tejto kapitoly.

Schéma prepojenia prioritných oblastí a strategických cieľov

Očakávané dopady:

- udržanie pozície jedného z najkonkurencieschopnejších regiónov SR a EÚ,
- zlepšenie demografického vývoja,
- zvýšenie využitia inovačného potenciálu regiónu a zvýšenie podielu inovatívnych podnikov na úroveň priemeru EÚ,
- dobudovanie dopravnej infraštruktúry pre rozvoj integrovanej a ekologickej dopravy,
- zlepšenie kvality životného prostredia.

B.7.1 PO 1: Veda, výskum a inovácie

Bratislavský kraj (BK) by mal s dôrazom na oblasti podľa schválenej Inovačnej stratégie SR zamerať svoje strategické rozvojové aktivity najmä na oblasť logistiky, informačných a komunikačných technológií, automatizáciu, reguláciu a meranie, chemické a biotechnologické inžinierstvo a oblasti spoločenských a sociálnych vied, vzdelávanie. BK by mal maximálne využiť potenciál územia v centre rozvojových aktivít EÚ a blízkosti významných centier vedy, výskumu a inovácií vo Viedni, Brne a Győry, koncentrácie vedeckovýskumných inštitúcií a univerzít v spojení s vysokokvalifikovanou a jazykovo vybavenou pracovnou silou.

Bratislavský samosprávny kraj v rámci tejto súvislosti vypracoval koncepčný materiál zameraný na oblasť výskumu, vývoja a inovácií: regionálnu inovačnú stratégiu kraja (Rozvoj výskumno-vývojovej a inovačnej základne BSK 2014-2020). Hlavným cieľom regionálnej inovačnej stratégie (RIS 3) je pomocou navrhnutých opatrení a priorít **vybudovanie výskumno-vývojového a inovačného regiónu európskeho významu s previazanosťou na európske a svetové hospodárstvo a dosiahnutie kritickej koncentrácie technologických firiem (vrátane hi-tech firiem) v regióne.**

K dosiahnutiu tohto cieľa bola v rámci stratégie navrhnutá sústava nástrojov pre rozvoj materiálnej infraštruktúry, nemateriálnej a finančnej infraštruktúry vedy, výskumu a inovácií.

Medzi nástroje rozvoja hmotnej infraštruktúry patrí predovšetkým tvorba Kompetenčných Centier, vedeckých parkov a „Science City“, komplexná podpora SAV, STU, UK, podpora a tvorba Inkubátorov, technologických a inovačných centier (vrátane významných zahraničných investícií – VW), ako aj kontinuálne zlepšovanie laboratórneho vybavenia

Medzi nástroje na zlepšenie nehmotnej infraštruktúry boli zaradené priradenie statusu výskumnej univerzity UK a STU, podpora PhD. študentov, transformácia Slovenskej akadémie vied, podpora infraštruktúry pre tvorbu spin-off, opatrenia na podporu ochrany práv duševného vlastníctva, podpora poznatkov a technologického transferu, vznik Národného centra transferu technológií pri CVTI, podpora rozvoja výskumných klastrov v 3 definovaných smart specialisation oblastiach, rozvoj klastrov v hlavných priemyselných oblastiach, rozvoj povedomia a šírenie success stories – povedomie o inováciách, priblíženie inovácií obyvateľom regiónu, založenie Inovačného fóra a podpora inovácií vo vzdelávacom procese (duálne vzdelávanie na stredných odborných školách)

Nástroje na rozvoj finančnej infraštruktúry predstavujú najmä stimuláciu rozvoja fondov rizikového kapitálu (napr. s podporou Európskeho Investičného Fondu – JEREMIE), rozvoj špecifických pôžičkových a grantových programov, aktiváciu investičných stimulov pre alokáciu zahraničných high-tech spoločností, finančnú podporu ochrany duševného vlastníctva, založenie Regionálneho Inovačného fondu (RIF), zvyšovanie fondov kofinancovania PhD študentov, mladých vedcov a zahraničných vedcov, nástroje Európskej investičnej banky (záruky za úvery / priame investície)

Napriek dlhodobému podfinancovaniu dosahujú vybrané sektory verejnej VVIZ v Bratislave nadpriemerné a v rámci EÚ relevantné výsledky, napr. v oblasti nových materiálov, mikroelektroniky,

IT, a molekulárnych biotechnológií. Toto konštatovanie je doložené nielen hlavnými scientometrickými ukazovateľmi, ale aj počtom medzinárodných projektov, udelených patentov, spolupracou s praxou a komercializáciou patentov a licencií, a to aj v medzinárodných koncernoch (ako napr. Audi, BMW, Ferrari a pod.)

Na základe analytického procesu a zapojenia akademickej a podnikateľskej sféry a SAV boli definované 3 základné oblasti rozvoja Bratislavského samosprávneho kraja: **Materiály, IKT a Biotechnológie**. Horizontálnou prioritou pre oblasť vedy a výskumu bola stanovená proaktívna participácia na globálnych EÚ otázkach: využitie energie z obnoviteľných zdrojov, digitalizácia, starnutie populácie, sociálne inovácie

V rámci materiálového výskumu sa bude podpora orientovať predovšetkým na výskum konštrukčných materiálov (ľahké materiály (hliník), plasty a polyméry, kompozity, materiálová diagnostika na nano úrovni, inteligentné povrchy, aplikácie v elektrotechnike, fotovoltaike, senzorike) ktoré majú široké uplatnenie v automobilovom priemysle (VW a dodávateľa), ale aj v rámci technológie obnoviteľných zdrojov energie (fotovoltaičné panely), tiež v leteckom priemysle i medicíne.

Pre oblasť IKT výskumu je prioritné zameranie na Security, navigačné systémy, kontrolné systémy, automatizácia a robotika, Data recognition a data mining, pričom výskum a vývoj v týchto oblastiach nachádza uplatnenie najmä vo výrobe, telekomunikáciách a marketingových procesoch.

V oblasti biotechnológií sa ako najperspektívnejšie oblasti ukazujú molekulárna biológia a biomedicína, výskum diagnostiky onkologických ochorení a monogenetických ochorení, výskum a vývoj biologicky aktívnych materiálov, biopolymérov, biokompatibilných a biodegradovateľných materiálov.

Prepojenie na SWOT

Socioekonomická analýza kraja v oblasti výskumu, vývoja a inovácií ukázala existenciu priaznivej vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva – relatívne vysoký podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov na jednej strane ako aj koncentrácia vedecko-výskumne infraštruktúry na území hl.m. SR Bratislavy (najmä SAV, univerzity). Aj napriek pomerne nízkym výdavkom na výskum a vývoj ako percento HDP má BSK v porovnaní s ostatnými krajinami SR postavenie dominantného inovačného regiónu v SR.

Naopak **slabými stránkami**, v rámci socioeconomickej analýzy kraja, v tejto oblasti predstavujú najmä odliv kvalifikovanej pracovnej sily do zahraničia najmä výskumný pracovníci (vysokokvalifikovaní pracovníci) ako aj nedostatočná spolupráca v oblasti výskumu a inovácií v rámci regiónu CENTROPE.

Ako **najvýraznejšie príležitosti** boli identifikované: rozvoj odvetví kvartérneho sektora (veda, technika, výskum, školstvo, zdravotníctvo), inovačného potenciálu ako aj možnosť využívania vedcov a infraštruktúry VaV v rámci regiónu CENTROPE. Ako ďalší významný rozvojový potenciál boli identifikované rozvoj IKT a rozvoj informatizácie verejnej správy, valorizácia podnikateľských inkubátorov a klastrov pre vznik a šírenie inovácií založených na vedecko - technologickej báze a stimulácia rozvoja IKT ako potenciálu pre rozvoj kreatívneho priemyslu v nadväznosti na výskum a inovácie.

Naopak medzi **potenciálne hrozby** patrí najmä nedostatočná podpora výskumu a vývoja v kontexte európskej hospodárskej konkurencie čoho dôsledkom bude zaostávanie kraja v celkovom inovačnom potenciále, prípadne až zníženie tvorby hrubej pridanej hodnoty v poznatkovo-náročných odvetviach.

Prepojenie na strategické ciele

Prioritná os 1: Veda, výskum a inovácie nadväzuje na strategický cieľ programu v oblasti rozvoja poznatkovo orientovanej ekonomiky (**1. Rozvoj poznatkovo orientovanej ekonomiky**). Dôraz v rámci PO 1 sa kladie najmä na aktivity spojené s posilnením výskumu, vývoja, technologického rozvoja a transferu inovácií (s ohľadom na 3 základné oblasti rozvoja definované v regionálnej inovačnej stratégii kraja a to: nové materiály, IKT (informačné a komunikačné technológie) a biotechnológie).

Prepojenie na opatrenia

Realizácia PO 1 sa do Programovej časti premieta (a) prostredníctvom **Opatrenia 1. Posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií**, v rámci ktorého sa má zabezpečiť rozšírenie výskumnej a inovačnej infraštruktúry, podporiť podnikateľské investície do oblasti výskumu a vývoja, podporiť vytváranie sietí a klastrov a podporiť inovatívny prístup vo sfére služieb (vrátane kreatívneho priemyslu) a (b) prostredníctvom **Opatrenia 2. Zlepšenie prístupu k informačno-komunikačným technológiám, ako aj využívanie ich kvality**, ktoré má podporiť rozšírenie používania širokopásmového internetu, zavádzanie IKT aplikácií (vrátane IKT aplikácií verejnej správy), a tým podporiť vývoj produktov a služieb v oblasti IKT.

B.7.2 PO 2: Ľudské zdroje

BK by mal zamerať strategické aktivity na rozvoj ľudských zdrojov s dôrazom na vedu, výskum a inovácie a rast sektoru služieb vo všetkých priemyselných odvetviach, sociálnych a zdravotníckych službách. Zvýšenú pozornosť bude potrebné venovať aj starnúcej populácii.

BK napriek vysokej koncentrácii vzdelávacích inštitúcií nemá vybudovaný otvorený systém celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva a jeho rozvoj v oblasti ľudských zdrojov je založený na dochádzke najmä mladých ľudí z iných regiónov SR. Vytvorením partnerstiev a sietí by bolo možné aj na úrovni regiónu efektívnejšie využívať vysokokvalifikovanú pracovnú silu aj s dopadom na ostatné regióny SR a naopak.

V oblasti verejného zdravia je nevyhnutné na regionálnej úrovni zapracovať do svojich koncepcných materiálov stratégie podpory zdravia obyvateľstva vo všetkých politikách v spolupráci s Regionálnym úradom verejného zdravotníctva (RÚVZ).

Prepojenie na SWOT

Socioekonomická analýza kraja ukázala priaznivý trend vývoja počtu obyvateľov (vrátane prirodzeného prírastku obyvateľstva)¹⁵, vysokú mieru ekonomickej aktivity obyvateľstva oproti priemeru v SR, širokú ponuku pracovných príležitostí na trhu (odvetvovo, veľkostne) a, ako už bolo spomínané vyššie, aj priaznivú vzdelanostnú štruktúru obyvateľstva.

Naopak k **slabým miestam**, ktoré boli identifikované v rámci socioekonomickej analýzy kraja, a na ktoré je potrebné sa zamerať, patria menej priaznivá veková štruktúra obyvateľstva kraja v porovnaní s celoslovenským priemerom, rast problémov so sociálne neprispôsobivými skupinami obyvateľstva, odliv kvalifikovanej pracovnej sily do zahraničia (najmä výskumní pracovníci), slabé prepojenie systému vzdelávania s potrebami praxe, resp. trhu práce v regióne a vysoká imigrácia za prácou bez nahlásenia si trvalého, alebo prechodného pobytu (ktorá je príčinou aj určitých daňových únikov príjmov samospráv).

¹⁵ Výnimku tvoria údaje za rok 2011 ovplyvnené výsledkami SODB (cenzus).

Ako **najvýraznejšie príležitosti** v rámci oblasti ľudských zdrojov boli identifikované neustály nárast vzdelanostnej úrovne obyvateľstva, rozvoj odvetví terciárneho sektora, flexibilita ako aj inovácia vzdelávacích programov, celoživotné vzdelávanie, rozvíjanie podnikateľského ducha a záujem študentov o sebazamestnávanie sa po ukončení štúdia.

Naopak medzi **ohrozenia** v rámci tejto oblasti patria najmä: starnutie obyvateľstva, rastúci počet ľudí v dôchodkovom veku, nízky záujem obyvateľov o zapájanie sa do komunálnych aktivít, odliv kvalifikovanej pracovnej sily do zahraničia, prehlbovanie izolovanosti vzdelávacej sústavy od potrieb trhu práce a prílišná koncentrácia verejných služieb (zdravotníctvo, školstvo, sociálne služby) vyššieho štandardu v Bratislave, ktorá nebude schopná pokryť požiadavky obyvateľov regiónu pri zachovaní štandardov kvality služby.

Oblasť ľudských zdrojov je pomerne silno prepojená aj na ďalšiu prioritnú os a to PO 3 Zamestnanosť, ktorá sa detailnejšie venuje problematike podpory zamestnanosti.

Prepojenie na strategické ciele

Prioritná os PO 2: Ľudské zdroje, v rámci svojho zamerania, nadväzuje na strategické ciele v oblasti rozvoja poznatkovo orientovanej ekonomiky (**1. Rozvoj poznatkovo orientovanej ekonomiky**) a v oblasti rozvoja služieb vrátane služieb v oblasti cestovného ruchu (**2. Rozvoj služieb a turizmu**). Dôraz je kladený najmä na oblasť investícií do vzdelania, zručností a zlepšenia prístupu k celoživotnému vzdelávaniu, podpore sociálnej inklúzie, ale aj na oblasť inštitucionálnych kapacít a efektivity verejnej správy.

Prepojenie na opatrenia

Realizácia PO 2 sa do Programovej časti premieta (a) prostredníctvom **Opatrenia 10. Investovanie do vzdelávania, zručností a celoživotného vzdelávania**, v rámci ktorého sa majú podporiť investície do vzdelávania, zručností a celoživotného vzdelávania (vrátane investičných), investície do rozvoja nových metód učenia a tým podporiť rast kvality a relevantnosti programov vzdelávania z hľadiska potrieb trhu práce, (b) prostredníctvom **Opatrenia 11. Zvyšovanie inštitucionálnych kapacít a zabezpečovanie efektivity verejnej správy**, v rámci ktorého sa má zabezpečiť podpora budovania inštitucionálnych kapacít a efektivity verejnej správy v oblasti politík vzdelávania, zamestnanosti a sociálnych politík aj (c) prostredníctvom **Opatrenia 9. Podpora sociálneho začleňovania a boj proti chudobe**, v rámci ktorého sa majú podporiť investície do zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry, zlepšiť prístup k vysokokvalitným službám všeobecného záujmu (vrátane zdravotníctva a sociálnych služieb), ale aj podporiť rozvoj kultúrnych aktivít a angažovanosti obyvateľov v oblasti kultúry.

B.7.3 PO 3: Zamestnanosť

BK by sa mal zamerať na vytváranie nových pracovných miest s dôrazom na rast zamestnanosti vo vede, výskume a inováciách a v sektore služieb pre inovatívne podnikanie a perspektívne podniky. Zvýšenú pozornosť bude potrebné venovať aj zamestnávaniu staršej populácie.

BK bude vykazovať nedostatok pracovných síl najmä v sociálnych a zdravotníckych službách a v profesiách s nižšou vyžadovanou kvalifikáciou, kde bude naďalej závislý na dochádzke pracovnej sily z iných regiónov. Nové pracovné miesta bude potrebné vytvárať pre pracovníkov vo veku 50+ v kombinácii s novými sociálnymi a zdravotníckymi službami.

Prepojenie na SWOT

Z hľadiska **silných stránok** regiónu socioekonomická analýza ukázala vysokú mieru ekonomickej aktivity obyvateľstva oproti priemeru v SR ako aj širokú ponuku pracovných príležitostí na trhu (odvetvovo aj veľkostne).

Naopak medzi **slabé stránky** bolo zaradené nerovnomerné rozloženie pracovných miest v regióne – vysoká denná dochádzka do zamestnania do Bratislavy, odliv kvalifikovanej pracovnej sily do zahraničia najmä výskumní pracovníci (vysokokvalifikovaní pracovníci) s tým čiastočne súvisiace aj slabé prepojenie systému vzdelávania s potrebami praxe, trhu práce v regióne.

Ako **najvýraznejšie príležitosti** boli identifikované rozvíjanie inovatívnych, progresívnych foriem služieb zamestnanosti, posilnenie systémov a štruktúr na zníženie nezamestnanosti znevýhodnených uchádzačov na trhu práce, a na špecifických územiach, aj rozvoj agroturizmu ako podporu lokálnej zamestnanosti.

Naopak predmetná prioritná oblasť reaguje na **potenciálne hrozby** spojené so zvyšujúcim sa počtom nezamestnaných v dôsledku dopadu svetovej hospodárskej, ekonomickej a finančnej krízy na ekonomiku a podnikateľský sektor v SR, ale aj rastúcou nezamestnanosťou mladých ľudí, prehľbovaním štrukturálnych rozdielov medzi dopytom a ponukou práce ako aj ďalším rastom marginalizácie, resp. vytlačáním znevýhodnených skupín z trhu práce a prehľbovaním sociálnej exklúzie.

Prepojenie na strategické ciele

Prioritná os nadväzuje na strategické ciele v oblasti rozvoja poznatkovo orientovanej ekonomiky (**1. Rozvoj poznatkovo orientovanej ekonomiky**) a v oblasti rozvoja služieb vrátane služieb v oblasti cestovného ruchu (**2. Rozvoj služieb a turizmu**). Dôraz je kladený najmä na oblasť podpory podnikateľských investícií do inovácií a výskumu s cieľom vytvárania nových pracovných miest v high-tech odvetviach, podpory zamestnanosti a mobility pracovnej sily, ale aj podpory budovania kapacít efektívnej verejnej správy.

Prepojenie na opatrenia

Realizácia PO 3 sa do Programovej časti premieta (a) prostredníctvom **Opatrenia 1. Posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií**, v rámci ktorého sa majú podporiť podnikateľské investície do oblasti výskumu a vývoja a podporiť vytváranie sietí, spin-offs / start-ups a klastrov a podporiť inovatívny prístup vo sfére služieb (vrátane kreatívneho priemyslu), (b) prostredníctvom **Opatrenia 8. Podpora zamestnanosti a podporovanie mobility pracovnej sily**, v rámci ktorého sa má podporiť zamestnanosť, rozvoj podnikateľských inkubátorov, rozvoj služieb v oblasti celoživotného vzdelávania a poradenstva a zabezpečiť zdravší pracovný život ako aj (c) prostredníctvom **Opatrenia 11. Zvyšovanie inštitucionálnych kapacít a zabezpečovanie efektivity verejnej správy**, v rámci ktorého sa má zabezpečiť podpora budovania inštitucionálnych kapacít a efektivity verejnej správy v oblasti politik vzdelávania, zamestnanosti a sociálnych politik.

B.7.4 PO 4: Konkurencieschopnosť, rast a podnikateľské prostredie

BK by mal zamerať svoje strategické aktivity s dôrazom na podporu MSP a vytváranie podnikateľského prostredia v sektore služieb pre inovatívne podnikanie a perspektívne podniky, inovatívne podniky a podniky zamerané na vývoj a produkciu najnovších technológií, ale aj poradenských a vzdelávacích služieb.

Proaktívne a strategicky PZI smerovať do nových vysoko inovatívnych odvetví nadväzujúcich na rozhodujúce odvetvia a služby.

Prepojenie na SWOT

Z hľadiska **silných faktorov**, v oblasti podnikateľského prostredia, socioekonomická analýza kraja ukázala výrazne nadpriemerné hodnoty všetkých makroekonomických ukazovateľov v rámci SR, vysokú koncentráciu ekonomických činností v sektore služieb, vysoké zastúpenie právnických osôb z pomedzi všetkých ekonomických subjektov sídliačich a pôsobiach v SR, intenzívne sa rozvíjajúci terciárny sektor hospodárstva v podobe malých a stredných podnikov orientovaných na komerčné služby, ale aj výborné predpoklady pre rozmanitú ponuku produktov CR a vysoký produkčný potenciál poľnohospodárskej pôdy a vysoký stupeň zornenia poľnohospodárskej pôdy (okrem okresov Bratislava I a Bratislava III).

Naopak **slabé faktory** v tejto oblasti sú spojené najmä s nedostatočne vyvinutými službami v oblasti agroturizmu, nízkej podpore regionálnych kvalitných potravín/produktov a v niektorých oblastiach nie dostatočnou kvalitou poskytovaných služieb v CR.

Medzi **najvýraznejšie príležitosti** boli identifikované valorizácia podnikateľských inkubátorov a klastrov pre vznik a šírenie inovácií založených na vedecko - technologickej báze, využitie sociálnych, zdravotníckych kapacít a potenciálu CR v nadväznosti na striebornú ekonomiku, spolupráca pri koordinácii rozvoja CR a tvorby cezhraničných produktov CR v rámci regiónu CENTROPE, využitie regionálnych produktov/potravín, využitie rieky Morava/Malý Dunaj na vodácky turizmus/rekreačnú plavbu.

Naopak predmetná prioritná os reaguje na **potenciálne hrozby** spojené s úbytkom poľnohospodárskej a ornej pôdy, viníc, úbytkom živnostníkov na úkor právnických osôb ako aj nedostatočnou podporou výskumu a vývoja v kontexte európskej hospodárskej konkurencie.

Prepojenie na strategické ciele

Prioritná os nadväzuje na strategické ciele v oblasti rozvoja služieb vrátane služieb v oblasti cestovného ruchu (**2. Rozvoj služieb a turizmu**). Dôraz je kladený najmä na podporu konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov, podporu podnikania a zakladania nových firiem. Čiastočnú nadväznosť PO 4 je možné nájsť aj v rámci cieľa v oblasti poznatkovo orientovanej ekonomiky (**1. Rozvoj poznatkovo orientovanej ekonomiky**), kde je dôraz kladený najmä na podporu podnikateľských investícií do inovácií a výskumu.

Prepojenie na opatrenia

Realizácia PO 4 sa do Programovej časti PHSR premieta najmä prostredníctvom **Opatrenia 3. Zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov, odvetvia poľnohospodárstva a rybného hospodárstva**, v rámci ktorého sa má podporovať rozvoj podnikania, zakladania nových firiem, vrátane oblastí ako sú kreatívny priemysel, nové formy cestovného ruchu alebo inovatívne služby odrážajúce nový spoločenský dopyt. Samostatnou podporovanou oblasťou je aj poľnohospodársky sektor a oblasť rybného hospodárstva. Čiastočné prepojenie je možné nájsť aj na **Opatrenie 1. Posilnenie výskumu, technologického rozvoja a inovácií**, v rámci ktorého sa majú podporiť podnikateľské investície do oblasti výskumu a vývoja, podporiť vytváranie sietí a klastrov a podporiť inovatívny prístup vo sfére služieb (vrátane kreatívneho priemyslu).

B.7.5 PO 5: Životné prostredie, zmeny klímy a obnoviteľné zdroje energie

BK by mal zamerať svoje strategické aktivity s dôrazom na zvýšenie využívania obnoviteľných zdrojov energií a surovín vo všetkých priemyselných odvetviach, podporu ekologickej dopravy (najmä v hlavnom meste), podporu všetkých iniciatív smerujúcich k zavádzaniu environmentálne šetrných technológií, nielen vo výrobnnej sfére, ale aj u obyvateľov (domácností). Je potrebné vypracovať strategické dokumenty v oblasti manažmentu chránených oblastí v BK.

Prepojenie na SWOT

Z hľadiska **silných faktorov** socioekonomická analýza ukázala, že v oblasti dopravnej infraštruktúry má kraj kľúčovú úlohu, pretože leží na križovatke sieti nadradených európskych dopravných systémov - multimodálnych koridorov IV, Va, VII a TEN-T koridorov, na území kraja sa koncentrujú hustá cestná sieť, železničná infraštruktúra (zmodernizované železničné trate) ale aj medzinárodné cyklotrasy EV13 a EV6. Čo sa týka oblasti životného prostredia, tak Bratislavský kraj predstavuje územia bohaté na prírodné zdroje, čo sa prejavuje aj vo vysokom podiele vyhlásených chránených území a území európskeho významu (napr. Ramsarská lokalita Dunajské luhy), vysokom počte vodných zdrojov s dostatočnou výdatnosťou, významnými zásobami podzemných vôd (chránená vodohospodárska oblasť Žitný ostrov), prítomnosťou rieky Dunaj ako medzinárodného ekologického koridoru.

Naopak, na druhej strane bol identifikovaný pomerne rozsiahly počet **negatívnych faktorov** jednak v oblasti dopravnej infraštruktúry spojený najmä s exponovaným úsekom diaľnice D1 v úseku Bratislava – Trnava, nevyhovujúcim technickým stavom ciest I. triedy, chýbajúcimi cestnými obchvatmi miest a obcí s najväčšou intenzitou dopravy (Pezinok, Modra, Rovinka, Dunajská Lužná), nedobudovaným nosným komunikačným systémom Bratislavy s chýbajúcim diaľničným obchvatom mesta – D4 nultý okruh, kapacitne preťaženými úsekmi ciest na vstupoch do Bratislavy ale aj s nedostatočne rozvinutým a pomaly zavádzaným IDS na území kraja a chýbajúcimi parkovacími plochami v exponovaných oblastiach kraja (najmä hlavného mesta SR Bratislavy a okresné mestá).

V oblasti životného prostredia sa negatívne faktory prejavujú najmä znečistením ovzdušia z dopravy a stavebnej činnosti, rastúcou mierou urbanizácie a z toho vyplývajúcim tlakom na prírodné územia, zvýšeným dopytom po využití prírodných zdrojov a vysokej produkcii komunálneho odpadu na obyvateľa.

V rámci predmetnej prioritnej osi bolo identifikované pomerne rozsiahle množstvo **príležitostí**, tie v oblasti dopravnej infraštruktúry predstavujú najmä: koordinovaná spolupráca pri dopravných projektoch cezhraničného významu v rámci spolupráce CENTROPE, presun cestujúcich na verejné druhy dopravy (autobusová, železničná) podporou IDS vrátane prihraničných regiónov – využitie vodnej dopravy a budovanie cyklochodníkov z dôvodu zlepšenia mestskej mobility, zefektívnenie a zatraktívnenie služieb pre cestujúcich vo verejnej doprave, zvýšenie podielu železničnej dopravy na výkonoch v nákladnej a osobnej doprave, rozvoj verejných terminálov intermodálnej dopravy, prepojenie medzinárodných letísk Bratislava a Viedeň železničným spojením ale aj dobudovanie cyklotrás s vybavenosťou v rekreačnom zázemí mimo hlavného mesta.

V rámci životného prostredia boli identifikované **príležitosti** najmä v oblasti rozvoja vinohradníctva, využívania geotermálnych zdrojov, Dunaja a jeho zázemia ako turistickej destinácie aj s „eko“ výchovou, využívania nových a účinných technológií na elimináciu emisií a znečistenia vôd a tvorby vhodných podmienok a motivácie obyvateľstva k separovaniu odpadu.

Naopak predmetná prioritná os reaguje aj na **hrozby identifikované** v rámci socioekonomickej analýzy (a) v oblasti dopravnej infraštruktúry spojené najmä so zvyšujúcim sa podielom individuálnej osobnej dopravy a kontinuálneho zvyšovania intenzity dopravy na nadradených dopravných vstupoch do hl. mesta Bratislavy spôsobujúci kolaps dopravy a (b) v oblasti životného prostredia

spojené najmä s výskytom nelegálnych skládok a environmentálnych záťaží na území kraja, vysokým tlakom na životné prostredie (znečistenie vody, pôdy, ovzdušia), rozširovaním území postihnutých eróziou pôdy, povodňami a zosuvmi, degradáciou pôdy v území a znižovanie výmery kvalitnej poľnohospodárskej pôdy ale aj úbytkom viníc.

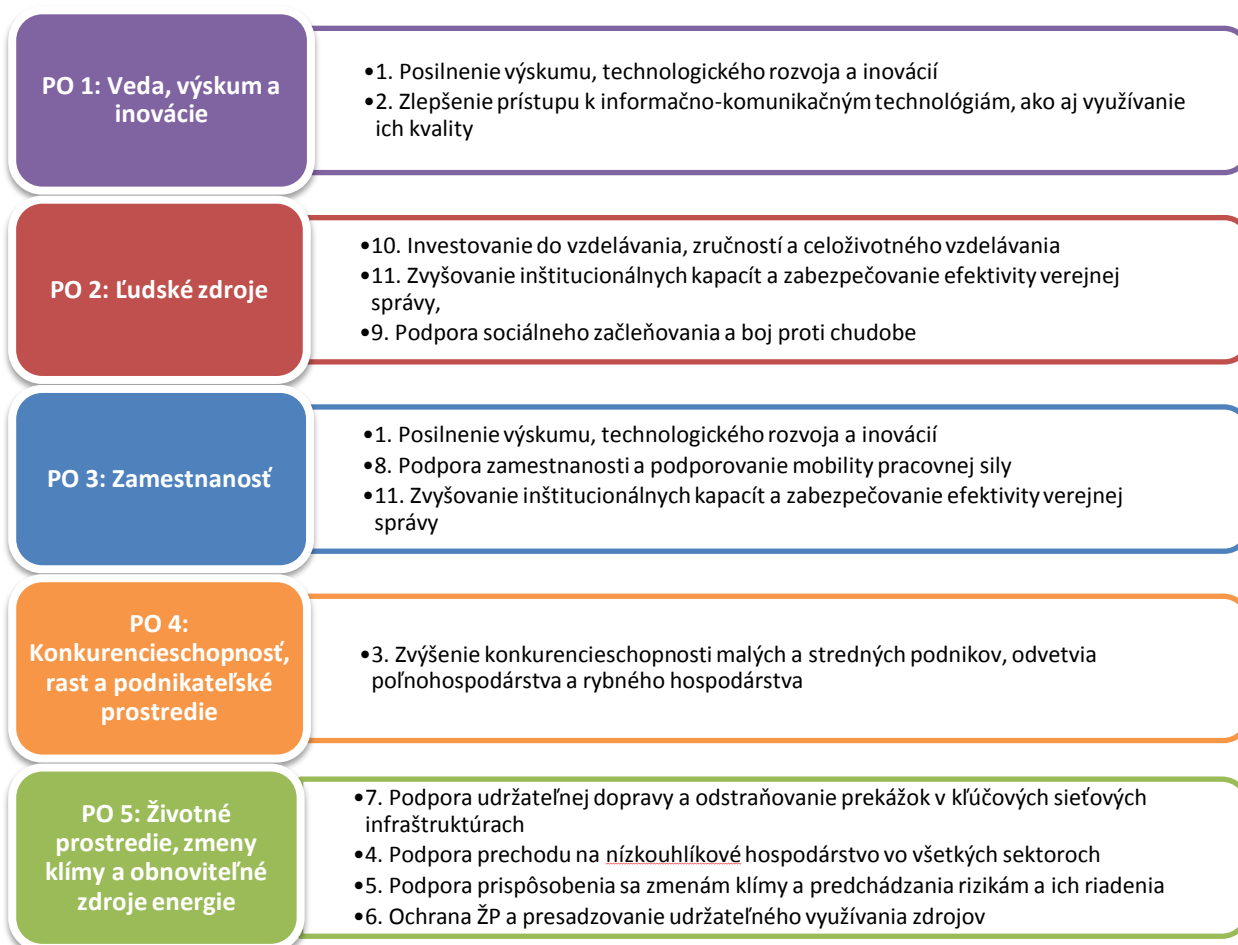
Prepojenie na strategické ciele

Obsahovo aj zameraním najrozsiahlejšia PO 5 nadväzuje na ciele v oblasti integrovanej a ekologickej dopravy, znižovania energetickej náročnosti (strategický cieľ **3. Integrovaná a ekologická doprava a znižovanie energetickej náročnosti**) a zároveň v oblasti životného prostredia a ochrany krajiny (strategický cieľ **4 Zlepšenie kvality životného prostredia**).

Prepojenie na opatrenia

Realizácia PO 5 sa do Programovej časti PHSR premieta prostredníctvom (a) **Opatrenia 7. Podpora udržateľnej dopravy a odstraňovanie prekážok v kľúčových sieťových infraštruktúrach**, v rámci ktorého sa má podporovať rozvoj regionálnej mobility, interoperability železničného systému, rozvoj integrovanej, udržateľnej, ekologickej, inteligentnej a dostupnej mestskej mobility, odstraňovanie prekážok vo vnútrozemských vodných cestách a v neposlednom rade ďalší rozvoj integrovanej dopravy, (b) prostredníctvom **Opatrenia 4. Podpora prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch**, v rámci ktorého sa má podporovať energetická efektívnosť, využívanie energie z obnoviteľných zdrojov (s ohľadom na nízkouhlíkové stratégie pre mestské oblasti) ako aj inteligentné distribučné systémy, (c) prostredníctvom **Opatrenia 5. Podpora prispôsobenia sa zmenám klímy a predchádzania rizikám a ich riadenia**, v rámci ktorého sa majú podporovať investície na prispôsobenie sa zmenám klímy, na zabezpečenie odolnosti proti prírodným katastrofám, najmä protipovodňovým opatreniam (vrátane vypracovania stratégií a akčných plánov) a (d) prostredníctvom **Opatrenia 6. Ochrana ŽP a presadzovanie udržateľného využívania zdrojov**, v rámci ktorého sa majú podporovať investície do sektoru odpadu, do technológií na zlepšenie ochrany životného prostredia a účinnejšieho využívania zdrojov, do ochrany a obnovy biologickej diverzity, vrátane ochrany pôdy a na zníženie znečistenia ovzdušia, pričom samostatné aktivity sa venujú podpore a rozvoju kultúrneho a prírodného dedičstva a udržateľnému a integrovanému rozvoju miest.

Schéma prepojenia prioritných osí a opatrení PHSR BSK 2014-2020

B.7.6 Sústava merateľných ukazovateľov

Ciele Programu sa definujú a následne kvantifikujú v procese programovania prostredníctvom sústavy merateľných ukazovateľov. Ukazovatele sú záväzné pre všetky subjekty a sú súčasťou PHSR BSK. Napĺňanie zadaných ukazovateľov predstavuje najdôležitejší nástroj pre monitorovanie a hodnotenie napĺňania cieľov Programu. Zdrojom monitorovacích ukazovateľov sú najmä Národná stratégia regionálneho rozvoja a SR – ukazovatele na úrovni NUTS 3 a Národné ciele stratégie Európa 2020. Monitorovanie začína na najnižšom stupni – na úrovni projektu. Pre potreby monitorovania je projekt základnou jednotkou, ktorá je analyzovaná prostredníctvom relevantných zozbieraných údajov.

Sústava merateľných ukazovateľov je zostavená tak, aby dokázala zaznamenať napĺňanie jednotlivých cieľov Programu. Naplnenie globálneho cieľa Programu je monitorované prostredníctvom nasledovného ukazovateľa:

Globálny cieľ

Názov ukazovateľa	Definícia	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota
Inovačná výkonnosť	Inovačnej výkonnosti regiónov na území EÚ podľa Regional innovation scoreboard - RIS	Regional innovation scoreboard - RIS	názov skupiny	priemerný inovátor	stredne-vysoký inovátor

Na úrovni jednotlivých strategických cieľov sú merateľné ukazovatele zoskupené podľa prioritných osí programu nasledovne:

PO 1: Veda, výskum a inovácie

Názov ukazovateľa	Definícia	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota
Podiel výdavkov na vedu a výskum z celkových výdavkov vlády (%)	Výdavky na výskum a vývoj zahŕňajú celkový objem výdavkov vynaložených v organizácii na aktivity výskumu a vývoja, t. j. sú to vnútorné výdavky. Z výdavkov vynaložených mimo organizácie sa sem zahŕňajú len tie, ktoré slúžia na podporu vnútorného VV (napr. kúpa vybavenia pre výskum a vývoj). Odpisy budov, strojného technického zariadenia a vybavenia sú zo štatistického sledovania vnútorných výdavkov na výskum a vývoj vylúčené.	ŠÚ SR	percento	1,14 (rok 2010)	3
Citácie na výskumníka (% 100=priemer EÚ)	Podiel počtu citácií v renomovaných medzinárodných časopisoch (databáza Web of Science) na počet výskumníkov v krajine (Eurostat). Ukazovateľ je vyjadrený relatívne k priemernej hodnote krajín Európskej únie.	Web Of Knowledge (vyžaduje sa prístup), Eurostat, výpočty MF SR	percento	n/a	70
High-tech export (% na celkovom exporte)	Podiel high-tech exportov na celkovom vývoze krajiny. Produkty high-tech sú vybrané produkty nasledovných odvetví: letecký priemysel, počítače a kancelárske stroje, elektronické telekomunikačné zariadenia, farmaceutický priemysel, vedecké prístroje, elektrické stroje, chemický priemysel, neelektronické prístroje, zbrojný priemysel.	Eurostat	percento	n/a	14
Patentové prihlášky na EPÚ	Počet patentových prihlášok na Európsky patentový úrad	Eurostat	počet na milión obyvateľov	13	20
Počet výskumných pracovníkov	Zamestnanci výskumu a vývoja vo FTE (plný pracovný čas)	ŠÚ SR	počet	9 775,00	15000

Miera vysokoškolsky vzdelanej populácie (% vo vekovej skupine 30 - 34 rokov)	Podiel absolventov vysokoškolského štúdia vo veku 30-34 rokov pripadajúci na celkový počet obyvateľov rovnakej vekovej skupiny. Stupeň vysokoškolského alebo doktorandského štúdia zodpovedá úrovni ISCED 5-6.	ŠÚ SR, Eurostat	percento	42,66	45
E-government index	Index sa pre danú krajinu vypočíta ako vážený priemer nasledujúcich troch indikátorov: dostupnosť e-governmentu (váha 50 %), využitie e-governmentu jednotlivcami (25 %) a využitie e-governmentu podnikmi (váha 25 %). Dostupnosť e-governmentu meria ponuku dvadsiatich základných služieb e-governmentu. Indikátor udáva podiel služieb dostupných prostredníctvom internetu z definovaných dvadsiatich verejných služieb. Aby bola služba považovaná za dostupnú, musí dosahovať určitý stupeň sofistikácie. Využitie e-governmentu jednotlivcami, resp. podnikmi merajú koľko percent ľudí, resp. podnikov využilo v posledných troch mesiacoch internet na komunikáciu s verejnými inštitúciami (získanie informácií z web stránky, stiahnutie oficiálneho formulára alebo zaslanie vyplneného formulára).	Eurostat, výpočty MF SR	index	n/a	90
Podiel domácností pripojených k široko-rýchlostnému internetu	Podiel domácností s pripojením na širokopásmový internet ako % z domácností s minimálne jedným členom vo veku od 16 do 74 rokov.	Eurostat	percento	57,00	65

PO 2: Ľudské zdroje

Názov ukazovateľa	Definícia	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota
Priemerná hrubá nominálna mesačná mzda zamestnanca podľa výberového zisťovania o štruktúre miezd	Výberové zisťovanie o štruktúre miezd	ŠÚ SR	eur/zamestnanca	1124	1400
Prirodzený prírastok obyvateľstva na 1000 obyvateľov	Rozdiel medzi počtom živonarodených detí a zomretých osôb na 1000 obyvateľov stredného stavu.	ŠÚ SR	promile	3,43	4
Saldo sťahovania obyvateľstva na 1000 obyvateľov	Rozdiel medzi počtom prisťahovaných a vysťahovaných osôb na 1000 obyvateľov stredného stavu.	ŠÚ SR	promile	7,18	8
Celkový prírastok obyvateľstva na 1000 obyvateľov	Súčet prirodzeného prírastku a salda sťahovania na 1000 obyvateľov stredného stavu	ŠÚ SR	promile	10,95	12
Počet návštevníkov na výstavách a expozíciách	Počet návštevníkov na výstavách a expozíciách spolu v múzeách a galériách	ŠÚ SR	počet	710 029	800 000
<i>Osoby v hmotnej núdzi (%) z celkového počtu obyvateľov</i>	<i>Podiel osôb v hmotnej núdzi na celkovom počte obyvateľov (počet poberateľov sociálnych dávok).</i>	<i>UPSVaR SR MPSVR SR</i>	<i>percento</i>	<i>1,04</i>	<i>0,90</i>
Korupcia	Ukazovateľ Korupcia je zostavený ako priemer dvoch indexov zameriavajúcich sa na rôzne druhy korupcie: Skúsenosť s korupciou medzi bežnou populáciou - prieskum Eurobarometra. Zameriava sa na jednotlivé sektory, ako napr. polícia, colná správa (v súčasnosti finančná správa), súdy, národní politici, regionálni politici, miestni politici, tendre, stavebné povolenia, podnikateľské oprávnenia, zdravotníctvo, školstvo, inšpekcia. Index vnímania korupcie (CPI) - Transparency International, meria vnímanie korupcie na základe 5-10 zdrojových prieskumov podnikateľov a expertov pre každú krajinu. Na Slovensku je zahrnutých osem prieskumov o vnímaní korupcie, 50% váhy sú názory	Transparency International, Eurobarometer, výpočty MF SR	percento	n/a	80

	podnikateľov, a 50% názory expertov.				
--	--------------------------------------	--	--	--	--

PO 3: Zamestnanosť

Názov ukazovateľa	Definícia	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota
Miera zamestnanosti 20-64 podľa VZPS	Podiel počtu pracujúcich vo veku 20 až 64 ročných podľa VZPS a celkového počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva vo veku 20 až 64 podľa VZPS.	ŠÚ SR	percento	75,4	78
Miera nezamestnanosti podľa VZPS	Podiel počtu nezamestnaných osôb podľa VZPS a celkového počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva podľa VZPS	ŠÚ SR	percento	5,62	4
Miera dlhodobej nezamestnanosti (VZPS, %)	Podiel počtu dlhodobo nezamestnaných osôb podľa VZPS a celkového počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva	ŠÚ SR	percento	1,88	1
Miera rizika chudoby	60% mediánu	ŠÚ SR	percento	7,2	5

PO 4: Konkurencieschopnosť, rast a podnikateľské prostredie

Názov ukazovateľa	Definícia	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota
PZI na obyvateľa	Celková výška PZI na obyvateľa	NBS	eur	44 196	48 000
HDP na obyv. (v PKS)	Celkový hrubý domáci produkt na obyvateľa v parite kúpnej sily	ŠÚ SR	PKS	43 063 (rok 2010)	45 000
Podiel poľnohospodárskej pôdy	Podiel poľnohospodárskej pôdy na celkovej poľ. pôde kraja (%)	ŠÚ SR, GKÚ v Bratislave	percento	44,66	43,00
Počet podnikateľských subjektov	Počet podnikateľských subjektov (právnické osoby ziskové + živnostníci)	ŠÚ SR	počet	113 055	120 000

PO 5: Životné prostredie, zmeny klímy a obnoviteľné zdroje energie

Názov ukazovateľa	Definícia	Informačný zdroj	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota
Množstvo komunálneho odpadu na obyvateľa	Komunálny odpad je odpad vznikajúci v obciach, s ktorým obce ďalej hospodária. Patria sem odpady, ktoré vznikajú pri prevádzke domácností, občianskej a technickej vybavenosti, živností, dopravy, rekreácie a športu.	ŠÚ SR	kg/obyvateľa	445,38	400,00
Spotreba elektriny	Spotreba elektriny (MWh, podiel kraja na celkovej spotrebe, v %)	ŠÚ SR	percento	30,37	27
Podiel OZE na hrubej konečnej spotrebe (%)	Podiel konečnej energetickej spotreby z obnoviteľných zdrojov energie a hrubej konečnej energetickej spotreby. Konečná energetická spotreba z obnoviteľných zdrojov sa vypočíta ako súčet hrubej konečnej spotreby elektriny z obnoviteľných zdrojov energie, hrubej konečnej energetickej spotreby z obnoviteľných zdrojov energie určenej na výrobu tepla a chladu a konečnej energetickej spotreby z obnoviteľných zdrojov energie v doprave.	Eurostat	percento	n/a	14
<i>Produkcia tuhých emisií (t)</i>		ŠÚ SR	tony	791	700
<i>Produkcia oxidu uhoľnatého (t)</i>		ŠÚ SR	tony	3905,4	3000
Emisie skleníkových plynov mimo ETS (% zmena voči roku 2005)	Emisie skleníkových plynov mimo ETS ako CO ₂ ekvivalent vyjadrujú percentuálnu zmenu voči roku 2005). Indikátor vyjadruje trendy agregovaných antropogénnych emisií CO ₂ , NO ₂ , CH ₄ , HFC, PFC a SF ₆ súhrnne nazývaných skleníkové plyny a vyjadrené ako CO ₂ ekvivalent. Celkové množstvo nezahŕňa emisie z využívania krajiny a lesov (LULUCF).	Eurostat	percento	n/a	13

Podiel zhodnocovaného komunálneho odpadu (%)		ŠÚ SR	percento	65,2	70
--	--	-------	----------	------	----

Pozn.: Kurzívou sú označené ciele EÚ 2020

Východisková hodnota predstavuje rok 2012, resp. +-1 rok

n/a - údaj nie je dostupný, je potrebné vykonať kalkuláciu